

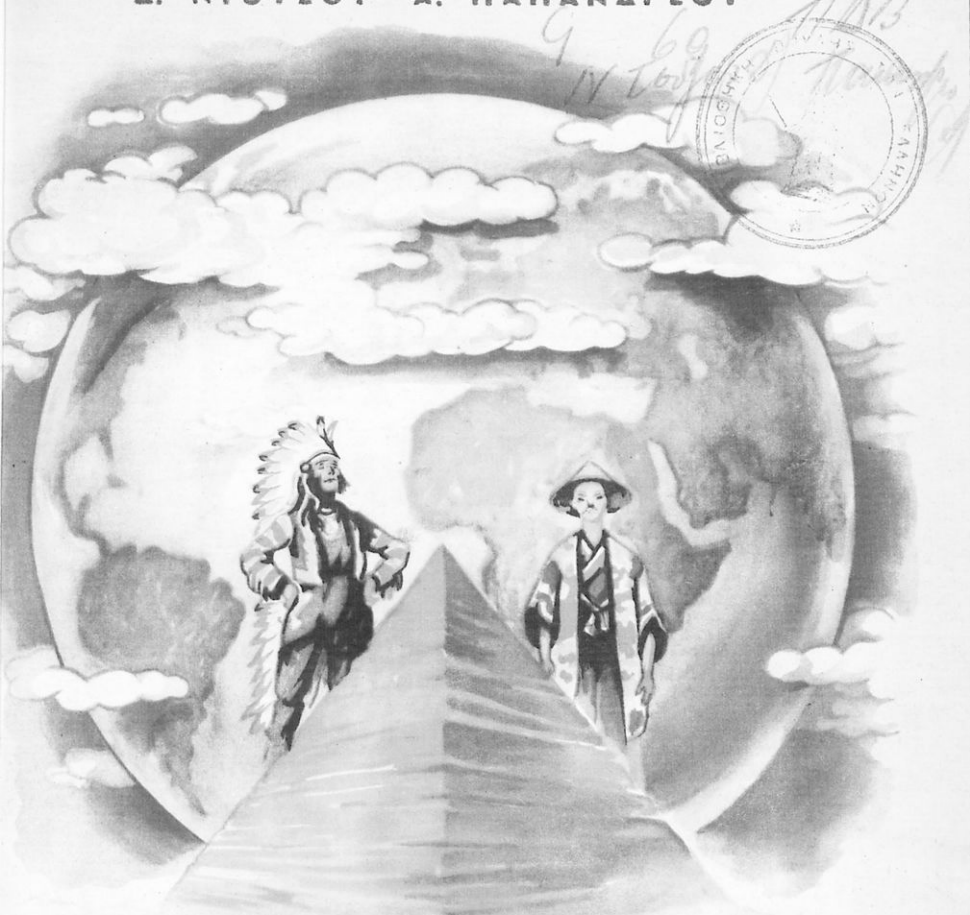
002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
565

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Αριθ. έγκρ. 71.658

Αποφάσεως 24.6.55

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ" Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.

Φηλοποίησησκη από τό Ινστίτουτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9 69 Π Δ Β
Πρόβου (D. P.) Νολάν

ΔΗΜ. ΓΡ. ΝΤΟΥΖΟΥ — ΑΝΔΡ. Σ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΠΡΩΤΥΠΟΥ
ΜΑΡΑΣΛΕΙΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΤΑΞΕΩΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ

(Αριθ. έγκρ. άποφ. 71658/24-6-55)

Κατεχορίσθη εις τδ ειδ. βιβλ. δωρεών

ύστ' αυξ. αριθ. 2417 21-11/1956

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

002
ΕΠΕ
ΕΤΕΡΑ
565

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν ἐνὸς τῶν συγγραφέων
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

Τύποις : Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας, Α.Ε., ἐκμετάλλευσις Ἀλεξ. Φιλοπούλου,
Παπαδιαμαντοπούλου 44, Ἀθήναι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γεωγραφία είναι τὸ μάθημα (ἐπιστήμη), πὸν ἐξετάζει ὅλα, ὅσα βλέπομε νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ συμβαίνουν ἐπάνω στὴ γῆ.

Διαιρεῖται δὲ στὰ ἐξῆς κύρια μέρη:

1. Ἀστρονομικὴν ἢ Μαθηματικὴν Γεωγραφίαν.

Αὐτὴ ἀσχολεῖται μὲ τὸ σχῆμα, τὸν ὄγκο, τὶς κινήσεις τῆς γῆς, τὴν σχέσιν τῆς πρὸς τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα καὶ τὴν ἀπεικόνισιν τῆς ἐπιφανείας τῆς (χαρτογράφου).

2. Φυσικὴν Γεωγραφίαν.

Αὐτὴ ἀσχολεῖται μὲ τὴν μορφή τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, δηλαδὴ ὄρη, πεδιάδες, κοιλάδες, ποταμούς, λίμνες, θάλασσες, τὰ ἐπ' αὐτῆς φαινόμενα, λ. χ. ζέστη, κρύο, ἀνέμους, βροχές, σεισμούς, ἠφαίστεια, τὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ ὑποκάτω ὑπάρχοντα προϊόντα, ὄρυκτά, φυτά, ζῶα καὶ τὴν ἀλληλεξάρτησιν τούτων.

3. Πολιτικὴν Γεωγραφίαν ἢ Ἀνθρωπογεωγραφίαν.

Αὐτὴ ἐξετάζει τοὺς ἀνθρώπους ὡς ὄντολα (Κράτη), τὴν διασπορὰ καὶ κατοικίαν τοὺς ἐπάνω στὴ γῆ, τὴν ἐθνολογικὴν δηλαδὴ σύστασιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν, τὰ ἠθῆ καὶ ἔθιμα, τὶς ἀσχολίας (ἐργασίας), τὸ ἐμπόριο, τὴν βιομηχανίαν, τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ κάθε Κράτους.

Γενικὰ ἡ Γεωγραφία ἐξετάζει τὴν ξηρὰν, θάλασσαν καὶ ἀτμόσφαιραν μετὰ τῶν εἰς αὐτὰς φαινομένων καὶ ζωντανῶν ὀργανισμῶν (ἐμβίων ὄντων).

Κατηγορήσθη εἰς τὸ εἶδ. βιβλ. δωρεᾶν
ὑπ' αὐτ. αὐτῶν.

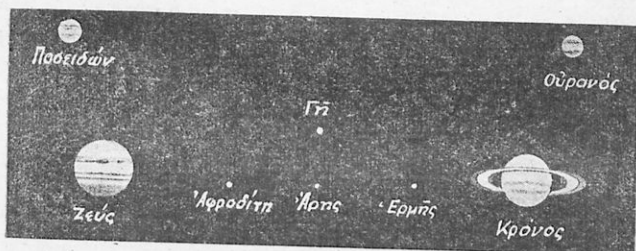

ΜΕΡΟΣ Α΄.

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

α) Γενική επισκόπησης τῆς γῆς.

Ἡ γῆ, ἐπάνω στήν ὁποία ζοῦμε, εἶναι ἓνα μεγάλο οὐράνιο σῶμα. Κάποτε ἦταν ἓνα σῶμα μέ τόν ἥλιο. Μά ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτόν καί κινεῖται στό χάος ὀλόγυρά του μαζί μέ ἄλλα οὐράνια σῶματα, ποῦ λέγονται γι' αὐτό πλανῆται (*εἰκ. 1*). Οὔτε αὐτοί ὁμως, οὔτε ἡ γῆ

Εἰκ. 1. Τό πλανητικόν σύστημα (συγκριτικόν μέγεθος).

ἔχουν δικό τους φῶς. Φωτίζονται καί θερμαίνονται ἀπό τόν πατέρα τους ἥλιο.

Ἡ γῆ, ὅπως ὅλα τά οὐράνια σῶματα, δέ στηρίζεται πουθενά. Μοιάζει μ' ἓνα στρογγυλό μπαλλόνι ἢ σαπουνόφουσκα, ποῦ βρίσκεται στόν ἀέρα (*εἰκ. 2*). Δέν πέφτει. Ἄλλά καί νά ἔπεφτε, ποῦ νά πάη; Παντοῦ τριγύρω ὑπάρχει ἀπέραντο χάος. Ἐπάνω καί κάτω δέν ὑπάρχει. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι λέμε κάτω τό κέντρον τῆς γῆς καί ἐπάνω τήν ἀντίθετη διεύθυνσι.

Ἄλλά καί κάποια ἀόρατη δύναμις κρατεῖ κοντά τῇ γῇ μέ τ' ἀδέλφια της τοὺς πλανῆτας καί τόν πατέρα ἥλιο. Εἶναι ἡ ἔλξι. Αὐτή κάνει τά οὐράνια σῶματα νά βρίσκονται σέ ὠριμένη ἀπόστασι καί σέ ἀρμονική κίνησι μεταξύ τους.

Και μη νομίσετε πως μόνο ο ήλιος με την οικογένειά του υπάρχει στον ουρανό. Κοιτάξτε το βράδυ και θα ίδητε χίλια μύρια αστέρια να λαμπυρίζουν. Άλλα και πόσα δέ βλέπει το μάτι μας! Κυκλοφορούν άπειρα, άλλα μικρότερα από τη γη κι άλλα πολύ μεγαλύτερα από τον ήλιο (ο ήλιος είναι 1300 φορές μεγαλύτερος από τη γη), άλλα με δικό τους φως κι άλλα σκοτεινά, που δέν τὰ χωρεῖ ὁ νοῦς μας!

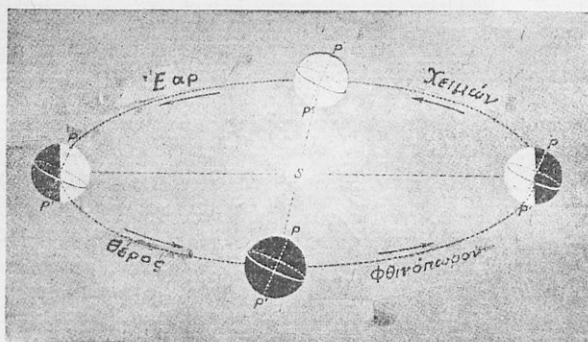

Εἰκ. 2. Ἡ Γῆ καὶ ἡ Σελήνη.

“Όλα μαζί αυτά αποτελοῦν τὸν κόσμον (Σύμπαν), που με τόση σοφία ἔκαμε ὁ μεγαλοδύναμος Θεός και διευθύνει.

Ἡ γη, εἶπαμε πιὸ ἑπάνω, κινεῖται.

Πρῶτα πρῶτα γυρίζει γύρω στὸν ἑαυτὸ της, ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἄνατολάς, σὲ μιά φανταστική γραμμὴ, τὸν ἄξονά της. Τὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας, στὰ ὅποια περνάει ὁ ἄξων, λέγονται πόλοι τῆς γῆς. Εἶναι δύο καὶ τὰ λέμε

Εἰκ. 3. Κίνησης τῆς Γῆς περὶ τὸν ἥλιο.

Βόρειο Πόλο και Νότιο Πόλο. Για νὰ κάμη μιά πλήρη στροφή ἡ γη γύρω στὸν ἄξονά της χρειάζεται 24 ὥρες. Τὸ μέρος που βλέπει πρὸς τὸν ἥλιο, φωτίζεται και ἔχει ἡμέρα και τὸ ἄλλο ἔχει σκοτάδι,

νύχτα. Ἄλλὰ ἡ γῆ ἀλλάζει καὶ θέσι στὸ διάστημα. Ταξιδεύει γύρω στὸν ἥλιο καὶ θέλει 365 σχεδὸν ἡμέρες (ἓνα ἔτος) νὰ ξαναβρεθῆ στὴν ἴδια θέσι.

Ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθεῖ λέγεται **τροχιὰ** τῆς γῆς καὶ μοιάζει μὲ κύκλο (ἔλλειψις) (εἰκ. 3). Τὸ μισὸ ἔτος ὅμως ἡ γῆ κινεῖται ψηλότερα ἀπὸ τὸ ὀριζόντιο ἐπίπεδο τοῦ ἡλίου ($23^{\circ}27'$), καὶ τὸ ἄλλο μισὸ χαμηλότερα. Ἔτσι φαίνεται ὁ ἥλιος τὴ μιὰ φορὰ ν' ἀνατέλλη βορειότερα καὶ ἄλλοτε νοτιώτερα.

Δὲν τὸ ἔχετε παρατηρήσει στὸν τόπο σας;

Γι' αὐτὸ ἄλλοτε ὁ ἥλιος κάνει περισσότερο δρόμο στὸν οὐρανὸ μας (μεγάλες ἡμέρες - καλοκαίρι) καὶ ἄλλοτε λιγώτερο (μικρὲς ἡμέρες - χειμῶν).

Γύρω στὴ γῆ κινεῖται ἓνα μικρότερο σῶμα, ἡ σελήνη. Δανείζεται φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ μᾶς τὸ στέλνει τὴ νύχτα νὰ βλέπουμε. Ἡ σελήνη χρειάζεται σχεδὸν 29 ἡμέρες γιὰ νὰ κάμῃ μιὰ στροφή γύρω στὴ γῆ. Τὸ παράξενο εἶναι, ὅτι σ' αὐτὸ τὸν χρόνο κάνει καὶ μιὰ στροφή γύρω στὸν ἑαυτὸ τῆς. Ἔτσι ποτέ μας δὲν εἶδαμε τὸ μισὸ ἡμισφαίριον τοῦ φεγγαριοῦ.

β) Ὅριζων.

Ὅταν βρεθοῦμε ἔξω στὸ ὑπαιθρο καὶ φέρωμε τριγύρω τὸ βλέμμα μας, θὰ ἴδοῦμε τὸν οὐρανὸ ν' ἀκουμπᾷ στὴ γῆ καὶ νὰ σχηματίζει μιὰ γραμμὴ σχεδὸν κυκλική. Ἡ κυκλικὴ αὐτὴ γραμμὴ, ποὺ στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα εἶναι τέλειος κύκλος, λέγεται **ὀρίζων**.

Ὁ ὀρίζων μεγαλώνει ὅσο ψηλότερα ἀνεβαίνομε. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μᾶς ἐξηγεῖ, ὅτι ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Μὰ καὶ ὁ γυρὸς τῆς γῆς μὲ τ' ἀεροπλάνο μᾶς τὸ ἀπέδειξεν αὐτό.

Τὸ σημεῖο τοῦ ὀρίζοντος, ἀπ' ὅπου ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, λέγεται **Ἀνατολή**, τὸ σημεῖο, στὸ ὁποῖο δύει, **Δύσι**. Ἄν σταθοῦμε ἔχοντας δεξιὰ τὴν Ἀνατολὴ καὶ ἀριστερὰ τὴ Δύσι, μπροστὰ μας θὰ ἔχωμε τὸ σημεῖο **Βορρᾶς** καὶ πίσω τὸ σημεῖο **Νότος**. Αὐτὰ εἶναι τὰ 4 κύρια σημεῖα, ποὺ ἀσφαλῶς γνωρίζετε.

Τὸ νὰ βρίσκωμε τὰ σημεῖα αὐτὰ σ' ἓναν τόπο, λέγεται **προσανατολισμός**. Καί, ὅταν εἶναι ἡμέρα ἀνέφελη, τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλο. Σὲ ἄγνωστο ὅμως μέρος μὲ συννεφιά ἢ νύχτα καὶ σὲ ἀνοιχτὴ θάλασσα δύσκολο θὰ προσανατολισθοῦμε. Ἐκτὸς ἂν ἔχωμε ἓνα ἀπλό ὄργανο, ποὺ τὸ λένε **πυξίδα**.

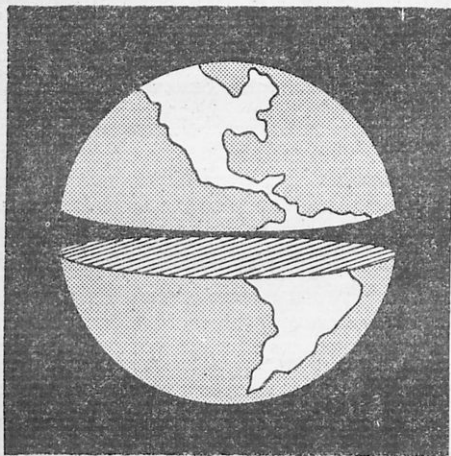
Ἡ πυξίδα εἶναι μιὰ μαγνητισμένη βελόνη τοποθετημένη ὀριζόντια σὲ κατακόρυφον ἄξονα. Καὶ ἔχει τότε τὴν ἰδιότητα νὰ δείχνη ἢ μιὰ τῆς ἄκρη τὸ Βορρᾶ κι ἢ ἄλλη τὸ Νότο.

Ἔτσι προσανατολίζονται εὐκόλα τὰ πλοῖα, ὅταν ταξιδεύουν στὶς ἀνοιχτὲς θάλασσες καὶ ὠκεανούς καὶ κανονίζουν τὴν πορεία, πὺ πρέπει ν' ἀκολουθοῦν.

γ) Κύκλοι τῆς γῆς.

1. Ἰσημερινὸς - Παράλληλοι. Γιὰ νὰ βρισκῶμε τὴν ἀκριβῆ θέσι κάθε τόπου ἐπάνω στῆ γῆ, πρέπει νὰ τὴ χωρίσωμε μὲ τὸ νοῦ μας σὲ τμήματα.

Ἄν μπορούσαμε νὰ κόψωμε τὴ γῆ μ' ἓνα μεγάλο μαχαίρι στὴ μέση στὸν ἄξονά της καὶ καθέτως πρὸς αὐτόν, θὰ τὴ χωρίζαμε σὲ δυὸ ἴσα μέρη. Τὰ λέμε ἡμισφαίρια καὶ ἔχομε τὸ Βόρειο καὶ τὸ Νότιο.

Εἰκ. 4. Διαίρεσις τῆς Γῆς ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό.

Ὁ μεγάλος φανταστικὸς κύκλος, πὺ σχηματίζεται στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἀπὸ τὸ κόψιμο αὐτό, λέγεται Ἰσημερινός.

Καὶ τὸν λέμε ἔτσι, γιὰτὶ οἱ τόποι, πὺ βρίσκονται πάνω σ' αὐτόν, ἔχουν πάντοτε ἴση τὴν ἡμέρα μὲ τὴ νύχτα.

Οἱ τόποι λοιπόν, πὺ βρίσκονται πρὸς Β. τὸ Ἰσημερινό, ἀνήκουν στὸ Βόρειο ἡμισφαίριο καὶ οἱ ἄλλοι, πὺ εἶναι πρὸς Ν., ἀνήκουν στὸ Νότιο ἡμισφαίριο.

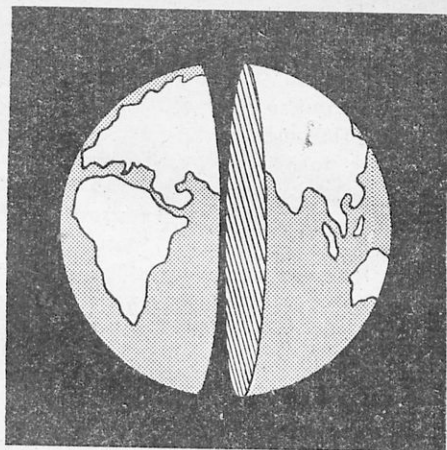
Ἄν τᾶρα κόψωμε τὴ γῆ σὲ ὅποιοδήποτε ἄλλο σημεῖο καὶ καθέτως πρὸς τὸν ἄξονά της, θὰ σχηματισθῆ στὴν ἐπιφάνειά της καὶ πάλι ἓνας φανταστικὸς κύκλος. Εἶναι ὅμως πάντα μικρότερος καὶ παράλληλος τοῦ Ἰσημερινό. Καί, ὅπως καταλαβαίνετε, τέτοιους κύκλους μπορούμε νὰ σχηματίσωμε πάρα πολλούς.

“Όλους αυτούς τούς λέμε παραλλήλους. Ἐκαστὸν ἀπὸ αὐτῶν περνάει καὶ ἕνας παράλληλος. Ὅμως οἱ σπουδαιότεροι γιὰ μᾶς εἶναι τέσσαρες.

- 1) Ὁ Βόρειος Τροπικὸς ἢ τοῦ Καρκίνου.
- 2) Ὁ Βόρειος Πολικὸς.
- 3) Ὁ Νότιος Τροπικὸς ἢ τοῦ Αἰγίου.
- 4) Ὁ Νότιος Πολικὸς.

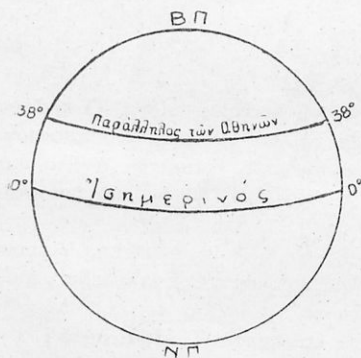
Αὐτοὺς τούς 4 φανταστικούς παραλλήλους τούς σχηματίζει ἡ περιφορά τῆς γῆς γύρω στὸν ἥλιο.

Εἰκ. 4α. Διαίρεσις τῆς Γῆς ὑπὸ μεσημβρινοῦ.

Καὶ εἶπαμε ὅτι ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς γῆς, ἄλλοτε πρὸς τὸ ὀριζόντιο ἐπίπεδο τοῦ ἡλίου καὶ ἄλλοτε χαμηλότερα, βλέπομε ἀντίθετα τὸν ἥλιο ν’ ἀνατέλλῃ ἄλλοτε βορειότερα καὶ ἄλλοτε νοτιότερα. Στὸ βορειότερον σημεῖο λοιπὸν ποῦ φτάνει ν’ ἀνατέλλῃ τὸ καλοκαίρι καὶ νὰ γυρίσῃ (τρέπεται) πάλι πρὸς Νότον ὁ ἥλιος φανταζόμεθα ἕνα παράλληλον, ποῦ τὸν λέμε Βόρειο Τροπικὸν ἢ τοῦ Καρκίνου.

Τὸ ἴδιον μπορούμε νὰ φαντασθῶμε καὶ γιὰ τὸ νοτιότερον σημεῖο, στὸ ὁποῖο ἀνατέλλει ὁ ἥλιος τὸ χειμῶνα. Αὐτὸν τὸν παράλληλον τὸν λέμε Νότιο Τροπικὸν ἢ τοῦ Αἰγίου.

Εἰκ. 5. Ἰσημερινός καὶ παράλληλος Ἀθηνῶν.

Καὶ ἔχει βρεθῆ ὅτι ὁ ἥλιος ἀνατέλλει βορειότερα ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν 23 μοῖρες καὶ 27 λεπτά (23°27') καὶ νοτιότερα πάλι τὸ ἴδιον 23°27'. Ὅταν ὁ ἥλιος ἀνατέλλῃ ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν — καὶ αὐτὸ συμβαίνει στὶς 21 Μαρτίου καὶ

22 Σεπτεμβρίου —, ὅλη ἡ γῆ φωτίζεται καὶ θερμαίνεται περισσότερο στὸν Ἰσημερινὸ καὶ λιγώτερο στοὺς πόλους. Ὅταν ὅμως τὸ καλοκαίρι ἀνατέλλῃ πρὸς Β. τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἡ περιοχή τοῦ Νοτίου Πόλου οὔτε φωτίζεται, οὔτε θερμαίνεται. Καὶ μπορεῖ ν' ἀναιελη βορειότερα τοῦ Ἰσημερινοῦ 23°27', ὅποτε τὸ σκοτάδι φτάνει σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὸ Νότιο Πόλο 23°27'. Ἐδῶ φανταζόμεθα ὅτι περνᾷ ὁ Νότιος Πολικὸς κύκλος. Τότε ἡ Νότιος Πολικὴ περιοχή ἔχει νύχτα διαρκείας πολλῶν μηνῶν. Τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς συμβαίνει τὸ χειμῶνα, ποῦ ὁ ἥλιος βρίσκεται στὸ Νότιο ἡμισφαίριο. Ἡ περιοχή τοῦ Β. Πόλου ἔχει νύχτα σὲ ἀπόστασι 23°27' ἀπὸ τὸν Β. Πόλο. Ἐδῶ φανταζόμεθα ὅτι περνᾷ ὁ Βόρειος Πολικὸς κύκλος.

2. Μεσημβρινοί. Μποροῦμε ὅμως νὰ φαντασθοῦμε, ὅτι κόβουμε τῆ γῆ ἔτσι, ὥστε νὰ περάσῃ ἡ τομὴ ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους. Θὰ σχηματισθῇ καὶ τώρα μέγας φανταστικὸς κύκλος στὴν ἐπιφάνειά της, ποῦ θὰ περνᾷ ἀπὸ τοὺς πόλους. Αὐτὸν τὸν λέμε **μεσημβρινό**, γιατί, ὅσοι τόποι βρίσκονται στὴν περιοχή του, ἔχουν μεσημέρι, ὅταν ὁ ἥλιος βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ αὐτόν.

Μεσημβρινοὺς κύκλους μποροῦμε νὰ σχηματίσωμε ὅσους θέλομε. Ἀπὸ κάθε τόπο περνᾷ κι ἓνας μεσημβρινός.

Ἐνας ὅμως μᾶς χρειάζεται γιὰ τίς μετρήσεις μας καὶ τὸν λέμε πρῶτο μεσημβρινό. Οἱ γεωγράφοι παραδέχονται ὡς πρῶτον ἓνα ἀπὸ τοὺς ἑξῆς :

1) Τὸν μεσημβρινὸν τοῦ Γκρήνουϊτς (Ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Λονδίνου).

2) Τὸν μεσημβρινὸν τῶν Παρισίων.

3) Τὸν μεσημβρινὸν τῆς νήσου Φέρου.

Κάθε μεσημβρινὸς χωρίζει τῆ γῆ σὲ δυὸ ἡμισφαίρια. Ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς ἐπίσης. Καὶ ὀνομάζουμε τὸ ἓνα Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο καὶ τὸ ἄλλο Δυτικὸ. Ἐτσι κάθε τόπος ποῦ βρίσκεται ἀνατολικά τοῦ πρῶτου μεσημβρινοῦ λέμε ὅτι ἀνήκει στὸ Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο καὶ ὅποιος δυτικά, στὸ Δυτικὸ.

Στὸ Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο ἀνήκουν ἡ Ἀσία, Εὐρώπη, Ἀφρικὴ καὶ Αὐστραλία καὶ στὸ Δυτικὸ ἡ Ἀμερικὴ καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θαλάσσης (εἶκ. 6).

Παραπάνω μιλῆσαμε γιὰ μοῖρες καὶ λεπτά. Τί εἶναι αὐτά ;

Κάθε περιφέρεια (κυκλικὴ γραμμὴ) κύκλου μεγάλου ἢ μικροῦ χωρίζεται σὲ 360 ἴσα μέρη (τόξα). Τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὸ λέμε μοῖρα (1°). Τὸ μέγεθος τῆς μοῖρας τοῦ μεγάλου κύκλου ἢ τοῦ μικροῦ δὲν ἔχει σημασία.

Ἡ κάθε μοῖρα χωρίζεται καὶ αὐτὴ σὲ 60 μικρότερα ἴσα μέρη.

πού τὰ λέμε λεπτά (60'). Καί κάθε λεπτό τῆς μοίρας χωρίζεται πάλι σὲ 60 μικρότερα ἴσα μέρη, τὰ δεύτερα λεπτά (60').

Εἰκ. 6. Τὰ δύο ἡμισφαίρια.

Ἔτσι ἔχομε $1^{\circ} = 60' = 3600''$,
 $1' = 60''$.

Καί ὁ Ἴσημερινὸς λοιπὸν καὶ οἱ παράλληλοι καὶ οἱ μεσημβρινοὶ χωρίζονται σὲ 360° .

Αυτό έχει μεγάλη σημασία, γιατί έμετρήθη μιά μοίρα του 'Ισημερινού και του μεσημβρινού τής γής και εύρέθη, ότι είναι σχεδόν 111 χιλιόμετρα μεγάλη.

δ) Γεωγραφικόν πλάτος.

Είπαμε ότι ένας τόπος, πού βρίσκεται πρὸς Β. τοῦ 'Ισημερινού, ανήκει στοῦ Βόρειο ἡμισφαίριο καὶ ὁ τόπος πού βρίσκεται πρὸς Ν. τοῦ 'Ισημερινού ανήκει στοῦ Νότιο ἡμισφαίριο.

'Η απόστασι τοῦ κάθε τόπου ἀπὸ τὸν 'Ισημερινὸ λέγεται γεωγραφικὸ πλάτος.

Τοῦτο τὸ μετροῦμε ἐπάνω στὸν μεσημβρινὸ τοῦ τόπου (ἢ στὸν πρῶτο μεσημβρινὸ στὸ σημεῖο πού τὸν συναντᾶ ὁ παράλληλος τοῦ τόπου) μὲ μοῖρες. Καὶ ἔχομε βόρειο ἢ νότιο γεωγραφικὸ πλάτος. "Ἐτσι αἱ 'Αθῆναι ἔχουν βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος 38° (εἰκ. 7).

Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος μπορεῖ νὰ φτάσῃ μέχρι 90°. Τέτοιον ἔχουν οἱ πόλοι τῆς γῆς.

ε) Γεωγραφικὸν μῆκος.

Δὲν μᾶς ἀρκεῖ ὅμως νὰ ξέρωμε μόνον πόσο απέχει ἕνας τόπος ἀπὸ τὸν 'Ισημερινό. Γιατὶ ἀπλούστατα ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ τόποι μὲ τὸ ἴδιο γεωγραφικὸ πλάτος.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀρίσωμε καὶ τὴν ἀκριβῆ του θέσι. Γι' αὐτὸ ὑπολογίζομε καὶ τὴν ἀπόστασι τοῦ τόπου ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινὸ ἀνατολικά ἢ δυτικά.

Τὴν ἀπόστασι αὐτῆ τοῦ τόπου ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινὸ σὲ μοῖρες Δ. ἢ Α. τὴ λέμε γεωγραφικὸ μῆκος.

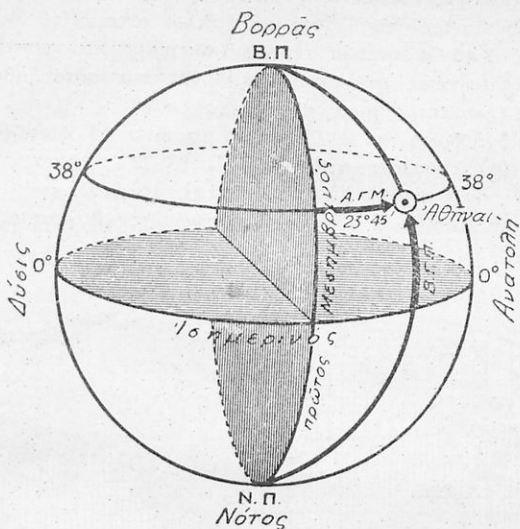
"Ἐτσι αἱ 'Αθῆναι ἔχουν 23° 45' Α. Γ. Μ. ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινὸ τοῦ Γκρήνουϊτς (εἰκ. 7).

Τὸ γεωγραφικὸ μῆκος μπορεῖ νὰ φτάσῃ μέχρι 180° ἀνατολικά ἢ δυτικά. Καὶ τὸ μετροῦμε ἐπάνω στὸν παράλληλο τοῦ τόπου ἢ ἐπάνω στὸν 'Ισημερινό, στὸ σημεῖο πού τὸν συναντᾶ ὁ μεσημβρινός τοῦ τόπου.

"Ἐτσι ὑπολογίζομε μὲ μεγάλη ἀκρίβεια τὴ θέσι τοῦ κάθε τόπου ἐπάνω στὴ γῆ, ἀφοῦ ξέρομε ὅτι κάθε μοίρα τῶν μεσημβρινῶν καὶ τοῦ 'Ισημερινοῦ εἶναι 111 χιλιόμετρα.

Καὶ τὰ ταξιδεύοντα πλοῖα καθορίζουν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο τὴ θέσι τους (τὸ στίγμα τους), ὅταν κινδυνεύουν καὶ τρέχουν τ' ἄλλα νὰ βοηθήσουν.

Και κάθε χάρτης έχει γραμμές οριζόντιες (παραλλήλους) και κάθετες (μεσημβρινούς).

Εἰκ. 7. Γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος τῶν Ἀθηνῶν.

Στὰ πλάγια, ἐπάνω καὶ κάτω, γράφουν τὶς μοῖρες. Ὁ Ἰσημερινός γράφει 0° γεωγραφικὸ πλάτος καὶ ὁ πρῶτος μεσημβρινός 0° γεωγραφικὸ μῆκος.

στ) Ζῶναι τῆς γῆς.

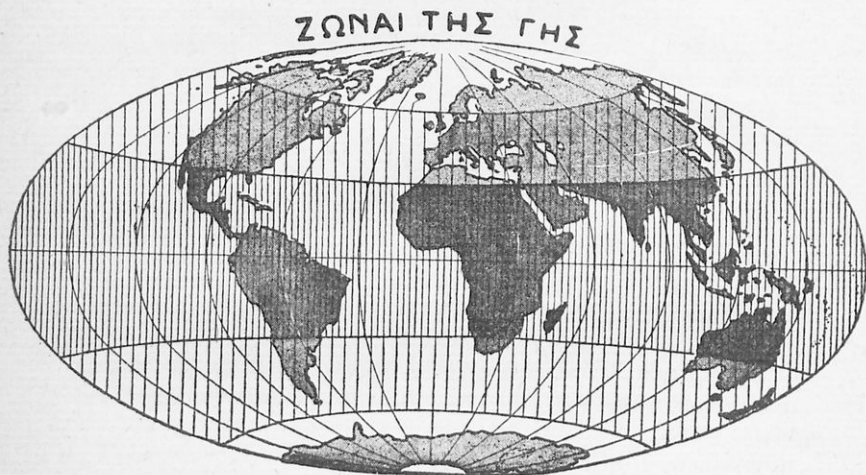
Εἶδαμε πὼς ἡ τροχιά τῆς γῆς μὲ τὸ οριζόντιο ἐπίπεδο τοῦ ἡλίου σχηματίζει γωνία $23^\circ 27'$. Ἔτσι φαίνεται σὲ μᾶς, ὅτι ὁ ἥλιος ἀνεβαίνει τὸ καλοκαίρι πρὸς Β. τοῦ Ἰσημερινοῦ $23^\circ 27'$ καὶ τὸ χειμῶνα πρὸς Ν. αὐτοῦ πάλι $23^\circ 27'$.

Ἡ περιοχή αὐτὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων λέγεται **τροπικὴ ἢ διακεκαυμένη ζώνη**.

Σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ πλάτος τῆς τροπικῆς ζώνης ὁ ἥλιος ρίχνει σχεδὸν κατακόρυφα τὶς ἀκτῖνες του, οἱ ἡμέρες εἶναι ἰσόχρονες μὲ τὴ νύχτα καὶ κάνει πάντα ζέστη. Ἐδῶ μιὰ μόνο ἐποχὴ τοῦ ἔτους ὑπάρχει, τὸ καλοκαίρι. Καὶ ἄλλοι βασιλεύει ἡ ξηρασία (ἔρημοι), ἄλλοι κατὰ περιόδους πέφτουν καταρρακτώδεις τροπικαὶ βροχαὶ (περίοδος βροχῶν—περίοδος ξηρασίας).

Όπου όμως επικρατεί ζέση και ύγρασία, εκεί υπάρχει και πλούσια βλάστησι. Παρθένα δάση (ζουγκλες) σκεπάζουν άπεραντες έκτάσεις τής τροπικής ζώνης και πολλοί ποταμοί τὰ διασχίζουν. Μέσα σ' αυτά τὰ δάση ζουν πλήθος από μικρά και μεγάλα φυτόφαγα ζώα (έλέφαντες, ρινόκεροι κλπ.). Κοντά σ' αυτά ζουν και τὰ σαρκοφάγα (λέοντες, τίγρεις, πάνθηρες κλπ.).

Ή περιοχή όμως του Β. Πόλου τὸ χειμώνα δὲ φωτίζεται, οὔτε θερμαίνεται σὲ απόστασι από τὸν Β. Π. 23° 27'. Αίώνιος χειμώνας, ἑξάμηνο σχεδὸν σκοτάδι (Πολικὴ νύχτα), τρομερὸ κρύο καὶ άπεραντὴ ἔρημιά βασιλεύει τότε ἐδῶ. Παγωμένες θάλασσες παντοῦ.

Εικ. 8. Αί πέντε ζώναι τής Γῆς.

Τρομερές χιονοθύελλες σαρώνουν τὰ πάντα. Ζωὴ πουθενά. Γι' αὐτὸ δίκαια τὴ λένε **βόρειο κατεψυγμένη ζώνη.**

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει τὸ καλοκαίρι στὴν περιοχή τοῦ Ν. Πόλου, στὴ νότιο κατεψυγμένη ζώνη.

Ἄλλά, καὶ ὅταν ὁ ἥλιος φωτίζει τὶς πολικὲς περιοχές, δὲν μπορεῖ νὰ τὶς θερμάνη, ἂν καὶ δὲν βασιλεύει ἐπὶ τρίμηνον σχεδὸν ἡ περισσότερο διάστημα καὶ κινεῖται κυκλικά γύρω στὸν ὀρίζοντα, γιατί οἱ ἀκτῖνες τοῦ πέφτουν πολὺ πλάγια.

Μολαταῦτα λυώνουν ἀρκετοὶ ὀγκόπαγοι καὶ μὲ τὰ θαλάσσια ρεύματα ταξιδεύουν στὶς θερμὲς θάλασσες, ὥσπου νὰ λυώσουν ἐν-

τελώς. Τὰ παγόβουνα αὐτὰ εἶναι μέγας κίνδυνος στὰ πλοῖα ποὺ ταξιδεύουν. Ἐνα ὑπερωκεάνειο κάποτε, ὁ «Τιτανικός», χτύπησε ἐπάνω σ' ἓνα τέτοιο καὶ πνίγηκαν 2.000 περίπου ἄνθρωποι.

Στὰ σύνορα τῶν κατεψυγμένων ζωνῶν ζοῦν μερικές ἀπολίτιστες φυλές Ἑσκιμῶν ἀπὸ τὸ ψάρεμα καὶ τὸ κυνήγι.

Καὶ τὰ μόνα ζῶα εἶναι οἱ τάρανδοι, οἱ φῶκες, οἱ λευκὲς ἀρκοῦδες.

Οἱ ζῶνες, τέλος, ποὺ σχηματίζονται ἀνάμεσα στοὺς τροπικοὺς κύκλους καὶ στοὺς πολικοὺς, λέγονται **εὐκρατες**. Καὶ εἶναι δύο: 1) Ἡ Βόρειος εὐκρατος καὶ 2) Ἡ Νότιος εὐκρατος.

Σ' αὐτὲς ἐπικρατοῦν τέσσαρες ἐποχές: Ἄνοιξι, Καλοκαίρι, Φθινόπωρο, Χειμῶνας. Ἐδῶ — καὶ κυρίως στὴ Β. εὐκρατο, ποὺ ἔχει περισσότερη ξηρὰ — ζοῦν οἱ περισσότεροι κι οἱ πῶς πολιτισμένοι ἄνθρωποι τῆς γῆς. Στὶς εὐκρατες ζῶνες εὐδοκίμοῦν τὰ φυτὰ καὶ ζοῦν τὰ ἡμερα καὶ ἄγρια ζῶα, ποὺ ὑπάρχουν καὶ στὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα, γιὰτι κι αὐτὴ ἀνήκει στὴ Β. εὐκρατο ζῶνῃ.

ζ) Χαρτογράφησις.

1. Ὑδρογείος σφαῖρα. Εἶναι εὐκόλο νὰ καταλάβετε, ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ παραστήσωμε τὴ γῆ στὸ φυσικὸ τῆς μέγεθος. Γι' αὐτὸ οἱ γεωγράφοι — ἀλλὰ κι ἐμεῖς — τὴν παριστάνουν σὰν μιὰ σφαῖρα πολὺ μικρότερη ἀπὸ τὴν πραγματικὴ, ποὺ τὴ λέμε Ὑδρογείο σφαῖρα.

Πάνω σ' αὐτὴ βλέπομε τὰ μεγάλα τμήματα τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης σὲ μικρογραφία. Καὶ οἱ κύκλοι τῆς μᾶς φανερώνουν τοὺς φανταστικοὺς κύκλους τῆς γῆς, Ἰσημερινό, παραλλήλους καὶ μεσημβρινούς.

Βλέποντας καὶ μελετώντας τὴν Ὑδρογείο τοῦ σχολείου μας, παίρνομε ἀκριβεῖς ἔννοιες καὶ ἰδέες τῆς πραγματικῆς γῆς.

2. Γεωγραφικοὶ χάρτες. Ἄλλὰ καὶ οἱ χάρτες τοῦ σχολείου δείχνουν τμήματα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σὲ μικρότερο μέγεθος ἀπὸ τὸ πραγματικὸ, ὑπὸ κλίμακα ὅπως λέμε.

Καὶ θὰ ἰδῆτε σὲ κάθε ὕδρογείο σφαῖρα, σὲ κάθε γεωγραφικὸ χάρτη, σὲ κάθε σχεδιάγραμμα, νὰ γράφη σὲ μιὰν ἄκρη:

$$\text{Κλίμαξ } 1 : 750.000 = \frac{1}{750.000} \text{ ἢ } 1 : 30.000.000 = \frac{1}{30.000.000} \text{ κλπ.}$$

Μπορεῖ ἀκόμη νὰ ἰδῆτε γιὰ κλίμακα δυὸ ὀριζόντιες καὶ παράλληλες εὐθεῖες γραμμὲς καὶ ἀριθμοὺς ὡς ἐξῆς:

Κλίμαξ

500   0   500   1000   1500   2000

Χιλιόμετρα

Τι είναι λοιπόν η κλίμαξ;

Ήσφαλως θα έχετε κάποια ιδέα από τις προηγούμενες τάξεις.

α) Άριθμητική κλίμαξ.

Τά τετράδια και ό πίναξ του σχολείου δέν άρκουν νά χωρέσουν πάντοτε τό πραγματικό μήκος και πλάτος τών πραγμάτων, πού θέλομε νά σχεδιάσωμε.

Έτσι είναι άδύνατο νά σχεδιάσωμε την αύλή μας, πού έχει μήκος 75 μέτρα και πλάτος 30 μέτρα, στον πίνακα. Δέν τή χωρεί. Γι' αυτό τό μήκος 75 μέτρα τό κάνομε 0,75 μ. και τό πλάτος 30 μέτρα τό κάνομε 0,30 μ.

Έτσι όμως τό μήκος 0,75 μ. και τό πλάτος 0,30 μ. είναι έκατό φορές λιγώτερο από τό πραγματικό τής αύλης μας. Γράφομε για τουτό : $1 : 100$ ή $\frac{1}{100}$.

Τό ίδιο κάνομε προκειμένου νά σχεδιάσωμε στό τετράδιό μας τό χάρτη π. χ. τής Έλλάδος. Μετρούμε τό μήκος του και τό πλάτος του και τό κάνομε 2, 3, 4, 5 . . . 10 φορές (όσο μίς παίρνει) μικρότερα στό τετράδιο.

Έτσι, άν ό χάρτης γράφη : κλίμαξ $\frac{1}{500.000}$ και στό τετράδιο τόν κάναμε 4 φορές μικρότερο, θα γράψωμε : κλίμαξ $\frac{1}{2.000.000}$. Άν τόν κάναμε 10 φορές μικρότερο, θα γράψωμε : κλίμαξ $\frac{1}{5.000.000}$ κ.ο.κ.

β) Γραφική κλίμαξ.

Αύτή δείχνει άμέσως πόσες φορές όι πραγματικές άποστάσεις είναι μεγαλύτερες από αυτές πού σημειώνει με τή γραμμή ή κλίμαξ.

Π. χ. ή κλίμαξ $\frac{100}{0 \quad 100 \quad 200 \quad 300}$ λέει ότι,

Χιλιόμετρα

άν ή άπόστασι δυό τόπων στό χάρτη είναι από τό 0 έως τό 100 τής κλίμακος, στην πραγματικότητα απέχουν 100 χιλιόμετρα.

Γεωγραφικούς χάρτες έχομε :

1) Γεωφυσικούς : είναι όσοι δείχνουν με διαφορετικά χρώματα

την άνωμαλία του έδάφους (δρη - όροπέδια - κοιλάδες - πεδιάδες κλπ.).
Ο καλύτερος όμως γεωφυσικός είναι ο ά ν ά γ λ υ φ ο ς. Γίνεται με πηλό, πλαστιλλίνη ή γύψο. Σ' αυτόν τά διάφορα ύψώματα του έδάφους, οί ποταμοί, πεδιάδες, παριστάνονται κατά τόν καλύτερο τρόπο.

2) Πολιτικούς: είναι όσοι δείχνουν με διαφορετικά χρώματα τά διάφορα κράτη, τις πόλεις, τις συγκοινωνίες κλπ.

3) Οικονομικούς: αυτοί παριστάνουν με διάφορα σημεία ή σύμβολα τά προϊόντα κατά περιοχές.

Σέ κάθε χάρτη ό Βορράς βρίσκεται πρός τό επάνω μέρος, ό Νότος πρός τά κάτω, ή Άνατολή δεξιά και άριστερά ή Δύσι.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πόσες και ποιές κινήσεις κάνει ή γη;
2. Τί σχήμα διαγράφει ή τροχιά τής γής;
3. Πού όφείλονται οί 4 έποχές του έτους;
4. Τί είναι ό Ίσημερινός; Τί οί μεσημβρινοί;
5. Ποιους σπουδαίους παραλλήλους κύκλους μάθατε;
6. Τί λέμε γεωγραφικό πλάτος και τί γεωγραφικό μήκος ενός τόπου;
7. Πόσες ζώνες σχηματίζονται επάνω στην επιφάνεια τής γής; Τί ξέρετε για τήν κάθε μία;
8. Τί είναι ή Ύδρογειος σφαίρα; Πόσων ειδών γεωγραφικούς χάρτες γνωρίζετε;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Με τó διαβήτη σας σχεδιάσετε ένα κύκλο στο τετράδιο Χαρτογραφίας. Κάνετε τον νά μοιάζει με τή γη μας στο διάστημα (εικ. 2).
2. Ίχνογραφήσετε μιá σφαίρα Ύδρογειο. Σχεδιάσετε σ' αυτή τόν Ίσημερινό και μερικούς παραλλήλους.
3. Σέ άλλη επίσης Ύδρογειο, πού θα ίχνογραφήσετε, σχεδιάσετε μερικούς μεσημβρινούς.
4. Σχεδιάσετε τά δυό ήμισφαίρια τής γής.
5. Σχεδιάσετε στο τετράδιό σας τήν εικόνα 7.
6. Σχεδιάσετε στο τετράδιό σας τήν εικόνα 8. Χρωματίστε έπειτα έλαφρά τις ζώνες τής γής με διαφορετικά χρώματα.
7. Σχεδιάσετε τήν Ύδρογειο σφαίρα του σχολείου σας.

Γ'. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Πόσες φορές είναι μεγαλύτερος ό ήλιος από τή γη;
2. Πόσων μοιρών γωνία σχηματίζει τó επίπεδο τής τροχιάς τής γής με τó όριζόντιο επίπεδο του ήλιου; (Η έλλειπτική με τόν Ίσημερινό;)
3. Σέ πόσες μοίρες χωρίζεται κάθε κύκλος;
4. Πόσα πρώτα λεπτά έχει μιá μοίρα;

5. Βρήτε στο χάρτη της Ελλάδος το γεωγραφικό πλάτος και μήκος της Θεσσαλονίκης και έπειτα της Ρόδου.

6. Στους πόλους άκριβώς πόσο χρόνο διαρκεί ή νύχτα;

7. Τί δείχνει ή κλίμαξ 1 : 500,000 ή $\frac{1}{500,000}$;

8. Τί φανερώνει ή γραφική κλίμαξ $\frac{10 \quad 0 \quad 10 \quad 20 \quad 30}{\text{Χιλιόμετρα}}$;

2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

α) Ξηρά.

Ή γή έπαθε ώς τώρα πολλές μεταβολές. Πρώτα ήταν μιά πύρινη σφαιρική μάζα, που στριφογύριζε στο χάος. Έκει έκρύωσε και έσχημάτισε τόν πρώτο στερεό φλοιό της. Αυτός σέ πολλά μέρη ύψώθηκε και έκαμε τά βουνά, άλλοι έκαμε χαμηλά κοιλώματα, τίς κοιλάδες και πεδιάδες.

Τότε κρύωσαν τά νερά, που λόγω της ζέστης ήσαν ύδρατμοί, κι έπεσαν ώς θερμή βροχή. Έτσι σκέπασαν τά χαμηλότερα μέρη της έπιφανείας της γής και έσχημάτισαν τίς λίμνες και τίς θάλασσες.

Μά και ή ζέστη του ήλιου, οι άνεμοι, οι βροχές, οι σεισμοί, τά ήφαιστεια άλλαξαν και αλλάζουν διαρκώς τή μορφή της έπιφανείας της γής.

Τό έσωτερικό όμως της γής είναι σέ πυρακτωμένη κατάσταση (είναι δλο φωτιά), όπως μάς δείχνουν τά ήφαιστεια και τά ζεστά νερά, που βγαίνουν σέ πολλά μέρη (θερμές πηγές).

Τήν έπιφάνεια της γής τήν ύπολογίζουν σέ 510 έκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Και, όση έπιφάνεια δέν σκεπάζουν τά νερά, τή λέμε ξηρά.

Είναι δέ άνωμαλη. Δηλαδή άλλοι βουνά ή όρη, άλλοι πεδιάδες, στέπες (άδενδρες πεδιάδες άκαλλιέργητες), τουνδρες (παγωμένες πεδιάδες), άλλοι έρημοι, όάσεις (τόποι χλοεροί μέσα στην έρημο), άλλοι κοιλάδες, χαράδες.

Κι άπάνω στην έπιφάνεια αυτή τρέχουν άμετρα ρυάκια, ποτάμια, μεγάλοι ποταμοί, καταρράκτες.

Όμως ή άνωμαλία αυτή δέν είναι άρκετή ν' αλλάξη τή σφαιρικότητα της γής, γιατί και τó ύψηλότερο βουνό (9.000 μέτρα) είναι έλάχιστο (750 σχεδόν φορές μικρότερο άπό τήν άκτίνα της) μπροστά στό μέγεθος της γής.

Ἡ ξηρὰ δὲν εἶναι συνεχῆς. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 6 μεγάλα τμήματα καὶ πολλὰ μικρότερα. Τὰ μεγάλα λέγονται ἤπειροι καὶ τὰ μικρότερα νησιά.

Αἱ ἤπειροι εἶναι :

1) Ἡ **Εὐρώπη** με ἕκτασι 11 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα. Σ' αὐτὴν ἀνήκει καὶ ἡ πατρίδα μας ἡ Ἑλλάδα.

2) Ἡ **Ἀσία** με ἕκτασι 44 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

3) Ἡ **Ἀφρική** με ἕκτασι 30 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Οἱ τρεῖς αὐτὲς ἤπειροι λέγονται **Παλαιὸς Κόσμος**, γιατί εἶναι γνωστὲς ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια.

4) Ἡ **Ἀμερική** με ἕκτασι 42 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

5). Ἡ **Αὐστραλία** με ἕκτασι 9 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Αὐτὲς οἱ τελευταῖες ἀνεκαλύφθησαν ἐδῶ καὶ λίγες ἑκατοντάδες χρόνια (ἡ Ἀμερική τὸ 1492 μ. Χ. ἀπὸ τὸν Χριστόφορο Κολόμβο καὶ ἡ Αὐστραλία τὸ 1606 μ. Χ. ἀπὸ τοὺς Ὀλλανδοὺς). Γι' αὐτὸ λέγονται **Νέος Κόσμος**.

Τέλος ὑπάρχει μιὰ μεγάλη ἀκόμη ἤπειρος, ἡ **Ἀνταρκτική** με ἕκτασι 14 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα περίπου στὴν περιοχὴ τοῦ Νοτίου Πόλου.

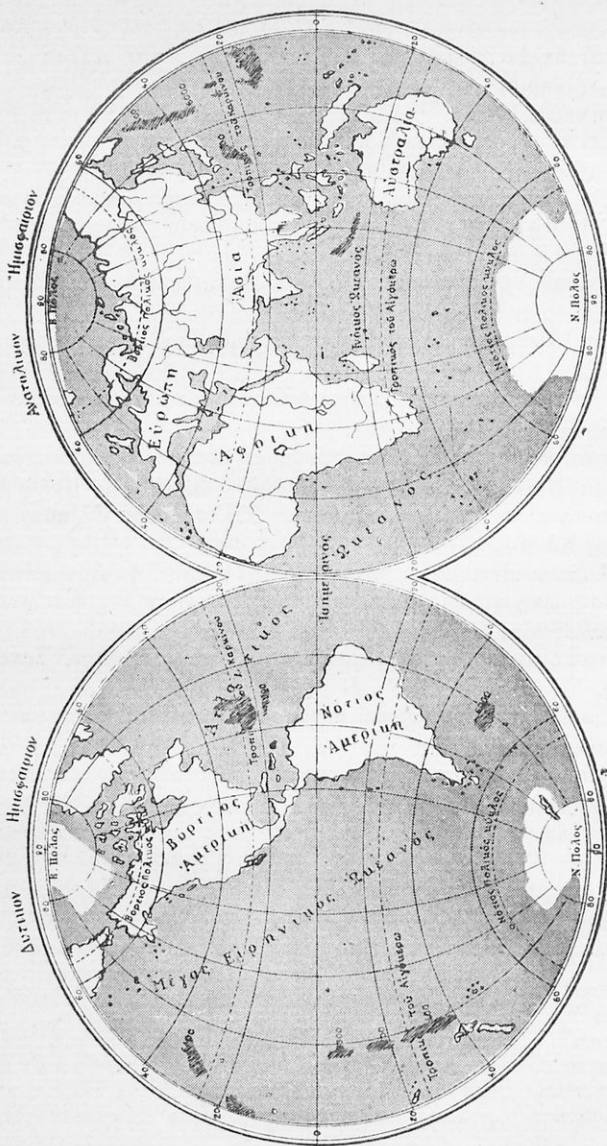
Εἶναι ὅμως διαρκῶς σκεπασμένη με πάγους καὶ γι' αὐτὸ ἀκατοίκητη.

Στὴν ἕκτασι τῶν ἡπείρων συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ γειτονικά στὴν καθεμιὰ νησιά.

Ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς εἶναι περίπου 150 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Π Ι Ν Α Ξ
ΗΠΕΙΡΩΝ ΜΕ ΕΚΤΑΣΙ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Ἡπειρος	Ἑκτασις	Πληθυσμὸς
1. Εὐρώπη	11 ἑκ. τ. χιλ.	540 ἑκ. κατ.
2. Ἀσία	44 » » »	1.200 » »
3. Ἀφρική	30 » » »	150 » »
4. Ἀμερική	42 » » »	300 » »
5. Αὐστραλία	9 » » »	10 » »
6. Ἀνταρκτική	14 » » »	ἀκατοίκητος
Σύνολον	150 » » »	2.200 » »

Εικ. 9. Τα δύο ημισφαίρια.

β) Θάλασσα.

Τὰ μεγάλα τμήματα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης λέγονται ὠκεανοί. Τὰ μικρότερα λέγονται θάλασσες, πελάγη, κόλποι.

Οἱ ὠκεανοὶ εἶναι τρεῖς :

1) Ὁ **Μέγας ἢ Εἰρηνικός** με ἔκτασι 180 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα. Εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλη τὴν ξηρὰ καὶ καλύπτει σχεδὸν τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὸν ὠνόμασε Εἰρηνικὸν ὁ Πορτογάλος ἐξερευνητὴς Μαγγελάνος, πού πρῶτος τὸν διέπλευσε τὸ 1519 μ.Χ. Καὶ τὸν ἐβάπτισε Εἰρηνικὸν (ἤσυχον), γιατί δὲ συνάντησε στὸ ταξίδι του τρικυμία, ἂν καὶ εἶναι πολὺ τρικυμιώδης.

Τὸ μεγαλύτερο βάθος τοῦ ὠκεανοῦ αὐτοῦ βρίσκεται Α. τῶν Φιλιππίνων νήσων. Εἶναι σχεδὸν 11.000 μέτρα καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερο βάθος τῆς θαλάσσης.

2. Ὁ **Ἀτλαντικός**. Βρίσκεται μεταξύ τῆς Εὐρώπης, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς καὶ ἔχει ἔκτασι 106 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα. Τὸν εἶπαν Ἀτλαντικό, γιατί πιστεύουν ὅτι ἐδῶ βρισκόταν ἡ ἥπειρος Ἀτλαντίς, πού σὲ πολὺ παλιὰ χρόνια ἐβούλιαξε.

3) Ὁ **Ἰνδικός**, μεταξύ τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Αὐστραλίας. Ἐχει ἔκτασι 80 ἑκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Οἱ λεγόμενοι ὠκεανοὶ Βόρειος Παγωμένος καὶ Νότιος Παγωμένος δὲν εἶναι παρὰ τμήματα τῶν παραπάνω τριῶν ὠκεανῶν.

Ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης εἶναι ἀνώμαλος, ὅπως καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς. Μέσα στὴ θάλασσα ζοῦν ἄπειρα εἶδη ψαριῶν καὶ πληθὸς ἄλλων ζῶων καὶ ζωντανῶν ὀργανισμῶν, καθὼς καὶ ὠρισμένα εἶδη φυτῶν.

Κινήσεις τῆς θαλάσσης.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ὅταν εἶναι ἤρεμη, εἶναι ὀμαλή. Ἀπὸ αὐτὴν μετροῦμε τὸ ὕψος τῶν διαφόρων σημείων τῆς ξηρᾶς, τὸ βάθος τῶν θαλασσῶν καὶ ἐπιφανείας χαμηλοτέρας, ὡς λ.χ. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης.

Ὅμως σπανιότατα εἶναι ἤρεμος ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης. Τὰ νερά τῆς βρίσκονται σὲ διαρκῆ κίνησι. Αἱ κινήσεις τῆς θαλάσσης εἶναι :

1) **Τὰ κύματα**. Οἱ ἄνεμοι σχηματίζουν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ μεγάλα ἢ μικρὰ κύματα, ἀνάλογα με τὴ δύναμι πού φυσοῦν. Στους ὠκεανούς ὑψώνονται τεράστια κύματα σὰν μεγάλα βουνά. Ἀλλὰ κι ὅταν πάψη ὁ ἄνεμος, ἡ θαλασσοταραχὴ ἐξακολουθεῖ ὑπὸ μορφὴ κλυδωνισμοῦ (φουσκοθαλασσιά) ἐπὶ ἀρκετὸ χρόνο, ὥσπου νὰ ἤρεμήσει.

Όσο μεγάλα όμως και αν είναι τα κύματα, η τρικυμία γίνεται μόνο στην επιφάνεια. Κάτω από 20 μέτρα ή ταραχή είναι λίγη και κάτω από 100 μέτρα κάθε κίνησι παύει. Έδω είναι η περιοχή του αιώνιου σκότους, της σταθερᾶς θερμοκρασίας και της ήρεμίας.

2) **Ἡ παλίρροια.** Ἐτσι λέγεται ἡ περιοδικὴ κίνησι πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ κάτω τοῦ νεροῦ τῆς θαλάσσης. Καὶ φαίνεται σὲ μᾶς κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιὰ σὰν νὰ πλημμυρίζῃ ἡ θάλασσα καὶ ὕστερα πάλι ν' ἀδειάζῃ.

Τὸ γέμισμα (ἀνοδος) λέγεται **πλημμυρὶς** καὶ τὸ ἀδειασμα (κάθοδος) **ἀμπωτις**. Καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς βαστάει ἕως 6 ὥρες. Τὸ ὕψος τῆς παλίρροιας εἶναι διαφορετικὸ κατὰ τόπους. Ὅφείλεται δὲ στὴν ἔλξι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Εἶδος παλίρροιας εἶναι καὶ τὸ φαινόμενο, ποῦ παρατηρεῖται στὸ στενὸ τῆς Χαλκίδος. Ἐκεῖ τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης 6 ὥρες τρέχουν πρὸς τὴ μιὰ κατεύθυνσι καὶ 6 ὥρες ἀντιστρόφως.

3) **Τὰ θαλάσσια ρεύματα.** Σὲ πολλὰ μέρη τῶν ὠκεανῶν ἡ θάλασσα σχηματίζει ὀλόκληρα ποτάμια. Εἶναι πολὺ μεγάλα καὶ σὲ μήκος καὶ σὲ πλάτος. Γιὰ ὄχθες ἔχουν πάλι θάλασσα. Τὰ ποτάμια αὐτὰ τρέχουν πρὸς ὀρισμένη πάντα κατεύθυνσι καὶ λέγονται θαλάσσια ρεύματα.

Ἀπὸ τὰ ρεύματα αὐτὰ ἄλλα τρέχουν ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους μὲ θερμὰ νερὰ καὶ τὰ λέμε **θερμὰ** ἢ **Ἰσημερινὰ** καὶ ἄλλα ἀπὸ τοὺς πόλους πρὸς τὸν Ἰσημερινὸ μὲ κρύα νερὰ καὶ τὰ λέμε **ψυχρὰ** ἢ **πολικὰ**. Ἄν δυὸ ρεύματα ἀντίθετα συναντηθοῦν, γίται μεγάλη θαλασσινὴ ἀναταραχὴ. Τὰ σπουδαιότερα θερμὰ εἶναι :

α) Τὸ ρεῦμα τοῦ **Κόλπου** (Γκόλφ Στρήιμ).

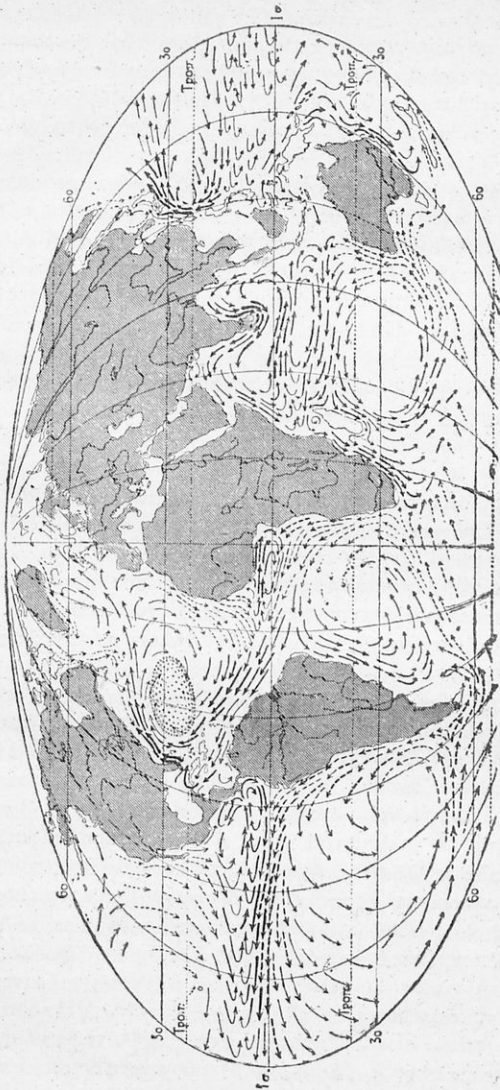
Ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Κόλπο τοῦ Μεξικοῦ κοντὰ στὸν Ἰσημερινὸ, προχωρεῖ βορειοανατολικά στὸν Ἀτλαντικὸ Ὀκεανὸ καὶ φθάνει κοντὰ στὴν Ἀγγλία. Ἐκεῖ διακλαδίζεται. Τὸ ἕνα μέρος περιβρέχει τὴ Σκανδιναυικὴ Χερσόνησο καὶ σβήνει κοντὰ στὸν Β. Πόλο. Τὸ ἄλλο βρέχει τὶς ἀκτὲς τῆς Γαλλίας, Ἰσπανίας καὶ σβήνει κοντὰ στὴν Ἀφρική.

β) Τὸ **μαῦρο ρεῦμα** τῆς Ἰαπωνίας (Κοῦρο-Σίβο) ἀρχίζει ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κίνας, προχωρεῖ, βρέχει τὶς ἀκτὲς τῆς Ἰαπωνίας καὶ διευθύνεται πρὸς τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ Καναδά.

Ψυχρὰ πάλιν εἶναι :

α) Τὸ ρεῦμα τῆς **Γροιλανδίας**.

β) Τὸ ρεῦμα **Λαμπραντόρ**, ποῦ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ Β. Πόλου καὶ σβήνουν στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Βορ. Ἀμερικῆς. Τὰ ψυχρὰ ρεύματα μεταφέρουν καὶ πολλὰ παγόβουνα (εἰς. 10). Ἔτσι τὸ νερὸ τῆς θαλάσσης βρίσκεται σὲ διαρκῆ κίνησι.

Ειχ. 10. Θαλάσσια ρεύματα.

Τὰ θαλάσσια ρεύματα ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὶς χῶρες ποὺ βρέχουν.

Τὰ θερμὰ κάνουν γλυκὸ τὸ ψυχρὸ κλίμα τῶν βορείων χωρῶν. Ἔτσι στὸ ρεῦμα τοῦ Κόλπου χρεωστοῦν τὸν γλυκὸν χειμῶνα τοὺς ἡ Ἀγγλία, Ὀλλανδία, Δανία καὶ αὐτὴ ἡ Νορβηγία.

Ἀντιθέτως τὰ ψυχρὰ μετριάζουν τὴ μεγάλη ζέστη τῶν θερμῶν περιοχῶν.

Καὶ τὰ πλοῖα ὠφελοῦνται ἀπὸ τὰ θαλάσσια ρεύματα, ὅταν πλέουν πρὸς τὴ διεύθυνσί τους.

Τὰ αἷτια τῶν θαλασσιῶν ρευμάτων εἶναι πολλὰ. Κυρίως ὁμως εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τῆς θαλάσσης στὸν Ἰσημερινὸ καὶ στοὺς πόλους, ἡ διαφορετικὴ πυκνότητά τοῦ νεροῦ (στὸν Ἰσημερινὸ γίνεται μεγάλη ἐξάτμισις καὶ εἶναι γι' αὐτὸ πυκνότερο), οἱ ἄνεμοι.

Ἡ διεύθυνσι τῶν ρευμάτων ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν περιστροφὴ τῆς γῆς.

γ) Ἀτμόσφαιρα.

Ἡ γῆ περιβάλλεται ἀπὸ ἓνα παχὺ στρώμα ἀέρος, ποὺ τὸ λέμε **ἀτμόσφαιρα**. Τὴν κρατᾷ ἡ γῆ μὲ τὴν ἔλξι της καὶ γυρίζουν πάντα μαζί.

Τὸ πάχος τῆς ἀτμοσφαίρας εἶναι ὡς 100 χιλιόμετρα. Ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ τ' ἀέρια ἄζωτο σὲ ἀναλογία 79 στὰ ἑκατὸ μέρη, ὀξυγόνο σὲ 20 καὶ ἐλαχίστη ποσότητα μερικῶν ἄλλων σὲ ἀναλογία 1 στὰ ἑκατό.

Μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα κυκλοφοροῦν καὶ ὕδρατμοι (νερὸ σὲ ἀέριο κατάστασι), ποὺ ἀνεβαίνουν ψηλὰ μέχρι ὕψος 12 χιλιομέτρων. Ἔως αὐτὸ τὸ ὕψος γίνονται οἱ ἀλλαγές τοῦ καιροῦ, δηλαδὴ σύννεφα, βροχὴ, χιόνι, ἄνεμοι, ἀστραπές, θύελλες κλπ. Γι' αὐτὸ τὸ μέρος αὐτὸ τῆς ἀτμοσφαίρας λέγεται **τροπόσφαιρα**.

Πάνω ἀπὸ 12 χιλιόμετρα ὕψος ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πάντοτε ἥρεμη καὶ διαρκῶς λάμπει ὁ ἥλιος. Αὐτὴ λέγεται **στρατόσφαιρα**.

Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀέρας εἶναι διαφανής. Ἄν κοιτάξωμε ὁμως πολὺ μακρὰ, θὰ ἴδωμε νὰ ἔχη ἐλαφρὸ γαλάζιο χρῶμα. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ γαλάζιο χρῶμα τ' οὐρανοῦ, ποὺ βλέπομε τὶς ἡλιόλουστες ἡμέρες. Ὅμως τὴ νύχτα δὲν εἶναι ἔτσι καὶ βλέπομε στὸ στερέωμα νὰ λαμπυρίζουν τ' ἀστέρια.

Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πυκνότερη στὰ χαμηλότερα μέρη καὶ στὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης. Ὅσο ψηλότερα ἀνεβαίνομε, τόσο ἀραιότερη γίνεται, ὅπως π. χ. στὶς κορυφές τῶν ὄρεων.

Ἡ σημασία τῆς ἀτμοσφαιρας εἶναι μεγάλη. Ἀφήνει τὸ φῶς καὶ τὴ ζέστη τοῦ ἡλίου νὰ πέφτῃ ἐπάνω στὴ γῆ. Ἐμποδίζει ὁμως τὴ ζέστη αὐτὴ νὰ ξαναφύγῃ. Καὶ εἶναι γιὰ τὴ γῆ ὅ,τι εἶναι τὰ τζάμια τῶν παραθυριῶν γιὰ τὸ σπίτι. Πέρα ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα ἐπικρατεῖ τὸ ἀπόλυτο ψυχρὸς τοῦ χάους (-273° K).

Ἄλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸ μονάχα. Τὸ ὀξυγόνο τῆς ἀτμοσφαιρας εἶναι ἀπαραίτητο στὰ ζῶα καὶ στοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ἄζωτο πάλι ἀπαραίτητο στὰ φυτά. Χωρὶς τὸ ὀξυγόνο καὶ τὸ ἄζωτο δὲν θὰ ὑπῆρχε ζωὴ ἐπάνω στὴ γῆ.

Ἄκόμα καὶ μὲ τὸ βάρος τῆς (ἀτμοσφαιρικῆ πίεσι) συντελεῖ στὴ ζωὴ.

Ἄνεμοι.

Ὅπως ὁμως ἡ θάλασσα δὲν μένει ἀκίνητη, ἔτσι καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα. Καὶ νὰ πῶς!

Ὁ ἥλιος θερμαίνει διαφορετικὰ τὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀέρας ποὺ ἀκουμπᾷ σ' αὐτὴ θερμαίνεται κι αὐτός. Ἄμα ὁμως ζεσταθῆ πολὺ, διαστελλεται καὶ γίνεται ἐλαφρότερος. Γι' αὐτὸ ἀνεβαίνει ψηλά.

Στὴ θέσι τοῦ τώρα ἔμεινε ἓνα κενό. Ὁ ψυχρότερος ἀέρας τῆς γύρω περιοχῆς, σὰν βαρύτερος, τρέχει νὰ γεμίσῃ τὴν κενὴ θέσι. Ἡ κίνησι αὐτὴ τοῦ ἀέρα λέγεται **ἄνεμος**. Καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὴ διαφορὰ θερμοκρασίας δύο τόπων μὲ διεύθυνσι ἀπὸ τὸν ψυχρότερο στὸ θερμότερο.

Ἄς ἴδοῦμε τώρα τί γίνεται ὁ θερμὸς ἀέρας ποὺ ἀνεβαίνει ψηλά.

Καθὼς ἀνεβαίνει, κρυώνει (κάθε 180 μέτρα καὶ 1° K), γίνεται βαρύτερος καὶ θέλει νὰ ξανακατεβῆ. Μὰ ὁ τόπος ποὺ ἄφησε εἶναι πιασμένος ἀπὸ τὸν φίλο του. Γιὰ πείσμα κι αὐτός τρέχει ἀπὸ ἐπάνω καὶ παίρνει τὸ δικό του. Ἔτσι ἄλλαξαν θέσεις. Ἄλλὰ ὁ κρύος ἄνεμος ἔφερε καὶ δροσιὰ στὸ ζεστὸ τόπο κι ὁ ζεστότερος πῆγε ζέστη στὸν κρύο.

Καὶ ὅταν ζεσταθῆ καὶ ὁ κρύος ἀέρας στὸ ζεστὸ μέρος, ἀνεβαίνει ψηλά κι ἀρχίζουν πάλι τὸ κυνηγητό.

Αὐτὸ ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα. Στὰ ζεστὰ μέρη φυσοῦν δροσεροὶ ἄνεμοι ποὺ δροσιίζουν, καὶ στὰ κρύα ἔρχονται θερμότεροι ποὺ μετριάζουν τὸ ψυχρὸς.

1) Διαρκεῖς: Εἶναι ὅσοι φυσοῦν συνεχῶς πρὸς μιὰ κατεύθυνσι. Καὶ τέτοιοι εἶναι:

α) Οἱ Ἄλγηεῖς καὶ β) οἱ Ἀνταλγηεῖς. Γίνονται δὲ ὡς ἑξῆς:

Στὴ διακεκαυμένη ζώνη κάνει πάντα πολλὴ ζέστη. Ὁ ἀτμο-

σφαιρικός αέρας εκεί θερμαίνεται, διαστέλλεται, γίνεται ελαφρότερος και ανεβαίνει ψηλά. Ο αέρας από τους τροπικούς, κρύος και βαρύτερος, τρέχει προς τον Ίσημερινό, να καταλάβει τη θέση του κενού. Εκεί όμως θερμαίνεται κι αυτός και ανέρχεται. Έτσι συνεχώς φυσούν άνεμοι από τους δυο τροπικούς προς τον Ίσημερινό κοντά στην επιφάνεια της γης (άληγεις).

Αλλά, έστω και στον Ίσημερινό, ο αέρας που ανεβαίνει ψηλά κρυώνει και γίνεται πάλι βαρύτερος. Μη βρίσκοντας όμως θέση να ξανακατεβή, τρέχει αντίθετα και επάνω από τους άληγεις προς τους τροπικούς (άνταληγεις).

Η διεύθυνση των άληγων ανέμων αλλάζει από την περιστροφή της γης και από την άνωμαλία του έδάφους (δρη·κοιλάδες·πεδιάδες) που συναντούν.

2) Περιοδικοί: α) **Αύρα.** Όταν κάθε πρωί βγαίνει ο ήλιος, θερμαίνει και ξηρά και θάλασσα. Όμως η ξηρά θερμαίνεται γρηγορότερα. Ο αέρας της θερμαίνεται, διαστέλλεται και ανέρχεται. Τρέχει τότε της θαλάσσης ο βαρύτερος προς την ξηρά. Έτσι σχηματίζεται δροσερός άνεμος από τη θάλασσα στη στεριά, ή θαλασσινή αύρα ή μπάτης (άπό τις 9 ή ώρα το πρωί μέχρι το απόγευμα).

Τούναντιον, μετά το βασίλειμα του ήλιου ή ξηρά φύχεται γρηγορότερα, ο αέρας της συστέλλεται και γίνεται βαρύτερος. Τρέχει γι' αυτό προς τη θάλασσα. Αυτός ο άνεμος λέγεται απόγειος αύρα. Αρχίζει μετά τη δύση του ήλιου και παύει στις 3 - 4 ή ώρα το πρωί. Έτσι στα παραθαλάσσια μέρη φυσούν πάντα οι παραπάνω άνεμοι και γίνεται ή κατανομή της θερμοκρασίας ξηράς και θαλάσσης.

β) **Μουσσώνες των Ίνδιων.** Το καλοκαίρι ο ήλιος θερμαίνει περισσότερο την Κεντρική Άσία. Ο αέρας εκεί γίνεται άραιότερος και τρέχει άνεμος από τον Ίνδικό Ώκεανό να πάρη τη θέση του κενού που δημιουργήθηκε (Άπρίλιος·Ώκτώβριος, θερινοί μουσσώνες, ύγροι και θερμοί).

Το αντίθετο συμβαίνει το χειμώνα. Ο ήλιος τώρα θερμαίνει περισσότερο τον Ίνδικό Ώκεανό, ένω ή Κεντρική και Βόρειος Άσία έχει ψύχος και παγετούς. Τρέχουν γι' αυτό άνεμοι από την Άσία προς τον Ίνδικό Ώκεανό (Ώκτώβριος·Άπρίλιος, χειμερινοί μουσσώνες, ξηροί και ψυχροί).

γ) **Μελτέμια.** Είναι άνεμοι που φυσούν τον Ίούλιο·Αύγουστο στην Ελλάδα μας και κυρίως στο Αίγαίο Πέλαγος. Αίτια έχουν την υπερθέρμανση της έρήμου της Άφρικής Σαχάρας. Και τρέχουν ψυχροί άνεμοι από τη Ρωσία προς τα εκεί.

δ) Σιμούν και Χαμφίν. Είναι τοπικοί άνεμοι της έρημου Σαχάρας. Παρασύρουν σύννεφα άμμου που κρύβουν τον ήλιο, δυσκολεύουν την άναπνοή και θάπτουν καλλιεργημένες έκτάσεις και καραβάνια.

Έκτός από αυτούς στην τροπική ζώνη πολλές φορές φυσούν μερικοί ιδιόρρυθμοι και σφοδροί άνεμοι. Λέγονται κυκλώνες, τυφώνες (άνεμοστρόβιλοι), σίφωνες, και κάνουν τρομερές καταστροφές εκεί που περνοῦν.

Η σημασία των ανέμων είναι μεγάλη. Μετριάζουν το υπερβολικό ψυχός και την υπερβολική θερμότητα ενός τόπου και την ύγρασία του.

Έντασις ανέμων.

Έντασι λέμε την ταχύτητα που έχει ο άνεμος. Όσο ταχύτερος είναι, τόσο και ισχυρότερος. Και έχουμε τούς έξης :

1. Αῦρα (Κινεί τὰ φύλλα των δέντρων).
2. Έλαφρός (Σείει τὰ κλαδάκια των δέντρων).
3. Μέτριος (Λυγίζει τὰ κλαδιά).
4. Ίσχυρός (Σείει τὰ δέντρα).
5. Σφοδρός (Ξεκολλάει τὰ φύλλα των δέντρων).
6. Όρμητικός (Σπάζει τὰ κλαδιά).
7. Καταιγίς (Σπάζει τὰ δέντρα).
8. Θύελλα (Γκρεμίζει τὰ σπίτια).
9. Λαίλαψ (Άνατρέπει τὰ πάντα).

Όπως καταλαβαίνετε, η έντασις του ανέμου εξαρτάται από τη μεγάλη ή μικρή διαφορά θερμοκρασίας δυο τόπων και την απότομη μεταβολή της.

Όνομασία ανέμων.

Οί άνεμοι, ανάλογα με το σημείο του ορίζοντος που έρχονται, έχουν τίσ έξης όνομασίες :

Συνήθης Όνομασία	Ναυτική Όνομασία	Άρχ. Έλληνική Όνομασία
1. Βορρᾶς	Τραμουντάνα	Βορρᾶς
2. Νότος	Όστρια	Νότος
3. Άνατολικός	Λεβάντες	Άπηλιώτης
4. Δυτικός	Πονέντες	Ζέφυρος
5. Βορειοανατολικός	Γραιγός	Μέσης
6. Νοτιοανατολικός	Σιρόκος	Εῦρος
7. Βορειοδυτικός	Μαίστρος	Σκίρρων
8. Νοτιοδυτικός	Γαρμπής	Λίβας

δ) Ύγρασία.

Τὰ νερά τῶν ποταμῶν, λιμνῶν, θαλασσῶν, ὅπως καί κάθε τρεχούμενο ἢ στάσιμο νερό, ἐξατμίζονται. Γίνονται δηλ. σιγά σιγά ἀπό τὴν ἐλεύθερη ἐπιφάνειά τους ὑδρατμοί.

Καί ὄσο περισσότερη ζέστη ἐπικρατεῖ καί ὄσο περισσότεροι ἄνεμοι φυσοῦν, τόσο πῖο γρήγορα ἐξατμίζονται.

Οἱ ὑδρατμοί ἀνεβαίνουν ψηλά καί γεμίζουν τὴν γύρω τους ἀτμόσφαιρα. Παρασύρονται ὁμως καί μακριά ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ὅταν δὲ κρυώσουν, σχηματίζουν μικρά μικρά σταγονίδια νεροῦ καί παρυσιάζονται ὡς σύννεφα. Τὰ σύννεφα γίνονται βροχὴ ἢ χιόνι καί ξαναπέφτουν πάλι στὸ ἔδαφος ἢ στὴ θάλασσα. Καί τὰ νερά αὐτὰ τρέχουν πάνω στὴ γῆ ὡς πηγές, ρυάκια καί ποτάμια στὶς λίμνες καί στὶς θάλασσες. Καί ξαναγίνεται ἐξάτμισι. Καί ἀρχίζει πάλι τὸ ἴδιο ταξίδι τοῦ νεροῦ.

Καταλαβαίνετε ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀέρας, ποὺ βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, θά ἔχη καί τοὺς περισσότερους ὑδρατμούς. Ἐπίσης καί τὰ παραλιακὰ μέρη τῶν Ἑπειρῶν. Κυρίως ὁμως, ὅπου κάνει καί πολλὴ ζέστη.

Γι' αὐτὸ ἐκεῖ πέφτουν καί πολλὲς βροχές.

Ὅταν ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀέρας περιέχῃ πολλοὺς ὑδρατμούς, λέμε ὅτι ἐπικρατεῖ **ὕγρασία**. Ἀντιθέτως, ὅπου εἶναι ἐλάχιστοι ὑδρατμοί, λέμε ὅτι ὑπάρχει **ξηρασία**.

Ὅυτε ὁμως ἡ πολλὴ ὑγρασία, οὔτε ἡ πολλὴ ξηρασία εἶναι ὕγιεινὴ καί ὠφέλιμη.

Οἱ ἄνεμοι ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα φέρνουν πάντα ὑδρατμούς. Εἶναι ὑγροὶ ἄνεμοι καί προκαλοῦν βροχές. Τέτοιοι στὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα εἶναι ὁ **Νότος** (Νοτιάς). Ὁ Βορειοανατολικὸς εἶναι βροχερὸς γιὰ τὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα καί ὁ Δυτικὸς γιὰ τὴ Δυτικὴ.

Οἱ ἄνεμοι ποὺ πνέουν ἀπὸ τὴν ξηρὰ πρὸς τὴ θάλασσα δὲν ἔχουν ὑδρατμούς. Εἶναι ξηροὶ ἄνεμοι. Ξηρὸς ἄνεμος ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εἶναι κυρίως ὁ **Βοριάς**. Ὅταν φυσᾷ, δὲ βρέχει. Τὸν ἔχετε ἀκούσει νὰ τὸν λένε ξεροβόρι.

Στὶς τροπικὲς χῶρες κάνει πολλὴ ζέστη. Ἡ ἐξάτμισι εἶναι γρήγορη καί ἄφθονη. Οἱ ὑδρατμοὶ αὐτοὶ ἀνεβαίνουν ψηλά στὴν ἀτμόσφαιρα. Ἐκεῖ ψύχονται καί πέφτουν ὡς καταρρακτώδεις βροχές μὲ ἀστραπὲς καί βροντὲς τρομερές. Οἱ καταιγίδες ὁμως αὐτὲς ἔχουν τοῦτο τὸ παράξενο : Δὲν κρατοῦν πολλὲς ὥρες.

Τροπικὲς βροχὲς πέφτουν πολλὲς στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ, στὶς Ἰνδίες, στὴ ΝΑ. Ἀσία καί στὴ Βραζιλία τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Στις εϋκρατες ζώνες καταιγίδες συμβαίνουν συνήθως την άνοιξη και ιδίως τὸ φθινόπωρο. Στις πολικές περιοχές δὲν γίνονται καταιγίδες.

Τὸ καταλαβαίνετε γιατί.

Στις ἐρήμους σπανιώτατα βρέχει. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι ἐρημοί.

Στις εϋκρατες ζώνες πέφτουν βροχές ἀκανόνιστα, ἀνάλογες πρὸς τοὺς ἀνέμους. Ἔτσι καμμιά ἐποχὴ τοῦ ἔτους δὲν εἶναι ἀπολύτως ξηρά.

Ἄπὸ τὸ ποσὸν τῶν βροχῶν ἐξαρτᾶται ἡ βλάστησι ἑνὸς τόπου, ἡ εὐφορία του ἢ τὸ ἄγονο τοῦ ἐδάφους του.

ε) Κλίμα.

Ἡ θερμοκρασία, οἱ ἄνεμοι, ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσι καὶ ἡ ὕγρασις ἑνὸς τόπου λέγονται μ' ἓνα ὄνομα κλίμα.

Τὸ κλίμα κάθε τόπου ἐξαρτᾶται συνεπῶς ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ του πλάτος, ἀπὸ τὴν ἀπόστασί του ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἀπὸ τὸ ὕψόμετρο, ἀπὸ τὴ διεύθυνσι τῶν ἀνέμων καὶ ἀπὸ τίς βροχές ποὺ πέφτουν.

Ἀνάλογα μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος κάθε τόπου, ἔχομε τὰ ἐξῆς κλίματα :

1) **Τροπικὸ κλίμα.** Τὸ ἔχουν ὄσοι τόποι βρίσκονται κοντὰ στὸν Ἰσημερινό. Ἐκεῖ κάνει διαρκῶς ζέστη καὶ ἔχει περίοδο καταρρακτωδῶν βροχῶν καὶ περίοδο ξηρασίας.

2) **Εϋκρατο κλίμα.** Τέτοιο κλίμα ἔχουν οἱ εϋκρατες ζώνες. Καὶ δὲν κάνει οὔτε πολλὴ ζέστη τὸ καλοκαίρι, οὔτε τρομερὸ κρύο τὸ χειμῶνα.

3) **Πολικὸ κλίμα.** Ἐπικρατεῖ στίς πολικές ζώνες. Ἐκεῖ κάνει ἀφάνταστο ψῦχος. Στεριά καὶ θάλασσα βρίσκονται διαρκῶς παγωμένες.

Ἀνάλογα τώρα μὲ τὴν ἀπόστασι τοῦ τόπου ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἔχομε :

1) **Ἐκπελάγειο ἢ θαλάσσιο κλίμα.** Τέτοιο κλίμα ἔχουν τὰ παραθαλάσσια μέρη. Δροσερὸ καλοκαίρι, μαλακὸς χειμῶνας καὶ πολλὲς βροχές.

2) **Ἐπηρεωτικὸ κλίμα.** Πολὺ κρύο τὸ χειμῶνα, πολλὴ ζέστη τὸ καλοκαίρι καὶ ἐλάχιστες βροχές. Αὐτὸ τὸ κλίμα τὸ ἔχουν ὄσοι τόποι βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἀνάλογο κλίμα εἶναι καὶ τῶν ἐρήμων. Πολλὴ ζέστη τὴν ἡμέρα καὶ κρύο τὴ νύχτα.

Το κλίμα έχει μεγαλύτερη επίδραση τόσο στα φυτά, όσο και στα ζώα και στους ανθρώπους.

Το φως, η θερμότητα, η υγρασία, μαζί με τη σύσταση του εδάφους, είναι σπουδαίοι παράγοντες για τη βλάστηση ενός τόπου.

Και είπαμε πώς στην τροπική ζώνη, που συνυπάρχουν άφθονοι αυτοί οι παράγοντες, η βλάστησις όργιάζει. Άπέραντα παρθένα δάση καλύπτουν μεγάλες έκτασεις και πολύνεροι ποταμοί τὰ διασχίζουν.

Όπου οι βροχές είναι λιγώτερες, υπάρχουν σαβάνες. Άπέραντα δηλαδή λιβάδια με πολλά και ψηλά χόρτα.

Στην τροπική ζώνη εύδοκιμούν τὰ προϊόντα: χουρμάδες, ζαχαροκάλαμο, καφές, μπαχαρικά, κακάο, ρύζι, βαμβάκι κ. ά.

Στὰ παρθένα δάση ζούν άπειράριθμα πτηνά, έρπετά, βλαβερά έντομα, άγρια σαρκοφάγα θηρία και φυτοφάγα ζώα.

Έδω οι άνθρωποι μπορούν να έχουν εύκολα και πλούσια προϊόντα. Άλλά το κλίμα είναι πολύ άκατάλληλο για τή ζωή τους. Τis περιοχές αυτές μαστίζουν πλήθος άσθενειών, ως λ. χ. χολέρα, πανώλης, έλονοσία. Γι' αυτό και λίγοι άνθρωποι κατοικοούν εκεί. Και αυτοί μαυροι και ήμιάγριες φυλές, που ζούν πρωτόγονη ζωή.

Στις εύκρατες ζώνες άφθονοούν άλλοι δάση και άλλοι στέπες. Οι στέπες είναι άπέραντες άκαλλιέργητες πεδιάδες με έλάχιστα χόρτα τή βροχερή έποχή. Προϊόντα τών εύκράτων ζωνών είναι: ή άμπελος, ή έλιά, τὰ όπωροφόρα δέντρα, ό καπνός, τὰ δημητριακά, τὰ κηπουρικά κλπ.

Ζώα ωφέλιμα στον άνθρωπο ζούν πρόβατα, αίγες, χοίροι, βόδια. Άγρια δέ στα δάση υπάρχουν λύκοι, άγριοχοίροι, άρκτοι κλπ.

Έδω το κλίμα είναι κατάλληλο για τή ζωή του ανθρώπου. Γι' αυτό ό περισσότερο και πολιτισμένος πληθυσμός τής γής ζή στις εύκρατες ζώνες.

Στις πολικές ζώνες το έδαφος είναι σκεπασμένο σχεδόν πάντα με πάγους. Το καλοκαίρι σε μερικά μέρη γειτονικά προς τις εύκρατες ζώνες βλέπεις να φυτρώνουν μερικά βρύα και λειχήνες ανάμεσα από παγωμένα έλη (τουνδρες). Γι' αυτό κι έλάχιστα ζώα υπάρχουν εκεί. Ζούν ό τάρανδος, ή φώκη και ή λευκή άρκτος.

Οι μόνοι κάτοικοι είναι οι Έσκιμώοι. Ζούν κι αυτοί πρωτόγονα με το κυνήγι και το ψάρεμα.

3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

α) Ἀνθρώπινες φυλές.

Οἱ ἄνθρωποι ἐπάνω στὴ γῆ ὑπολογίζονται σὲ 2.200 ἑκατομμύρια περίπου. Ἀπὸ αὐτοὺς ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ περί τὰ 1.200 ἑκατομμύρια, στὴν κίτρινη φυλὴ περί τὰ 750 ἑκατομμύρια, στὴ μαύρη φυλὴ περί τὰ 150 ἑκατομμύρια, στὴ Μαλαϊκὴ φυλὴ περί τὰ 60 ἑκατομμύρια καὶ Ἑρυνθόδεσμοι (Ἰνδιάνοι τῆς Ἀμερικῆς) περί τὰ 40 ἑκατομμύρια.

β) Θρησκείες.

Ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς γῆς περί τὰ 800 ἑκατομμύρια εἶναι Χριστιανοί, περί τὰ 300 ἑκατομμύρια Μωαμεθανοὶ καὶ περί τὰ 20 ἑκατομμύρια Ἑβραῖοι.

Οἱ ἄλλοι εἶναι Βουδδισταί, Βραχμανισταί καὶ Εἰδωλολάτραι.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί λέγεται ἠπειρος καὶ τί ὠκεανός ;
2. Ποιὲς ἠπείρους λέμε Νέον Κόσμον ; Γιατί ;
3. Πόσες καὶ ποιὲς κινήσεις κάνει ἡ θάλασσα ;
4. Ποιὰ ἢ σπουδαιότες τῶν θαλασσιῶν ρευμάτων ;
5. Τί λέγεται στρατόσφαιρα ;
6. Ποιὰ εἶναι ἡ αἰτία τῆς δημιουργίας τῶν ἀνέμων ;
7. Ποιοὶ περιοδικοὶ ἀνεμοὶ φυσοῦν στὴν Ἑλλάδα ;
8. Πόσων εἰδῶν κλίματα ξέρεις ; Ποιὸ κατὰ τὴ γνώμη σου εἶναι τὸ καλύτερο ; Γιατί ;

Β'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἀντικαταστήσετε στὶς παρακάτω φράσεις τὴν παύλα μὲ τὴ σωστὴ λέξι πού λείπει :

1. Ἡ γῆ κάνει — κινήσεις.
2. — λέμε τὴ φανταστικὴ γραμμὴ, γύρω στὴν ὁποία στρέφεται ἡ γῆ.
3. Τὸ νὰ βρισκόμε τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος λέγεται — .
4. Ἡ Ἀσία ἔχει — ἑκατομμύρια κατοίκους.
5. Τὸν Εἰρηνικὸ Ὀκεανὸ τὸν διέπλευσε πρῶτος ὁ — τὸ ἔτος — .

Διαγράψετε ὅ,τι κατὰ τὴ γνώμη σας δὲν εἶναι σωστὸ μέσα στὴν παρένθεσι στὶς ἐξῆς φράσεις :

1. Ἡ παλίρροια διαρκεῖ ὥρες (14—12).
2. Ὁ μπάτης φυσᾷ πρὸς τὴν (ξηρὰ—θάλασσα).
3. Ὁ Ἀνατολικὸς ἀνεμὸς λέγεται ναυτικὰ (Πονέντες—Λεβάντες).
4. Τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ του (μῆκος—πλάτος).
5. Τὰ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα δάση βρίσκονται στὴ ζώνη τῆς γῆς (εὐκρατο—διακεκαυμένη).

1. ΑΣΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙ

α) Φυσική - Οικονομική.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τὰς ἡπείρους. Βρίσκεται στὸ βόρειο καὶ ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο. Εἶναι 325 σχεδὸν φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Πρὸς Β. βρέχεται ἀπὸ τὴ Βόρειο Παγωμένη Θάλασσα (᾽Ωκεανό), πρὸς Α. ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ᾽Ωκεανό, πρὸς Ν. ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ καὶ πρὸς Δ. συνορεύει μὲ τὴν Εὐρώπη (Οὐράλια ὄρη - Καύκασος - Εὐξείνιος Πόντος), βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο Θάλασσα καὶ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα.

Στὴν Ἀσία ἀνήκουν καὶ αἱ νῆσοι : Νέα Ζέμπλα, Σαχαλίνη, Ἰαπωνίας, Φομόζα, Φιλιππῖνες, Ἰνδονησία, Κεϋλάνη. Οἱ ὠκεανοὶ ποὺ τὴν βρέχουν σχηματίζουν τὶς ἐξῆς μεγάλες θάλασσες : Πρὸς Β. τοῦ Καρᾶ, πρὸς Α. τὴ Βερίγγειο, τὴν ᾽Οχοτσικὴ, τὴν Ἰαπωνικὴ, τὴ Σινικὴ (Κινεζικὴ), πρὸς Ν. τὴ Βεγγαλικὴ, τὴν Ἀραβικὴ, καὶ πρὸς ΝΔ. τὴν Ἐρυθρά.

Τὰ σπουδαιότερα δὲ ἀκρωτήρια εἶναι : Τὸ Τσελιοϋσκιν στὴ Β. Παγωμένη Θάλασσα, τὸ Ἀνατολικὸ στὴ Βερίγγειο θάλασσα, τὸ Καμπότζι καὶ τὸ Ρωμανία στὴ Σινικὴ.

Ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ πέντε φυσικὰς περιοχάς : 1) Δυτικὴ ἢ Ἑγγύς (Μέση) Ἀνατολή, 2) Νότιο, 3) Κεντρικὴ, 4) Ἀνατολικὴ καὶ 5) Βόρειο Ἀσία.

Στὴ Δυτικὴ διακρίνομε τὰ ὄρη Ταῦρος, Ἀραράτ, Καύκασος, Λίβανος, Ἐλπούρος, στὴ Νότιο τὰ Γαταῖα, στὴν Κεντρικὴ τὴν ὄρεινὰ τῶν Ἰμαλαῶν, μὲ ψηλότερη κορυφὴ τὸ Ἐβερεστ (8.880 μ.), τὸ Ἰνδοκοῦχον, τὰ Κουὲν - Λούν, τὰ Ἀλταῖα.

Ἡ Ἀσία ἔχει τὰ ὄροπέδια Ἰράν, Παμίρ, Δεκάν, Θιβέτ. Ἐρήμους ἔχει τῆς Συρίας, Ἀραβίας καὶ, τὴ μεγαλύτερη, τὴ Γόβη.

Πεδιάδες σπουδαιότερες εἶναι τῆς Μεσοποταμίας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Κίνας, τῆς Σιβηρίας.

Ἡ Ἀσία ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμούς. Σχεδὸν ὅλοι πηγάζουν ἀπὸ τὴν Κεντρικὴν περιοχὴν.

Πρὸς Β. χύνονται οἱ ᾽Οβις, Ἰενεσέης, Λένας. Πρὸς Α. χύνονται οἱ Ἀμούρ, Χοὰγκ - Χὸ (Κίτρινος), Γιὰγκ - Τσὲ - Κιὰγκ (Γαλάζιος), Μεκόγκ. Πρὸς Ν. χύνονται οἱ Ἰραβάδης, Σαλουέν, Βραμαπούτρας, Γάγγης, Ἰνδός, Τίγρις, Εὐφράτης. Ὑπάρχουν καὶ δυό, ποὺ χύνονται στὴν Ἀράλη λίμνη, ὁ ᾽Ωξος καὶ ὁ Ἰαξάρτης.

Ο μεγαλύτερος από τους ποταμούς αυτούς είναι ο Γιάνγκ-Τσέ-Κιάγκ, με μήκος 5.500 χιλιόμετρα (σχεδόν 7 φορές περισσότερο το μήκος της Ελλάδος).

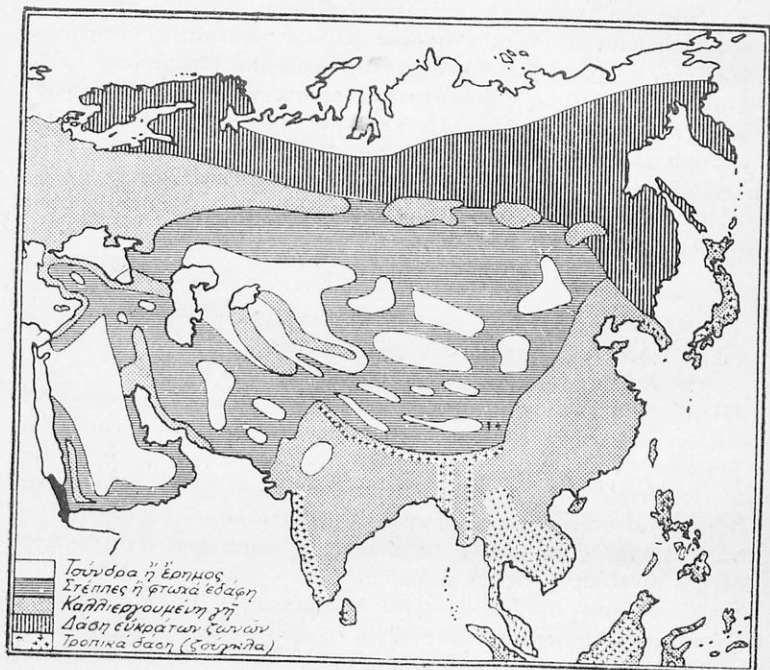
Είχ. 12. Ανάγλυφος χάρτης της Ασίας.

Οι μεγαλύτερες λίμνες της Ασίας είναι η **Κασπία**, η **Αράλη**, ή **Βαϊκάλη**.

Η Ασία ανήκει και στις τρεις ζώνες. Έπομένως έχει όλων

των ειδών κλίμα. Όμως είναι διαφορετικό κατά τόπους. Το ξέρετε γιατί. Στη Βόρειο επικρατεί πολικό, στην Κεντρική ήπειρωτικό. Στα παραθαλάσσια της εύκρατου ζώνης μέρη επικρατεί ωκεάνιο και στη Νότιο και Νοτιοανατολική Άσια τροπικό, με περίοδο βροχών και περίοδο ξηρασίας. Άνεμοι φυσούν κυρίως οι ύγροι μουσσώνες (καλοκαίρι) και οι ξηροί μουσσώνες (χειμώνα). Έπομένως στις περιοχές αυτές πέφτουν πολλές βροχές το καλοκαίρι. Έπίσης

Ειλ. 13. Άσια. Φυσιική βλάστησις.

βροχές πέφτουν αρκετές σ' όλα τα παράλια, εκτός από τα βόρεια.

Στη βόρειο περιοχή της Άσιας ή βλάστησι είναι πολύ πτωχή. Σκεπάζεται τον περισσότερο καιρό από πάγους. Το καλοκαίρι βλέπεις να φυτρώνουν εδώ κι εκεί μερικά βουρλα και λειχήνες. Είναι άπεραντες τέτοιες εκτάσεις και τις λένε **τουνδρες**.

Πιο χαμηλά υπάρχει μια μεγάλη ζώνη με δάση και στην Κεντρική Άσια άγονα όροπέδια, **στεππες** και έρημοι.

Στή Νότιο και Νοτιοανατολική 'Ασία τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορο. 'Εδῶ ὑπάρχουν, καὶ κυρίως στή Βιρμανία καὶ 'Ινδοκίνα, πολλὰ τροπικά δάση.

Ζῶα ἄγρια πρὸς Β. ζοῦν λευκὲς ἄρκοῦδες, τάρανδοι, στὰ δάση λύκοι, ἄρκοῦδες, σκίουροι, ἑρμίνες καὶ στὶς τροπικὲς περιοχὲς λέοντες, τίγρεις, ἐλέφαντες, πίθηκοι κλπ. Στὶς στέππες τρέφονται πολλὰ πρόβατα καὶ αἴγες.

'Απὸ ὅσα εἶπαμε βγαίνει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἔχει πολλὰ καὶ ποικίλα προϊόντα. Δηλαδή **δασικά** (ξυλεία - γουναρικά), **κτηνοτροφικά** (γάλα - κρέας - μαλλιά - δέρματα), **γεωργικά** (δημητριακὰ - ρύζι - βαμβάκι κ. ἄ.). 'Επίσης **βιομηχανικά** (μετάξι - χαλιὰ) καὶ ἀρωματικά φυτὰ (τσάι - καφὲς - γαρύφαλλα - κανέλλα). Τέλος ἡ 'Ασία ἔχει καὶ **ὑπόγειο πλοῦτο**, πετρέλαια ('Αραβία - Μεσοποταμία - Περσία - 'Υπερκαυκασία), γαιάνθρακες (Σιβηρία - 'Ιαπωνία - 'Ινδίες - 'Ινδοκίνα), λευκόχρυσον (Σιβηρία), χαλκόν, κασσίτερον (Βιρμανία) καὶ λοιπὰ μέταλλα.

β) Πολιτική.

'Η 'Ασία θεωρεῖται ἡ κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ. 'Εδῶ οἱ Κινέζοι καὶ οἱ 'Ινδοὶ εἶχαν ἀρχαιότατο πολιτισμό.

'Η 'Ασία εἶναι ἡ ἕπειρος μὲ τὸν μεγαλύτερο πληθυσμό. Περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μισοὺς σχεδὸν ἀνθρώπους τῆς γῆς κατοικοῦν ἐδῶ. Πιὸ πυκνωκατωκημένες περιοχὲς εἶναι οἱ 'Ινδίες, ἡ Κίνα, 'Ινδοκίνα, 'Ιαπωνία, 'Ινδονησία.

Οἱ κάτοικοι τῆς 'Ασίας ἀνήκουν στή λευκὴ φυλὴ (Δυτικὴ καὶ Νότιος) καὶ στήν κίτρινη ἢ μογγολικὴ ('Ανατολικὴ - 'Ινδονησία). 'Ομιλοῦν δὲ πολλὲς καὶ διάφορες γλώσσες. Οἱ κυριώτερες εἶναι ἡ 'Αραβικὴ, ἡ Κινεζικὴ, ἡ 'Ινδικὴ, ἡ Ρωσικὴ.

Οἱ κάτοικοι τῆς 'Ασίας εἶναι Μωαμεθανοὶ ('Αρᾶβες - Τοῦρκοι - Πακιστανοὶ), Βραχμανισταὶ ('Ινδοί), Βουδδισταὶ (Κινέζοι - 'Ιάπωνες), Χριστιανοὶ ('Αρμένιοι - Εὐρωπαῖοι ἄποικοι) καὶ 'Ιουδαῖοι ('Εβραῖοι).

'Ασχολοῦνται δὲ στήν κτηνοτροφία, στή γεωργίᾳ, στὸ ἐμπόριο καὶ στή βιομηχανία.

Παρ' ὅλον ὅτι ἡ 'Ασία θεωρεῖται ἡ κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ (Κινέζοι καὶ 'Ινδοί), σήμερα δὲν βρίσκεται στὸ ἴδιο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ μὲ τοὺς Εὐρωπαίους. Προηγοῦνται ὅμως σ' αὐτοὺς οἱ 'Ιάπωνες.

'Η συγκοινωνία στήν 'Ασία γίνεται στὰ περισσότερα μέρη μὲ πρωτόγονα μέσα. Ἔχει ὅμως καὶ αὐτοκίνητα καὶ τραῖνα στὶς 'Ινδίες, Κίνα, 'Ιαπωνία καὶ Σιβηρία ('Υπερσιβηρικὸς σιδηρόδρομος). Στὰ παράλια πάλι ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ ἰστιοφόρα καὶ ἀτμό-

πλοια. Και τὰ μεγαλύτερα ἐμπορικά λιμάνια εἶναι ἡ Βομβάη, ἡ Καλκούτα, ἡ Σιγγαπούρη, ἡ Καντών, ἡ Σαγκάη, τὸ Τόκιο, τὸ Βλαδιβοστόκ.

Ἡ Ἀσία κατὰ τὶς περιοχὰς ποὺ μιλήσαμε ἔχει τὰ ἑξῆς κράτη:

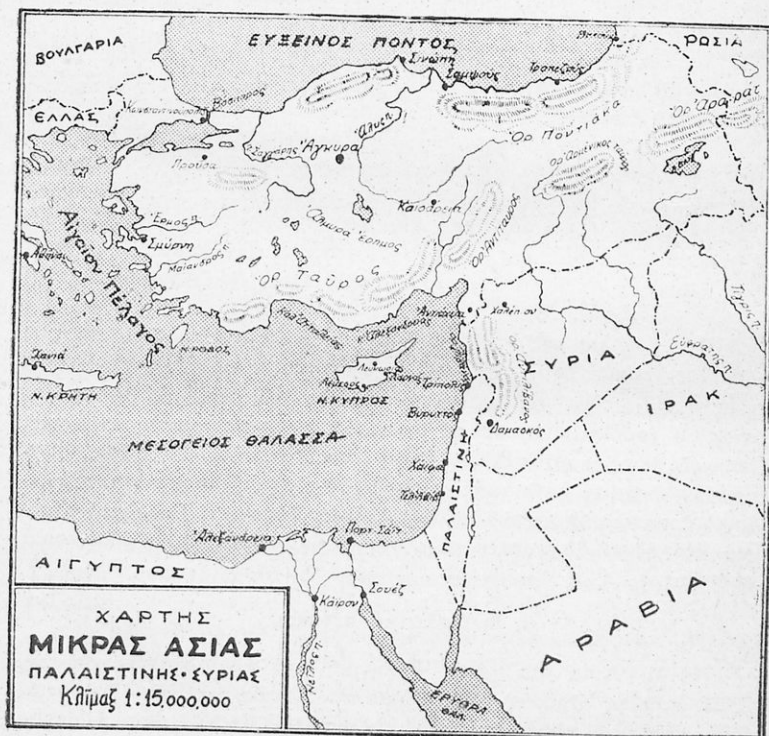
- Δυτικὴ Ἀσία: 1) Τουρκία (Μικρὰ Ἀσία), 2) Συρία καὶ Λίβανο, 3) Παλαιστίνη (Ἰσραὴλ καὶ Ὑπεριορδανία), 4) Μεσοποταμία (Ἰράκ), 5) Ἀραβία, 6) Περσία, 7) Ἀφγανιστάν, 8) Ὑπερκαυκάσια.

Νότιος Ἀσία: 1) Ἰνδίες, 2) Πακιστάν, 3) Σιάμ, 4) Ἰνδονησία.

Ἀνατολικὴ Ἀσία: 1) Κίνα, 2) Κορέα, 3) Ἰαπωνία, 4) Φιλιππίνες.

Τὰ ἄλλα τμήματα τῆς Ἀσίας εἶναι ἀποικίες διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Α'. ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

Εἰκ. 14. Χάρτης τῆς Ἀσίας, Συρίας καὶ Παλαιστίνης.

1. ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ (ΤΟΥΡΚΙΑ)

α) Φυσική - οικονομική εξέταση.

Ἡ Μικρά Ἀσία βρίσκεται κοντά στήν Ἑλλάδα. Μᾶς χωρίζει τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ἀποτελεῖ τὸ δυτικώτερο κράτος τῆς ἡπείρου Ἀσίας.

Πρὸς Β. βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο (Μαύρη Θάλασσα), πρὸς Α. συνορεύει μὲ τὴ Ρωσία καὶ Περσικὴ Ἀρμενία, πρὸς Ν. μὲ τὴ Μεσοποταμία, τὴ Συρία καὶ τὴ Μεσόγειο Θάλασσα καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Χωρίζεται δὲ ἀπὸ τὴν Εὐρώπη μὲ τὸν Ἑλλησποντο, τὴν Προποντίδα καὶ τὸ Βόσπορο.

Ἡ Μ. Ἀσία εἶναι ὀροπέδιο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράλια τῆς καὶ κυρίως τὰ δυτικά (Ἰωνία). Κόλπους ἔχει τῆς Σμύρνης, τοῦ Ἀδραμυτίου, τῆς Ἀτταλείας καὶ τῆς Ἀλεξανδρέττας.

Υψηλὰ ὄρη εἶναι ὁ **Ταῦρος**, ὁ **Ἀντίταυρος**, τὰ **Ποντιακὰ** καὶ τὸ μεγαλύτερο τὸ **Ἀραράτ** (5.200 μ.). Ἐδῶ λένε πὼς ἐκάθησε ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμό.

Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι ὁ "Ἄλυς. Ἐχει πῖο μεγάλο μῆκος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (Μακεδονία - Κρήτη). Ἄλλοι εἶναι ὁ **Σαγγάριος**, ὁ **Γρανιὸς**, ποὺ χύνονται πρὸς Β., καὶ ὁ **Ἔρμος**, ὁ **Μαϊάνδρος**, ποὺ χύνονται στὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ Ἀρμενία πηγάζουν καὶ οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Τίγρις** καὶ **Εὐφράτης**.

Λίμνες ἡ Μ. Ἀσία ἔχει τὴν **Ἀπολλωνία**, τὴν **Ἀλμυρὰ** (Τάττα) καὶ τὴ μεγαλύτερη **Βάν**.

Τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἔχουν κλίμα γλυκὺ θαλάσσιο μὲ ἀρκετὲς βροχές. Στὸ κέντρον ἔχει ἡπειρωτικὸ καὶ λιγώτερες βροχές.

Στὰ παράλια εὐδοκίμοι τὰ σιτηρά, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι, ἡ σταφίδα (σουλτανίνα) καὶ τὰ ὄπωροφόρα δέντρα, συκιές, κερασιές, μουριές, ἐλίές, πορτοκαλλιές. Τόση εἶναι ἡ εὐφορία τῶν δυτικῶν παραλίων, ὥστε τὰ λένε «κῆπος τῆς Μ. Ἀσίας». Ὅμως καὶ στὸ κεντρικὸ ὀροπέδιο ὑπάρχουν πολλὲς βοσκές. Εὐδοκίμει ἐδῶ ἡ κτηνοτροφία καὶ εἶναι ξακουστὲς οἱ αἴγες Ἀγκύρας καὶ τὰ Καραμάνικα πρόβατα.

β) Πολιτικὴ εξέταση.

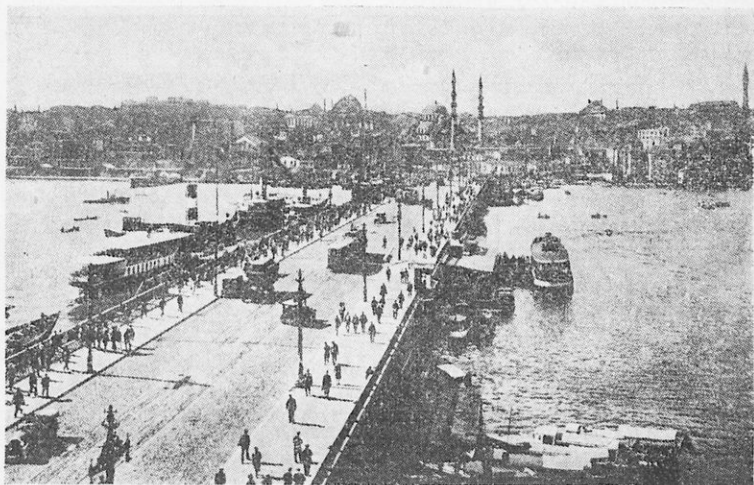
Ἡ Μ. Ἀσία ἦτο χώρα Ἑλληνικὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἐδῶ ὁ θεὸς Ὀμηρος τραγοῦδησε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσεια, ἐδῶ ὑπῆρξαν οἱ πλούσιες Ἑλληνικὲς ἀποικίες, ἐδῶ ἐπέρασε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἐδῶ ἐδοξάσθη τὸ Βυζαντινὸ κράτος. Σήμερα τὴν κατέ-

χουν οί Τοῦρκοι καί "Έλληνες κατοικοῦν μόνο στήν Κωνσταντινούπολι.

Οί Τοῦρκοι δέν εἶναι προωδευμένος λαός. Τώρα τελευταῖα ὁ Κεμάλ εἰσήγαγε πολλές καινοτομίες καί φρόντισε νά κάμη τήν Τουρκία σάν τά λοιπά Εὐρωπαϊκά κράτη.

Στή θρησκεία εἶναι Μωαμεθανοί καί ἀσχολοῦνται στήν κτηνοτροφία καί γεωργία. Ἡ συγκοινωνία δέν εἶναι πολύ ανεπτυγμένη, ἄν καί ἔχει πολλές σιδηροδρομικές γραμμές, αὐτοκινητόδρομους καί λιμένας.

Ἡ Τουρκία σήμερα εἶναι Δημοκρατία. Ἐχει πρωτεύουσα τήν

Εἰκ. 15. Ἡ γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ.

"Αγκυρα με 150 χιλιάδες κατοίκους. Πρὶν εἶχε τήν Κωνσταντινούπολι.

"Άλλες ἀξιόλογες πόλεις εἶναι στά νότια παράλια ἡ Ἄλεξανδρέττα, Μερσίνα, Ἀττάλεια, στά παράλια τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἡ Σμύρνη, στά παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἡ Σαμψοῦς, ἡ Τραπεζοῦς.

Στήν Κεντρική Μ. Ἀσία βρίσκονται οί πόλεις Προῦσα, Ἀφιόν-Καρά-Χισάρ, Ἰκόνιο.

Ἡ Τουρκία ἦταν πάντα ἐχθρός τῆς Ἑλλάδος. Καί θά μάθετε στήν Ἱστορία, πῶς κατάφερε νά ἐλευθερωθῆ ἀπό τόν Τουρκικό ζυγό.

Σήμερα ὁμως συνδεόμεθα με σύμφωνο φιλίας.

1α. ΚΥΠΡΟΣ

Είναι νησί μεγαλύτερο από την Κρήτη. Βρίσκεται στην 'Ανατολική Μεσόγειο Θάλασσα.

"Έχει ὄρη τὸν **"Όλυμπο** ἢ **Τρόοδο** καὶ τὸ **Πενταδάκτυλον**, ποὺ καταλήγει στὸ ἀκρωτήρι **"Άγιος Άνδρέας** (Δεινάρετο).

'Ανάμεσα στὰ δυὸ βουνὰ βρίσκεται ἡ πεδιάδα τῆς Μεσαριᾶς. "Ένα μικρὸ ποτάμι τὴ διασχίζει, ὁ **Πηδιάς**.

Τὸ κλίμα τῆς Κύπρου εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινὸ. Προϊόντα ἔχει δημητριακὰ, κρασιά, **χαρούπια**, ὄπωρικά (σῦκα, ἀχλάδια, ἀμύγδαλα, λεμόνια, πορτοκάλια, μανάνες).

Ζῶα τῆς Κύπρου εἶναι δυνατὰ μουλάρια καὶ μεγαλόσωμοι γαῖδαροι.

'Η Κύπρος ἀπὸ ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν Ἑλληνική. 'Εδῶ κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐγεννήθη ἡ θεὰ 'Αφροδίτη. Γι' αὐτὸ τὴν ἔλεγαν Κύπριν. 'Εδῶ ὁ Κίμων ἐνίκησε τοὺς Πέρσας (Κίτιο), ἐδῶ ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο ὁ 'Απόστολος Παῦλος. Καὶ ἀποτελοῦσε σπουδαῖο κομμάτι ἀργότερα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. "Όμως τὴν κατέλαβαν οἱ Τούρκοι. 'Απὸ αὐτοὺς τὴν πῆραν τὸ 1878 μ. Χ. οἱ "Άγγλοι καὶ τὴν κατέχουν ἀκόμη.

'Ο πληθυσμὸς τῆς Κύπρου εἶναι σχεδὸν ὅλος Ἑλληνικός, ἐκτὸς ὀλίγων Τούρκων. Γι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι ζητοῦν ἐπίμονα νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Καὶ δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἀληθέψῃ τὸ προαιῶνιο ὄνειρό τους. Καὶ θὰ ἠχήσουν χαρμόсуна τότε οἱ καμπάνες τῆς Λευτεριᾶς.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶναι ἡ **Λευκωσία**. "Έχει Ἑλληνικὸ Γυμνάσιο, Ἱεροδιδασκαλεῖο καὶ Γεωργικὴ Σχολή.

"Άλλες πόλεις εἶναι ἡ **Λεμησός**, ἡ **Λάρναξ** (ἀρχ. Κίτιο), ἡ **Κυρήνεια**, ἡ **Άμμόχωστος**.

2. ΣΥΡΙΑ.

'Η Συρία εἶναι λίγο μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἔχει τοὺς μισοὺς κατοίκους. Βρίσκεται πρὸς Ν. τῆς Τουρκίας. 'Η περισσότερη εἶναι ἔρημος (Συριακὴ "Ερημος) καὶ μόνον τὰ παράλια εἶναι εὐφορα καὶ πιὸ κατωκημένα. Στὴν ἀρχαιότητα λεγόταν **Φοινίκη**.

"Όρη ἔχει τὸν **Λίβανο** καὶ **Άντιλίβανο** καὶ ἓνα μεγάλο ποτάμι, τὸν **Όρόντη**.

Τὸ κλίμα εἶναι θαλάσσιο στὰ παράλια, ἠπειρωτικὸ στὴν Κοίλη Συρία καὶ ἐρήμου εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Προϊόντα παράγει κτηνοτροφικά (μαλλιά· δέρματα) και γεωργικά (σιτηρά). Ἀκόμη ἔχει ὀπωροφόρα δέντρα καὶ ἐλιές.

Οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας εἶναι Ἀραβες, Σύριοι, Δροῦσοι, Ἑβραῖοι. Ὅλοι μιλοῦν τὴν Ἀραβικὴ γλῶσσα. Ἡ Συρία εἶναι ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία. Τὴν ἀποτελοῦν οἱ Πολιτεῖες Συρία, Λίβανος καὶ τῶν Δρούσων.

Ἡ Συρία εἶναι χώρα ἀρχαιοτάτη. Οἱ κάτοικοί της Φοίνικες ἦσαν ἔμποροι, ναυτικοὶ καὶ πολιτισμένοι. Ἀπ' αὐτοὺς ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες πήραμε τὸ ἀλφάβητο.

Πρωτεύουσα τῆς Συρίας εἶναι ἡ **Δαμασκός**. Εἶναι μιὰ σωστὴ δασι στὴν ἔρημο. Τὰ σπαθιά (δαμασκηνά) καὶ τὰ μεταξωτά της ἦσαν ξακουστά.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ **Βηρυττός** (πρωτ. τοῦ Λιβάνου), τὸ **Χαλέπιο**, ἡ **Ἀντιόχεια**, ἡ **Λαοδίκεια**.

3. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Εἶναι ἡ Γῆ Χαναάν, ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Συρία, πρὸς Α. μὲ τὴν Ἀραβία, πρὸς Ν. μὲ τὴν Αἴγυπτο καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴ Μεσόγειο Θάλασσα.

Ἡ Παλαιστίνη εἶναι μεγάλη ὅσο ἡ Πελοπόννησος. Εἶναι ὁμοεὶς.

Τὰ βουνά της δὲν εἶναι μεγάλα καὶ οἱ σᾶς εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὰ Θρησκευτικά, ὅπως π. χ. τὸ ὄρος Θαβώρ, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

Ἡ Παλαιστίνη εἶναι ἡ ἱερὰ γῆ (Ἅγιοι Τόποι) τῶν Χριστιανῶν. Ἐδῶ ἐγεννήθη, ἔζησε, ἐδίδαξε, ἔκαμε θαύματα, ἐσταυρώθη καὶ ἀνεστήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Τὴ διασχίζει ὁ ποταμὸς **Ἰορδάνης**, ποὺ σχηματίζει τὴ λίμνη **Γεννησαρὲτ** ἢ Θάλασσα τῆς Γαλιλαίας καὶ χύνεται στὴ **Νεκρὰ Θάλασσα**. Σωστὰ τὴν εἶπαν νεκρά. Οὔτε στὰ νερά της ζοῦν ψάρια, οὔτε στίς ὄχθες ὑπάρχει βλάστησι. Τὸ νερό της ἔχει πολὺ ἀλάτι (25%). Λένε δτι ἐδῶ ἦσαν οἱ πόλεις Σόδομα καὶ Γόμορα.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης εἶναι σχεδὸν 400 μέτρα χαμηλότερη ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς Μεσογείου. Εἶναι ἡ χαμηλότερη ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσι ἐδῶ εἶναι μεγάλη.

Τὸ κλίμα τῆς Παλαιστίνης εἶναι εὐκρατο, μὲ περίοδο βροχῶν καὶ περίοδο ξηρασίας στὸ ἐσωτερικό. Στὰ παράλια παράγει δημητριακά, λάδι, σταφύλια, πορτοκάλια (Γιάφφας), στὸ ἐσωτερικό κτηνοτροφικά προϊόντα καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης βγάλουν ἀλάτι, πίσσα καὶ σόδα.

Οί κάτοικοι τῆς Παλαιστίνης εἶναι Ἑβραῖοι καί "Αραβες. Καί ἀποτελοῦν δύο κρατίδια : 1) Τὸ Κράτος τοῦ Ἰσραήλ μὲ πρωτεύουσα τὸ Τὲλ-Ἄβιβ καί 2) τὴν Ὑπεριορδανία μὲ πρωτεύουσα τὸ Ἀμμάν.

"Αλλες πόλεις εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ (εἰκ. 15). Ἐδῶ ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Παναγίου Τάφου καί τὰ ἔρειπια τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Καί ἔρχονται ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου Χριστιανοὶ καί Ἑ-

Εἰκ. 16. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

βραῖοι. Οἱ πρῶτοι νὰ προσκυνήσουν τὸν Τάφο τοῦ Κυρίου κι οἱ δεῦτεροι νὰ κλάψουν τὴ χαμένη δόξα τῶν Ἰουδαίων πλάι στὰ ἔρειπια.

Λιμάνι γιὰ τὴν Ἱερουσαλήμ εἶναι ἡ Ἰόππη (Γιάφφα). Στὴν πόλι πάλι Χάϊφα καταλήγουν οἱ μεγάλοι σωληνες, ποὺ φέρνουν τὰ πετρέλαια τῆς Μοσσοῦλης ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία.

Ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις, γνωστὲς σὲ σᾶς, εἶναι ἡ Βηθλεέμ, ἡ Τιβεριάς, ἡ Ναζαρέτ, ἡ Γάζα.

4. ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ (ΙΡΑΚ)

Μεσοποταμία λέμε κυρίως τη χώρα που διαρρέουν οι δυο ποταμοί **Τίγρης** και **Ευφράτης**. Είναι το αρχαίο Κράτος των 'Ασσυριο-Βαβυλωνίων.

Είναι ή κοιτίς ενός από τους αρχαιοτέρους και σπουδαιότερους πολιτισμούς της ανθρώπινης ιστορίας. 'Εδω ύπηρχε ή πολυάνθρωπος πόλις **Βαβυλών**, πρωτεύουσα ισχυροῦ και πολιτισμένου κράτους. Καί οί κρεμαστοί κήποι της ἦσαν ἓνα ἀπό τά ἑπτὰ θαύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

'Η σημερινή Μεσοποταμία, ἄν και εἶναι σχεδόν τριπλασία ἀπό τήν 'Ελλάδα, δέν ἔχει παρά 3 ἑκατομύρια κατοίκους.

Συνορεύει πρὸς Β. με τήν Τουρκία, πρὸς Α. με τήν Περσία, πρὸς Ν. με τὸν Περσικὸ Κόλπο και πρὸς Δ. με τήν 'Αραβία και Συρία.

"Ἐχει ἔδαφος ἐρήμου, γιατί πέφτουν λίγες βροχές και ἔχει κλίμα ἡπειρωτικό. "Ὀμως τά δυο ποτάμια κάνουν πολὺ εὐφορη ὄση ἔκτασι ποτίζου. "Υπήρχαν μεγάλα ἀρδευτικά ἔργα κατά τήν ἀρχαιότητα και σήμερα ἀρκετά.

'Η γεωργία εἶναι πάντως σήμερα περιορισμένη. Οί περισσότεροι κάτοικοι εἶναι κτηνοτρόφοι σκηνῖτες ἀραβικῆς καταγωγῆς.

'Αλλά ὁ πλοῦτος τῆς σημερινῆς Μεσοποταμίας εἶναι κυρίως τά ἄφθονα **πετρέλαια** που βγάζει.

Πρωτεύουσα τῆς Μεσοποταμίας εἶναι ή **Βαγδάτη**, κοντά στά ἑρείπια τῆς ἀρχαίας **Κτησιφώντος**.

"Άλλες πόλεις εἶναι ή **Μοσσοῦλη**, με σπουδαιότερες πετρελαιοπηγές, ή **Κερμπέλα**, ἱερή πόλις κοντά στήν ἀρχαία Βαβυλώνα, και ή **Βασόρα**, λιμάνι στή συμβολή τῶν ποταμῶν Τίγρη και Ευφράτου κοντά στὸν Περσικὸ Κόλπο.

Οί κάτοικοι τῆς Μεσοποταμίας εἶναι "Αραβες Μωαμεθανοί.

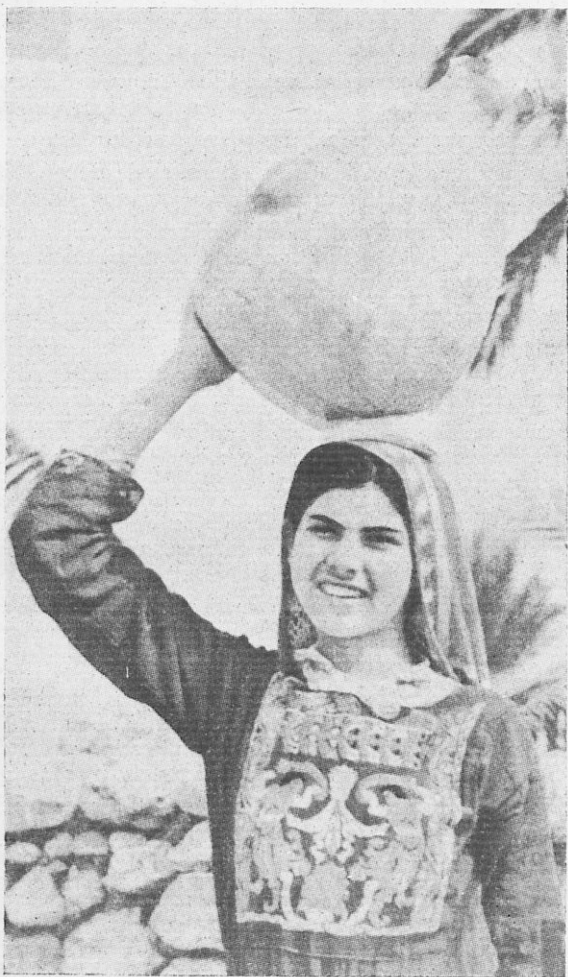
5. ΑΡΑΒΙΑ

'Η χερσόνησος τῆς 'Αραβίας βρίσκεται πρὸς Ν. τῆς Παλαιστίνης, Συρίας και Μεσοποταμίας. Βρέχεται δέ ἀπό τὸν Περσικὸ Κόλπο, τήν 'Αραβικὴ Θάλασσα και τήν 'Ερυθρὰ Θάλασσα.

Εἶναι σχεδόν 23 φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν 'Ελλάδα. 'Ο πληθυσμὸς τῆς ὅμως εἶναι ἐλάχιστα περισσότερος ἀπ' αὐτήν. Γιατί ὅλο σχεδόν τὸ ἔσωτερικὸ τῆς 'Αραβίας εἶναι ἄγονο ὄροπέδιο ἀραιοκατωκῆμένο.

Τά παράλια τῆς ὅμως, ἰδίως τά ΝΔ., δέχονται πολλές βροχές.

Ἐδῶ ἡ βλάστησι εἶναι πλουσία. Δίκαια ὀνομάζεται «Εὐδαίμων Ἀραβία» (Ἰεμένη). Τὰ χωριά ἐδῶ εἶναι γεμάτα ἀπὸ φοῖνικες, πορτοκαλλιές, ἀμπέλια. Καὶ οἱ βουνοπλαγιές εἶναι γεμάτες ἀπὸ

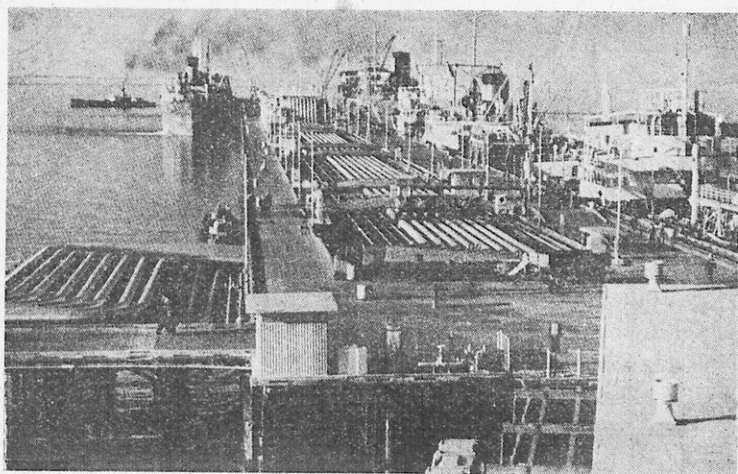
Εἰκ. 17. Κόρη τῆς Ἀραβίας.

φυτετες καφέ. Ὁ καφές Μόκα εἶναι πολὺ ἀρωματικὸς κι ὁ ἐκλεκτότερος τοῦ κόσμου.

Ἀντιθέτως, τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀραβίας λέγεται «Πετραία Ἀραβία» (Χετζάζ). Τὴν κατοικοῦν νομάδες κτηνοτρόφοι. Λέγονται Βεδουῖνοι.

Ἡ Ἀραβία παράγει δημητριακὰ, καφέ, ἀραβόσιτο, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, ὄπωρικά καὶ κτηνοτροφικά. Ἐδῶ ζοῦν τὰ φημισμένα Ἀραβικὰ ἄλογα. Ἀκόμη στὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ Κόλπου ὑπάρχουν πλούσιες πετρελαιοπηγές.

Οἱ Ἀραβες ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ καὶ ἔχουν θρησκεία τὸ Μωαμεθανισμό. Τὴ θρησκεία αὐτὴ ἐκήρυξε στὴ Μέκκα ὁ συμπα-

Εἰκ. 18. Φόρτωση πετρελαίου στὸ Κοβέιτ.

τριώτης τους Μωάμεθ. Καὶ στὴν πόλι Μεδίνα βρίσκεται ὁ τάφος του. Χιλιάδες δὲ πιστῶν Μωαμεθανῶν κάθε χρόνο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἔρχονται στὴ Μέκκα, νὰ προσκυνήσουν τὴν Ἱερὴ Πέτρα «Κααμπά», καὶ στὴ Μεδίνα τὸν τάφο τοῦ προφήτου.

Ἡ συγκοινωνία γίνεται στὴν Ἀραβία κυρίως μὲ καμήλες καὶ στὰ παράλια μὲ πλοῖα.

Οἱ Βεδουῖνοι ζοῦν κατὰ φυλές. Ὁ ἀρχηγὸς κάθε μιᾶς λέγεται φύλαρχος (Σεΐχης). Δὲν ἔχουν ὅμως πολιτικὴ ἐνότητα. Ἀποτελοῦν διάφορα κρατίδια. Κυριώτερα εἶναι τὸ Βασίλειο τῆς Χετζάζης, τὸ

Ίμαμᾶτο Ὑεμένης, ἢ Χαδραμαούτ, τὸ πριγκιπάτο Κοβεΐτ. Ἀξιόλογες πόλεις εἶναι ἡ **Μέκκα**, ἡ **Μεδίνα**, ἡ **Τζέδδα**, τὸ **Ἄντεν**, τὸ **Ἐλ-Ριάντ**, τὸ **Κοβεΐτ** (εἶκ. 18)

Οἱ Ἄραβες, δταν ἔγιναν Μωαμεθανοὶ, κατέκτησαν σχεδὸν ὁλόκληρη τὴ Δυτικὴ Ἀσία, τὴ Βόρειο Ἀφρικὴ καὶ αὐτὴ τὴν Ἰσπανία. Δημιούργησαν δὲ πολιτισμὸ ἀξιόλογο. Ἀλλὰ γρήγορα ἄρχισαν νὰ τρώγονται μεταξύ τους καὶ νὰ παρακμάζουν.

6. ΠΕΡΣΙΑ

Ἡ Περσία μὲ τὸ Ἀφγανιστάν καὶ τὸ Βελουχιστάν λέγονται **Ἰράν**. Εἶναι ὄροπέδιο καὶ περιβάλλεται ἀπὸ πολλὰ ὄροσειρές.

Ἡ Περσία εἶναι 12 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἴση στὸν πληθυσμὸ. Πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Ρωσία καὶ Κασπία Θάλασσα, πρὸς Α. μὲ τὸ Ἀφγανιστάν καὶ Πακιστάν, πρὸς Ν. μὲ τὸν Περσικὸ Κόλπο καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴ Μεσοποταμίαν.

Τὸ ἔδαφός της εἶναι ἄγονο μὲ πολλὰς ἐρήμους. Μόνο στὶς κοιλάδες εἶναι κάπως εὐφορο. Ὅρη ἔχει τὸ **Ἐλπούρς**.

Κλίμα ἔχει ἡπειρωτικὸ καὶ ὑπερβολικὴ ξηρασία.

Προϊόντα τῆς Περσίας εἶναι δημητριακά, ὄπιο, καπνός, μεταξωτά, δέρματα. Ἐπίσης κατασκευάζουν ἐδῶ τὰ φημισμένα **Περσικὰ χαλιά**. Ἐχει ὅμως καὶ πολλὰς **πετρελαιοπηγὰς** στὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ Κόλπου καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης. Οἱ Πέρσες εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν, ποὺ πολέμησαν οἱ Ἕλληνες στὸ Μαθαθῶνα, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στὴ χώρα τους καὶ ἀργότερα σὲ ἄλλα μέρη οἱ Βυζαντινοί. Ὅταν ὅμως τοὺς κατέκτησαν οἱ Ἄραβες, ἔγιναν Μωαμεθανοὶ διὰ τῆς βίας. Τώρα τελευταῖα ἔχουν γίνῃ ἀνεξάρτητο κράτος μὲ βασιλέα (Σάχην). Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Τεχεράνη**.

Σπουδαῖες πόλεις εἶναι ἡ **Ταυρίς** στὴν Ἀρμενία, τὸ **Ἰσπαχάν**, ἡ **Σιράζ**, ἡ **Χαμαδάν**, ἡ **Ἀμπαντάν**.

Ἡ συγκοινωνία τῆς Περσίας, ἐκτὸς τῶν παραλίων καὶ μερικῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν (Ἑπεριανικὸς - Κασπία - Ἰνδικός), γίνεται μὲ καμήλες (καραβάνια).

7. ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Εἶναι 5 φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μὲ 10 ἑκατομύρια κατοίκους. Πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Ρωσία, πρὸς Α. μὲ τὸ Πακιστάν, πρὸς Ν. μὲ τὸ Πακιστάν (πρὶν Βελουχιστάν) καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν Περσία. Εἶναι ὄροπέδιο συνέχεια τῆς Περσίας.

Ὅρη ἔχει τὸ Ἰνδοκοῦχον κοντὰ στὸ ὄροπέδιο Παμίρ.

Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸ καὶ τὰ μόνα προϊόντα ποῦ ἔχει εἶναι τὰ κτηνοτροφικά. Ἔχει καὶ ὀρυκτὸ πλοῦτο ἀνεκμετάλλευτο.

Εἰκ. 19. Πλανόδιος πωλητὴς χαλιῶν.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀφγανιστάν εἶναι κυρίως κτηνοτρόφοι. Ὁ πολιτισμὸς τους βρίσκεται σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο. Θρησκεία ἔχουν τὸ

Μωαμεθανισμό. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους αὐτοῦ εἶναι ἡ πόλις **Καμπούλ**. Ἐκεῖ μένει ὁ ἡγεμὼν (Ἐμίρης). Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ **Κανδαχάρα** καὶ ἡ **Χεράτ**.

8. ΥΠΕΡΚΑΥΚΑΣΙΑ

Εἶναι ἡ περιοχή τῆς Ρωσίας ποῦ βρίσκεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο, τὸ ὄρος Καύκασο, τὴν Κασπία Θάλασσα, τὴν Περσία καὶ τὴν Τουρκία.

Εἶναι μιάμιση σχεδὸν φορὰ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι λίγο περισσότερος. Εἶναι ἡ ἀρχαία **Κολχίδα**, ποῦ πῆγε ὁ Ἴάσων νὰ πάρῃ τὸ χρυσόμαλλο δέρμα.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς δυὸ δημοκρατίες: τῆς **Γεωργίας** καὶ τοῦ **Ἀζερμπαϊτζάν**.

Εἶναι ἀρκετὰ εὐφορο μέρος. Κυρίως ὁμως ἔχει ὀρυκτὸ πλοῦτο καὶ ἰδίως **πετρέλαια**.

Σπουδαῖες πόλεις εἶναι ἡ **Τυφλίς** (πρωτ.), τὸ **Βατοῦμ** (λιμάνι τοῦ Εὐξείνου) καὶ τὸ **Βακού**. Ἡ τελευταία ἔχει πλούσιες πετρελαιοπηγές.

Ἐρχεται ἡ τρίτη χώρα στὴν παγκόσμιο παραγωγή πετρελαίου (πρώτη οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς καὶ δευτέρα ἡ Βενεζουέλα).

Οἱ κάτοικοι εἶναι Ρῶσοι, Πέρσες, Ἀρμένιοι κλπ. Μιλοῦν δὲ πολλὰς γλῶσσες. Εἶναι Χριστιανοὶ καὶ λίγοι Μωαμεθανοί.

Ἡ Γεωργία φημίζεται ὅτι ἔχει τὶς ὀμορφότερες γυναῖκες τοῦ κόσμου.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιὰς θάλασσας σχηματίζονται στ' ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀσίας;
2. Τί κλίμα ἔχουν οἱ Ἰνδίες;
3. Ποιὰς γλῶσσες ὁμιλοῦνται περισσότερο στὴν Ἀσία;
4. Ποιὰ τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Μ. Ἀσίας;
5. Πῶς λεγόταν ἡ Συρία στὴν ἀρχαία ἐποχή;
6. Ἀπὸ ποιὰ κράτη ἀποτελεῖται σήμερα ἡ Παλαιστίνη;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἀρχαία Βαβυλῶνα;
8. Ποῦ βγαίνει ὁ καλύτερος καφές;
9. Σὲ ποιὰ μέρη τῆς Μ. Ἀνατολῆς βγαίνουν τὰ περισσότερα πετρέλαια;
10. Ποιὰς οἱ σπουδαιότερες πόλεις τῆς Περσίας;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Σχεδιάσετε στὸ τετράδιό σας τὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀσίας. Τοποθετήστε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὴν πρωτεύουσά της.

2. Κάμετε από μνήμης τὸ χάρτη τῆς Κύπρου.
3. Σχεδιάσατε στὸ τετράδιό σας τὸ χάρτη τῆς Ἀραβίας. Βάλετε τὰ ὄρια καὶ τὶς σπουδαιότερες πόλεις.
4. Κάμετε στὸ τετράδιό σας τὴ Μεσοποταμία δυὸ φορές μεγαλύτερη ἀπὸ ὅση τὴν ἔχει ὁ χάρτης.
5. Σχεδιάσατε ὀλόκληρη τὴ Δυτικὴ Ἀσία ἐπάνω σὲ κόντρα πλακὲ ἢ χοντρό χαρτόνι. Ὑστερα μὲ πηλὸ ἢ πλαστιλλίνη κάμετε τὰ βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, λίμνες (ἀνάγλυφο χάρτη).
6. Ἐπάνω σὲ χοντρό χαρτόνι ἢ κόντρα πλακὲ σχεδιάσατε τὴν Παλαιστίνη. Ἀπὸ κάτω σὲ διαφανῆ σακκουλάκια ἢ σωληνάρια γυάλινα τοποθετήσατε τὰ κύρια προϊόντα τῆς. Γράψατε τί εἶναι τὸ καθένα (οἰκονομικὸς ἢ παραγωγικὸς χάρτης). Κρεμάσατέ τον ἔπειτα στὸν τοῖχο νὰ τὸν βλέπετε.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώσατε τὰ κενὰ μὲ τὴ λέξι πού ταιριάζει στὶς ἐξῆς φράσεις :

1. Τὸ Ἐβερεστ εἶναι — μέτρα ψηλό.
2. Τὸ νησί τῶν χαρουπιῶν εἶναι — — .
3. Τὸ χαμηλότερο σημεῖον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι — μέτρα κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.
4. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἐπιτὰ θαύματα ἦσαν — — — τῆς Βαβυλώνας.
5. Ἡ Ἀραβία εἶναι — φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Σβῆσατε τὴ λέξι ἢ τὶς λέξεις πού δὲν εἶναι σωστὲς στὶς ἐξῆς φράσεις :

1. Πρωτεύουσα τῆς Κύπρου εἶναι ἡ (Λάρναξ - Λευκωσία).
2. Τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Τουρκίας εἶναι (ὁ Ταῦρος - τὸ Ἀραράτ).
3. Ἡ Ἀντιόχεια εἶναι πόλις τῆς (Συρίας - Παλαιστίνης).
4. Τὸ κυριώτερο προϊόν τῆς Μεσοποταμίας εἶναι (τὰ χαλιά - τὸ πετρέλαιο).
5. Ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ βρίσκεται στὴ (Μεδίνα - Μέκκα).
6. Τὸ Ἰνδοκοῦχο εἶναι βουνὸ (στὴν Περσία - στὸ Ἀφγανιστάν).
7. Ἡ Βηρυττός εἶναι (βουνὸ - πόλις - λίμνη).
8. Ὁ ναὸς τοῦ Παναγίου Τάφου βρίσκεται στὴ (Βηθλεὲμ - Ναζαρέτ - Ἰερουσαλήμ).
9. Ἡ Βαγδάτη εἶναι πρωτεύουσα τῆς (Ἀραβίας - Ὑπεριορδανίας - Μεσοποταμίας).
10. Ἡ Ὑπερκαυκασία ἔρχεται στὴν παγκόσμιον παραγωγὴν πετρελαίου (πρώτη - τρίτη - δευτέρα).

Β'. ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ

1. ΙΝΔΙΕΣ

α) Φυσική - οικονομική εξέταση.

Με τὸ ὄνομα Ἰνδίες ἐννοοῦμε τὰ κράτη Ἰνδοστάν, Πακιστάν καὶ τὸ νησί **Κεϋλάνη**. Ἔχουν ἕκτασι ὄση σχεδὸν ἢ μισητὴ Εὐρώπῃ καὶ περὶ τὰ 400 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Πρὸς Β. χωρίζονται ἀπὸ τὴν Κίνα (Θιβέτ) μετὰ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Ἰμαλαίων. Πρὸς Α. συνορεύουν μετὰ τὴν Ἰνδοκίνα (Βιρμανία). Πρὸς Ν. βρέχονται ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανό. Τέλος πρὸς Δ. συνορεύουν μετὰ τὸ Ἀφγανιστάν καὶ Βελουχιστάν.

Στὸ νότιο ἄκρο σχηματίζουν τὸ ἀκρωτήριο **Κομορίνο**. Κόλπους ἔχει τὸν **Βεγγαλικό**.

Τὰ κυριώτερα ὄρη τῶν Ἰνδιῶν εἶναι :

1) Ἡ ἐπιβλητικὴ ὄροσειρὰ τῶν **Ἰμαλαίων**. Ἔχουν μῆκος τετραπλάσιο τῆς Ἑλλάδος καὶ πλάτος 300 χιλιομέτρων. Πολλὲς κορυφές τῶν Ἰμαλαίων ἔχουν ὕψος ἐπάνω ἀπὸ 7.000 μέτρα. (εἰκὼν 21). Ἡ ψηλότερη εἶναι τὸ **Ἐβερεστ**, μετὰ ὕψος 8.880 μέτρα. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἱστορία ἀνέβηκαν ἐδῶ ἐπάνω μετὰ μύριες δυσκολίες οἱ ὀρειβάτες μιᾶς ἀποστολῆς **Χίλλαρου** καὶ **Τένσιγκ** τὸ ἔτος 1953.

Χαμηλότερα ὄρη εἶναι : 2) τὰ **Γαταῖα** (Δυτικὰ - Ἀνατολικὰ) στὸ ὄροπέδιο τοῦ Δεκάου.

Δυὸ μεγάλες πεδιάδες ὑπάρχουν, τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Γάγγη.

Τρεῖς μεγάλοι ποταμοὶ ἔχουν τὶς πηγές τους στὰ Ἰμαλάια : ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Γάγγης**, ὁ **Βραμαπούτρας**.

Ὁ πρῶτος μετὰ τοὺς πέντε παραποτάμους τοῦ ποτίζει καὶ κάνει εὐφορὴ τὴν πεδιάδα τοῦ διασχίζει, μ' ἓνα τέλειο ἀρδευτικὸ σύστημα. Ὡς ἐδῶ ἔφτασε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Κοντὰ στὶς πηγές τοῦ Ἰνδοῦ βρίσκεται ἡ κοιλάδα **Κασιμίρ**. Εἶναι ἑξακουστὴ γιὰ τὴν πλουσία βλάστησι καὶ γιὰ τὶς φυσικὲς τῆς καλλονές.

Ὁ Γάγγης εἶναι τὸ ἱερὸ ποτάμι τῶν Ἰνδιῶν. Τὸν προσκυνοῦν καὶ ὀρκίζονται στὰ δικαστήρια στὰ νερά του. Κι αὐτὸς μετὰ τοὺς παραποτάμους τοῦ καὶ μετὰ πλῆθος διωρύγων πλουτίζει τὴν πεδιάδα του.

Ὁ Βραμαπούτρας πηγάζει ἀπὸ τὶς βόρειες πλευρὲς τῶν Ἰμαλαίων καὶ χύνεται μαζί μετὰ τὸν Γάγγη στὸ Βεγγαλικὸ κόλπο, σχηματίζοντας κοινὸ δέλτα.

Οἱ Ἰνδίες ἀνήκουν στὴν Τροπικὴ ζώνη καὶ μέρος στὴ Βόρειον εὐκρατο. Ἔχουν γιὰ τοῦτο κλίμα τροπικὸ, μετὰ περίοδο βροχῶν, ὅταν

Ε.κ. 20. Πύλη 'Ινδικού ναού.

φυσούν οι καλοκαιρινοί μουσσώνες από τη θάλασσα, και με περίοδο ξηρασίας το χειμώνα. Βορειότερα το κλίμα είναι εϋκρατο, διαφορετικό κατά τύπους. Πλούσια βλάστησι υπάρχει στις Ίνδιες. Έκτεταμένα παρθένα δάση (ζοϋγκλες) σκεπάζουν τη χώρα. Πλήθος δέ

Είχ. 21. Κορυφές των Ίμαλαίων.

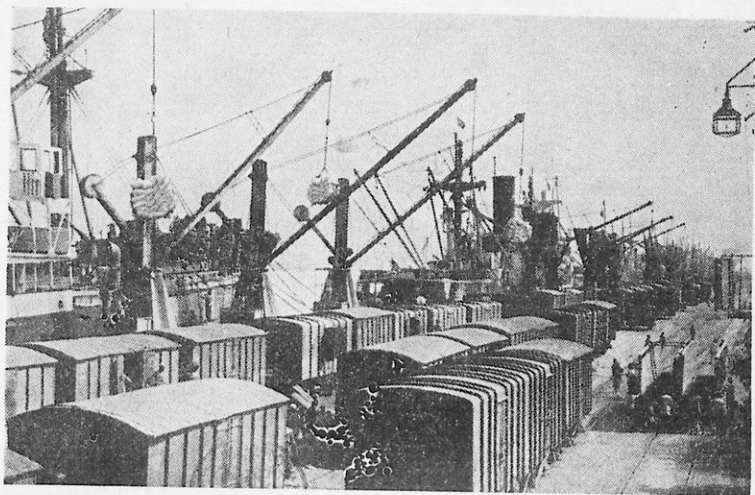
ζώα υπάρχουν μέσα σ' αυτά: πίθηκοι, ελέφαντες, ρινόκεροι, τίγρεις, πάνθηρες, λύκοι, άρκοϋδες.

Στους πρόποδες των Ίμαλαίων τ' άφθονα νερά σχηματίζουν

βαλτώδη ζώνη με πυκνά και ψηλά καλάμια. Έδω φωλιάζουν βλαβερά έντομα και δηλητηριώδη φίδια (κόμπρα).

Οι Ίνδιες είναι πλουσιώτατο μέρος στην παραγωγή προϊόντων. Κυρίως άφθονουν τὰ γεωργικά: ρύζι, σιτηρά, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, καφές (Κεϋλάνη), τσαΐ κλπ.

Άλλά και από τὰ δάση βγάζει πολύτιμη ξυλεία. Άκόμη και τὸ

Είχ. 22. Κυράτσι. Φόρτωσι σίτου και ρυζιού.

ἔδαφος τῶν Ίνδιων κρύβει θησαυροὺς σὲ μέταλλα και γαιάνθρακα (πετροκάρβουνο).

Τέλος βγάζει καουτσουκ και από τὸ φυτὸ γιούτα μιὰ κλωστή, πὸ κάνουν τὰ σακκιά.

Σὰν πλούσια χώρα λοιπὸν τράβηξε ἀπὸ καιρὸ τὴν προσοχὴ τῶν Εὐρωπαίων. Αὐτὸ στάθηκε ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἄμερικής. Καὶ γιὰ τὶς Ίνδιες ἔγινε ὁ πρῶτος περίπλους τῆς Ἄφρικής.

β) Πολιτικὴ ἐξέτασι.

Οἱ Ίνδοι ἀποτελοῦν μωσαϊκὸ διαφόρων φυλῶν. Διακρίνονται ἐν τούτοις σὲ δυὸ κυρίως φυλές: στὴ λευκὴ και στὴ μογγολικὴ.

Θρησκεία τους ἄλλων εἶναι ὁ Βραχμανισμὸς, ἄλλων ὁ Βουδδισμὸς.

Εικ. 23. Άγωγιάνης στο Πακιστάν.

σμός και άλλων ό Μωαμεθανισμός. 'Υπάρχουν και λίγα εκατομμύρια 'Ινδών που είναι Χριστιανοί.

Οί κάτοικοι τών 'Ινδιών άσχολοῦνται κυρίως στή γεωργία. Εί-
ναι όμωσ και πολλοί έμποροι.

'Η συγκοινωνία γίνεται στα παράλια και στους ποταμούς με πλοία και στο έσωτερικό με τραίνα, αυτοκίνητα, αλλά και με πρωτόγονα μέσα (καμήλες, γιάκ).

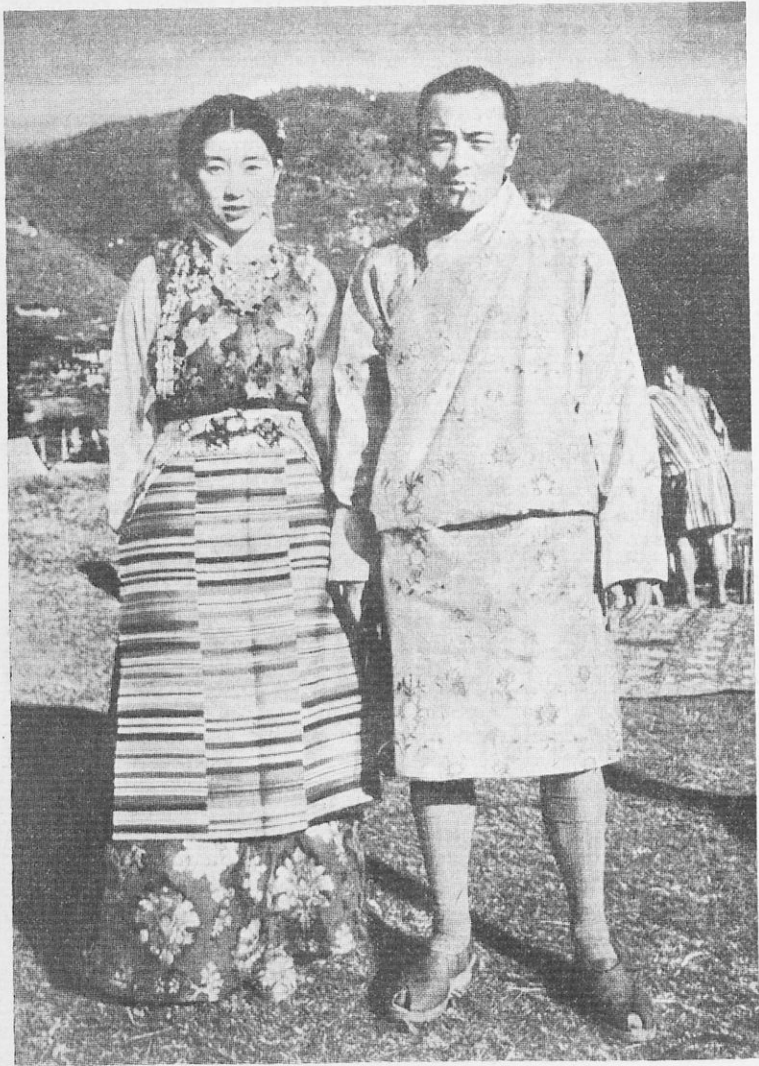
Πρωτεύουσα του Πακιστάν είναι το **Καράτσι**, στα δυτικά πα-

Εικ. 24. Γόητες φιδιών.

ράλια, κοντά στις έκβολές του 'Ινδοῦ. Πρωτεύουσα του 'Ινδοσταν είναι το Νέον Δελχί. Άλλες αξιόλογες πόλεις τών 'Ινδιών είναι: ή **Λαχώρη**, ή **Βομβάη** (λιμάνι έξαγωγής βάμβακος), το **Μαδράς**, ή **Καλκούτα** (σπουδαίο έμπορικό λιμάνι) και ή ιερή πόλις **Μπεναρές**. 'Εδώ χιλιάδες πιστοί έρχονται να λουσθουν στα νερά του ποταμοῦ. Γέροντες και άσθενείς μεταφέρονται εκεί. Στα «άγια αυτά νερά» έλπίζουν να ξεπλύνουν τις άμαρτίες τους και να θεραπευθουν από σωματικά νοσήματα. Μά κι αν πεθάνουν, πεθαίνουν ευχαριστημένοι στις όχθες του ποταμοῦ.

Στο νησί Κεϋλάνη πρωτεύουσα είναι το **Κολόμπο**. Λίγο πιο έξω

Είχ. 25. Πριγκιλικό ζεύγος στις Ίνδιες.

ἀπὸ τὸ νησί ψαρεύονται τὰ μαργαριτοφόρα ὄστρακα, ἀπ' ὅπου βγαίνουν τὰ πολύτιμα μαργαριτάρια.

Καὶ τὰ τρία κράτη τῶν Ἰνδιῶν ἀποτελοῦν μέλη τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας.

Οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ ἀρχαιοτάτους χρόνους (2.000 π. Χ.) εἶχαν ἀνώτερο πολιτισμό. Ἔχτιζαν ὠραῖες ἐκκλησίες καὶ τὶς στόλιζαν μὲ λαμπρὰ ἀγάλματα. Μὲ ἔξοχα δὲ ποιήματα ἐξυμνοῦσαν τὸ Θεό τους.

Στὶς τέχνες ἐπίσης ἦσαν ἄριστοι. Κατεσκευάζαν κοσμήματα καὶ μετὰλλινα σκεύη, ὕφαιναν μεταξωτὰ ὑφάσματα.

Ἄλλὰ καὶ σήμερα οἱ Ἰνδοὶ εἶναι οἱ καλύτεροι ὑφανταὶ τοῦ κόσμου. Ὑφαίνουν θαυμάσια μεταξωτὰ σάλια καὶ χαλιά.

Γι' αὐτὸ οἱ Ἰνδίες εἶχαν μεγάλη φήμη σ' ὄλον τὸν κόσμον. Τὸ μονοπώλιο ὅμως τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἰνδιῶν καὶ λοιποῦ κόσμου τὸ εἶχαν οἱ Ἄραβες. Καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ γράφομε, ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς τοὺς ἔμαθαν οἱ Ἄραβες καὶ κακῶς τοὺς λέμε **ἀραβικοὺς**.

Πρῶτοι διὰ θαλάσσης ἔφθασαν στὶς Ἰνδίες γιὰ ἐμπορικοὺς σκοποὺς οἱ Πορτογάλοι. Μὰ γρήγορα κατέλαβαν μαζὶ μὲ τοὺς Ὀλλανδοὺς τὰ παράλια. Ἀπὸ αὐτοὺς ἀργότερα πῆραν τὶς Ἰνδίες οἱ Ἄγγλοι.

2. ΙΝΔΟΚΙΝΑ

α) Φυσικὴ - οἰκονομικὴ ἐξέτασι.

Εἶναι ἡ χερσόνησος ποὺ βρίσκεται στὴ ΝΑ. Ἀσία. Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴν Κίνα, πρὸς Δ. μὲ τὶς Ἰνδίες καὶ τὴ Θάλασσα τῆς Βεγγάλης, πρὸς Ν. μὲ τὴ Νότιο Σινικὴ Θάλασσα καὶ πρὸς Α. μὲ τὴ Σινικὴ Θάλασσα.

Στὰ παράλια τῆς σχηματίζονται δυὸ μεγάλοι κόλποι: τοῦ **Τογκίνου** καὶ τοῦ **Σιάμ**. Στὸ νότιο ἄκρο ἔχει τὸ ἀκρωτήριο **Ρωμανία**.

Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι μεγάλη σὲ ἔκτασι, σχεδὸν 16 φορές περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μὲ ὀκταπλάσιο πληθυσμό.

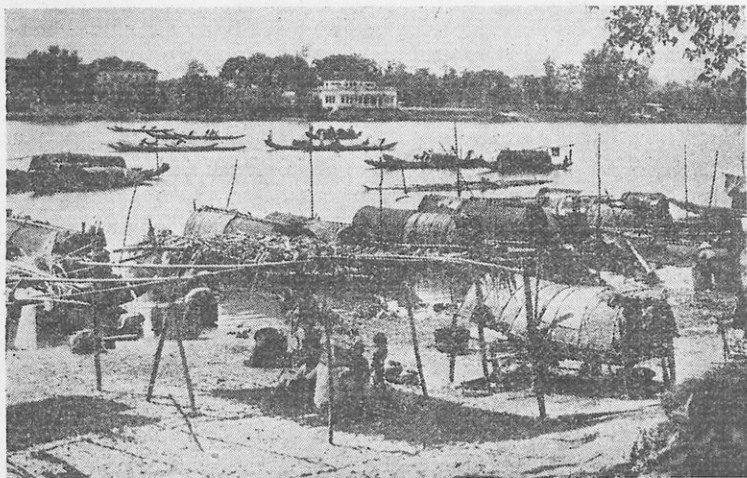
Τὰ ὄρη τῆς εἶναι συνέχεια τῶν Ἰμαλαΐων καὶ βρίσκονται στὸ βόρειο μέρος. Ἀπ' ἐκεῖ πηγάζουν οἱ ποταμοὶ: **Σαλουέν**, **Ἰραβάδης**, **Μενάμ**, **Μεκὸν** (εἰκ. 26).

Τὸ κλίμα εἶναι τροπικόν, μὲ πολλὰς βροχὰς τὸ καλοκαίρι καὶ ξηρὸ χειμῶνα. Εἶναι δηλαδὴ θερμὸ καὶ ὑγρὸ. Συνεπῶς εἶναι ἀνθυγιεινὸ γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους.

Πυκνότετα δάση μὲ πολὺτιμη ξυλεῖα σκεπάζουν τὶς ὄροσειρές. Στὰ χαμηλότερα μέρη πολλὰ παρθένα δάση ὑπάρχουν. Τὰ ζῶα τῶν τροπικῶν χωρῶν, φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα, ἀφθονοῦν ἐδῶ.

Ἡ εὐφορία τῶν κοιλάδων, ποὺ διαρρέουν τὰ ποτάμια, εἶναι ἐξαιρετική.

Τὰ προϊόντα τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι δασικά (ξυλεία - καουτσούκ),

Εἰκ. 26. Χιλιάδες Ἰνδοκινέζοι ζοῦν ἔτσι κοντὰ στὰ ποτάμια.

ἀλλὰ κυρίως γεωργικά. Ἐχει ἀκόμα ἔδαφος πλούσιο σὲ **κασσίτερο, ἀσήμι, γαιάνθρακες, σίδηρο, πετρέλαιο** (εἰκ. 27).

β) Πολιτική ἐξέτασι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰνδοκίνας (Ἰνδοκινέζοι) εἶναι ἀνατολικά μογγολικῆς (κιτρίνης) φυλῆς καὶ δυτικά Ἰνδικῆς καταγωγῆς.

Ἡ Ἰνδοκίνα ποτὲ δὲν ὑπῆρξε ἓνα κράτος. Καὶ σήμερα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἑξῆς κράτη:

- 1) **Βιρμανία**, μὲ πρωτεύουσα τὴ **Ραγκούν**, ἐμπορικό λιμάνι ἐξαγωγῆς ρυζιοῦ καὶ ξυλείας στὰ παράλια τοῦ Βεγγαλικοῦ κόλπου.
- 2) **Σιάμ**, μὲ πρωτεύουσα τὴ **Μπαγκόκ**, στὸν ποταμὸ Μενάμ, κοντὰ στὸν κόλπο τοῦ Σιάμ.
- 3) **Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα** (Βιὲτ-Νάμ), μὲ πρωτεύουσα τὴ **Χανόη**, κοντὰ στὸν κόλπο τοῦ Τογκίνου.
- 4) **Μαλαισία**, μὲ πρωτεύουσα τὴ **Σιγγαπούρη**. Ἡ Σιγγαπούρη

Εικ. 27. Νά πώς ποτίζουν πολλοί τὸ χωράφι μὲ τὸ ρύζι.

ἔχει στρατηγική σημασία. Εἶναι τὸ κλειδί τῶν ὠκεανῶν Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία. Δὲν εἶναι δὲ προωδευμένοι. Στὴ θρησκεία εἶναι Βουδδισταί.

Τὴν Ἰνδοκίνα πρῶτοι κατέλαβαν οἱ Πορτογάλοι.

Ἀργότερα ἔφθασαν ἐδῶ οἱ Γάλλοι κι οἱ Ἀγγλοί.

Οἱ πρῶτοι πῆραν τὴν ἀνατολικὴ περιοχὴ κι οἱ δεῦτεροι τὴ δυτικὴ.

3. ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

Ἰνδονησία λέμε τὰ μεγάλα καὶ πλῆθος μικρὰ νησιά πού βρῖσκονται στὴ ΝΑ. Ἀσία. Φαίνεται πὼς κάποτε ἦσαν ἐνωμένα μ' αὐτή.

Στὴν ἔκτασι εἶναι σχεδὸν ὅσο κι ἡ Ἰνδοκίνα. Ἔχει ὅμως περισσότερο πληθυσμό. Τὰ βουνὰ τῆς μοιάζουν νὰ εἶναι συνέχεια τῶν βουνῶν τῆς Ἰνδοκίνας.

Πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαίστεια ὑπάρχουν ἐδῶ καὶ συχνοί εἶναι οἱ σεισμοί.

Τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸ ὑγρὸ καὶ συνεπῶς ἀνθυγιεινὸ γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰνδονησίας εἶναι εὐφορώτατο, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ποικιλία τῆς βλαστήσεως ἐξαιρετικά.

Τὰ βουνὰ σκεπάζονται ἀπὸ δάση, στὰ ὁποῖα ζοῦν οὐρακοτάγκοι (Σουμάτρα - Βόρνεο), ἐλέφαντες, τίγρεις, ρινόκεροι κλπ.

Ἡ Ἰνδονησία παράγει καφέ, ζαχαροκάλαμο, τσάϊ, καπνὸ, ρύζι, πιπέρι, μοσχοκάρυδο, γαρόφαλλα, κινίνη. Δίκαια τὴ λένε «κῆπο τῆς Ἀνατολῆς» (εἰκ. 28).

Βγάζει καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα: γαιάνθρακες (Σουμάτρα), πετρέλαια (Ἰάβα) κλπ.

Ἡ Ἰνδονησία ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ δημοκρατίες:

1) Τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῶν Φιλιππίνων καὶ 2) τὴ Δημοκρατία τῆς Ἰνδονησίας.

Ἡ πρώτη ἔχει πρωτεύουσα τὴ Μανίλλα στὸ νησί Λουζὸν καὶ τελεῖ ὑπὸ τὴν προστασία τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ δευτέρα πρωτεύουσα ἔχει τὴ Βαταβία στὸ νησί Ἰάβα. Ἡ Ἰάβα εἶναι ἴση στὴν ἔκτασι μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἐξαπλασία στὸν πληθυσμό.

Τ' ἄλλα μεγάλα νησιά εἶναι: ἡ Σουμάτρα, ἡ Βόρνεος, ἡ Κελέβη, ἡ Τιμόρ, αἱ Μολοῦκκai (νησιά τῶν ἀρωμάτων).

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰνδονησίας εἶναι μαλαϊκῆς φυλῆς, συγγενικῆς πρὸς τὴ μογγολικὴ.

Είλ. 28. *Ανω: Βοτάνισμα ρυζιού. Κάτω: Θέρισμα ρυζιού.

Οί Φιλιππίνες ανεκαλύφθησαν από τόν έξερευνητή Μεγγελάνο, πού πρώτος έκαμε τό γύρο τής γής. Έκει μάλιστα καί έφονεύθη σέ κάποια συμπλοκή μέ τούς Ιθαγενείς.

Ή Ίνδονησία ήταν Όλλανδική άποικία ώς τά τελευταία χρόνια, πού άνακηρύχθηκε έλεύθερη δημοκρατία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Μέ ποιά κράτη συνορεύουν πρós Δ. οι Ίνδιες;
2. Ποιοί είναι οι μεγαλύτεροι ποταμοί των Ίνδιών;
3. Ποιά άγρια ζώα υπάρχουν στις Ίνδιες;
4. Σέ ποιά μέρος βγαίνουν τά μαργαριτάρια;
5. Ποιοί Εύρωπαίοι έφτασαν πρώτοι στις Ίνδιες;
6. Ποιά τά κυριότερα προϊόντα τής Ίνδονησίας;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Κάμετε μέ πλαστιλίνη ή πηλό άνάγλυφο τό χάρτη των Ίνδιών.
2. Κάμετε ένα παραγωγικό χάρτη τής Ίνδοκίνας.
3. Σχεδιάσετε τήν Ίνδονησία στό τετράδιο Χαρτογραφίας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώσετε τά κενά μέ τή λέξι πού ταιριάζει στις έξης φράσεις :

1. Τό κυριότερο προϊόν των Ίνδιών είναι τό —
2. Τό — είναι πρωτεύουσα του Πακιστάν.
3. «Κήπο τής Ανατολής» λένε τήν —
4. Αί — λέγονται νησιά των άρωμάτων.

Διαγράψετε τή λέξι ή τίς λέξεις πού δέν ταιριάζουν στις έξης φράσεις :

1. Τό Κομορίνο είναι (πόλις - νησί - κόλπος).
2. Ή Κασιμίρ είναι (θάλασσα - λίμνη - κοιλάδα).
3. Τό κυριότερο προϊόν τής Κεϋλάνης είναι (καπνός - καφές - ρύζι).
4. Ή Μπεναρές είναι (χώρα - θάλασσα - πόλις).

Γ'. ΚΕΝΤΡΙΚΗ - ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. ΚΙΝΑ

α) Φυσική - οικονομική εξέταση.

Ή Κίνα είναι τό μεγαλύτερο κράτος του κόσμου. Βρίσκεται στα άνατολικά παράλια τής Άσίας. Είναι μεγάλη όσο ή μισή σχεδόν Εύρώπη. Μαζί δέ μέ τά έξωτερικά έδάφη, Θιβέτ, Άνατολικό

Τουρκεστάν, Μογγολία και Μαντζουρία, τὴ φθάνει στὴν ἕκτασι. Καὶ πληθυσμὸ ἔχει περὶ τὰ 500 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Συνορεύει πρὸς Β. μετὴν Ἀσιατικὴ Ρωσία (Σιβηρία), πρὸς Α. μετὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανὸ, πρὸς Ν. μετὴν Ἰνδοκίνα, Ἰνδίες καὶ πρὸς Δ. μετὸ Δυτ. Τουρκεστάν.

Στὴν Κίνα ἀνήκουν καὶ τὰ νησιά Χαϊνὰν καὶ Φορμόζα.

Ἡ Κίνα στὴ δυτικὴ περιοχὴ εἶναι ψηλὸ ὄροπέδιο (Θιβέτ - Παμίρ). Συνέχεια πρὸς Β. ἔχει τὴ μεγάλη ἔρημο Γκόμπη.

Ὅρη ἔχει τὰ Ἰμαλάια, Καρακορούμ, Κουὲν - Λούν, Οὐράνια, Ἀλτάια.

Οἱ ἀνατολικὲς περιοχὲς εἶναι ἀπέραντες εὐφορες πεδιάδες. Τίς διασχίζουν δὲ δυὸ μεγάλοι πλωτοὶ ποταμοί, ὁ Χοάγκ - Χὸ (Κίτρινος) καὶ ὁ Γιὰγκ - Τσὲ - Κιὰγκ (Γαλάζιος) μετὸ μήκος 5.300 χιλιόμετρα.

Τὸ κλίμα στὴ Νότιο Κίνα εἶναι τροπικόν. Ἐδῶ τὰ βουνὰ εἶναι σκεπασμένα μετὰ δάση καὶ τὰ πεδινὰ μέρη εἶναι πλούσια σὲ τροπικὲς καλλιέργειες. Ἡ Νότιος Κίνα εἶναι ἡ χώρα τοῦ ρυζιοῦ, τῆς μουριᾶς (μετάξι), τοῦ τσαγιοῦ, τοῦ βάμβακος. Παράγει ἀκόμη ὄπιο καὶ ζαχαροκάλαμο.

Βορειότερα τοῦ ποταμοῦ Γιὰγκ - Τσὲ τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Ἔτσι ἡ Βόρειος Κίνα εἶναι ἡ χώρα τῶν δημητριακῶν. Ἐπίσης παράγει κεχρὶ καὶ σόγια.

Ζῶα στὴν Κίνα τρέφουν βόδια, πρόβατα, πουλερικά, χοίρους, ἄλογα.

Τὸ ἔδαφος τῆς Κίνας κρύβει γαιάνθρακες καὶ σιδηροῦχα ὄρυκτά.

β) Πολιτικὴ ἐξέτασι.

Οἱ Κινέζοι ἀνήκουν στὴν κιτρίνη φυλὴ.

Ἔχουν κοντὸ ἀνάστημα, κιτρινωπὸ χρῶμα, κατάμαυρα ἴσια μαλλιά, λοξὰ μάτια.

Εἶναι λαὸς ἐργατικὸς, εὐγενικὸς, οἰκονόμος καὶ λιτοδίαιτος.

Οἱ Κινέζοι φοροῦν ροῦχο μετὰ φαρδεῖα μανίκια.

Τρῶνε τὸ κρέας ἀλόγου, σκύλου, γάτας καὶ κάθε εἶδος θαλασσινόν.

Πρὶν εἶχαν ἔθιμο νὰ πλέκουν τὰ μαλλιά τους πίσω μιὰ κοτσίδα.

Οἱ Κινέζοι λατρεύουν ὡς Θεὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τίς ψυχὲς τῶν προγόνων τους (Κομφουκισταί). Γι' αὐτὸ τὰ παιδιὰ καὶ κάθε νεώτερος καθήκον πρῶτιστο θεωρεῖ νὰ τιμᾷ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντας.

Ἐπάρχουν ὁμως καὶ Κινέζοι Βουδδισταί, Μωαμεθανοὶ καὶ λίγοι Χριστιανοί.

Οί κινεζικές ἐκκλησίες λέγονται παγόδες. Γίνονται μὲ θαυμαστή τέχνη κι ἔχουν πολλὰ πατώματα (εἶκ. 29).

Πολλοὶ Κινέζοι μεταναστεύουν στὴν Ἀμερική καὶ σ' ἄλλα μέρη. Γιατί, ἂν καὶ εὐφορὸς ὁ τόπος τους, δὲν μπορεῖ νὰ διαθρέψῃ τόσους κατοίκους. Ἐκεῖ ἐργάζονται φιλόπονα, κάνουν οἰκονομίες καὶ τ' ὄνειρό τους εἶναι νὰ ξαναγυρίσουν στὴν πατρίδα τους, ποὺ τόσο ἀγαποῦν.

Οἱ Κινέζοι εἶναι ἐπιδέξιοι στὴ χειροτεχνία. Τὰ μεταξωτά τους καὶ βαμβακερά ὑφάσματα, τὰ ξυλόγλυπτα, τὰ ὀρειχάλκινα σκευή, τὰ πιάτα, βάζα, φλιτζάνια, προκαλοῦν τὸ θαυμασμό μας.

Καὶ ἔχουν πανάρχαιο πολιτισμό. Ἡ ἱστορία τῆς Κίνας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 2205 π. Χ.

Γιὰ νὰ προφυλάσσωνται δὲ ἀπὸ τοὺς ἐπιδρομεῖς, εἶχαν κατασκευάσει τὸ μέγα Σινικὸ τεῖχος πρὸς Βορρᾶν μὲ μήκος πλέον τῶν 3.000 χιλιομέτρων. Τὸ ὕψος τοῦ τείχους αὐτοῦ ἦταν 6-15 μέτρα καὶ τὸ πλάτος 5—8 μέτρα. Κάθε δὲ 200 μέτρα εἶχε πύργους. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπτὰ θαύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Οἱ Κινέζοι πρῶτοι βρῆκαν τὴν πυξίδα, τὴ μπαρούτη, τὴ σινικὴ μελάνη.

Ἀπ' αὐτοὺς οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας ἔκλεψαν τὸ μυστικὸ τῆς καλλιεργείας τῆς μετάξης. Θυμᾶστε ἀπὸ τὴν Ἱστορία πότε καὶ πῶς;

Σήμερα οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τῆς Κίνας ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία. Ἄλλοι ἀσχολοῦνται στὸ ἐμπόριο, ἄλλοι στὴν ἀλιεία. Κυρίως ὁμως στὴ χειροτεχνία εἶναι ἀσυναγώνιστοι.

Ὅμως, παρ' ὅλο τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ τους καὶ τὴν ἀξιέπαινη φιλοπονία τους, οἱ περισσότεροὶ ζοῦν ἄθλια.

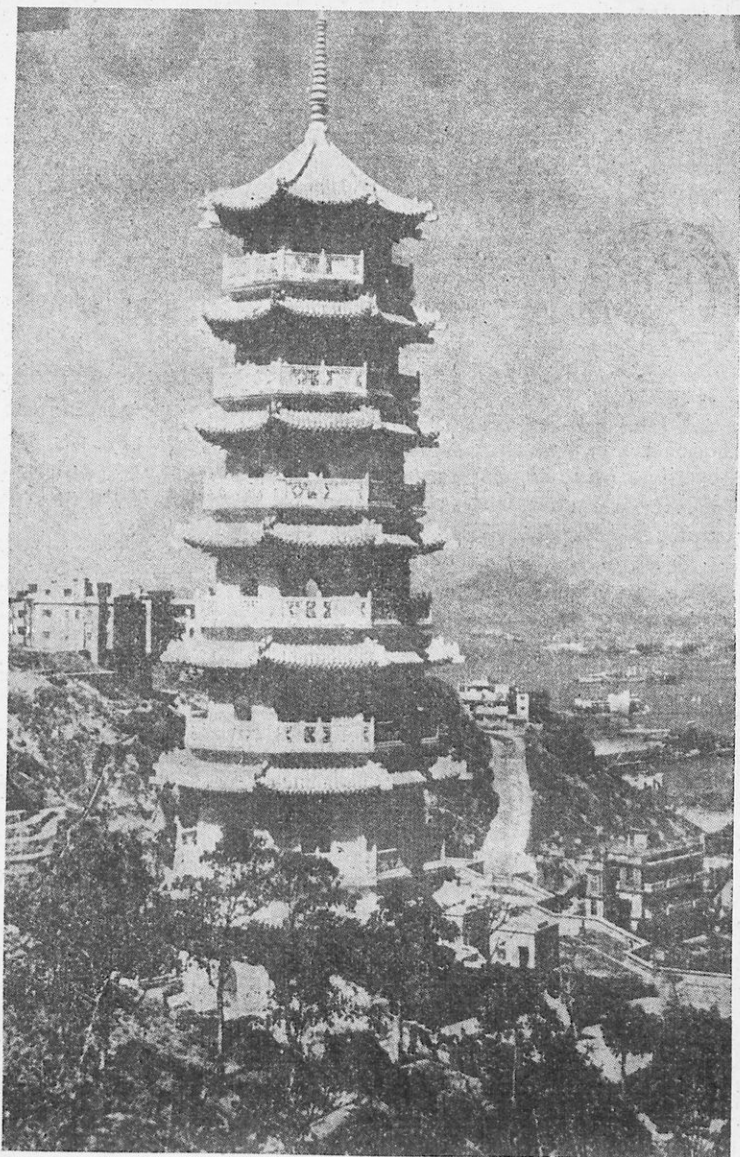
Ἡ συγκοινωνία στὰ παράλια καὶ στοὺς ποταμοὺς γίνεται μὲ πλοῖα. Στὴν ξηρὰ ὁμως δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη.

Ἡ Κίνα κατελήφθη πολλὲς φορὲς ἀπὸ διαφόρους κατακτητὰς (Τατάρους - Μογγόλους - Μαντζοῦ - Ἰάπωνας). Σήμερα εἶναι ἐλεύθερη δημοκρατία τύπου ρωσικοῦ. Στὰ νότια παράλιά της ἡ Ἀγγλία κατέχει τὸ Χόγκ - Κόγκ.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι τὸ Πεκίνο (πόλις τοῦ Βορρᾶ).

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι: 1) ἡ Σαγκάη, τὸ μεγαλύτερο ἐμπορικὸ τῆς λιμάνι. Ἀπ' αὐτὴ ἐξάγεται στὸν κόσμον τὸ τσάι, τὸ μετάξι, τὸ βαμβάκι. 2) Ἡ Καντών. 3) Τὸ Τιέν - Τσίεν.

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιὰγκ - Τσὲ βρίσκεται ἡ πόλις Νανκίν (πόλις τοῦ Νότου). Ἦταν πρὶν πρωτεύουσα τῆς Κίνας.

Εικ. 29. Όραισιτάτη Κινεζική παγόδα.

Δημ. Ντούζου - Άνδρ. Παπανδρέου, Γεωγραφία τῶν Ἠπειρῶν

2. ΚΙΝΕΖΙΚΑ ΕΔΑΦΗ

1. ΜΑΝΤΖΟΥΡΙΑ

Βρίσκεται στο ΒΑ. μέρος της κυρίως Κίνας.

Χωρίζεται προς Β. από τη Σιβηρία με τον ποταμό 'Αμούρ. Είναι χώρα μάλλον πεδινή με κλίμα ήπειρωτικό.

"Έχει όμως έδαφος εύφορο. Παράγει πολλά σιτηρά (σιτάρι - κριθάρι - άραβόσιτο), όσπρια (σόγια) και λαχανικά. "Έχει άρκετη κτηνοτροφία, μά και όρυκτό πλούτο σε γαιάνθρακες και σίδηρο. Συγκοινωνία καλή.

'Αξιόλογες πόλεις είναι: τó Μοϋκδεν, τó Σιγκ - Κίγκ, τó Χαομπίν.

2. ΜΟΓΓΟΛΙΑ

Είναι όροπέδιο στο βόρειο μέρος της Κίνας. Τό περισσότερο έδαφος πιάνει ή έρημος Γόβη ή Σάμο, γνωστή ως στέππη της πείνας. Είναι ή δεύτερη σε έκταση έρημος του κόσμου μετά τη Σαχάρα. Τρομερό κρύο κάνει έδω τó χειμώνα και άφόρητη ζέστη τó καλοκαίρι.

Οί κάτοικοι της Μογγολίας είναι κτηνοτρόφοι νομάδες. Συνεπώς τά προϊόντα είναι κτηνοτροφικά. Πόλις μεγάλη είναι ή Ούργκα.

3. ΘΙΒΕΤ

Είναι τεράστιο όροπέδιο συνέχεια τών 'Ιμαλαΐτων και τó ψηλότερο της γής (έπάνω από 5.000 μέτρα).

Βρίσκεται στο δυτικό μέρος της κυρίως Κίνας. "Έχει κλίμα ήπειρωτικό πολύ ψυχρό και ξηρό.

Οί κάτοικοί του είναι Μογγόλοι Βουδδισταί. "Έχουν θεοκρατική διοίκηση, με άνωτερο άρχηγό τόν Δαλάϊ - Λάμα, πού ζή στην πόλι Λάσσα (πόλις θεών).

Στό Θιβέτ άσχοιούνται με τήν κτηνοτροφία. 'Υπάρχουν όμως έκει άμέτρητα βουδδικά μοναστήρια με πλῆθος καλογήρων.

4. ΚΟΡΕΑ

Είναι μεγάλη χερσόνησος ΒΑ. της Κίνας και άπέναντι της 'Ιαπωνίας. Είναι μιάμιση φορά μεγαλύτερη από τήν 'Ελλάδα με τριπλάσιο πληθυσμό.

Τό έδαφος είναι μάλλον όρεινό, με κλίμα ήπειρωτικό και στα παράλια ώκεάνειο.

Είναι χώρα εύφορη. Παράγει ρύζι, βαμβάκι, σόγια. Έχει ακόμα κτηνοτροφικά προϊόντα και κάτω από το έδαφος γαιάνθρακες και χαλκό.

Οι κάτοικοι της Κορέας είναι μογγολικής φυλής, συγγενείς των Κινέζων και Ίαπώνων.

Τα τελευταία χρόνια την κατείχαν οι Ίάπωνες. Μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο χωρίστηκε προσωρινά από τους συμμαχούς σε Βόρειο και Νότιο. Οι Βόρειοι όμως με την υποστήριξη των Ρώσων και Κινέζων θέλησαν να προσαρτήσουν δια της βίας το νότιο τμήμα της Κορέας. Οι άλλοι σύμμαχοι αντιστάθηκαν. Έγινε αίματηρός πόλεμος, που κράτησε τρία χρόνια. Στο τέλος έγινε άνακωχή. Άλλά και πάλι έμεινε χωρισμένη σε Βόρειο και Νότιο Κορέα.

Η πρώτη έχει πρωτεύουσα την πόλι **Πιόγκ - Γιαγκ** και η δεύτερη τη **Σεούλ** (Κέϊ - Τζό).

Άξιόλογο λιμάνι της Νοτίου Κορέας είναι το **Πουσάν**.

3. ΙΑΠΩΝΙΑ

α) Φυσική - οικονομική εξέταση.

Η Ίαπωνία είναι νησιωτικό κράτος. Είναι η Άγγλία της Άσίας. Λέγεται «χώρα του ανατέλλοντος ήλιου» και «χώρα των χρυσανθέμων».

Βρίσκεται απέναντι από την Κορέα και αποτελείται από τα μεγάλα νησιά **Νιπόν** ή **Χόντο**, **Σικόκου**, **Ύέσω**, **Κιουσού** και τέσσερες χιλιάδες μικρότερα.

Σ' έκτασι είναι τριπλάσια από την Ελλάδα. Ο πληθυσμός της όμως είναι δεκαπλάσιος.

Το έδαφος της Ίαπωνίας είναι όρεινό. Έχει πληθος ενεργών ήφαιστειών. Και οι σεισμοί έδω είναι συνηθισμένο φαινόμενο. Γι' αυτό τα σπίτια γίνονται μονόροφα και ξύλινα (άντισεισμικά).

Το σπουδαιότερο βουνό και ήφαιστειο είναι το **Φούτζι - Γιαμα** (3.750 μ.) κοντά στο Τόκιο. Οι Ίάπωνες πιστεύουν ότι στη χιονισμένη κορυφή του είναι η κατοικία των θεών. Και κάθε καλοκαίρι, που λιώνουν τα χιόνια, χιλιάδες πιστών άνεβαίνουν έδω να προσκυνήσουν και να θαυμάσουν την άνατολή του ήλιου.

Το κλίμα της Ίαπωνίας είναι εύκρατο και γλυκό. Κυρίως δέ σ' ανατολικά παράλια, που βρέχονται από το θερμό θαλάσσιο ρεύμα **Κοϋρο - Σίβο**. Άλλά και οι θερινοί μουσώνες ρίχνουν πολλές εύεργετικές βροχές.

Γι' αυτό πλουσία βλάστησι σκεπάζει τὴν Ἰαπωνία. Ἐδῶ ὑπάρχουν ἄπειρες φυσικὲς καλλονές.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰαπωνίας, χάρις στὸ γλυκὺ κλίμα, τίς πολλὲς βροχὲς καὶ τὴν ἠφαιστειακὴ σύστασί του, εἶναι πολὺ γόνιμο.

Ἔτσι τὰ πρωτεῖα κατέχει ἡ γεωργία, μὲ κύρια προϊόντα τὸ ρύζι, σιτάρι, κριθάρι, κηχρί. Ἐπίσης καλλιεργεῖται πολὺ τὸ τσαΐ, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι, οἱ μουριές (μετάξι) (εἰκ. 30).

Εἰκ. 30. Κορίτσια τῆς Ἰαπωνίας μαζεύουν τσαΐ.

Ἄκόμα ἔχει ἡ Ἰαπωνία δασικὰ προϊόντα (ξύλεια -χαρτί-καμπορά) καὶ ἀλιευτικά. Οἱ Ἰάπωνες τρῶνε πολλὰ ψάρια καὶ ἀποφεύγουν τὸ κρέας γιὰ θρησκευτικούς λόγους.

Μὰ καὶ ὀρυκτὸ πλοῦτο ἔχει ἀπέραντο ἡ Ἰαπωνία καὶ κυρίως **θειάφι, γαιάνθρακες, χαλκὸ** καὶ ἐξαιρετικὴ **πορσελλάνη**.

Γιὰ τοῦτο ἡ βιομηχανία εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια (πλέον ἀπὸ 50.000) ὕφαντουργίας (μεταξουργίας-βαμβακουργίας), χαρτιοῦ, χημικῶν καὶ φαρμακευτικῶν προϊόντων, κονσερβοποιίας. Ἔχει πολλὰ μεταλλουργεῖα, ναυπηγεῖα καὶ ἐργοστάσια λιπασμάτων καὶ πολεμικῶν εἰδῶν.

β) Πολιτικὴ ἐξέτασι.

Οἱ Ἰάπωνες εἶναι μογγολικῆς φυλῆς, κοντοὶ στὸ ἀνάστημα. Εἶναι λαὸς ἐργατικὸς πολὺ καὶ φιλοπρόδοτος. Τὸν πρῶτο πολιτισμὸ

πήραν από τους Κινέζους. Γρήγορα όμως τους ξεπέρασαν. Και τελευταία, που ήλθαν σ' έπαφή με τους Εύρωπαίους, τους μιμήθηκαν στας συγχρόνους προόδους. Έτσι γρήγορα έγιναν μεγάλο, δυνατό και πολιτισμένο κράτος.

Οι Ίάπωνες αγαπούν υπερβολικά την καθαριότητα και τὰ λουλούδια. Είναι εύγενείς στα λόγια και στους τρόπους. Η κυριώτερη τροφή τους είναι τὸ ρύζι, τὰ ψάρια, τὰ λαχανικά και τὸ τσάι.

Θρησκεία έχουν τὸν Σιντοϊσμό. Λατρεύουν δηλαδή τους προγόνους και τους ήρωες. Υπάρχουν όμως και πολλοί Βουδδιστὰι και λίγοι Χριστιανοί.

Οι Ίάπωνες ασχολοῦνται στὴ γεωργία, ἀλιεία, ἐμπόριο και βιομηχανία. Η συγκοινωνία είναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, τόσο κατὰ θάλασσα, ὅσο και στὴν ξηρά.

Η Ίαπωνία είναι αὐτοκρατορία. Ὁ αὐτοκράτωρ (Μικάδος) πρὸ ὀλίγου ἀκόμα καιροῦ ἐλατρεύετο και σὰν θεὸς ἀπὸ τους ὑπηκόους του. Σήμερα είναι μόνον πολιτικός ἄρχων.

Πρωτεύουσα τῆς Ίαπωνίας είναι τὸ **Τόκιο**, με πληθυσμὸ σχεδὸν 6 ἑκατομμύρια κατοίκους. Ἔχει σπίτια ἀντισεισμικά, μὰ πολὺ καθαρά, με ἀνθόσπαρτες αὐλές.

Ἔχει ἐπίσης ὠραίους και πλατεῖς δρόμους.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις είναι: ἡ **Γιοκοχάμα**, ἐπίνειο τῆς πρωτεύουσας, και ἡ **Ὄσάκα**.

Οι πόλεις Ναγκασάκι και Χιροσίμα κατεστράφησαν κατὰ τὸν Β' παγκόσμιο πόλεμο με ἀτομικὲς βόμβες.

Δ'. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ

1. ΣΙΒΗΡΙΑ

Βρίσκεται στὸ βόρειο μέρος τῆς Ἀσίας και είναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἡπειρο Εὐρώπη. Μὰ είναι ἀραιοκατωκημένη. Μόλις ἔχει τριπλάσιο πληθυσμὸ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Συνορεύει πρὸς Β. με τὴ Βόρειο Παγωμένη Θάλασσα, πρὸς Α. με τὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανὸ, πρὸς Ν. με τὴν Κίνα. Δυτικὰ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Εὐρώπη με τὰ Οὐράλια ὄρη. Πρὸς τὰ ΝΔ. συνορεύει με τὴν Ὑπερκασπία.

Ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα τῆς Ἀμερικῆς τὴ χωρίζει ὁ Βερίγγειος πορθμός. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ σχηματίζει τὴ χερσόνησο **Καμτσιάτκα**,

μέ το άκρωτήριο **Λοπάτκα** και την **Όχοτσικη** θάλασσα. Στη Σιβηρία άνηκει και το μισό νησί **Σαχαλίηη**.

Άπό τά όρη της Κεντρικης Άσίας πηγάζουν οί μεγάλοι ποταμοί της **Όβις**, **Ίενεσέης**, **Λένας** και **Άμούρ**. Έχει και μία μεγάλη λίμνη, τη **Βαϊκάληη**.

Τό κλίμα της Σιβηρίας είναι ήπειρωτικό ψυχρό και ξηρό. Στο βόρειο μέρος σχεδόν τόν περισσότερο χρόνο τό έδαφος, τά ποτάμια και ή θάλασσα είναι παγωμένα. Είναι ή ψυχροτέρα περιοχή της γης. Η κατωτέρα θερμοκρασία μπορεί νά φτάση 70° Κ κάτω του μηδενός. Τό καλοκαίρι λιώνουν οί πάγοι και βλέπεις έδώ κι εκεί νά φυτρώνουν λίγα βρύα και λειχήνες. Είναι ή περιοχή της **τούνδρας**.

Νοτιώτερα τό έδαφος σκεπάζεται άπό πολλά και πυκνά δάση (τάϊγκα). Άκολουθεί ύστερα ή περιοχή της μαύρης στέππας.

Στίς τούνδρες ζούν πολικές άρκοϋδες, φώκες, τάρανδοι. Έδώ μένουν οί Σαμογέται και Γιακούτοι, φυλης μογγολικης, μέ κοπάδια άπό τάρανδους. Η ζωή τους είναι πρωτόγονη.

Στήν περιοχή των δασών ζούν λύκοι, άλώπεκες, κουνάβια, σαμούρια, έρμίνες. Οί κάτοικοι των μερών αυτών άσχολοϋνται στό κυνήγι, έμπόριο γουναρικών, στην ξυλεία και στην άλιεία. Και είναι κυρίως Ρώσοι μετανάσται.

Στήν περιοχή της μαύρης στέππας εύδοκιμοϋν τά δημητριακά και βόσκουν κοπάδια ίππων, βοδιών και προβάτων.

Η Σιβηρία έχει πολύ πλοϋτο, κυρίως σε μεταλλεύματα. Τό έδαφος της περιέχει γαιάνθρακες, σίδηρο, χαλκό, χρυσό, λευκόχρυσο (πλατίνα), πετρέλαιο.

Η συγκοινωνία στη Σιβηρία είναι δύσκολη, έκτός του Ύπερσιβηρικού σιδηροδρόμου, που τή διασχίζει και ένώνει τη Μόσχα μέ τό Βλαδιβοστόκ. Τό μήκος του είναι 7.500 χιλιόμετρα.

Οί κυριώτερες πόλεις βρίσκονται κοντά στη σιδηροδρομική αυτή γραμμή. Και είναι :

Η **Τόμσκ**, ή **Ίρκούτσκη**, ή **Νόβο-Σιμπέρσκ** και τό λιμάνι στον Είρηνηκό **Βλαδιβοστόκ**.

2. ΥΠΕΡΚΑΣΠΙΑ

Λέγεται και Τουράν ή Δυτικό Τουρκεστάν.

Βρίσκεται ανάμεσα άπό την Κασπία θάλασσα, την Περσία, τό Άφγανιστάν, την Κίνα και ΝΔ. της Σιβηρίας.

Είναι 29 φορές μεγαλύτερη άπό την Ελλάδα με πληθυσμό 8 έκατομμύρια κατοίκους.

Λίμνες έχει την **Κασπία**, πού έχει έκτασι τριπλασία της 'Ελλάδος και πλέον, την **Αράλη** με άλμυρό νερό και τη **Μπαλκάς**.

Στήν πρώτη χύνεται ο ποταμός **Ουράλης** και στή δεύτερη οι ποταμοί **Ώξος** ('Αμουντάρια) και **Ίαξάρτης** (Σιρ - ντάρια).

Τό κλίμα της **Υπερκασπίας** είναι ήπειρωτικό. Παράγει γεωργικά, αλλά κυρίως κτηνοτροφικά προϊόντα (εικ. 31).

'Η **Υπερκασπία** άποτελείται από 5 λαϊκές δημοκρατίες : 1) **Κα-**

Εικ. 31. Κοπάδι προβάτων στο Καζακστάν.

ζακστάν (χώρα των Κοζάκων ή Κιργισίων), 2) Τουρκεστάν, 3) Ούζμπεκιστάν, 4) Τουρμενιστάν και 5) Τατζικιστάν, της Σοβιετικής Ρωσίας.

Τό Τουρκεστάν ύπήρξε ή πατρίδα των Τούρκων.

Κυριώτερες πόλεις είναι ή **Τασκένδη**, κέντρο έμπορίου και βιομηχανίας, ή **Βουχάρα**, ή **Σαμαρκάνδη**, ή **Χίβα**.

Οι κάτοικοι της **Υπερκασπίας** είναι μογγολικής κυρίως φυλής.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιοί είναι οι μεγαλύτεροι ποταμοί της Κίνας ;
2. Ποιά τά προϊόντα της Νοτίου Κίνας ;

3. Τι θρησκεία είναι ο Κομφουκισμός;
4. Τι ξέρετε για το μέγα Σινικό τείχος;
5. Ποιές έφευρέσεις έχουν κάμει οι Κινέζοι;
6. Ποιές είναι οι κυριώτερες πόλεις της Μαντζουρίας;
7. Τι είναι ο Δαλάι-Λάμα;
8. Ποιά είναι τα μεγαλύτερα νησιά της 'Ιαπωνίας;
9. Ποιά όρυκτά βγάζει η 'Ιαπωνία;
10. Τι ξέρετε για τις τσούνδρες;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Κάμετε το γεωφυσικό χάρτη της Κίνας στο τετράδιό σας. Τοποθετήστε τα όρια, τα όρη, τους ποταμούς.
2. Κάμετε σε χαρτόνι σκληρό, παραγωγικό χάρτη της 'Ιαπωνίας και κρεμάστε τον στον τοίχο.
3. Κάμετε κατά ομάδες με πλαστιλλίνη ή πηλό ανάγλυφο χάρτη της Σιβηρίας.
4. Χωρίστε σε τέσσαρες ομάδες. 'Η πρώτη να κάμη σε χαρτόνι το γεωφυσικό χάρτη της ήπειρου 'Ασίας, η δεύτερα πολιτικό χάρτη, η τρίτη ανάγλυφον και η τετάρτη παραγωγικό. Κρεμάστε τους διαφορετα στην αίθουσα να τους βλέπετε.
5. Διαβάζετε τα γεωγραφικά αναγνώσματα Ντούζου-Παπανδρέου. Θά μαθαίνετε ένα σωρό πράγματα μ' εύχαρίστησι.

Γ'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώστε τα κενά με τις λέξεις που ταιριάζουν:

1. 'Η μεγάλη έρημος της 'Ασίας λέγεται —
2. Το μεγαλύτερο ποτάμι της 'Ασίας είναι ο —
3. Οι Κινέζοι είναι πολύ επιδέξιοι στη —
4. Το κλίμα της 'Ιαπωνίας είναι —
5. Τα σπουδαιότερα προϊόντα της 'Υπερκασπίας είναι τα —

Διαγράψετε παρακάτω τη λέξι ή τις λέξεις που δέν είναι σωστές:

- 1) Το Παμίρ είναι (βουνό - όροπέδιο - νησί).
2. Πρωτεύουσα της Κίνας είναι το (Πεκίνο - Νανκίν).
3. Το Φούτζι - Γιαμα είναι (άκρωτήριο - ήφαιστειο).
4. Το Βλαδιβοστόκ είναι πόλις της (Σιβηρίας - Μαντζουρίας).
5. 'Ο ποταμός Ούράλης χύνεται στην (Κασπία - 'Αράλη - Μπαλκάς).

ΠΙΝΑΞ Α'.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Αΐξων άριθμός	Κράτος ή χώρα	Έκταση σε χιλιάδες τετραγωνικά χιλόμετρα	Πληθυσμός σε εκατομμύρια	Κυριότερες πόλεις με κατοίκους σε χιλιάδες
1.	Μικρά Άσία	750	17	Πρωτ. Άγκυρα (200)
2.	Κύπρος	9,3	0,4	» Λευκωσία (25)
3.	Συρία και Λίβανος	150	4	» Δαμασκός (300)
				» Βηρυττός (250)
4.	Παλαιστίνη	26	2	» Άιερουσαλήμ (130)
5.	Άραβία	3.200	10	» Μέκκα (130)
6.	Μεσοποταμία	370	4,5	» Βαγδάτη (300)
7.	Περσία	1.600	17	» Τεχεράνη (800)
8.	Άφγανιστάν	670	10	» Καμπούλ (100)
9.	Άπερκαυκασία	190	8	» Τιφλίς (400)
10.	Πακιστάν	775	70	» Καράτσι (350)
11.	Άνδοστάν	3.800	330	» Δελχί (520)
				» Βομβάη (1200)
				» Καλκούτα (1400)
12.	Κεϋλάνη	70	6	» Κολόμπο (300)
13.	Βιρμανία	600	17	» Ραγκούν (500)
14.	Σιάμ	550	17,5	» Μπαγκόκ (940)
15.	Γαλλ. Άνδοκίνα	750	25	» Χανόη (150)
16.	Βρετ. Μαλαισία	135	6	» Σιγγαπούρη (450)
17.	Άνδονησία	1.900	75,5	» Βαταβία (450)
18.	Φιλιππίνες	300	12	» Μανίλλα (600)
19.	Κυρίως Κίνα	5.540	405	» Πεκίνο (1800)
				» Σαγκάη (4500)
20.	Μαντζουρία	1.300	43	» Σιγκ - Κιγκ (400)
21.	Κινεζ. Τουρκεστάν	1.830	4	» Τιχούα (20)
22.	Θιβέτ	1.230	4	» Λάσσα (50)
23.	Μογγολία	1.600	2	» Οϋργκα (30)
24.	Κορέα	220	24	» Σεούλ (400)
25.	Άιαπωνία	400	70	» Τόκιο (6000)
				» Οσάκα (3500)
26.	Σιβηρία	12.000	18	» Νόβο - Σιμπίρσκ (300)
27.	Άπερκασπία	4.000	8	» Τασκένδη (400)

Π Ι Ν Α Ξ Β'.

ΟΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

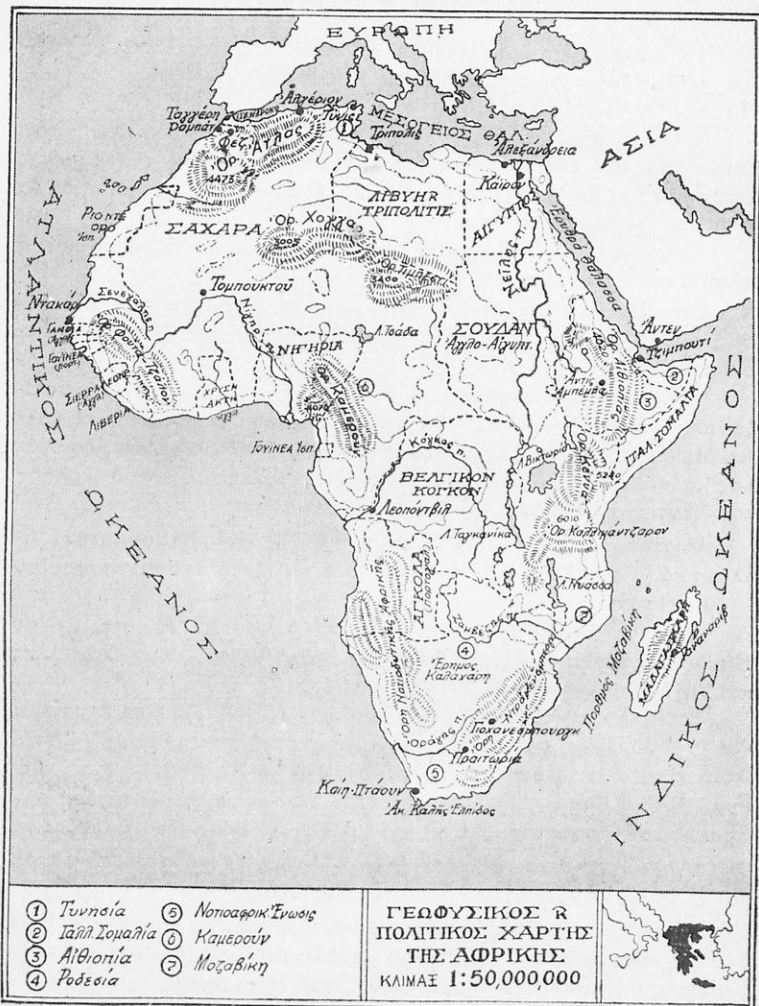
1. Άλυσ	μήκος	1.000	χιλιόμετρα
2. Εύφρατης	»	2.775	»
3. Ίνδος	»	3.180	»
4. Γάγγης	»	2.800	»
5. Βραμαπούτρας	»	2.900	»
6. Ίραβάδης	»	2.400	»
7. Μεκόγκ	»	4.500	»
8. Γιάγκ-Τσε-Κιάγκ	»	5.300	»
9. Χοάγκ - Χό	»	4.150	»
10. Άμουρ	»	4.500	»
11. Λένας	»	4.600	»
12. Ίενσεής	»	4.750	»
13. Όβις	»	5.400	»

Π Ι Ν Α Ξ Γ'.

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΟΡΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

1. Καύκασος	ύψος	5.630	μέτρα
2. Άραράτ	»	5.200	»
3. Άντίταυρος	»	4.000	»
4. Λίβανος	»	3.000	»
5. Έλμπούρς	»	5.670	»
6. Ίμαλάϊα (Έβερεστ)	»	8.880	»
7. Κουέν - Λούν	»	7.360	»
8. Ίνδοκοϋχον	»	7.750	»
9. Ούράνια (Τιέν - Σάν)	»	7.300	»
10. Άλτάϊα	»	4.540	»
11. Καρακορούμ	»	8.620	»

2. ΑΦΡΙΚΗ

Είχ. 32. Γεωφυσικός και πολιτικός χάρτης της 'Αφρικής με την 'Ελλάδα υπό την αὐτὴν κλίμακα.

α) Φυσική - Οικονομική.

Ἡ Ἀφρική ἢ Μαύρη Ἠπειρος βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο, ἐκτὸς ἐλαχίστου τμήματος στὰ δυτικὰ πρὸς Ν. τῆς Εὐρώπης καὶ ΝΔ. τῆς Ἀσίας.

Βρέχεται πρὸς Β. ἀπὸ τὴ Μεσόγειο Θάλασσα, πρὸς ΒΑ. χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία ἀπὸ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ καὶ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ.

Ὁ πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴν Εὐρώπη καὶ ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ ἀπὸ τὴν Ἀσία.

Στὴν ἔκτασι εἶναι σχεδὸν τριπλασία τῆς Εὐρώπης καὶ 220 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὅμως εἶναι περίπου 150 ἑκατομμύρια.

Ἡ θάλασσα δὲν μπαίνει βαθιὰ στὴν ξηρά. Ἐτοι δὲν σχηματίζει μεγάλους κόλπους καὶ ἀκρωτήρια. Σπουδαιότεροι εἶναι οἱ κόλποι **Μεγάλης** καὶ **Μικρᾶς Σύρτως** στὴ Μεσόγειο Θάλασσα, ὁ μέγας κόλπος τῆς **Γουϊνέας** στὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ καὶ ὁ κόλπος τοῦ **Ἄντεν** στὴν ἐξοδο τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.

Ἀκρωτήρια ἔχει: 1) τὸ **Λευκὸν** καὶ 2) τὸ **Πράσινον** στὸν Ἀτλαντικὸ, 3) τῆς **Καλῆς Ἐλπίδος** πρὸς Ν. καὶ 4) τὸ **Γκουανταρφουῖον** στὸν κόλπο τοῦ Ἄντεν.

Νησιά ἢ Ἀφρική ἔχει στὸν Ἀτλαντικὸ: 1) τὶς **Ἀζόρες**, 2) τὶς **Καναρίους** καὶ τὴν **Ἁγία Ἐλένη** καὶ στὸν Ἰνδικὸ: 1) τὶς **Σεϋχέλλες** καὶ 2) τὴ **Μαδαγασκάρη**.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀφρικῆς εἶναι μᾶλλον ὄρεινόν. Τὰ σπουδαιότερα καὶ ψηλότερα ὄρη τῆς βρίσκονται στὴν ἀνατολικὴ παραλιακὴ ζώνη. Αὐτὰ εἶναι: 1) τὰ ὄρη τῆς **Ἀβησσυνίας** (Ρᾶς Ντασχάν), 2) τὰ **Κένυα**, 3) τὸ **Κιλιμάντζαρο**, τὸ ψηλότερον τῆς Ἀφρικῆς, 4) τὰ ὄρη τῶν **Δρακόντων** (Ντρακενσπεργκ) καὶ πρὸς Ν. τὸ ὄρος τῆς **Τραπεζῆς**.

Ἄλλα ἀξιόλογα ὄρη εἶναι: 1) ὁ **Ἄτλας** κοντὰ στὸ Γιβραλτάρ καὶ 2) τὸ **Καμεροῦν** στὸν κόλπο τῆς Γουϊνέας.

Τὰ πεδινὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς εἶναι κυρίως στὰ παράλια. Ἐχει δυὸ μεγάλες ἐρήμους, τὴ **Σαχάρα** μεγάλη σάν τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν **Καλαχάρη** ὀκταπλασία τῆς Ἑλλάδος στὸ νότιον ἄκρον.

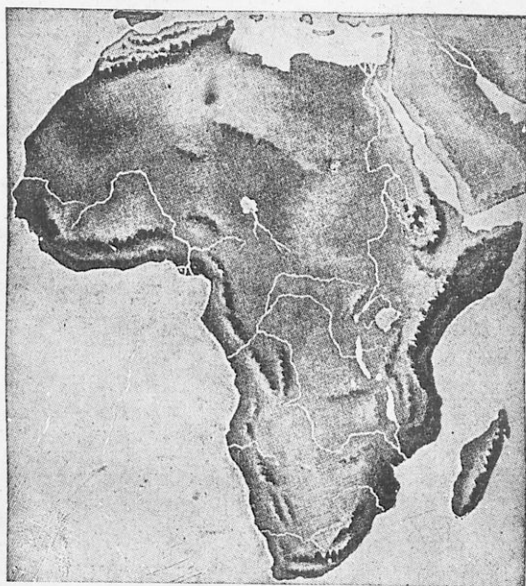
Ἡ Ἀφρική ἔχει πολλοὺς, μεγάλους καὶ μὲ πολλὰ νερὰ ποταμούς. Οἱ περισσότεροι πηγάζουν ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς.

Πρὸς τὴ Μεσόγειο Θάλασσα χύνεται ὁ **Νεῖλος**, ὁ μεγαλύτερος

σε μήκος ποταμός της 'Αφρικής και δεύτερος του κόσμου. Στὸν 'Ινδικὸ Ὁκεανὸ χύνονται οἱ ποταμοὶ Ζαμβέζης με τοὺς πολλοὺς καταρράκτες καὶ ὁ Λίμποπο. Καὶ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ χύνονται οἱ ποταμοὶ: Ὁράγγης, Κόγκος (δευτέρος τοῦ κόσμου σὲ ποσότητα νερῶν), Νίγηρ καὶ Σενεγάλης.

Ἡ Ἀφρική ἔχει καὶ πλῆθος ἀπὸ μεγάλες καὶ μικρὲς λίμνες. Ἡ μεγαλύτερη εἶναι ἡ Βικτωρία, στὸ κέντρο, κοντὰ στὸν Ἰσημερινό.

Ἄλλες εἶναι: τοῦ Ἀλβέρτου, τοῦ Ροδόλφου, ἡ Ταγκανίκα, ἡ

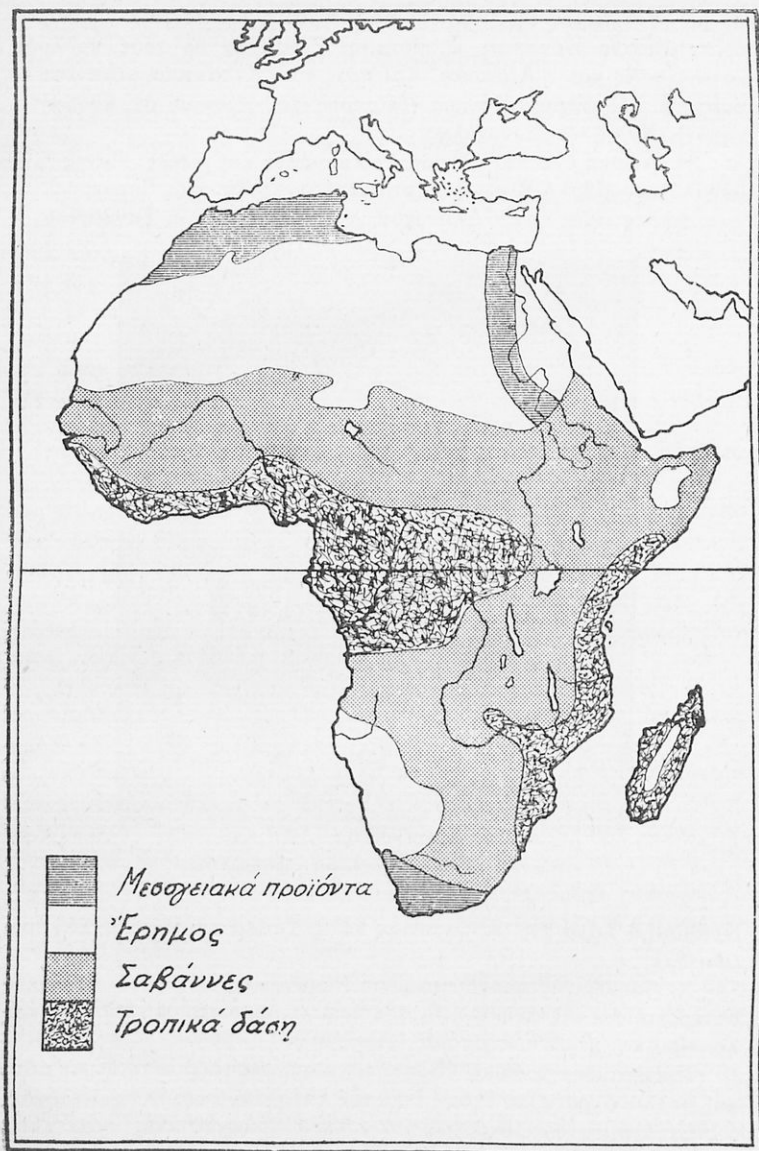

Εἰκ. 33. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Ἀφρικής.

Νυάσσα, ἡ Τάνα τῆς Ἀβησσυνίας καὶ ἡ Τσάδα κοντὰ στὴ Σαχάρα (εἰκ. 33).

Ὁ Ἰσημερινὸς περνᾷ στὸ μέσο τῆς Ἀφρικής. Γι' αὐτὸ τὸ περισσότερο τμῆμα τῆς ἀνήκει στὴν τροπικὴ ζώνη, μὲ περίοδο βροχῶν (καλοκαίρι) καὶ περίοδο ξηρασίας (χειμῶνα).

Ἐκτεταμένα τροπικὰ δάση (ζοῦγκλες) σκεπάζουν τὴ ζώνη αὐτὴ καὶ πολλὰ ἄγρια ζῶα ἔχουν ἐκεῖ τὴν κατοικία τους, ὅπως ὁ ἐλέφας, ὁ ἵπποπόταμος, ὁ κροκόδειλος, ὁ πίθηκος. Στὶς σαβάνες πάλι ζοῦν

Εικ. 34. Χάρτης φυσικής βλαστήσεως 'Αφρικής.

λέοντες, αντίλοπες, ζέβροι, πάνθηρες, στρουθοκάμηλοι, καμηλοπαρδάλεις και άλλα.

Μεγάλη έκτασι της ύποτροπικής ζώνης είναι έρημος με όασις. Έδω τὸ πολυτιμότερο οίκιακὸ ζῶο εἶναι ἡ κάμηλος, τὸ πλοῖο τῆς ἐρήμου.

Καὶ αὐτὴ ἡ βόρειος παραλία τῆς Ἀφρικῆς, ἂν καὶ βρίσκεται στὴν εὐκρατο ζώνη, εἶναι ξηρὰ καὶ ἄγονη, συνέχεια τῆς Σαχάρας, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἄτλαντος.

Τὸ μόνο μέρος με εὐκρατο κλίμα, κατάλληλο γιὰ νὰ ζοῦν οἱ Εὐρωπαῖοι, εἶναι ἡ Νότιος Ἀφρικὴ, ποὺ ἀνήκει στὴ Νότιο εὐκρατο ζώνη.

Τὰ προϊόντα τῆς Ἀφρικῆς εἶναι: **καουτσούκ, βαμβάκι, καφέ, κεχρί, χουρμάδες, δημητριακά, ἀμπέλια, ὀπωρικά.**

Ὁ μεγαλύτερος ὅμως πλοῦτος τῆς εἶναι τὰ πολύτιμα καὶ πλουσιώτατα **χρυσωρυχεῖα καὶ ἀδαμαντωρυχεῖα** τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

β) Πολιτικὴ.

Ἡ Ἀφρικὴ δὲν κατοικεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ Μαύρους. Στὸ βόρειο τμῆμα τῆς οἱ Σημίτες, Χαμίτες καὶ Ἄραβες με μελαψὸ δέρμα ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ. Πολλοὶ τέλος Εὐρωπαῖοι ζοῦν στὴν Ἀφρικὴ, καὶ ἰδίως στὶς εὐκρατες περιοχέες.

Οἱ Μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς ξεχωρίζουν σὲ μικροσώμους (πυγμαῖοι) καὶ μεγαλοσώμους (Κάφροι - Μπαντοῦ). Ἔχουν ὅμως ὅλοι δέρμα μαῦρο γυαλιστερό, χεῖλη χοντρά καὶ πυκνά, κοντά, σγουρά μαλλιά. Στὴ θρησκεία δὲ εἶναι εἰδωλολάτρες (εἰκ. 35).

Οἱ Σημίτες, Χαμίτες καὶ Ἄραβες εἶναι Μωαμεθανοί. Οἱ Ἀβησσυνοὶ καὶ ἄρκετοὶ Αἰγύπτιοι εἶναι Χριστιανοὶ Κόπται.

Οἱ κάτοικοι τῶν εὐκράτων περιοχῶν τῆς Ἀφρικῆς ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία, τῶν ὁάσεων στὴν κτηνοτροφία καὶ τῆς τροπικῆς ζώνης στὸ κυνήγι ἀγρίων ζῶων.

Πολλοὶ ἀκόμη ἐργάζονται στὶς φυτεῖες τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἄλλοι στὰ ὄρυχεῖα ὡς ἐργάτες.

Ἡ συγκοινωνία γίνεται συνήθως με καμήλους καὶ караβάνια. Τὰ ποτάμια τῆς Ἀφρικῆς δὲν εἶναι εὐκόλα στὰ πλοῖα, γιὰτὶ ἔχουν πολλοὺς καταρράκτες. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄρκετὲς σιδηροδρομικὲς γραμμὲς καὶ αὐτοκινητόδρομοι στὴ Νότιο Ἀφρικὴ, στὴν Ἀνατολικὴ καὶ στὴν Αἴγυπτο.

Στὴν Ἀφρικὴ ὑπάρχουν μόνο πέντε ἀνεξάρτητα κράτη: 1) ἡ Αἴ-

γυπτos, 2) ή 'Αβησσυνία, 3) ή Λιβερία, 4) ή Νοτιοαφρικανική Ένωσι και 5) ή Λιβύη.

Η υπόλοιπη ανήκει στους Εύρωπαίους ως άποικίες. Και τέτοιες άποικίες έχουν: 1) Η 'Αγγλία, την παραλιακή ζώνη στον κόλπο της Γουίνεας, τo Κεντρικό Σουδάν, την 'Ανατολική 'Αφρική. Και αυτή ή Νοτιοαφρικανική Ένωσι είναι μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. 2) Η Γαλλία, την περιοχή του 'Ατλαντος, τή Σαχάρα, τo Καμερούν, τo νησί Μαδαγασκάρη. 3) Τo Βέλγιο, τo Βελγικό Κογκό. 4) Η Πορ-

Είχ. 35. Μαῦροι τής 'Αφρικής (πολεμιστάι).

τογαλία, τήν 'Αγκόλα δυτικά τής Καλαχάρης, τήν 'Ανατολική Πορτογαλική 'Αφρική (Μοζαμβίκη) και τά νησιά 'Αζόρες, Μαδέρες, Πρασίνου 'Ακρωτηρίου και 5) Η 'Ισπανία, μέρος του Μαρόκου, τo Ρίο ντε 'Ορο στα ΒΔ. παράλια, τήν 'Ισπανική Γουίνέα και τά νησιά Καναρίους.

Η 'Αφρική, ίδίως στο έσωτερικό της, ήταν χώρα άγνωστη ως τά τελευταία χρόνια. Και χρειάστηκαν οί προσπάθειες τολμηρών έξερευνητών, όπως λ. χ. του Λιβιγκστον, νά τή γνωρίσωμε.

Μόνο ή παραλιακή ζώνη τής 'Αφρικής πρὸς τή Μεσόγειο Θάλασσα ήταν γνωστή από τούς αρχαίους χρόνους. Και ή Αίγυπτος

ἔχει πανάρχαιο πολιτισμό. Οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς ζοῦσαν σὲ πρωτόγονη κατάστασι καὶ σήμερα βρίσκονται ἀκόμη σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο πολιτισμοῦ.

Ἡ Ἀφρική χωρίζεται στὶς ἐξῆς περιοχάς : 1) τὴ Βόρειο ἢ Μεσογειακή, 2) τὴ Δυτική, 3) τὴν Κεντρική, 4) τὴν Ἀνατολική, 5) τὴ Νότιο καὶ 6) τὰ νησιά τῆς.

Α΄. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

1. ΑΙΓΥΠΤΟΣ

α) Φυσικὴ - οἰκονομικὴ ἐξέτασι.

Ἡ Αἴγυπτος, τὸ δῶρο τοῦ Νείλου, βρίσκεται στὴ ΒΑ. ἄκρῃ τῆς Ἀφρικῆς. Σᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὰ Θρησκευτικὰ, ἀπὸ τὴν Ἱστορία.

Ἔχει ἕκτασι ἑπταπλασία καὶ πληθυσμὸ διπλάσιο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὅμως τὸ καλλιεργούμενο ἔδαφος καὶ ἡ περιοχὴ ποῦ κατοικεῖται ἔχει ἕκτασι ὅση σχεδὸν ἡ Πελοπόννησος μαζὶ μὲ τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα.

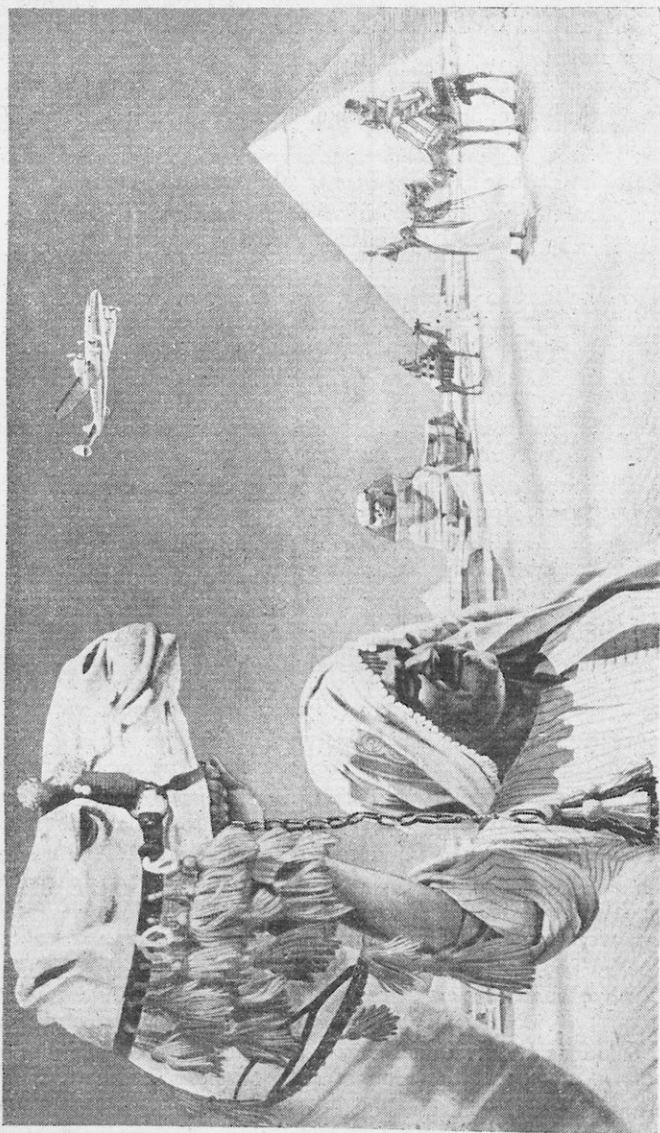
Τὴν εἶπαμε πιὸ πάνω δῶρο τοῦ Νείλου. Ἔτσι εἶναι. Χωρὶς αὐτὸν Αἴγυπτος δὲ θὰ ὑπῆρχε. Θὰ ἦταν καὶ ἐδῶ ἔρημος Σαχάρα.

Αὐτὸς τῆς χαρίζει τὰ νερά του. Τὴν ποτίζει καὶ τὸ ἔδαφος αὐτὸς πάλι τὸ κάνει γόνιμο. Αἴγυπτος λοιπὸν εἶναι ἔξω ἐκεῖ ποῦ φτάνουν τὰ νερά τοῦ Νείλου.

Ὁ μεγάλος αὐτὸς ποταμὸς ἔχει τὶς πηγές του στὴ λίμνη Βικτωρία κοντὰ στὸν Ἰσημερινό. Προχωρεῖ πρὸς Βορρᾶν καθαρὸς. Καὶ τὸν λένε γι' αὐτὸ **Λευκὸ Νεῖλο**. Στὸ Χαρτοῦμ ὁμως ἀνταμώνει μὲ τὸν ἄλλο μεγάλο κλάδο του, ποῦ κατεβαίνει ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀβησσυνίας. Αὐτὸς ἔχει θολὰ νερά καὶ τὸν λένε **Γαλάζιο (Κυανοῦν) Νεῖλο**. Καὶ μεταφέρει λάσπη, ποῦ τὴν ἀφήνει στὴν Αἴγυπτο. Ἡ λάσπη αὐτὴ εἶναι πλουσιώτατο λίπασμα. Σ' αὐτὸ χρωστάει τὴν εὐφορία τῆς. Ὁ Νεῖλος εἶναι πλωτός, ἀλλὰ ἔχει καταρράκτες. Στὴ Μεσόγειο Θάλασσα χύνεται μὲ πολλὰ στόμια καὶ σχηματίζει τὸ μεγάλο καὶ εὐφορο Δέλτα του (εἰκ. 37).

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι λάτρευαν σὰ θεὸ τὸ Νεῖλο. Αὐτὸς, μὲ τὶς πολλὰς ἢ λίγες πλημμύρες του, ἔκανε εὐτυχημένη ἢ δυστυχημένη τὴ χώρα. Θυμᾶστε τὰ ὄνειρα τοῦ Φαραῶ μὲ τὶς ἑπτὰ παχειές καὶ τὶς ἑπτὰ ἰσχνές ἀγελάδες, ποῦ τοῦ ἐξήγησε ὁ Ἰωσήφ ;

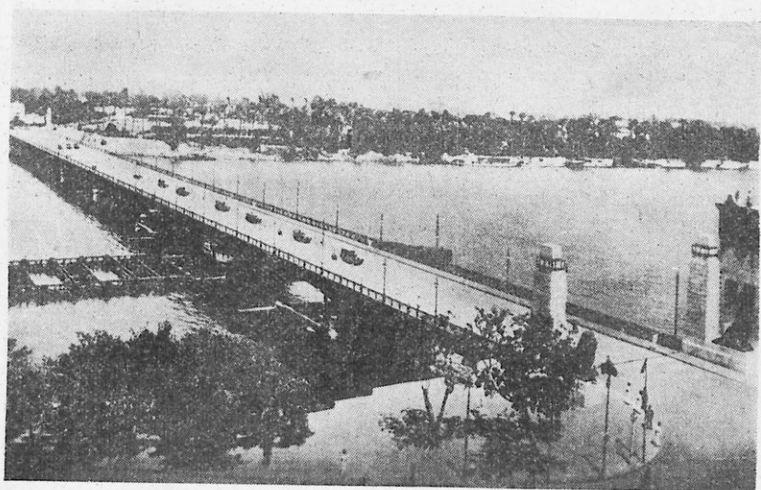
Τὸ κλίμα τῆς Αἰγύπτου εἶναι θερμὸ καὶ ὑγρὸ. Γιατὶ κι ὅταν φυ-

Είχ. 36. Αί πυραμίδες, η Σφιγγί, Ἄρριβες με κερμηλοῦς.

σοῦν οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τῆ θάλασσα γεμάτοι ὕδρατμοὺς, δὲ βρέχει. Οὐτε ψηλὰ βουνὰ ἔχει νὰ κρυώσουν καὶ ὑγροποιηθοῦν καί, ὅσο πηγαινοῦν πρὸς Ν., τόσο περισσότερη ζέστη κάνει. Τὴν ἔλλειψι τῆς βροχῆς, εἴπαμε, ἀναπληρῶνει ὁ Νεῖλος μὲ τὰ νερά του.

Ἔτσι τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατο. Καὶ παράγει: βαμβάκι, ζα-

Εἰκ. 37. Γέφυρα στὸ Νεῖλο.

χαροκάλαμο, ρύζι, δημητριακά, κηπουρικά. Καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δέντρα ὑπάρχουν στὴν Αἴγυπτο: φοίνικες (χουρμαδιές), μπανανιές, συκιές, ξυνόδεντρα.

Ἵορυκτὰ ἔχει ἀλάτι, ψευδάργυρο, μόλυβδο.

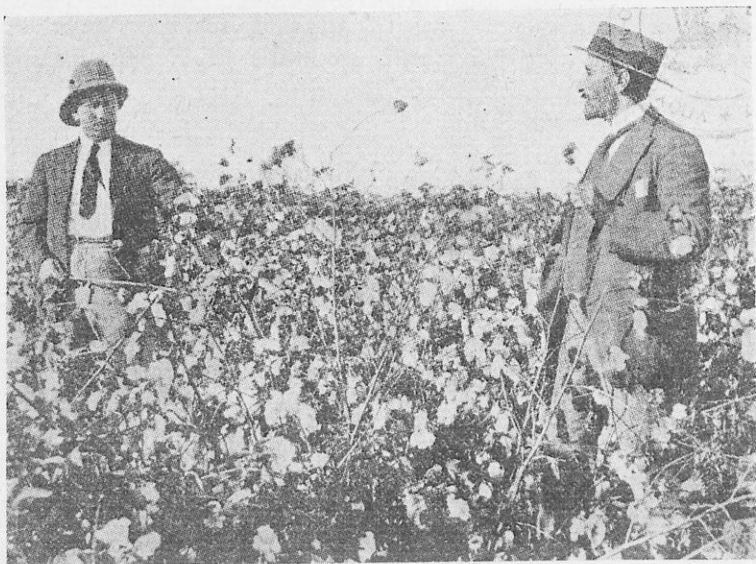
Κοντὰ στὴν Αἴγυπτο βρίσκεται ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ, ποὺ τὴν κατεῖχον οἱ ἝΑγγλοι. Τελευταῖα ὅμως ἄρχισαν νὰ τὴν ἐκκενῶνουν. Ἐπὸ ἐκεῖ περνοῦν χιλιάδες ἐμπορικὰ πλοῖα κάθε χρόνο (εἰκ. 39).

Στὴν Αἴγυπτο ἀνήκει καὶ ἡ χερσόνησος μὲ τὸ ὄρος τοῦ Σινᾶ. Στους πρόποδες ὑπάρχει μοναστήρι τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Ἡ Αἴγυπτος ἔχει καὶ πολλές ὁάσεις. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι ἡ Σίβα, γνωστὴ σὲ σᾶς γιὰ τὸ μαντεῖο τοῦ ἝΑμμωνος Διός, ποὺ ἐπεσκέφθη καὶ ὁ Μέγας ἝΑλέξανδρος.

Τὸ καλοκαίρι στὴν Αἴγυπτο φυσᾶει σχεδὸν ἐπὶ 50 ἡμέρες θερμὸς νότιος ἄνεμος ἀπὸ τὴν ἔρημο. Τὸν λένε Χαμψίν. Εἶναι πολὺ φοβερός. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ ζέστη, φέρνει καὶ σύννεφα ἀπὸ λεπτὴ ἄμμο. Ἡ

άναπνοή ζώων και ανθρώπων γίνεται δύσκολη, τὸ δέρμα ξεροσκάει. Και ὀλόκληρες καλλιεργημένες περιοχές σκεπάζονται ἀπὸ τὴν ἄμμο.

Εἰκ. 38. Ἄγρός με βαμβάκι.

“Ὅλα τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου αὐτὸς τὰ εἶχε θάψει μετὰ τὴν ἄμμο του (εἰκ. 40).

β) Πολιτικὴ ἐξέτασι.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ. Εἶναι φελλάχοι Μωαμεθανοὶ καὶ ὀλίγοι Χριστιανοί, Κόπται. Μιλοῦν τὴν Ἀραβικὴ γλῶσσα καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως στὴ γεωργία.

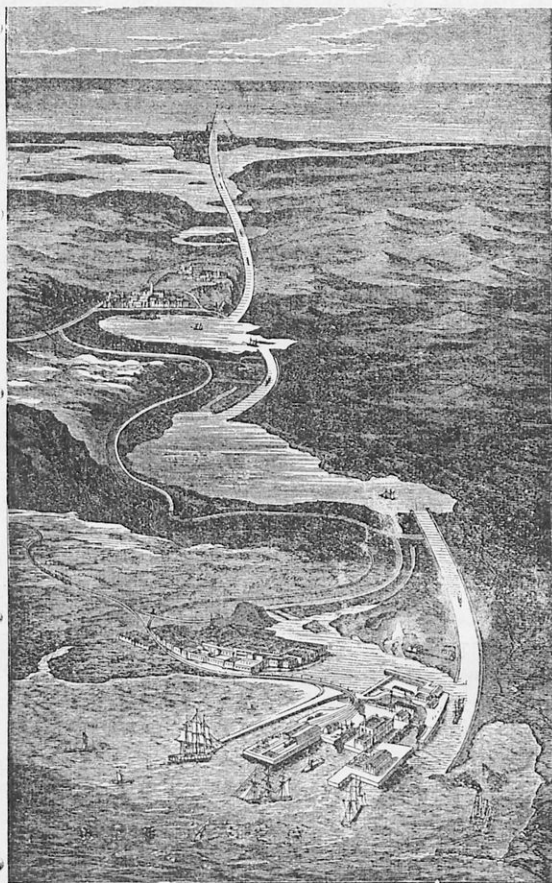
Στὴν Αἴγυπτο ὅμως ὑπάρχουν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι καὶ πολλὲς καὶ πλούσιες ἑλληνικὲς παροικίες.

Ἡ συγκοινωνία στὸ Νεῖλο γίνεται μετὰ πλοῖα καὶ στὴν ξηρὰ ὑπάρχουν ἀρκετοὶ αὐτοκινητόδρομοι καὶ σιδηροδρομικὲς γραμμές.

Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου εἶναι τὸ *Κάιρο*, μετὰ κατοίκους περισσότερο ἀπὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Ἔχει ὠραῖα κτίρια. Ἔχει ἀνάκτορα, τζαμιά καὶ πλουσιώτατο μουσεῖο. Κοντὰ στὸ Κάιρο βρίσκονται τρεῖς

μεγάλες Πυραμίδες (βασιλικοί τάφοι) και ένα σκαλισμένο σε βράχο πελώριο άγαλμα, ή Σφίγγα (είκ. 56).

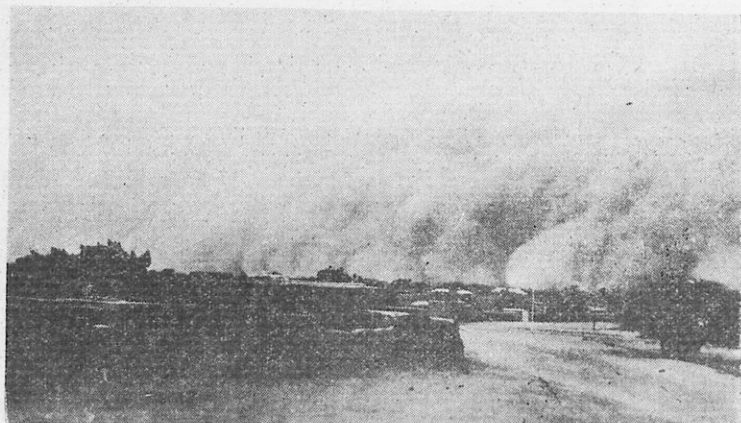

Είκ. 39. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ ἐνώνει τὴν Μεσόγειον μὲ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν καὶ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ νεώτερα θαύματα τοῦ κόσμου. Ἔχει μῆκος 160 χιλιομέτρων, πλάτος 100 καὶ βάθος 10 μέτρων. Ἡ κατασκευὴ τῆς ἤρχισε τὸ 1858 καὶ ἐπερατώθη τὸ 1869 ὑπὸ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Λεσέψ.

Οἱ Πυραμίδες εἶναι τάφοι ἀρχαίων βασιλέων τῆς Αἰγύπτου. Στὸ ἐσωτερικὸ τους βρέθηκαν μούμιες (βαλσαμωμένοι νεκροί) καὶ διάφορα

άντικείμενα που δείχνουν τὸν ἀρχαῖο ἐκεῖνο πολιτισμὸ τῶν Φαραῶ.

Ἄλλες πόλεις εἶναι : 1) Ἡ Ἄλεξάνδρεια, μεγάλο ἐμπορικὸ λιμάνι τῆς Αἰγύπτου. Τὴν ἴδρυσε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἦταν πρὶν

Εἰκ. 40. Σύννεφα ἀπὸ ἄμμο στὸ Χαρούμ.

πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου. Στὴν Ἀλεξάνδρεια ζοῦν 100 χιλιάδες περίπου Ἕλληνες. Εἶναι ὠργανωμένοι σὲ κοινότητα μὲ δικά τους ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐκκλησίες καὶ βιβλιοθηκὲς. Εἶναι ἔδρα Πατριαρχείου. 2) Τὸ Πόρτ - Σαῖτ, στὴν εἴσοδο τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Ἔχει μεγαλύτερα ἐμπορικὴ κίνησι ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. 3) Τὸ Σουέζ, στὴν ἔξοδο τῆς διώρυγος πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. 4) Ἡ Τάντα. 5) Ἡ Δαμιέττη. 6) Ἡ Μανσούρα. Καὶ 7) τὸ Ζαγαζίκ, στὸ δέλτα τοῦ Νείλου.

Τέλος 8) Τὸ Ἀσσουάν, κέντρο ἐμπορίου στὴν Ἄνω Αἴγυπτο. Ἐδῶ βρίσκεται τεχνητὸ φράγμα τοῦ Νείλου, ποὺ κανονίζει τὸ πότισμα τῆς Αἰγύπτου (εἰκ. 42).

Ἡ Αἴγυπτος σήμερα εἶναι Δημοκρατία. Ἔχει ἀρχαιότατο πολιτισμὸ. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν προοδεύσει στὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα. Δείγματα τοῦ πολιτισμοῦ τους σώζονται ἐρείπια ἀρχαίων πόλεων (Θῆβαι - Μέμφις - Λουξὸρ), ναῶν, Πυραμίδες (ἓνα ἀπὸ τὰ 7 θαύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου), ἀγάλματα, διάφορα ἀντικείμενα. Ὅλα αὐτὰ εἶναι οἱ σιωπηλοὶ μάρτυρες τοῦ περασμένου ἐκεῖνου μεγαλείου (εἰκ. 43).

Ἡ ἱστορία τῆς Αἰγύπτου ἀρχίζει 5.000 χρόνια π.Χ. Τὸ 525 π.Χ.

τήν κατέλαβαν οί Πέρσαι. Ἀπό αὐτοῦς τήν πῆρε ἄργότερα ὁ Μ.
Ἀλέξανδρος. Τήν ἐποχὴ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ ἡ Αἴγυπτος γνώρισε
ἡμέρες μεγάλης ἀκμῆς. Ἐγινε τὸ μεγαλύτερο ἐμπορικὸ καὶ πνευμα-

Εἰκ. 41. Ἡ Σφιξ καὶ αἱ Πυραμίδες.

τικὸ κέντρο τοῦ κόσμου. Οἱ Πτολεμαῖοι τὴν κατέστησαν σιτοβολῶνα
τῆς Εὐρώπης. Καὶ πλῆθος λαμπρῶν ναῶν καὶ ἀνακτόρων τὴ στόλιζαν.
Ξακουστὴ ἦταν καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας μὲ τοὺς 600

χιλιάδες τόμους χειρόγραφα βιβλία. Δυστυχώς την έκαψαν αργότερα οί κατακτηταί "Αραβες, όταν την πήραν από τούς Βυζαντινούς.

Είχ. 42. Αί Πυραμίδες και ό Νείλος.

Τέλος την κατέλαβαν οί Τουρκοί. Τά τελευταία χρόνια όμως επανεστάτησε κ' έγινε ανεξάρτητο κράτος.

Πάντοτε, αλλά και σήμερα ζούν πολλοί "Έλληνες στην Αίγυπτο. Άρκετοί έπλούτησαν πολύ εδώ. Δέν ξεχασαν όμως τή μητέρα

Είχ. 43. Άγάλματα αρχαίας Αιγύπτου.

Έλλάδα. Τή στόλισαν με λαμπρά δημόσια κτίρια και πολλά χρήματα διέθεσαν για έθνικούς σκοπούς. "Έγιναν δηλαδή "Έθνικοί Εύεργέται. Οί σπουδαιότεροι εΐναι ό "Αβέρωφ και ό Τοσίτσας.

2. ΛΙΒΥΗ

Εΐναι ή χώρα που βρίσκεται δυτικά τής Αιγύπτου. Άποτελείται

ἀπὸ τὶς παραλιακὲς περιοχὲς **Κυρηναϊκὴν** καὶ **Τριπολίτιδα** καὶ τὴν ἐσωτερικὴν **Φεζάν**.

Ἡ πρώτη βρίσκεται ἀκριβῶς πρὸς Ν. τῆς Ἑλλάδος καὶ ἦταν κάποτε ἑλληνικὴ ἀποικία.

Ἡ Λιβύη εἶναι 12 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πατρίδα μας μὲ πληθυσμὸ μόνον 1 ἑκατομμύριο. Ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς ἐρήμου Σαχάρας. Καὶ μόνον ἡ παραλιακὴ ζώνη ἔχει κλίμα θαλάσσιο. Τὸ ἐσωτερικὸ ἔδαφος ἔχει κλίμα ἐρήμου.

Ἄνυπόφορος εἶναι ὁ ἄνεμος Λίβας, ποῦ φυσᾷ ἀπὸ τὴν ἔρημο στὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ. Πολλὲς φορές φτάνει καὶ στὴν Ἑλλάδα ἢ καταστρεπτικὴ πνοή του.

Οἱ κάτοικοι τῆς Λιβύης ζοῦν κυρίως στὰ παραθαλάσσια μέρη καὶ ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία. Ὅσοι κατοικοῦν στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὶς ὁάσεις εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι. Εἶναι δὲ στὴ θρησκεία Μωαμεθανοί.

Σπουδαῖες πόλεις εἶναι ἡ **Τρίπολις** καὶ ἡ **Βεγγάζη**. Στὴ δεύτερη ἔρχονται πολλοὶ Ἕλληνες ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα γιὰ σφουγγάρια.

Ἡ Λιβύη πρὸ τοῦ πολέμου ἦταν ἰταλικὴ ἀποικία. Σήμερα εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος.

3. ΒΟΡΕΙΟΣ ΓΑΛΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

Βόρειο Γαλλικὴ Ἀφρικὴ λέμε τὴ χώρα, ποῦ βρίσκεται μεταξὺ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, τῆς Σαχάρας καὶ τῆς Τριπολίτιδος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς ἐξῆς περιοχὲς :

Α) ΤΥΝΗΣΙΑ

Εἶναι μεγάλη ὅσο καὶ ἡ Ἑλλάδα περίπου, μὲ κατοίκους 3 ἑκατομμύρια. Εἶναι Γαλλικὴ ἀποικία.

Ἐχει κλίμα θαλάσσιο, ἀλλὰ τὸ καλοκαίρι κάνει πολλὴ ζέστη. Πέφτουν ἐδῶ ἀρκετὲς βροχὲς. Γι' αὐτὸ ἔχει πλουσία γεωργικὴ παραγωγή. Παράγει ἐλιές, λάδι ἐξαιρετικὸ, κρασιά, πορτοκάλια, ἀλλὰ καὶ χουρμάδες.

Ὅρυκτὰ ἔχει φωσφορικὰ ἄλατα, σίδηρο, μόλυβδο.

Οἱ κάτοικοι εἶναι Βέρβεροι καὶ Ἀραβες Μωαμεθανοί. Κατοικοῦν ὅμως καὶ ἀρκετοὶ Γάλλοι καὶ Ἴταλοί.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλις **Τύνις**, κοντὰ στὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνας. Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ **Μπιζέρτα**, μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ πολεμικὸ λιμάνι, καὶ ἡ **Σφάξ**.

Β) ΑΛΓΕΡΙΑ

Δυτικά της Τύνιδος είναι το 'Αλγέριο. Έχει έκταση μεγαλύτερη από την Ελλάδα. Πληθυσμό έχει τον ίδιο με αυτή.

Πρός Ν. έχει την όροσειρά του "Ατλαντος.

Το κλίμα της 'Αλγερίας είναι εύκρατο. Παράγει δημητριακά, ελιές, κρασιά, σταφύλια.

Οι κάτοικοι είναι Βέρβεροι και "Αραβες. Ζούν όμως έδω και αρκετοί Γάλλοι, 'Ιταλοί, 'Ισπανοί.

Οι σπουδαιότερες πόλεις της 'Αλγερίας, λιμάνια της Μεσογείου Θαλάσσης, είναι το 'Αλγέριο, το 'Οράν, ή Μπόν.

'Η 'Αλγερία ήταν κάποτε φωλιά των 'Αλγερινών πειρατών, που όργωναν τη Μεσόγειο Θάλασσα και έσπερναν τον τρόπο στα πλοία που ταξίδευαν και στις παραλιακές πόλεις.

Γ) ΜΑΡΟΚΟ

Είναι τριπλάσιο σ' έκταση από την Ελλάδα και έχει πληθυσμό όσο και η 'Αλγερία.

'Η όροσειρά του "Ατλαντος το προφυλάσσει από την κακή επίδραση της έρημου Σαχάρας.

"Έχει κλίμα εύκρατο με πολλές βροχές.

Παράγει δημητριακά, ρύζι, βαμβάκι, λεμόνια, κρασιά, πορτοκάλια. Έχει στις βουνοπλαγιές του "Ατλαντος και πολλά δάση. Επίσης έχει και καλή κτηνοτροφία το Μαρόκο. Ακόμη έχει όρυκτά, σίδηρο, χαλκό, άσφημι, μόλυβδο, φωσφορικά άλατα.

Οι κάτοικοι του Μαρόκου είναι Βέρβεροι και "Αραβες. Θρησκεία έχουν το Μωαμεθανισμό. Άσχολούνται στη γεωργία, στην κτηνοτροφία, στο έμπόριο, στη βιομηχανία. Είναι πολύ επιδέξιοι στην κατασκευή λεπτών δερμάτων και ύφασμάτων, βαμβακερών και μεταξωτών (Μαροκαίν).

'Η συγκοινωνία είναι στα παράλια πολύ καλή.

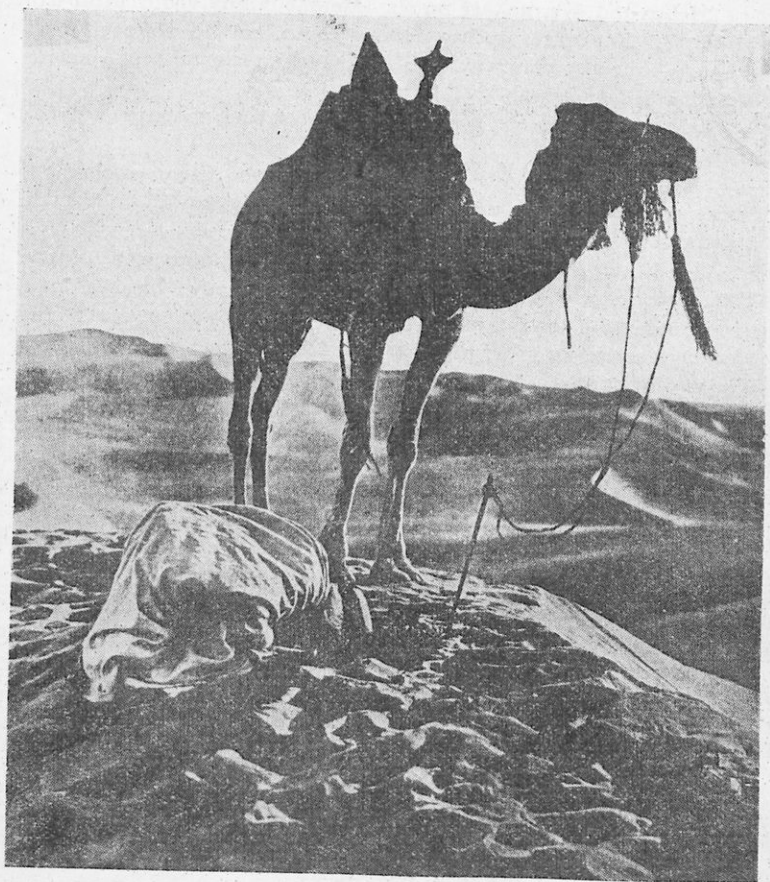
Το Μαρόκο είναι γαλλική άποικία. Ένα τμήμα προς Β. το κατέχουν οι 'Ισπανοί και μιá στενή λωρίδα κοντά στο Γιβραλτάρ αποτελεί την έλευθέρα ζώνη της Ταγγέρης.

Σπουδαίες πόλεις είναι: 1) ή **Ραμπάτ**, έδρα του Γάλλου 'Διοικητού, 2) ή **Καζαμπλάνκα**, 3) το **Μαρακές**, στους πρόποδες του "Ατλαντος και 4) ή **Φέζ**, ιερή πόλις των 'Αράβων με 300 τζαμιά. Είναι περίφημη για τη βιομηχανία είδους καπέλων, που γι' αυτό τέλενε φέσια. Έχει πολλά εργοστάσια άκόμη ύφασμάτων και κατεργασίας δερμάτων.

4. ΣΑΧΑΡΑ

“Όλη σχεδόν ή Βόρειος Ἀφρική από τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὀκεανοῦ ὡς τήν Ἐρυθρά Θάλασσα εἶναι μιὰ ἀπέραντη ἔρημος. Εἶναι μεγάλη ὄση περίπου ή Εὐρώπη καί λέγεται **Σαχάρα**.

Εἰκ. 44. Προσευχή στήν ἔρημο.

Ἡ Σαχάρα εἶναι ὄροπέδιο μέ πολλά, μεγάλα καί γυμνά βουνά. Μεγάλα ὄμως τμήματά της σκεπάζονται μέ λόφους ἀπό ἄμμο (θῖνες). Καί μοιάζει μέ τρικυμισμένη θάλασσα (εἰκ. 41).

Στή Σαχάρα σπανιώτατα βρέχει. Καυστικώτατος ήλιος τή λούζει και ή ζέστη τήν ήμέρα είναι άφόρητη. Τή νύχτα όμως ή θερμοκρασία κατεβαίνει και κάτω από τό μηδέν. Γι' αυτό πέφτει άφθονη δροσιά. "Ετσι κάπου και ποϋ φυτρώνουν μερικοί θάμνοι.

Ή Σαχάρα έχει πολλές όάσεις. Μοιάζουν σαν νησιά μέσα στη θάλασσα. Σ' αυτές φυτρώνει άφθονο χόρτο και τό έδαφος, όταν καλλιεργήται, παράγει σιτάρι. Έδω βρίσκει κανείς πολλούς χουρμάδες και άλλα όπωρικά.

Στίς όάσεις βόσκουν και πολλά κοπάδια από πρόβατα και καμήλους.

Οί κάτοικοι τών όάσεων λέγονται Βεδουίνοι. Είναι κυρίως νομάδες κτηνοτρόφοι και πιστεύουν στο Μωαμεθανισμό. Είναι περίπου 2 εκατομμύρια.

Ή συγκοινωνία στη Σαχάρα γίνεται με καραβάνια καμήλων. Τρόμο προκαλεί σ' αυτά ό τρομερός άνεμος Σιμούν. Σηκώνει σύννεφα άμμου, ό ήλιος σκοτεινιάζει και ή μέρα νύχτα γίνεται. "Ανθρωποι τότε και καμήλες πέφτουν στο έδαφος με τό κεφάλι σχεδόν θαμμένο στην άμμο, ώσπου νά περάση ή θύελλα. Πολλά όμως καραβάνια ως τώρα έχουν βρη τό θάνατο άπ' αυτόν.

Στή Σαχάρα ό ταξιδιώτης πολλές φορές ξεγελιέται από ένα περίεργο φαινόμενο. Τό λένε άντικατοπτρισμό. Έκει δηλαδή πού, φλογισμένος από τή ζέστη και διψασμένος, βαδίζεις, βλέπεις ξαφνικά μιá λίμνη με φοίνικες στις όχθες της. Τρέχεις χαρούμενος νά ξεδιψάσης, νά ξεκουραστής. Μά γρήγορα άπογοητεύεσαι, γιατί ό,τι είδες, δέν ήταν παρά όπτική άπάτη.

Ή Σαχάρα άνήκει στη Γαλλία. Στά νότια, κοντά στο ποτάμι Νίγηρα, βρίσκεται ή πόλις Τιμπουκτού, έμπορικό κέντρο, τέρμα και άφετηρία τών καραβανιών.

Στά δυτικά παράλια της Σαχάρας είναι ή ισπανική κτήσι Ρίοντε "Ορο.

Β'. ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. ΣΟΥΔΑΝ

Πρός Ν. της Σαχάρας ύπάρχει μιá πλατειά ζώνη με εύφορο έδαφος. Αρχίζει από τά παράλια του 'Ατλαντικού και φτάνει ως τις όχθες του Νείλου. Τή λένε Σουδάν. Και διακρίνεται σε Δυτικό, σε Κεντρικό και σε 'Ανατολικό.

Τὸ Δυτικὸ Σουδάν εἶναι ὄροπέδιο. Βρίσκεται στὴν τροπικὴ ζώνη. Τὸ καλοκαίρι πέφτουν ἐκεῖ πολλὲς βροχές. Γι' αὐτὸ ἔχει πολλὰ νερά καὶ πολλὰ δάση. Σ' αὐτὰ ζοῦν πλῆθος ἀπὸ φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῶα. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ὁ Σενε-

Εἰκ. 45. Σουδανὸς ἐργάτης σὲ φυτεία.

γάλης ποὺ χύνεται στὸν Ἄτλαντικὸ Ὠκεανὸ καὶ ὁ Νίγηρ ποὺ χύνεται στὸν κόλπο τῆς Γουϊνέας.

Τὸ Κεντρικὸ καὶ Ἄνατολικὸ Σουδάν εἶναι μᾶλλον πεδινά. Στὸ χαμηλότερο μέρος σχηματίζεται ἡ λίμνη Τσάδα. Στὶς ὄχθες τῆς, σκεπασμένες μὲ καλάμωνες, ζοῦν ἵπποπόταμοι, κροκόδειλοι καὶ ἐλέφαντες.

Ἄνατολικώτερα τῆς λίμνης οἱ βροχές ὀλιγοστεύουν καὶ σχημα-

τίζονται στέπες. Σ' αυτές οι Σουδανέζοι βόσκουν τὰ κοπάδια τους.

Κοντά στον κόλπο τῆς Γουϊνέας ὑψώνεται τὸ ὄρος **Καμερούν**.

Οἱ Σουδανέζοι εἶναι οἱ πιὸ πολιτισμένοι Μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς. Εἶναι πολὺ ἐργατικοὶ (εἰκ. 45).

Ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία καὶ καλλιεργοῦν δημητριακὰ καὶ βαμβάκι. Ἐπίσης ἀσχολοῦνται στὴν κτηνοτροφία. Ἄλλοι πάλι κατασκευάζουν βαμβακερὰ ὑφάσματα καὶ δερμάτινα εἶδη. Ἀσχολοῦνται τέλος στὸ ἐμπόριον ἐλεφαντοστοῦ καὶ φτερῶν στρουθοκαμήλου. Στὴ θρησκεία εἶναι ἄλλοι Μωαμεθανοὶ καὶ ἄλλοι εἰδωλολάτρες.

Ἡ νότιος παραλιακὴ περιοχὴ τοῦ Σουδάν λέγεται Ἄνω Γουϊνέα. Τὴν κατέχουν δὲ οἱ Εὐρωπαῖοι.

Ἡ Γαλλία κατέχει τὴ Σενεγάλη, τὴν Ἀκτὴ Ἐλεφαντοστοῦ, τὴ Δαχομήη.

Ἡ Ἀγγλία κατέχει τὴ Γαμβία, τὴ Σιέρρα Λεόνε, τὴ Χρυσὴ Ἀκτὴ, τὴ Νιγηρία, τὸ Ἀγγλο - Αἰγυπτιακὸ Σουδάν.

Ἡ Ἄνω Γουϊνέα ἔχει πλουσιώτατα καὶ ποικίλα προϊόντα : **φοινικέλαιο** γιὰ σαποῦνια, σίτο, ἀραβόσιτο, βαμβάκι, ζαχάροκάλαμο, καφέ, κακάο, καουτσούκ.

Ἀπὸ τὰ δάση τῆς πάλι ἐξάγεται πολύτιμος ξυλεία γιὰ ἐπιπλα (ἔβενος - μαόνι).

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Σουδάν πλησιάζει τὰ 40 ἑκατομ. κατοίκους.

Οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι : ἡ **Τιμποκτού**, ἡ **Ντακάρ**, στὴ Σενεγάλη, ἡ **Φρητάουν**, ἡ **Ἀκκρα** καὶ ἡ **Λάγος**, στὰ παράλια τῆς Ἄνω Γουϊνέας, καὶ τὸ **Χαρτούμ** στὸν ποταμὸ Νεῖλο.

2. ΛΙΒΕΡΙΑ

Στὰ δυτικὰ παράλια τοῦ Σουδάν βρίσκεται τὸ μικρὸ ἀνεξάρτητο κράτος τῶν Μαύρων, ἡ **Λιβερία**.

Ἐχει ἕκτασι ὄση ἡ Ἑλλάδα, χωρὶς τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Κρήτη. Κατοίκους ἔχει περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια.

Τὴ δημοκρατία αὐτὴ τῆς Λιβερίας ἴδρυσαν οἱ Ἀμερικανοὶ πρὸ 100 ἐτῶν περίπου, ἀπὸ Μαύρους δούλους ποὺ ἀπηλευθέρωσαν.

Παράγει τὰ ἴδια προϊόντα μὲ τὴ Γουϊένα. Κυρίως ὅμως ἐξάγει καουτσούκ.

Πρωτεύουσα ἔχει τὴν **Μονροβία**. Τὴν εἶπαν ἔτσι πρὸς τιμὴν τοῦ τότε Προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς **Μονρό**.

3. ΓΑΛΛΙΚΗ ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ (ΚΑΜΕΡΟΥΝ)

Τὸ τμήμα τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴ Σαχάρα,

πρός Δ. με τη Νιγηρία και τόν κόλπο τῆς Γουϊνέας, πρὸς Ν. με τὸν ποταμὸ Κόγκο καὶ πρὸς Α. με τὸ Ἀγγλο-Αἰγυπτιακὸ Σουδάν, ἀνήκει στὴ Γαλλία. Βρίσκεται κοντὰ στὸν Ἴσημερινό. Ἔτσι ἔχει κλίμα τροπικὸ (θερμὸ καὶ πολλὲς βροχές) καὶ εἶναι πολὺ ἀνθυγιεινὸ γιὰ τοὺς λευκοὺς.

Παράγει ὅμως καουτσούκ, ξυλεία, φοινικέλαιο καὶ κακάο.

Οἱ κάτοικοι εἶναι Μαῦροι Μπαντοῦ. Ζοῦν ἀπὸ τὴ γεωργία, τὸ κυνήγι καὶ τὸ ἐμπόριο δασικῶν προϊόντων.

4. ΚΟΓΚΟ

Ἡ περιοχή πού βρέχει ὁ ποταμὸς Κόγκος με τοὺς πολλοὺς καὶ μεγάλους παραποτάμους του λέγεται **Κογκό**. Εἶναι ἀποικία τοῦ Βελγίου, ἐκτὸς ἀπὸ μικρὸ τμῆμα στὰ ΒΔ., πού κατέχει ἡ Γαλλία.

Τὸ Κογκό εἶναι χώρα τροπικὴ με καθημερινές βροχές. Γι' αὐτὸ ὁ ποταμὸς Κόγκος εἶναι πλουσιώτατος σὲ νερά. Ἔρχεται δεῦτερος στὸν κόσμο καὶ μοιάζει με πραγματικὴ θάλασσα. Ἐχει ὅμως πολλοὺς καταρράκτες καὶ δύσκολα μποροῦν νὰ ταξιδεύσουν σ' αὐτὸν πλοῖα.

Τὸ Κογκό εἶναι 18 περίπου φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔχει 10 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Στὰ ἀπέραντα παρθένα δάση (ζοῦγκλες) τοῦ Κογκοῦ ζοῦν πολυάριθμα ἄγρια ζῶα : ἐλέφαντες, ρινόκεροι, πίθηκοι, ζέβροι, καμηλοπαρδάλεις κλπ.

Λόγω ὅμως τῆς πολλῆς ζέστης καὶ ὑγρασίας, ὑπάρχουν καὶ ἀναρίθμητα βλαβερὰ ἔντομα. Τὸ φοβερώτερο εἶναι ἡ μυῖγα τσέ-τσέ. Τὸ τσίμπημά της εἶναι θανατηφόρο γιὰ τὰ ζῶα καὶ στοὺς ἀνθρώπους προκαλεῖ τὴν τρομερὴ ἀσθένεια τοῦ ὕπνου.

Γι' αὐτὸ τὸ Κογκό εἶναι ἀκατάλληλο γιὰ τὴν κτηνοτροφία καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Εὐρωπαίων. Ἐχει ὅμως πλούσια προϊόντα : πολυτίμη ξυλεία (ἔβενο), καουτσούκ, ἐλεφαντοστοῦν καὶ χαλκὸ.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Κογκοῦ εἶναι Μαῦροι Μπαντοῦ καὶ ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία καὶ κτηνοτροφία.

Μέσα στὰ παρθένα δάση ζοῦν φυλές Μαύρων πού εἶναι πολὺ κοντοὶ (πυγμαῖοι ἢ νάνοι).

Ἡ γνωστότερη εἶναι ἡ φυλὴ τῶν **Ἀκκα**, με ὕψος 1,30 - 1,40 μ. Ζοῦν δὲ ἀπὸ τὸ κυνήγι.

Τὴν περιοχή τοῦ Κόγκου ἐξερεύνησαν οἱ **Δαβίδ Λίβιγκστον** καὶ **Στάνλεϋ** (1867).

Οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι ἡ **Λεοπόλντ-βίλ** καὶ τὸ λιμάνι ἐξαγωγῆς **Μπόμα**.

5. ΑΓΚΟΛΑ

Πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγκου βρίσκεται ἡ πορτογαλικὴ ἀποικία Ἀγκόλα. Εἶναι ἐννεαπλασία τῆς Ἑλλάδος στὴν ἔκτασι, ἀλλὰ μὲ 4 ἑκατομμύρια πληθυσμό.

Ἔχει κλίμα θερμὸ καὶ ὑγρὸ, ἀφοῦ εἶναι κοντὰ στὸν Ἴσημερινό.

Παράγει κυρίως ἀραβόσιτον, καφέ, καουτσούκ, ἔλεφαντοστον, μπανάνες, φιστίκι ἀράπικο καὶ λίπασμα γκουανό.

Πρωτεύουσα τῆς Ἀγκόλας εἶναι ἡ πόλις **Σὰν Πάολο - ντὲ Λοάντα**. Ἄλλη πόλις εἶναι ἡ **Βεγγουέλα**.

Ἡ παραλιακὴ ζώνη τοῦ Καμερούν, Κογκοῦ καὶ Ἀγκόλας λέγεται **Κάτω Γουϊνέα**.

Α' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιοὶ εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Ἀφρικῆς ;
2. Ποιὲς φυλὲς κατοικοῦν στὴν Ἀφρικὴ ;
3. Ποιὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ προϊόντα τῆς Αἰγύπτου ;
4. Τί ξέρετε γιὰ τὶς Πυραμίδες ; Ζητήσετε συμπληρωματικὲς πληροφορίες.
5. Ποιὲς οἱ σχέσεις τῆς Αἰγύπτου μὲ τὴν Ἑλλάδα ;
6. Τί ξέρετε σχετικὰ μὲ τὴ Σαχάρα ;
7. Ποιὰ περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς λέγεται Σουδάν ;
8. Γιατί δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν Εὐρωπαῖοι στὸ Κογκό ;

Β' ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Σχεδιάσετε ὅλη τὴ Μεσογειακὴ Ἀφρικὴ.
2. Κάμετε στὸ τετράδιό σας τὴ Δυτικὴ Ἀφρικὴ.

Γ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώστε :

1. Ἡ Αἴγυπτος λέγεται — — — .
2. Τὸ μεγαλύτερο ἐμπορικὸ λιμάνι τῆς Αἰγύπτου εἶναι ἡ — .
3. Οἱ Δωδεκανήσιοι πηγαίνουν γιὰ σφουγγάρια στὴ — .

Διαγράψετε τὴ λέξι πού δὲν ταιριάζει :

1. Πλοῖο τῆς ἐρήμου λέγεται (τὸ ἄλογο - ἡ καμήλα).
2. Ὁ Χαμψίν εἶναι (ἄνεμος - ζῶον).
3. Τὸ μεγαλύτερο προϊόν τῆς Ἀνω Γουϊνέας εἶναι τὸ (φιστίκι - φοινικέλαιο).

Γ'. ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

1. ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ

α) Φυσικο - οικονομική εξέταση.

Το νότιο τριγωνικό τμήμα της 'Αφρικής λέγεται Νοτιοαφρικανική 'Ενωση. Είναι όροπέδιο και αποτελείται από τὰ κράτη: 1) τοῦ 'Ακρωτηρίου, 2) τῆς Νατάλης, 3) τῆς 'Οράγγης, 4) τοῦ Τράνσβααλ καὶ 5) τῆς Ροδεσίας.

Εἶναι 30 φορές σχεδὸν μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα, μὲ πληθυσμὸ 15 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴν 'Αγκόλα, Κογκό καὶ Βρετανικὴ 'Ανα-

Εἰκ. 46. Κορίτσια Μαύρων Νοτίου 'Αφρικής.

τολικὴ 'Αφρική, πρὸς Α. μὲ τὴ Μοζαμβίκη, πρὸς Ν. μὲ τὸν 'Ινδικὸ 'Οκεανὸ καὶ πρὸς Δ. μὲ τὸν 'Ατλαντικὸ.

Στὸ νότιο ἄκρο τῆς ἔχει δυὸ ἄκρωτήρια: 1) τῆς Καλῆς 'Ελπίδος καὶ 2) τῶν Βελονῶν.

“Ορη της Νοτιοαφρικανικής Ένώσεως είναι : 1) τών Δρακόντων (Νιράκενσπεργκ) και 2) της Τραπέζης.

Ποταμούς έχει : τόν ‘Οράγγη που χύνεται στόν ‘Ατλαντικό και τόν Λίμποπο και τόν Ζαμβέζη που χύνονται στόν ‘Ινδικό.

‘Ο τελευταίος σχηματίζει τους θαυμασιωτέρους καταρράκτες του κόσμου. ‘Ο μεγαλύτερος και μεγαλοπρεπέστερος είναι της Βικτωρίας, στην περιοχή της Ροδεσίας. “Έχει ύψος 130-140 μέτρων. Οί Ιθαγενείς τόν λένε «‘Ο βροντών καπνός».

Στά ΒΔ. της Ένώσεως απλώνεται ή έρημος Καλαχάρη.

Τό βόρειο μέρος της Νοτιοαφρικανικής Ένώσεως, έπειδή βρίσκεται κοντά στόν ‘Ισημερινό, έχει κλίμα τροπικό με πολλές βροχές τό καλοκαίρι.

Νοτιώτερα τό κλίμα είναι ήπειρωτικό (θερμό και ξηρό) και στά ΒΔ. ανάλογο με της Σαχάρας.

Τέλος προς νότον και νοτιοανατολικά έχει κλίμα εϋκρατο με άρκετες βροχές στά παράλια.

“Έτσι ή βλάστησι και τά προϊόντα της είναι διαφορετικά κατά τόπους. Στην περιοχή του ‘Ακρωτηρίου εϋδοκιμούν τά μεσογειακά προϊόντα (δημητριακά - άμπέλια - όπωροφόρα), στην ανατολική παράλια τά τροπικά (καφές - τσάι - ζαχαροκάλαμο).

‘Η Ροδεσία έχει πολλά τροπικά δάση και σαβάνες. Στά όροπέδια του Τράνσβααλ και της ‘Οράγγης υπάρχουν πολλά λιβάδια και βόσκουν πολλά κοπάδια. ‘Εδώ άφθονούν τά κτηνοτροφικά προϊόντα (μαλλιά - κρέας).

‘Ακόμα στη Νοτιοαφρικανική Ένωσι τρέφουν πολλές στρουθοκαμήλους για τά φτερά τους.

“Ομως ό πλούτος της Ένώσεως είναι τά πλουσιώτατα μεταλλεία της. “Έχει άφθονα όρυκτά : σίδηρο, χαλκό, γαιάνθρακες, άλλα και κυρίως χρυσό (Τράνσβααλ) και διαμάντια (‘Οράγγη).

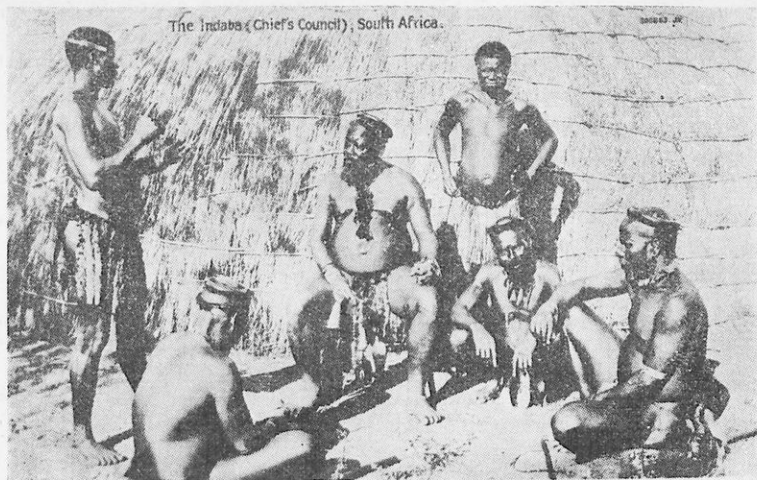
β) Πολιτική εξέταση.

Οί κάτοικοι της Ένώσεως είναι κυρίως Μαϋροι διαφόρων φυλών (Βουσμάνοι ή ‘Οττεντότοι, Μπαντοϋ, Κάφροι, Ζουλοϋ) και άσχολούνται στη γεωργία, στην κτηνοτροφία και στο κυνήγι.

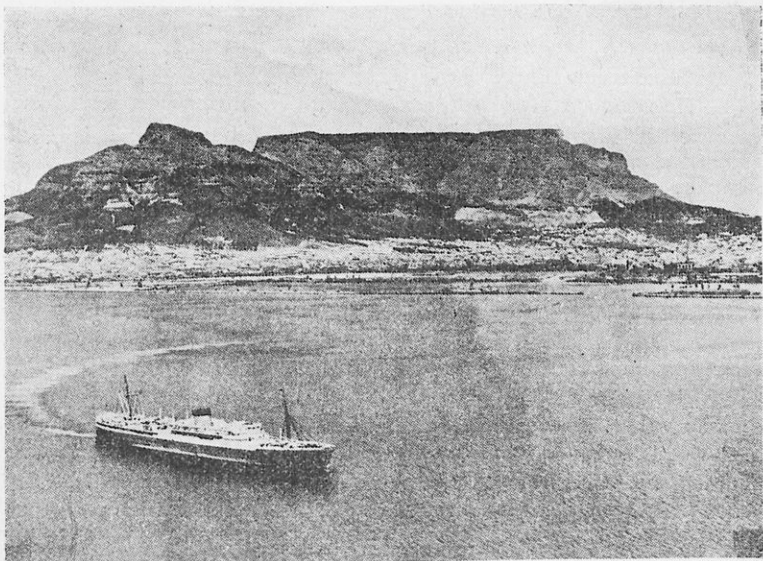
Ζοϋν όμως έδώ και περί τά 2 έκατομμύρια Εϋρωπαίοι. Και ξεχωρίζουν στους Μπόρες (άπογόνους ‘Ολλανδών άποίκων) και στους ‘Αουτλάντες, δηλ. “Αγγλους, Πορτογάλους κλπ.

Στη Νοτιοαφρικανική Ένωσι υπάρχουν και πλούσιες έλληνικές

The Indaba (Chief's Council), South Africa.

Είχ. 47. Συμβούλιο Μαύρων (Ζουλού).

Είχ. 48. 'Η πόλις του 'Ακρωτηρίου και τὸ ὄρος τῆς Τραπεζῆς.

παροικίες. Οί Έλληνες ή είναι κάτοχοι φυτειών ή άσχολούνται στό έμπόριο.

Πρωτεύουσα τής Ένώσεως είναι ή **Πραιτωρία** στό Τράνσβααλ.

Άλλες πόλεις είναι: ή **Γιοχάνεσμπουργκ**, ή μεγαλύτερα τής Ένώσεως με πλουσιώτατα χρυσορυχεία, ή **Λίβιγκστον** και **Σώλσμπερ** στην Ροδεσία, ή **Μπλούφοντάιν** και **Κίμπερλεϋ** στην Όράγγη. Η τελευταία έχει τά σπουδαιότερα άδαμαντωρυχεία του κόσμου και ζωηρό έμπόριο, σέ χρυσό, διαμάντια, φτερά στρουθοκαμήλων, χαλκό.

Παραλιακές πόλεις και σπουδαία έμπορικά λιμάνια τής Ένώσεως είναι: ή **Πόλις του Άκρωτηρίου** (Κέϊπ - Τάουν), ή **Πόρτ-Έλιζαμπέτ** και ή **Ντώρμπαν** (είκ. 48).

Η συγκοινωνία είναι άρκετά άνεπτυγμένη. Η Νοτιοαφρικανική Ένωσις είναι μέλος τής Βρετανικής Κοινοπολιτείας (Αυτόκρατορίας).

2. ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ

Είναι πορτογαλική άποικία μεγάλη σαν την Τουρκία με 4 εκατομμύρια κατοίκους και βρίσκεται στα ΝΑ. παράλια τής Άφρικής και άπέναντι τής νήσου Μαδαγασκάρης.

Τό έδαφος τής είναι μάλλον πεδινό και με πολλά έλη. Γι' αυτό έχει κλίμα άνθυγιεινό. Ποταμούς έχει τόν Ζαμβέζη και τόν Λίμποπο. Τά προϊόντα τής Μοζαμβικής είναι ζαχαροκάλαμο, καπνός, καφές, καουτσούκ.

Οί κάτοικοι είναι ίθαγενείς Ζουλου και λίγοι Εύρωπαίοι.

Πρωτεύουσα είναι ή **Λορέντζο Μαρκές**.

Δ'. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ (ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΙΜΝΩΝ)

Άποτελείται από τις χώρες **Ουγκάντα**, **Κένυα** και **Ταγκανίκα**. Είναι 13 φορές μεγαλύτερη από την Ελλάδα με 13 εκατομμύρια κατοίκους.

Πρός Β. συνορεύει με τό Άγγλο - Αιγυπτιακόν Σουδάν και Άβησσυνία, προς Δ. με τό Βελγικό Κογκό, προς Ν. με τη Ροδεσία και Μοζαμβίκη και προς Α. βρέχεται από τόν Ίνδικό Ώκεανό.

Είναι όρεινή χώρα με ψηλότερα όρη τά: 1) **Κιλιμάντζαρο** (τό ψηλότερο τής Άφρικής), 2) **Κένυα**. Είναι χιονοσκέπαστα κι άς βρίσκονται στόν Ίσημερινό. Λέγεται περιοχή τών Λιμνών, γιατί έχει τις

περισσότερες και μεγαλύτερες λίμνες τής 'Αφρικής. Οί μεγαλύτερες είναι: 'Η Βικτωρία, ή Ταγκανίκα, ή Νυάσσα, ή Μπαγκουέλλο, ή 'Αλβέρτου, ή 'Εδουάρδου.

'Εδῶ οί ίνδικοί μουσσῶνες ρίχνουν καταρρακτώδεις βροχές και τροφοδοτοῦν με νερό τὰ μεγαλύτερα ποτάμια και λίμνες.

Τὸ κλίμα εἶναι τροπικό. Στὰ δάση ζοῦν ἀντιλόπες, ζέβροι, ἐλέ-

Εἰκ. 49. Μαῦρος Μπαντοῦ.

φαντες, ρινόκεροι, καμηλοπαρδάλεις, στρουθοκάμηλοι, κροκόδειλοι, ἵπποπόταμοι.

Προϊόντα παράγει καφέ, βαμβάκι, σχοινιά ἀπὸ εἶδος ἀθανάτων, καουτσούκ, ἐλεφαντοστοῦν, καπνὸ, ζαχαροκάλαμο.

Οί κάτοικοι εἶναι Μαῦροι Μπαντοῦ και ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία, στὴν κτηνοτροφία και στὸ κυνήγι. Στὰ παραλιακά μέρη κατοικοῦν 'Ινδοί και "Αραβες. Ὑπάρχουν ἀκόμη σ' αὐτὴ τὴ χώρα και πολλοί "Ελληνες.

Σπουδαιότερες πόλεις εἶναι: ἡ **Ναϊρόμπι**, ἡ "Εντεμπε και ἡ **Ζανζιβάρη**, τὸ καλύτερο λιμάνι σὲ νησί.

2. ΑΒΗΣΣΥΝΙΑ (ΑΙΘΙΟΠΙΑ)

Είναι το τρίτο ανεξάρτητο κράτος της 'Αφρικής. Είναι 8 φορές μεγαλύτερο από την 'Ελλάδα με διπλάσιον άπ' αυτήν πληθυσμό.

Συνορεύει προς Β. με την 'Ερυθραία, προς Α. με τη Σομαλία, προς Ν. και προς Δ. με το 'Αγγλο - Αίγυπτιακόν Σουδάν.

'Η 'Αβησσυνία είναι ψηλό όροπέδιο με μεγαλύτερο όρος το Ρας - Ντασχάν. Έχει και την λίμνη Τάνα, άπ' όπου πηγάζει ο Λευκός Νείλος. Έχει πολλούς ποταμούς και καταρράκτες.

Το κλίμα της 'Αβησσυνίας ποικίλλει. Έχει εύκρατο και τροπικό (θερμό και υγρό). Κατά γενικό όμως κανόνα το κλίμα της είναι υγιεινό και εύχρηστο. Στις περισσότερες περιοχές επικρατεί σχεδόν όλο το χρόνο πραγματική έλληνική άνοιξη. Γι' αυτό δίκαια τη λένε «'Ελβετία της 'Αφρικής».

'Η εύφορία του έδάφους της είναι μοναδική. Είναι πλούσια χώρα σε γεωργικά, κτηνοτροφικά και όρυκτά προϊόντα.

Παράγει γεωργικά, καφέ (πατρίς του καφέ είναι ή έπαρχία της Κάφα στο Χαρράρ), σιτηρά, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο και κτηνοτροφικά, μαλλιά, δέρματα, κρέατα. Έδω υπάρχουν δέντρα που παράγουν είδος ψωμιού (άρτόδεντρα).

Στην 'Αβησσυνία υπάρχουν όλα τα είδη των άγρίων ζώων της τροπικής ζώνης. Οί έλέφαντες έδω είναι οί μεγαλύτεροι του κόσμου. Οί όδόντες τους έχουν μήκος ως 2 μέτρα και ζυγίζουν επάνω από 60 όκάδες.

Πολύ λοιπόν πλούτο φέρνει στην 'Αβησσυνία το έλεφαντοστούν.

'Εξάγει ακόμα μέλι, κηρόν, φτερά στρουθοκαμήλου, γουναρικά πιθήκων.

Τέλος έχει όρυκτό πλούτο σε χρυσό.

'Η 'Αβησσυνία είναι πολύ άρχαιο κράτος. Έδω ήλθε τόν 4ον μ. Χ. αιώνα ο 'Ελλην μοναχός Φρουμέντιος και έδίδαξε τόν Χριστιανισμό. Τόν 5ον αιώνα όμως έγιναν αίρετικοί. Και είναι σήμερα Χριστιανοί οί κάτοικοι, αλλά Κόπται (Μονοφυσίται). 'Υπάρχουντι δέ στο Πατριαρχείο 'Αλεξανδρείας.

'Από εκείνη ακόμα την έποχή οί 'Αβησσυνοί άγαπούν τους 'Ελληνες και την 'Ελλάδα. Και σήμερα ζούν πολλοί 'Ελληνες εκεί. 'Ασκοούν δέ μεγάλη έπιρροή στη χώρα. Πολλοί 'Ελληνες τέλος κατέλαβαν άνώτατα αξιώματα στο κράτος. 'Υπάρχει έλληνική κοινότητα στην 'Αδδίς - 'Αμπέμπα με έλληνικό σχολείο και έλληνική έκκλησία.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ἀβησσυνίας λέγεται **Νεγκούς** (βασιλεὺς) καὶ εἶναι ὁ **Χαϊλὲ-Σελασιέ**, μεγάλος φιλέλληνας.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ Ἀδδῖς - Ἀμπέμπα, πόλις ἐμπορικὴ, ποὺ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ λιμάνι τῆς Γαλλικῆς Σομαλίας Τζιμπουτί. Ἄλλες ἀξιόλογες πόλεις εἶναι: ἡ **Ντιριντάουα**, ἡ Ἄδουα, ἡ Ἀξώμη, ἡ Χααρῶα κλπ.

3. ΕΡΥΘΡΑΙΑ

Εἶναι ἡ παραλιακὴ περιοχὴ πρὸς Β. τῆς Ἀβησσυνίας, μεγάλη ὅσο σχεδὸν ἡ Ἑλλάδα, μὲ 500 χιλιάδες κατοίκους.

Εἶναι χώρα θερμὴ μὲ λίγες βροχές. Προϊόντα ἔχει σιτηρά, βαμβάκι καὶ κτηνοτροφικά.

Πόλεις ἔχει τὴν Ἀσμάρα καὶ τὸ λιμάνι Μασσάουα στὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα. Μεταξὺ τους συνδέονται μὲ σιδηροδρομικὲς γραμμές. Ἦταν πρὶν Ἰταλικὴ ἀποικία. Προσωρινὰ τώρα τὴν κατέχει ἡ Ἀγγλία.

4. ΣΟΜΑΛΙΑ

Εἶναι ἡ παραλιακὴ χώρα ἀπὸ τὴν ἔξοδο τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης μέχρι τὴν Κένυα. Εἶναι 6 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μὲ ἐνάμισυ ἑκατομμύριο κατοίκους.

Ἔχει κλίμα θερμὸ μὲ ὀλίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Χωρίζεται σὲ τρία τμήματα: 1) τὴ Γαλλικὴ Σομαλία, μὲ πόλι τὸ Τζιμπουτί, λιμάνι ἐμπορικόν, 2) τὴν Ἀγγλικήν, μὲ πόλι τὴ Βερβέρα, 3) τὴν πρῶην Ἰταλικήν, μὲ πρωτεύουσα τὸ Μπογκαντίσιο. Ἡ τύχη τῆς τελευταίας θὰ κριθῆ ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε.

Ε΄. ΝΗΣΟΙ ΑΦΡΙΚΗΣ

Α΄. ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

1. Ἀζόρες, ἠφαιστειογενεῖς καὶ ὄρεινές. Συχνοὶ εἶναι ἐδῶ οἱ σεισμοί. Παράγουν δημητριακά, ζαχαροκάλαμο καὶ κρασιά. Εἶναι ἐπαρχία τῆς Πορτογαλίας.

2. Μαδέρα. Ἡ λέξις αὐτὴ σημαίνει δάσος. Ἔχει κλίμα ὑγρὸ καὶ θερμόν. Ἔχει πλούσια δάση καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δέντρα. Εἶναι πολὺ εὐφορῆ. Καὶ ἦταν ξακουστὴ γιὰ τὰ κρασιά της. Τὴν κατέχουν οἱ Πορτογάλοι.

3. Κανάριοι. Οί άρχαιοί τις έλεγαν νησιά τών Μακάρων. Μιά άπ' αυτές είναι ή νήσος Φέρος. Άπ' αύτή περνάει ό πρώτος μεσημβρινός τής γής, πού τή χωρίζει στα δυό ήμισφαίρια, Άνατολικό και Δυτικό.

Οί Κανάριοι είναι ή πατρίδα τών καναρινιών.

4. Πρασίνου Άκρωτηρίου (πορτογαλικές).

5. Άγία Έλένη (άγγλική). Είναι γνωστή για τήν έξορία και τó θάνατο του Μεγάλου Ναπολέοντος (1815-21).

Β'. ΙΝΔΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

1. Σοκότρα (άγγλική).

2. Σεϋχέλλες (άγγλικές).

3. Μαδαγασκάρη (γαλλική). Είναι μία άπό τις μεγαλύτερες νήσους του κόσμου (τετάρτη). Είναι μεγαλύτερη άπό τή Γαλλία και πενταπλασία τής Ελλάδος. Έχει 4 έκατομύρια κατοίκους. Τó έδαφος τής είναι άνώμαλο. Τó κλίμα πρós Α. είναι ύγρò και θερμό, πρós ΝΔ. θερμό και ξηρό. Στο έσωτερικό όροπέδιο τó κλίμα είναι εύκρατο με θερινές βροχές. Έχει πρós Α. τροπικά δάση και πρós ΝΔ. τó έδαφος είναι άγονο.

Κύρια προϊόντα έχει κτηνοτροφικά, ρύζι και όπωροφόρα.

Οί κάτοικοι είναι Νέγροι στα παράλια και Μαλαίσι (Χοβάς) στο έσωτερικό.

Πρωτεύουσα είναι ή Ταναναρίβη.

Ή Μαδαγασκάρη είναι πλουσία γαλλική άποικία σε κτηνοτροφικά. Επίσης έξάγει καουτσούκ και χρυσό.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί ξέρετε για τή Λιβερία;
2. Ποιά περιοχή τής Άφρικής λέγεται Άνω Γουϊνέα;
3. Τί είναι και ποú ζοúν οι πυγμαίοι;
4. Άπό ποιά κράτη άποτελείται ή Νοτιοαφρικανική Ένωσι;
5. Ποú ύπάρχουν οι θαυμασιώτεροι καταρράκτες του κόσμου;
6. Ποιός είναι ó κυριώτερος πλούτος τής Νοτιοαφρικανικής Ένώσεως;
7. Τίνος Εύρωπαϊκού κράτους είναι άποικία ή Μοζαμβίκη;
8. Ποιά χώρα τής Άφρικής λέγεται «Έλβετία»;
9. Ποú ζοúν οι μεγαλύτεροι έλέφαντες; Τί ξέρετε σχετικά με αυτούς;
10. Σε ποιά μέρη τής Άφρικής ξέρετε ότι ζοúν Έλληνες;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Κάμετε στο τετράδιο Χαρτογραφίας τή Νοτιοαφρικανική Ένωσι. Βάλετε τους ποταμούς, τά δρη και τις σπουδαιότερες πόλεις.

2. Κάμετε ανάγλυφο χάρτη σε χαρτόνι με πλαστιλλίνη της περιοχής των Λιμνών.

3. Κάμετε σε χαρτόνι την 'Αβησσυνία. Τοποθετήσετε στο κάτω μέρος, σε ζελατίνες ή σε σωληνάκια γυάλινα, τὰ κυριώτερα προϊόντα της. Γράψετε τί είναι τὸ καθένα.

4. Χωριστήτε σε τέσσερες ομάδες. Ἡ πρώτη νὰ σχεδιάσῃ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς σὲ χαρτόνι. Ἡ δευτέρα νὰ σχεδιάσῃ πολιτικὸ χάρτη σὲ χαρτόνι. Ἡ τρίτη νὰ κάμῃ ανάγλυφο χάρτη τῆς Ἀφρικῆς σὲ κόντρα πλακέ μὲ πηλὸ ἢ πλαστιλλίνη. Ἡ τετάρτη νὰ κάμῃ παραγωγικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς. Κρεμάσατέ τους ἔπειτα ἄλους αὐτοὺς στοὺς τοίχους τῆς τάξεως γιὰ νὰ τοὺς βλέπετε.

5. Διαβάσατε σχετικὰ κεφάλαια γιὰ τὴν Ἀφρικὴ ἀπὸ τὸ βιβλίον «Ὁ Κόσμος» Δημ. Δημητράκου.

6. Παρακολούθητε τὰ γεωγραφικὰ ἀναγνώσματα Ντούζου - Παπανδρέου. Θὰ γνωρίσατε ξένους τόπους, ξένα ζῶα καὶ φυτὰ, ξένους ἀνθρώπους καὶ λαοὺς, μὲ εὐχάριστο τρόπο.

Γ'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώσατε τίς λέξεις ποὺ λείπουν καὶ ταιριάζουν στὶς ἐξῆς φράσεις :

1. Πρωτεύουσα τῆς Λιβερίας εἶναι ἡ — .
2. Τὸ μεγαλύτερο ποτάμι σὲ μήκος τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ὁ — .
3. Τὰ μεγαλύτερα χρυσωρυχεῖα βρίσκονται στὸ — .
4. Οἱ — εἶναι ἀπόγονοι Ὀλλανδῶν ἀποίκων.
5. Ἡ — εἶναι πατρίδα τοῦ καφέ.

Διαγράψατε στὶς παρακάτω φράσεις τὴ λέξι ἢ τίς λέξεις ποὺ δὲν ταιριάζουν :

1. Ὁ ποταμὸς Κόγκος ἔρχεται σὲ ποσότητα νερῶν (πρῶτος - δεύτερος - τρίτος) τοῦ κόσμου.
2. Τὰ ὄρη τῶν Δρακόντων βρίσκονται στὴ (Μοζαμβίκη - Ἀβησσυνία - Νοτιοαφρικανικὴ Ἔνωσι).
3. «Βροντῶν καπνός» λέγεται ὁ — τῆς — στὸν ποταμὸ — .
4. Τὸ ὑψηλότερο βουνὸ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι (ὁ Ἄτλας - τὸ Καμερόν - τὸ Κιλιμάντζαρο).
5. Τὸν Χριστιανισμὸ ἐδίδαξε στοὺς Ἀβησσυνοὺς ὁ Ἑλληνομοναχὸς (Παῦλος - Φρουμέντιος - Δαμασκηνός), τὸν 5ον αἰῶνα μ. Χ.

ΠΙΝΑΞ Α'.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Αξίων αριθμός	Κράτος ή χώρα	Έκταση σε χιλιάδες τετραγωνικά χιλιόμετρα	Πληθ. σε εκατομ. κατοίκων	Κυριώτερες πόλεις με κατοίκους σε χιλιάδες
Α'. Βόρειος 'Αφρική				
1.	Αίγυπτος ('Ανεξ.)	1.000	15	Πρωτ. Κάιρο (1.100) 'Αλεξάνδρεια (600) Πόρτ - Σάϊτ (100)
2.	Λιβύη	1.630	1	» Τρίπολις (80) Βεγγάζη (40)
3.	Τυνησία (Γαλλ.)	125	3	» Τύνις (200)
4.	'Αλγερία »	200	7	» 'Αλγέριο (250)
5.	Μαρόκο (Γαλλ. - 'Ισπ.)	450	6	» Ραμπάτ (50)
Β'. Δυτ. και Κεντρ. 'Αφρική				
6.	Σαχάρα (Γαλλ.)	6.620	16	Πρωτ. Ντακάρ (90)
7.	Ρίο ντέ 'Ορο ('Ισπ.)	300	0,120	—
8.	Λιβερία ('Ανεξ.)	100	2	» Μονροβία (6)
9.	'Αγγλικό Σουδάν ('Ανω Γουϊνέα)	1.200	22	» Λάγος (130) 'Ακκρα (70)
10.	'Αγγλο-Αιγυπτιακόν Σουδάν	2.500	6	» Χαρτουμ (50)
11.	Γαλλική 'Ισημερινή 'Αφρική (Καμερούν)	2.800	3,2	» Μπραζαβιλ (20)
12.	Βελγικό Κογκό	2.400	10	» Λεοπόλντ - βιλ (40)
13.	'Αγκόλα (Πορτ.)	1.250	4	» Σάν Πάολο ντέ Λοάντα (40)
Γ'. Νότιος 'Αφρική				
14.	Νοτιοαφρικανική 'Ενωσις	4.000	15	Πρωτ. Πραιτωρία (90) Γιοχάνεσμπουργκ (350)
15.	Μοζαμβίκη (Πορτ.)	770	4	» Λορέντζο Μαρκές (50)
Δ'. 'Ανατολική 'Αφρική				
16.	'Αγγλική 'Ανατολική 'Αφρική (Περιοχή των Λιμνών)	1.800	13	Πρωτ. Νταρεσαλάμ (30) Ζανζιβάρη (50)
17.	'Αβρυσυνία ή Αιθιοπία ('Ανεξ.)	1.120	15	» 'Αδδīs 'Αμπέμπα (150)
18.	'Ερυθραία	120	0,5	» 'Ασμάρα (25)
19.	Γαλλική Σομαλία	22	0,08	» Τζιμπουτι (10)
20.	'Αγγλική »	175	0,4	» Βερβέρα (40)
21.	Πρώην 'Ιταλική Σομαλία	600	1,1	» Μπογαντίτσιο (40)
Ε'. Νήσοι 'Αφρικής.				
1.	Μαδαγασκάρη (Γαλλ.) και λοιπαί 'Ινδικού 'Ωκεανού	625	4,5	Πρωτ. Ταναναρίβη (90)
2.	Νήσοι 'Ατλαντικού 'Ωκεανού	15	1,1	—

ΠΙΝΑΞ Β'.

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΟΡΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Αύξ. αριθ.	Όρος	Ύψος σε μέτρα	Χώρα
1.	Κιλιμάντζαρο	6.010	Ταγκανίκα
2.	Κένυα	5.240	Κένυα
3.	Ράς Ντασχάν	4.620	Άβησσυνία
4.	Δρακόντων	3.700	Νοτιοαφρικανική "Ενωση
5.	Τραπέζης	2.600	"
6.	"Ατλας	4.500	Μαρόκο
7.	Καμερούν	4.070	Καμερούν
8.	Ρουενσόρι	5.040	Ουγκάντα
9.	Βιρούγγα	4.500	Κογκό

ΠΙΝΑΞ Γ'.

ΟΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Αύξ. αριθ.	Ποταμός	Μήκος σε χιλιόμετρα
1.	Νεϊλος	6.000
2.	Κόγκκος	4.600
3.	Νίγηρ	4.200
4.	Ζαμβέζης	2.700
5.	Όράγγης	1.860
6.	Σενεγάλης	1.430

3. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ - ΩΚΕΑΝΙΑ

1. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙ

α) Φυσική - Οικονομική.

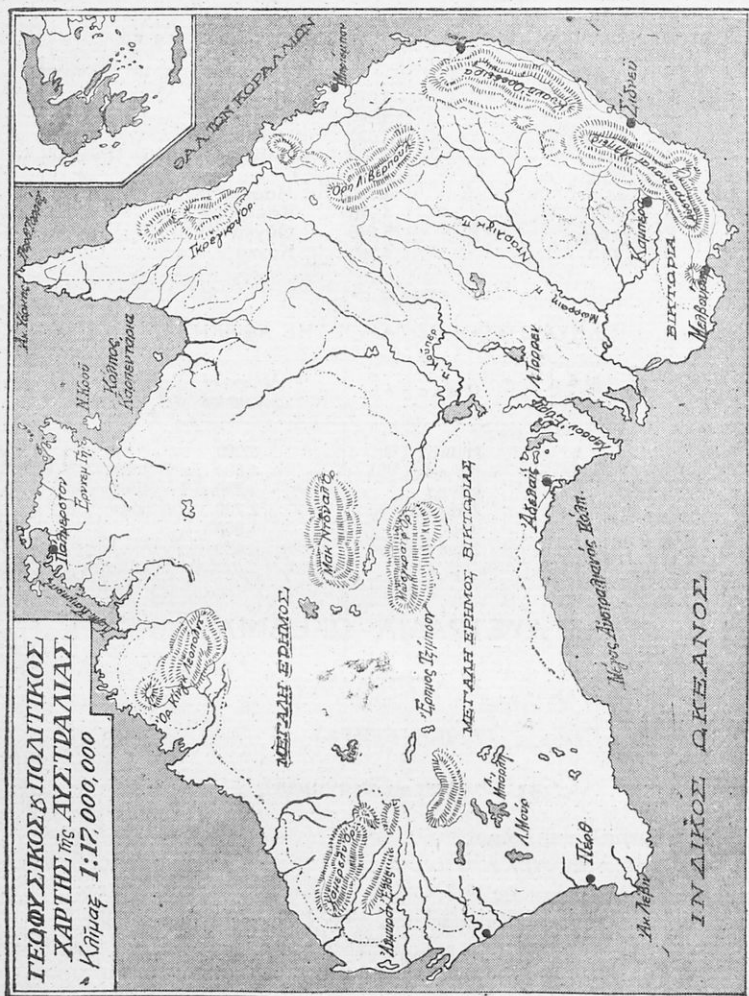
Ἡ Αὐστραλία ἢ Χώρα τοῦ Νότου εἶναι ἡ μικροτέρα ἡπειρος τῆς γῆς. Βρίσκεται στὸ Ἀνατολικὸ καὶ στὸ Νότιο ἡμισφαίριο, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ὠκεανούς Ἰνδικὸ καὶ Εἰρηνικὸ.

Εἶναι ἡ τελευταία ἡπειρος ποὺ ἀνεκάλυψαν οἱ Εὐρωπαῖοι.

Ἔχει ἕκτασι 7.700.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Εἶναι δηλαδὴ 59 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Κατοίκους ὅμως ἔχει ὅσους ἡ πατρίδα μας.

Ἡ θάλασσα καὶ στὴν Αὐστραλία δὲν εἰσέρχεται βαθιὰ στὴν ξηρά, ὅπως καὶ στὴν Ἀφρικὴ. Σχηματίζει ὅμως δυὸ κόλπους: πρὸς

Β. της Καρπενταρίας και πρὸς Ν. τὸν Μέγαν Αὐστραλιανόν. Ἄκρω-
 τήριον ἔχει, πρὸς Β., τῆς Ὑόρκης. Ἐνα μόνον νησί ἔχει: τὴν Τασμανία.

Εἰκ. 50. Χάρτης τῆς Αὐστραλίας μετὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν αὐτὴν κλίμακα.

Ἄνατολικά ἡ Αὐστραλία ἔχει πλῆθος κοραλλιόγενῶν ὑφάλων.
 Καὶ ἀποτελοῦν φράγμα ἐπικίνδυνον γιὰ τὰ πλοῖα.

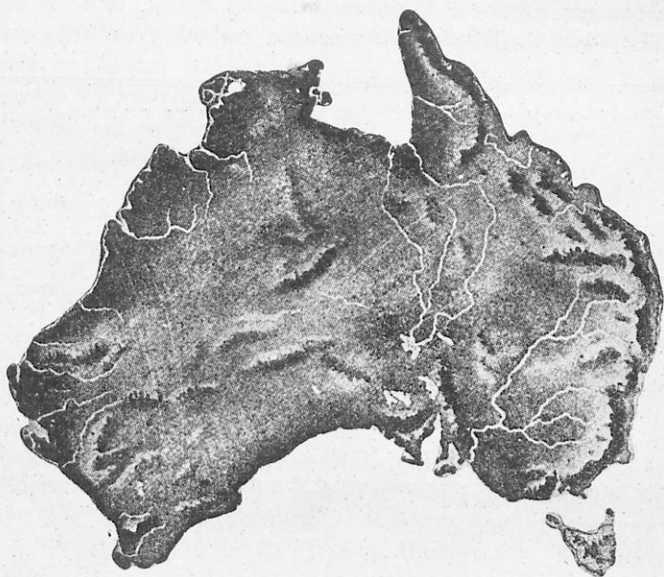

Ἡ Αὐστραλία εἶναι ἓνα ἀπέραντο ὄροπέδιο. Τὸ περισσότερο ἔδαφος στὸ ἐσωτερικὸ εἶναι ἔρημος. Εἶναι γυμνὸ μὲ λίγα ξηρόχορτα, χωρὶς ποταμούς, χωρὶς λίμνες, χωρὶς ζωή.

Τρεῖς μεγάλες ἔρημοι σχηματίζονται: 1) Ἡ Ἀμμώδης, 2) τοῦ Τζίμσον καὶ 3) τῆς Βικτωρίας.

Γύρω ὅμως στὰ κεντρικὰ αὐτὰ καὶ ἔρημικὰ ὄροπέδια ὑπάρχουν ἐξαιρετικὰ λιβάδια.

Στὰ ἀνατολικά καὶ νοτιοανατολικά παράλια τῆς Αὐστραλίας

Εἰκ. 51. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Αὐστραλίας.

ἀλλάζουν τὰ πράγματα. Ἐδῶ ὑψώνονται τὰ ὄρη Αὐστραλιανὰ Ἄλπει, τὰ Κνανᾶ, τὰ Γκραμπιανᾶ. Ἡ ὑψηλότερα κορυφή εἶναι τὸ Κοσιοῦζκο (Τόουσεντ), μὲ 2.240 μέτρα ὕψος.

Τὰ ὄρη σκεπάζουν πλούσια δάση. Καὶ στοὺς πρόποδες τὸ ἔδαφος εἶναι καλλιεργήσιμο καὶ πολὺ εὐφορο.

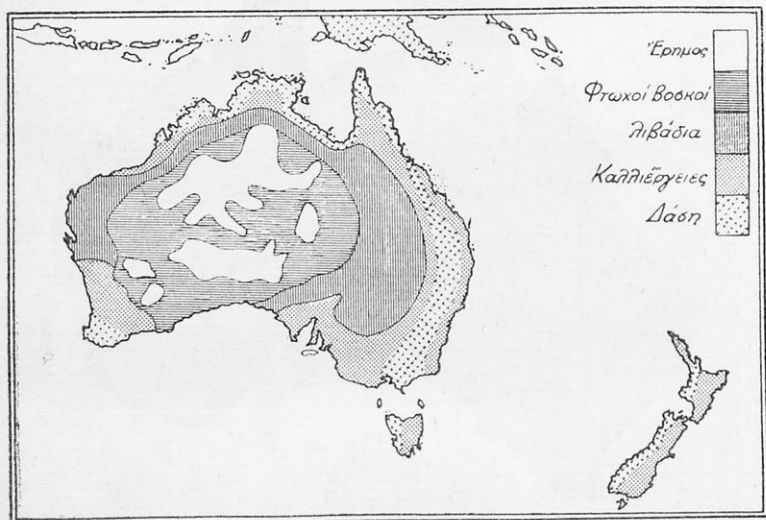
Ἡ Αὐστραλία δὲν ἔχει ἀξιολόγους ποταμούς. Οἱ περισσότεροι εἶναι χεῖμαρροι. Ὁ μεγαλύτερος εἶναι ὁ Μώρραϊη (Αὐστραλιανὸς Νεῖλος), ποῦ εἶναι πλωτὸς ἕως τὸν παραπόταμό του τὸν Ντάρλιγκ (εἰκ. 51).

Τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Αὐστραλίας βρίσκεται στὴν τροπικὴ ζώνη

καί τὸ ὑπόλοιπο στὴ νότιο εὐκρατο. Ἔτσι ἔχει κλίμα τροπικὸ πρὸς Β. καί εὐκρατο πρὸς Ν. Ὅλο ὁμως τὸ ἐσωτερικὸ μέρος ἔχει κλίμα ἠπειρωτικὸ.

Τὸ χειμῶνα φυσοῦν ἄνεμοι ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Αὐστραλίας ξηροὶ καί οἱ βροχῆς εἶναι σπάνιες. Τὸ καλοκαίρι ὁμως στὰ νότια καί νοτιοανατολικά παράλια, ποὺ ὑπάρχουν ψηλά βουνά, πέφτουν ἄφθονες βροχῆς. Στὰ ἄλλα μέρη ἐπικρατεῖ μεγάλη ζέστη, χωρὶς ἢ σπάνιες βροχῆς. Δὲν ὑπάρχουν βουνά, βλέπετε, νὰ ὑγροποιηθοῦν οἱ ὕδρατμοὶ ποὺ φέρουν οἱ θαλασσινοὶ ἄνεμοι.

Τὰ δάση τῆς Βορείου Αὐστραλίας ἀποτελοῦνται ἀπὸ γιγαν-

Εἰκ. 52. Αὐστραλία. Φυσικὴ βλάστησις.

τιαίους εὐκαλύπτους (ὡς 150 μ. ὕψος), ἀπὸ φοῖνικες, ἀπὸ μπανα- νιές, ἀπὸ μπαμπού, ἀπὸ πτέριδες. Μέσα σ' αὐτὰ ζοῦν τὰ πιὸ σπάνια καί παράξενα ζῶα. Τέτοια εἶναι: ἡ καγκουρώ, ὁ ὀρνιθόρυγ- χος. Ἐπίσης ὑπάρχουν πολυάριθμα δηλητηριώδη φίδια, μεγάλοι κροκόδειλοι (ἕως 6 μ. μήκος), ἀγριόσκυλοι (ντίγκο). Καί αὐτὰ τὰ ἔντομα ἐδῶ εἶναι ἀπίστευτα μεγάλα. Βλέπεις ἀκρίδες 30 πόντους καί σκουλήκια ἐνάμισυ μέτρο.

Καί τὰ πτηνά ἐδῶ εἶναι μὲ πολύχρωμα καί ἐξωτικά φτερά, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὠδικὰ (παραδείσια).

Στά ΒΑ. της Αυστραλίας εϋδοκιμοϋν τὰ τροπικά προϊόντα, ζαχαροκάλαμο, βαμβάκι. Στά ΝΑ. καλλιεργοϋν δημητριακά (καί κυρίως πολϋ σιτάρι), άμπέλια, καπνό, καρποφόρα δέντρα. Καί παντοϋ στά λιβάδια τρέφουν πρόβατα, βόδια και άλογα. Όλα τὰ οικιακά ζώα έδω τὰ μετέφεραν άπό την Εϋρώπη. Καί εϋδοκίμησαν καταπληκτικά (είκων 52).

Ή Αυστραλία παράγει τὸ περισσότερο και πιὸ εξαιρετικό μαλλι τοϋ κόσμου (μερινό). Ήπίσης έξάγει δέρματα, κρέατα, τυριά, βούτυρα, γάλατα.

Έχει έδω έργοστάσια κονσερβών, άλευροβιομηχανίας, ύποδημάτων, ζαχάρως, σιδηροβιομηχανίας. Έχει άκόμη πολλὰ ύφαντουργεία και ναυπηγεία.

Άλλά και όρυκτά προϊόντα έχει ή Αυστραλία, άργυρο, μόλυβδο, σίδηρο, γαιάνθρακες και μεταλλεία χρυσοϋ (Δυτική Αυστραλία). Άλλοτε ή χώρα ήταν ή πρώτη στην παραγωγή χρυσοϋ και πλήθος χρυσοθηρών έτρεχε έδω για νά κάνη την τύχη του.

β) Πολιτική.

Πρώτοι Εϋρωπαίοι, που έφθασαν στα παράλια της Αυστραλίας, ήσαν Όλλανδοί θαλασσοπόροι τὸ 1605-1606. Στις 24 Νοεμβρίου 1642 ὁ Όλλανδὸς Άβελ Τάσμαν άνεκάλυψε τή νήσο Τασμανία (πρὸς τιμήν του την εΐπαν έτσι) και Νέα Ζηλανδία. Αὐτὸς ώνόμασε την Αυστραλία «Νέα Όλλανδία». Τὸ έργο του όμως συνεπλήρωσε άργότερα (1768-1778) ὁ Άγγλος πλοίαρχος **Ίάκωβος Κούκ**. Αὐτὸς έξερεύνησε τή χώρα και την κατέλαβε για λογαριασμό της Άγγλίας. Όμως αὐτὴ πολϋ άργότερα έννόησε την άξία της Αυστραλίας.

Οί ίθαγενεΐς κάτοικοι της Αυστραλίας ήσαν και εΐναι και σήμερα έλάχιστοι, περίπου 60.000. Μοιάζουν με τοϋς Μαύρους της Άφρικής (Μελανήσιοι). Ζοϋν μακριά άπό τοϋς Εϋρωπαίους, σέ ήμιαγρία κατάστασι, μέσα στα δάση. Βρίσκονται σέ κατώτατο επίπεδο πολιτισμοϋ. Ζοϋν πρωτόγονη ζωή και νομαδική. Τρέφονται άπό τὸ κунήγι, τὸ ψάρεμα και τρώνε ρίζες δέντρων. Εΐναι δέ άνεπίδεκτοι πολιτισμοϋ.

Ή Άγγλία στην άρχή χρησιμοποίησε την Αυστραλία ώς τόπο έξορίας καταδίκων (1778). Άργότερα διστακτικά πήγαν άρκετοί άποικοι και έγκατεστάθησαν στα άνατολικά και νότια παράλια.

Ή εϋφορία τοϋ τόπου και κυρίως ή άνακάλυψη πλουσίων χρυ-

σωρυχείων τράβηξαν πολύ κόσμο εκεί. "Εκτοτε ή Αύστραλία προώδευσε άλματικά.

Οί κάτοικοι σήμερα είναι πολυάριθμοι. Ίδιως είναι "Αγγλοι. Ύπάρχουν όμως άρκετοι Ίταλοί και πολλοί "Ελληνες (πλέον τών 25.000).

Οί κάτοικοι άσχολούνται στή γεωργία, στήν κτηνοτροφία, άλλα και στή βιομηχανία (έργοστάσια).

Ή συγκοινωνία είναι πολύ καλή. Γίνεται με ζώα, αυτοκίνητα, σιδηροδρόμους (Ύπεραυστραλιανός σιδηρόδρομος). Στα παράλια και με τόν έξω κόσμο γίνεται με πλοία. Ύπάρχει ακόμη και πυκνή άεροπορική συγκοινωνία με τό έξωτερικό.

Ή Αύστραλία άποτελεϊ κράτος άπό έξ Ήνωμένες Πολιτείες και είναι μέλος τής Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Οί έξ Πολιτείες είναι :

1) **Βικτωρία**, στο νοτιοανατολικό άκρο τής χώρας. 2) **Νέα Νότιος Ουάλλια**, πρός Β. τής Βικτωρίας. 3) **Κουήνσλαντ**, πρός Β. τής Ουάλλιας. 4) **Δυτική Αύστραλία**. 5) **Νότιος Αύστραλία**. 6) **Τασμανία** (νήσος).

Ή Βόρειος Αύστραλία δέν άποτελεϊ Πολιτεία, γιατί είναι πολύ άραιοκατωκημένη.

Πρωτεύουσα τής Αύστραλίας είναι ή πόλις **Καμπέρα**, ΝΑ. τής Πολιτείας «Νέα Νότιος Ουάλλια». Ήκει έδρευει ή κυβέρνησις.

"Άλλες σπουδαίες πόλεις τής Αύστραλίας είναι : 1) Ή **Σίδνεϋ**. Ήχει ώραιότατο και άσφαλέστατο φυσικό λιμάνι. Είναι κόμβος σιδηροδρόμων και πολεμική ναυτική βάση. Είναι τό πρώτο έμπορικό και ναυτικό κέντρο τής Αύστραλίας. 2) Ή **Μέλμπουρν**. Είναι πρωτεύουσα τής Πολιτείας Βικτωρίας και πρώην πρωτεύουσα τής Αύστραλίας. Είναι κέντρο έξαγωγικού έμπορίου. 3) Ή **Μπρίσμπαϊν**, πρωτεύουσα τής Πολιτείας **Κουήνσλαντ**. 4) Ή **Ντάρβιν** (**Πάλμερστον** πρίν), πρωτ. τής Β. Αύστραλίας. 5) Ή **Πέρθ**, πρωτ. τής Δυτικής Αύστραλίας. Βρίσκεται στο Ποτάμι τών Κύκνων. Ήδω υπάρχουν πολλοί μαυροι κύκνοι. 6) Ή **Άδελαϊδς**, πρωτ. τής Νοτίου Αύστραλίας και εύχάριστη κηπούπολις. 7) Ή **Χόμπαρτ**, πρωτ. τής Τασμανίας. Ή Τασμανία είναι όκταπλασία τής Κρήτης. Ήχει έκτακτες φυσικές καλλονές και μαγευτικά τοπία. Ήχει κλίμα ώκεάνιο, άφθονα νερά και ποτάμια. Ήδω έρχονται πολλοί παραθερισται άπό τήν Αύστραλία.

2. ΜΕΛΑΝΗΣΙΑ

Μελανησία λέγονται τά μικρά και μεγάλα νησιά, που βρίσκονται ΒΑ. τής Αύστραλίας. Τά σπουδαιότερα είναι :

1) 'Η **Νέα Γουϊνέα**. Είναι τὸ τρίτο μεγάλο νησί τοῦ κόσμου. Εἶναι μεγάλο σχεδὸν 6 φορές σὰν τὴν Ἑλλάδα. Οἱ κάτοικοι ὅμως εἶναι μόλις 800.000. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐλάχιστοι εἶναι Εὐρωπαῖοι, γιατί τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ἀνθυγιεινὸ. Ἔχει ἀνεξερεύνητα δάση. Οἱ ἰθαγενεῖς εἶναι Μαῦροι (Παπούαι). Ζοῦν σὲ ἀγρία κατάστασι. Εἶναι ἀπολίτιστοι εἰδολωλάτραι καὶ πολλοὶ στὸ ἐσωτερικὸ εἶναι ἀκόμη ἀνθρωποφάγοι.

'Η Νέα Γουϊνέα παράγει καπνὸ, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, καρύδες, κακάο. Ἡ μισὴ πρὸς τὰ δυτικὰ ἀνήκει στὴν Ἰνδονησία καὶ ἡ ἄλλη μισὴ εἶναι ἀποικία τῆς Αὐστραλίας καὶ διοικεῖται ἀπὸ ἐκεῖ.

- 2) Αἱ νῆσοι **Βίσμαρκ**.
- 3) Αἱ νῆσοι **Σολομώντος**.
- 4) Αἱ νῆσοι **Νέαι Ἑβρίδες**.
- 5) Ἡ νῆσος **Νέα Καληδονία**.
- 6) Αἱ νῆσοι **Φίτζι**.

3. ΜΙΚΡΟΝΗΣΙΑ

Εἶναι τὰ πολλὰ μικρὰ κοραλλιογενῆ νησιά, ποὺ βρίσκονται ΒΑ. τῆς Μελανησίας. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι :

- 1) Νῆσοι **Καρολίνας**.
- 2) Νῆσοι **Μαριάννας**.
- 3) Νῆσοι **Μάρσαλ**.
- 4) Νῆσοι **Γκίλμπερτ**.

4. ΠΟΛΥΝΗΣΙΑ

Εἶναι τὰ ὑπόλοιπα νησιά τοῦ Δυτικοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ. Τὰ περισσότερα βρίσκονται στὴν τροπικὴ ζώνη. Ἡ ἀτμόσφαιρα σ' αὐτὰ εἶναι θερμὴ καὶ γεμάτη ὕδρατμούς. Συχνὲς γι' αὐτὸ εἶναι οἱ καταιγίδες. Δὲν διαρκοῦν ὅμως πολὺ. Ἐποχὴ ξηρασίας ἐδῶ δὲν ὑπάρχει.

Πολλὲς φορές ἐνσκήπτουν σ' αὐτὰ τρομεροὶ καὶ καταστρεπτικοὶ τυφῶνες.

Ζῶα μεγάλα δὲν ζοῦν ἐδῶ. Ἀφθονοῦν ὅμως πουλιὰ μὲ λαμπρὰ χρώματα (παραδείσια) καὶ ἀναρίθμητα ἔντομα.

Τὰ σπουδαιότερα νησιά τῆς Πολυνησίας εἶναι :

1) **Χαβάϊ**. Ἐδῶ βασιλεύει αἰωνία ἄνοιξι. Ἔχει πολλὰ ἠφαίστεια καὶ μαγευτικὲς φυσικὲς ὁμορφίες. Οἱ κάτοικοι γι' αὐτὸ εἶναι πάντα χαρούμενοι καὶ πάντα διασκεδάζουν. Τοὺς ἀρέσει ὑπερβολικὰ ἡ μουσικὴ (χαβάγιες) καὶ ὁ χορὸς. Μὰ εἶναι καὶ πολὺ ὁμορφοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες (ξανθοί).

΄Ασχολοῦνται στὴ γεωργία (ζαχαροκάλαμο - ἀνανάδες), στὴν κτηνοτροφία καὶ στὸ ψάρεμα. Εἶναι ἀκόμη θαυμάσιοι κολυμβηταί.

΄Ο πληθυσμὸς εἶναι περίπου 400.000. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Χο- νολουλού**. Τὰ νησιά **Χαβᾶί** ἀνήκουν στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς.

2) **Σαμόαι**.

3) **Ταϊτή**.

4) **Νέα Ζηλανδία**. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μεγάλα νησιά, τὸ Βόρειο καὶ τὸ Νότιο.

Ἡ Νέα Ζηλανδία βρίσκεται στὴ νότιο εὐκράτο ζώνη. Τὴν ἀνεκάλυψε ὁ Τάσμαν, ἀλλὰ τὴν κατέλαβε γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἀγγλίας ὁ Κούκ. Εἶναι δύο φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ κάτοικοι ὅμως εἶναι μόλις ἐνάμισι ἑκατομμύριο.

Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι ὠκεάνειο καὶ πολὺ ὑγιεινὸ. Τὸ νότιο νησί εἶναι ὀρεινότερο, μὲ ψηλότερο βουνὸ τὶς **Νεοζηλανδικὲς ἼΑλπεις**.

Ἔχει μεγάλες, ὠραῖες λίμνες καὶ ποταμούς. Ἔχει πλούσια δάση.

Τὸ βόρειο νησί ἔχει θερμὲς ἰαματικὲς πηγές.

Τὰ προϊόντα τῆς Νέας Ζηλανδίας εἶναι κυρίως κτηνοτροφικά (μαλλιά - κατεψυγμένα κρέατα - γαλακτερά). Ἔχει ὅμως καὶ ὀρυκτά, γαιάνθρακες, ἀσήμι, χαλκὸ.

Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἀγγλοὶ ἄποικοι. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ 60.000 περίπου ἰθαγενεῖς (Μαορί), ποὺ εἶναι ψηλοὶ, δυνατοί, ἐπιδέξιοι ναυτικοὶ καὶ ἀσχολοῦνται στὸ ψάρεμα καὶ στὴν πρωτόγονη γεωργία.

Ἡ Νέα Ζηλανδία εἶναι κράτος αὐτόνομο, ἀλλὰ εἶναι μέλος τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλις **Γουέλλινγκτων** στὸ βόρειο νησί. Ἄλλη σπουδαία πόλις εἶναι ἡ **Ὄκλαντ**, ἀπὸ τὰ ὠραιότερα λιμάνια τοῦ κόσμου.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πόσους καὶ ποιὸς κόλπους ἔχει ἡ Αὐστραλία ;
2. Ποιὸ τμῆμα τῆς Αὐστραλίας εἶναι εὐφορο ; Γιατί ;
3. Ποιὸ ζῶο τῆς Αὐστραλίας δὲν ὑπάρχει σὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου ;
4. Σὲ ποιά νησιά βασιλεύει αἰωνία ἀνοιξίς ;
5. Τί εἶναι οἱ Μαορί ; Τί ξέρεις γι' αὐτούς ;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Κάμετε σὲ χαρτόνι γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Αὐστραλίας.
2. Κάμετε δύο φορές μεγαλύτερη τὴ Νέα Ζηλανδία στὸ τετράδιό σας. Γράψετε ἀπὸ κάτω τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς.

Γ'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώστε :

1. Ο σπουδαιότερος ποταμός της Αυστραλίας είναι ο —
2. Η — είναι πρωτεύουσα της Νέας Ζηλανδίας.

Διαγράψτε ό,τι δέν ταιριάζει :

1. Οι κάτοικοι της Νέας Γουϊνέας είναι (Μαύροι - κίτρινοι).
2. Την Αυστραλία ανέκαλυψε ο (Κούκ - Τάσμαν).

Π Ι Ν Α Ξ Α'

ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ

Αύξων αριθμός	Χώροι	Έκτασις σε χιλιάδες τ. χιλ.	Πληθυσμός σε εκατομ.	Κυριώτερες πόλεις μέ κατ. σε χιλιάδες
1.	Αυστραλία	7.700	7	Πρωτ. Καμπέρα (10) Σίδνεϋ (1.000) Μέλμπουρν (900) Μπρίσμπαϊν (400) Πέρθ (250)
2.	Τασμανία	68	0,25	Πρωτ. Χόμπαρτ (60)
3.	Μελανησία (Νέα Γουϊνέα)	950 800	1,6 0,8	— —
4.	Μικρονησία	4	0,075	—
5.	Πολυνησία α Ζηλανδία)	300 270	2 1,5	» Χονολουλού (100) » Γουέλλιγκτων (150)

Π Ι Ν Α Ξ Β'

ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

1. Μώρραη μήκος 2 500 χιλιόμετρα.

Π Ι Ν Α Ξ Γ'

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΟΡΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

1. Αυστραλιανά Άλπεϊς (Τόουσεντ) ύψος 2.240 μ.

4. ΑΜΕΡΙΚΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙ

α) Φυσική - Οικονομική.

Ἡ Ἀμερική βρίσκεται στό Δυτικό ἡμισφαίριο, μεταξύ τῶν ὠκεανῶν Εἰρηνικοῦ, Ἀτλαντικοῦ, Βορείου Παγωμένου καί Νοτίου Παγωμένου.

Στό ΒΔ. ἄκρο της ὁ Βερίγγειος πορθμός τή χωρίζει ἀπό τήν Ἀσία.

Εἶναι 310 φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἔχει μέγιστο μήκος ἀπό Β. πρὸς Ν. 15.000 χιλιόμετρα.

Ἀποτελεῖται ἀπό δυὸ ὅμοια καί ἴσα σχεδὸν τμήματα, ἐνωμένα μὲ μιὰ στενὴ λωρίδα ξηρᾶς. Οἱ τρεῖς αὐτὲς φυσικὲς περιοχὲς λέγονται : 1) Βόρειος Ἀμερική, 2) Μέση ἢ Κεντρικὴ Ἀμερική καί 3) Νότιος Ἀμερική.

Ἡ θάλασσα στό βόρειο μέρος καί στό ἀνατολικὸ σχηματίζει πολλοὺς καί μεγάλους κόλπους, χερσονήσους καί νησιά. Στά δυτικὰ ὅμως παράλια δὲν παρατηροῦνται κόλποι καί ἰδίως στή Νότιο.

Οἱ μεγαλύτεροι κόλποι εἶναι : τοῦ **Χάντσον** (Οὔδσων), τοῦ **Ἄγ. Λαυρεντίου** (Σαιντ Λῶρενς), τοῦ **Μεξικοῦ**, τῆς **Καλλιφορνίας** καί τῆς **Ἀλάσκας**.

Πρὸς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ σχηματίζονται αἱ χερσόνησοι **Λαμπραντόρ**, **Νέα Σκωτία**, **Φλώριδα** καί πρὸς τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ ἡ **Ἀλάσκα** καί τῆς **Καλλιφορνίας**.

Τὰ περισσότερα καί μεγαλύτερα νησιά βρίσκονται πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Ἀμερικῆς καί στήν περιοχή τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τὸ μεγαλύτερο εἶναι ἡ **Γροιλανδία**. Ἄλλα εἶναι τοῦ **Μπάφιν**, ἡ **Νέα Γῆ**, οἱ **Ἀντίλλες**. Πρὸς τὸν Εἰρηνικὸ ὑπάρχει τὸ νησί **Βανκούβερ** καί στά δυτικὰ τῆς Ἀλάσκας οἱ **Ἀλεούτες**. Στό νότιο ἄκρο τῆς Ἀμερικῆς βρίσκεται τὸ νησί **Γῆ τοῦ Πυρός**, ποὺ σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριο **Χόρν** καί χωρίζεται ἀπὸ τὴν ξηρὰ μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ **Μαγγελάνου**. Ἀπ' αὐτὸν πρῶτος πέρασε ὁ θαλασσοπόρος **Μαγγελάνος** γιὰ νὰ κάμῃ τὸν πρῶτο περίπλου τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ καί λέγεται ἔτσι.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ὄρεινὸ στό δυτικὰ καί πεδινὸ στ' ἀνατολικά. Μιὰ πολὺ μεγάλη ὄροσειρὰ ξεκινάει ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Ἀλάσκας, προχωρεῖ νότια καί παραλιακὰ καί φθάνει ὡς τὸ νοτιώτατο ἄκρο τῆς Ἀμερικῆς (εἰλ. 54).

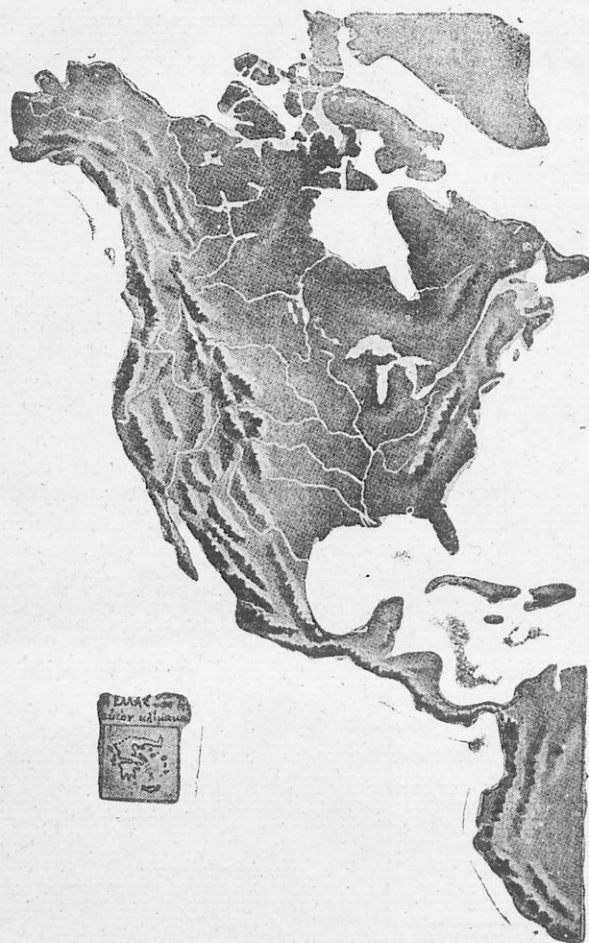
Τὰ ψηλότερα ὄρη αὐτῆς τῆς ὄροσειρᾶς στή Βόρειο Ἀμερική εἶναι : 1) τὰ **ὄρη τῆς Ἀλάσκας** (**Μὰκ Κίνλεϋ**), 2) τὰ **Βραχώδη**, 3) τὰ

Καταρακτώδη, 4) ή Σιέρρα (όροσειρά) Νεβάδα, 5) ή Σιέρρα Μάντρε. Στη Νότιο 'Αμερική η όροσειρά λέγεται Κορδελλιέρες (άλυσί-

Είχ. 53. Χάρτης της 'Αμερικής με την 'Ελλάδα υπό την αὐτὴν κλίμακα.

δες) τών Ἄνδεων ἢ Ἄνδεις. Ἡ ψηλότερη κορυφή τους εἶναι ἡ Ἄκονκάγουα.

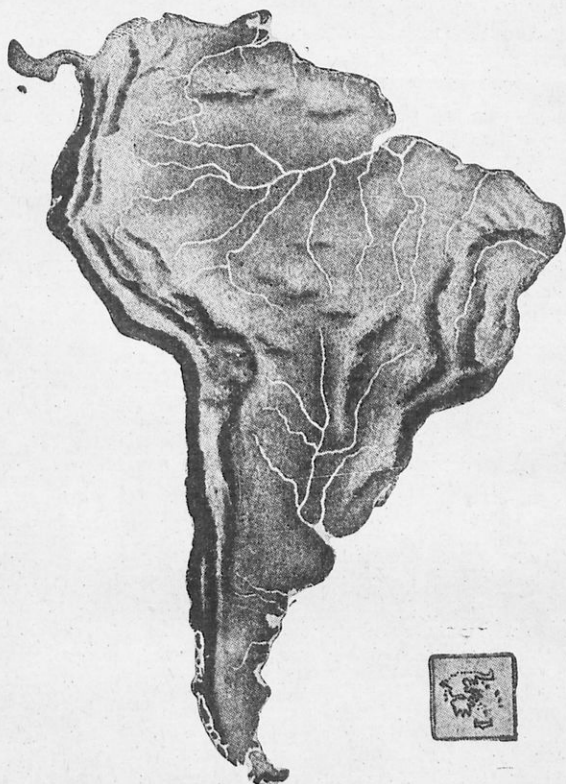

Εἰκ. 54. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Βορείου Ἀμερικής.

Στὸ κέντρο καὶ στ' ἀνατολικά παράλια τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικής σχηματίζονται ἀπέραντες πεδιάδες. Καὶ μόνο χαμη-

λές όροσειρές υπάρχουν, τὰ Ἄππαλάχια ἢ Ἄλλεγκάνια στὴ Βόρειο καὶ τῆς Βραζιλίας στὴ Νότιο.

Ἄπὸ τὰ ὄρη τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ξεκινοῦν πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί. Πρὸς τὸ Βόρειο Παγωμένο Ὦκεανὸ χύνεται ὁ μέγας ποταμὸς τῆς Ἀλάσκας Μακένζης, πρὸς τὸν Εἰρηνικὸ οἱ ποταμοὶ

Εἰκ. 55. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

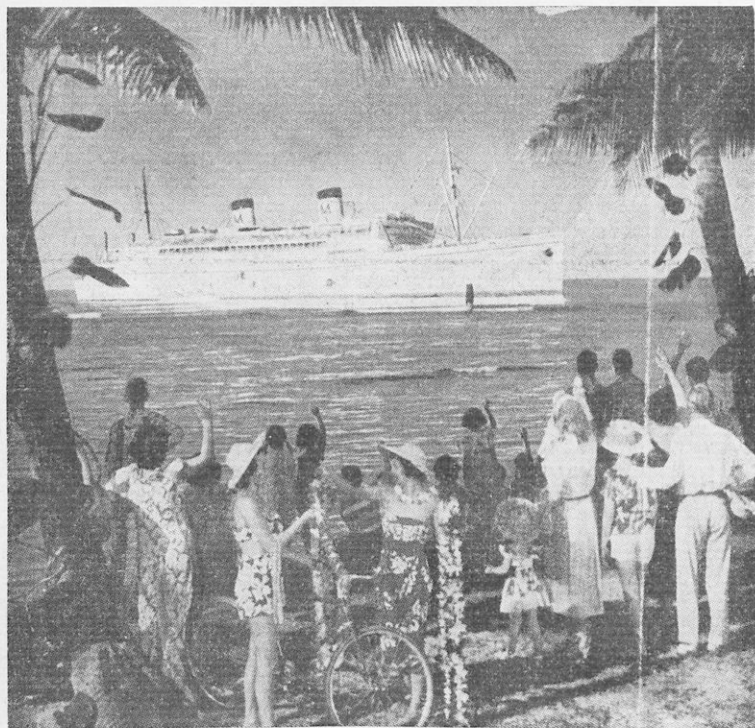
Γιούκων, Κολομβίας, Κολοράντο, πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος (Σαιντ Λῶρενς).

Στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ χύνεται ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τοῦ κόσμου σὲ μῆκος Μισισσιπῆς (πατέρας τῶν νερῶν) καὶ ὁ Ρίο Γκράντε.

Ἐκ τῆν ὄροσειρὰ τῶν Ἄνδεων πηγάζουσι ἐπίσης μεγάλοι ποταμοὶ καὶ χύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ (εἰκ. 55).

Ὁ μεγαλύτερος αὐτῶν καὶ ὄλου τοῦ κόσμου σὲ ποσότητα νερῶν, πραγματικὴ κινουμένη θάλασσα, εἶναι ὁ Ἀμαζόνιος. Ἄλλοι εἶναι ὁ Ὄρενόκος καὶ ὁ Ρίο ντὲ λὰ Πλάτα.

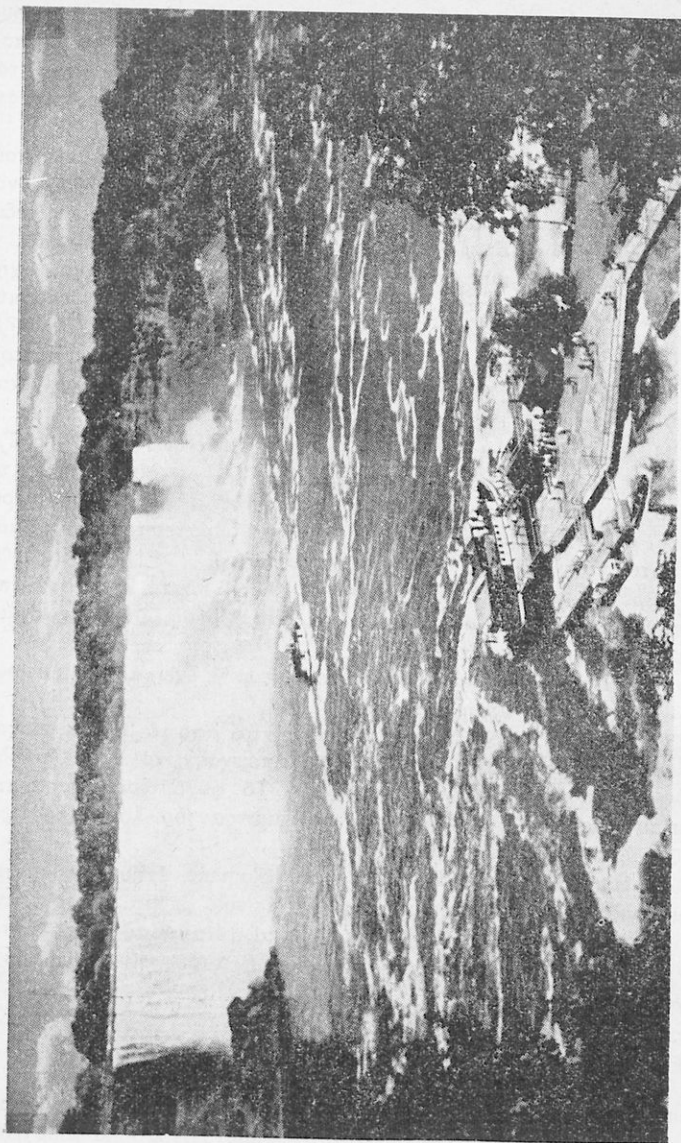
Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ ἔχει καὶ πολλὰς μεγάλας λίμνες. Οἱ σπουδαιότερες εἶναι: 1) τῶν Ἀρκτων, 2) τῶν Δούλων, 3) ἡ Βίνιπεγκ (ἡ

Εἰκ. 56. Συγκοινωνία μεταξὺ τῶν λιμνῶν.

καθεμίᾳ τους μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο), 4) ἡ Ἄνω, πρὸς τὴν Βικτωρία τῆς Ἀφρικῆς, 5) ἡ Γιούρων, τριπλασία τῆς Πελοποννήσου, 6) ἡ Μίτσιγκαν, 7) ἡ Ἡρην καὶ 8) ἡ Ὀντάριο, μεγάλη σὰν τὴν Πελοπόννησο.

Ειχ. 57. Οι θαυμάσιοι καταρράκτες του Νιούγάρα.

Οί πέντε τελευταίες λίμνες συγκοινωνούν μεταξύ τους είτε φυσικά είτε με τεχνητές διώρυγες. Σ' αυτές έχει τις πηγές του ό ποτομός "Άγιος Λαυρέντιος. "Έτσι μπορούν ελεύθερα νά ταξιδεύουν τά πλοία από τις λίμνες στόν "Άγιο Λαυρέντιο καί νά βγαίνουν στόν "Ατλαντικό "Ωκεανό καί τό αντίθετο (εικ. 56).

'Αλλά οί λίμνες συγκοινωνούν καί με τόν ποταμό Μισισσιπή, πού είναι κι αυτός ώς εκεί πλωτός. 'Επομένως τά πλοία μπορούν νά φτάσουν από τις λίμνες με τό Μισισσιπή μέχρι τόν κόλπο του Μεξικού καί αντίθετως. "Έτσι διευκολύνεται έξαιρετικά ή συγκοινωνία.

Τά νερά της λίμνης "Ηρης, πού χύνονται στήν "Οντάριο, σχηματίζουν τούς θαυμαστούς καταρράκτες του **Νιαγάρα**. Τά νερά πέφτουν από ύψος 50 μέτρων με έξαιρετική μεγαλοπρέπεια (εικ. 57).

'Η Νότιος "Αμερική δέν έχει αξιόλογες λίμνες. 'Η σπουδαιότερη είναι ή **Τιτικάκα**, πού βρίσκεται ψηλά στίς "Άνδεις. 'Έδω φαίνεται ότι έχει τις πηγές του ό "Αμαζόνιος.

'Η "Αμερική βρίσκεται σχεδόν καί στίς πέντε ζώνες της γής. Γι' αυτό έχει όλων τών ειδών κλίμα. Στά βόρεια είναι ψυχρό πρós τό πολικό, νοτιώτερα εύκρατο. Στά νότια παράλια της Βορείου "Αμερικής καί στό μισό βόρειο τμήμα της Νοτίου επικρατεί τροπικό κλίμα. Στό νότιο πάλι τμήμα της Νοτίου έχει εύκρατο.

Τώρα, ανάλογα με τη θέση καθενός τόπου κοντά ή μακριά από τη θάλασσα, στά χαμηλότερα ή ψηλότερα μέρη, υπάρχει κλίμα ώκεάνειο, ήπειρωτικό καί έρημου.

Τό έσωτερικό τμήμα της Βορείου "Αμερικής έχει κλίμα ήπειρωτικό καί σε μερικά μέρη έρημου.

Τό χειμώνα ψυχροί άνεμοι, πού έρχονται από τά βόρεια, εισχωρούν στά μέρη αυτά. Ψηλά βουνά δέν υπάρχουν νά τούς έμποδίσουν. Καί τό κρύο έδω είναι δριμύτατο. Τό ψυχρότερο σημείο της Βορείου "Αμερικής είναι ή χερσόνησος **Λαμπραντόρ**, λόγω του ψυχρού ρεύματος πού την περιβρέχει.

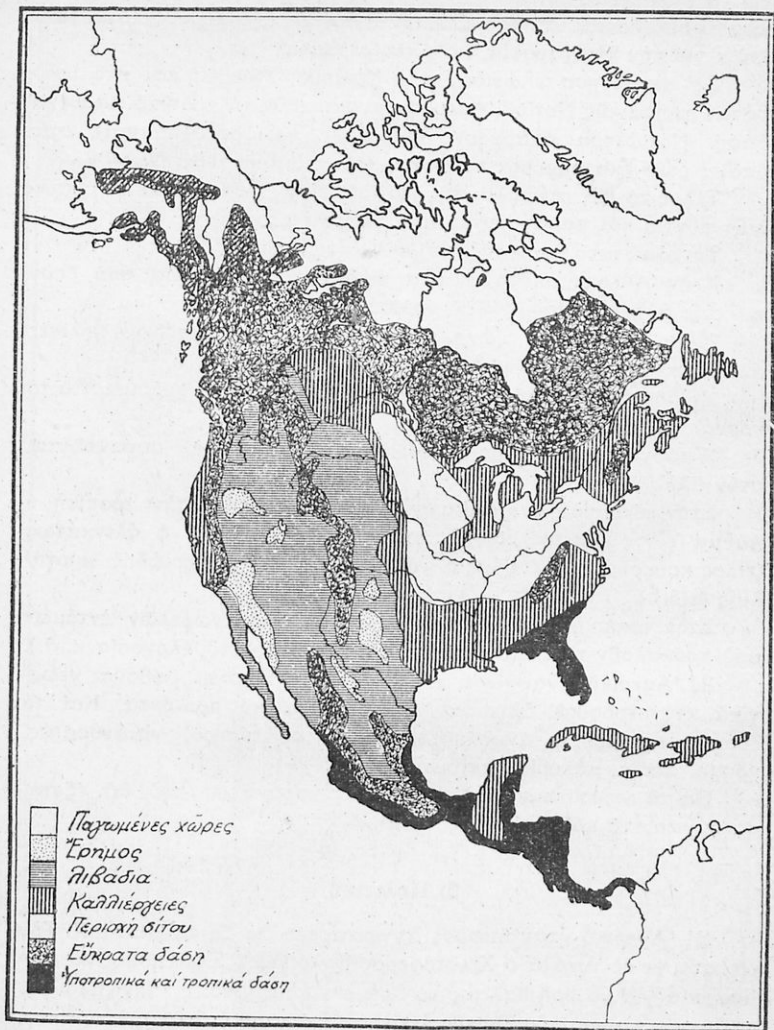
Τά δυτικά όμως παράλια πρós τόν Ειρηνικό έχουν γλυκύτερο κλίμα, γιατί φτάνει ώς έδω τό θερμό "Ιαπωνικό ρεύμα.

Τόν περισσότερο χρόνο ή "Αλάσκα καί ό Καναδάς σκεπάζονται με χιόνια καί πάγους. Οί ποταμοί, οί θάλασσες, οί λίμνες είναι παγωμένες.

Γι' αυτό στά βόρεια τμήματά τους δέν υπάρχει βλάστησι. Κυριαρχεί ή **τούνδρα** (εικ. 58).

Νοτιώτερα, άπέραντα δάση με έλατα καί πευκα σκεπάζουν τό έδαφος. Καί ακόμη νοτιώτερα υπάρχουν δάση με φυλλοβόλα δέντρα.

'Η πεδιάδα του Μισισσιπή είναι πλουσιωτάτη σε καλλιέργειες.

Εικ. 58. Φυσική βλάστησι Βορείου Ἀμερικής.

Στά δυτικά όροπέδια (Φάρ Ουέστ) υπάρχουν άλλοι λιβάδια κατάλληλα για την κτηνοτροφία και άλλοι έρημοι.

Στη χερσόνησο Φλώριδα, στην Κεντρική 'Αμερική και στο μισό βόρειο τμήμα της Νοτίου 'Αμερικής κυριαρχούν τα τροπικά παρθένα δάση. Νοτιότερα υπάρχουν άπεραντες πεδιάδες (πάμπαι), στις οποίες ζουν εκατομμύρια πρόβατα, βόδια, άλογα (εικ. 59).

Τέλος τα ΝΑ. παράλια της Νοτίου είναι εύφορα έδάφη, καλλιεργούνται και παράγουν ποικίλα γεωργικά προϊόντα.

Το νοτιώτατο άκρο της ήπειρου είναι έρημος.

Στην 'Αμερική υπάρχουν όλα σχεδόν τα άγρια ζώα που ζουν και στις άλλες ήπειρους. Και, φυσικά, ανάλογα με το κλίμα.

"Ετσι, στην ψυχρή ζώνη υπάρχουν λευκές άρκουδες, πολικές άλώπεκες και λαγοί, τάρανδοι.

Στά δάση του Καναδά λύκοι, άρκουδες και ζώα χρήσιμα για το γουναρικό τους (ένυδρις - κάστωρ).

'Υπάρχουν όμως στην 'Αμερική και ζώα που δεν συναντώνται στον άλλο κόσμο.

Στην εύκρατο ζώνη ο βίσων (άγριο βουβάλι), στην τροπική ο πούμα (είδος λέοντος), ο γιάγκουαρ (είδος τίγρεως), ο άλιγκάτωρ (είδος κροκοδείλου), ο βόας ο συσφιγκτήρ, ο δηλητηριώδης κροταλίας (φίδι).

Στην τροπική ζώνη υπάρχουν και πλῆθος άνωφελών έντόμων που προκαλούν τρομερές ασθένειες (κίτρινο πυρετό, έλονοσία κ. ά.).

'Η 'Αμερική είναι χώρα πλουσιωτάτη. Παράγει άφθονα γεωργικά, κτηνοτροφικά, άλιευτικά και βιομηχανικά προϊόντα. Και το έδαφος της κρύβει άνεκτίμητο πλούτο σε σίδηρο, γαιάνθρακες, χρυσό, άσήμι, μόλυβδο, πετρέλαιο.

Θά τα γνωρίσωμε με λεπτομέρειες παρακάτω, που θά έξετάσωμε χωριστά κάθε χώρα της 'Αμερικής.

β) Πολιτική.

'Η 'Αμερική ήταν ήπειρος άγνωστη σε μάς ως τα 1492 μ.Χ. Την ανέκαλυψε δέ τυχαία ο Χριστόφορος Κολόμβος. Ξεκίνησε από την 'Ισπανία για να βρη θαλασσινό δρόμο για τις 'Ινδίες, την πλουσία και μεγάλη χώρα της έποχής εκείνης. "Επλευσε δυτικά, με τη σκέψη πως ή γή ήταν στρογγυλή (ως τότε δεν το ήξερε κανείς) και έτσι θά έφτανε στις 'Ινδίες από το άλλο μέρος της γης.

Κι όταν έφτασε στην 'Αμερική, δεν κατάλαβε ότι βρήκε καινούργια ήπειρο. "Ετσι τή βάφτισε Δυτικές 'Ινδίες και τους ντόπιους

Εἰκ. 59. Φυσικὴ βλάστησι Νοτίου Ἀμερικῆς.

κατοίκους (Ιθαγενείς) Ίνδιάνους. Πέθανε δὲ χωρὶς νὰ μάθη τὴν ἀλήθεια.

Τὸ ὄνομα Ἀμερικὴ τὸ πήρε ἀργότερα ἀπὸ τὸν Ἴταλὸν Ἀμερικο Βεσπούκιο, ποὺ περιέγραψε τὴν καινούργια χώρα. Μόνο ἓνα κράτος τῆς νέας αὐτῆς ἡπείρου φέρει σήμερα τὸ ὄνομα **Κολομβία** καὶ ὁ ποταμὸς **Κολομβίας**, πρὸς τιμὴν τοῦ Κολόμβου.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς εἶναι περίπου 300 ἑκατομμύρια κατοίκων. Ἀπ' αὐτοὺς ὀλίγοι εἶναι ἰθαγενεῖς. Ὑπάρχουν 60.000 Ἐσκιμῶι, ποὺ ζοῦν στὰ βόρεια τῆς Ἀλάσκας, καὶ 40 ἑκατομ. Ἐρυθρόδερμοι (Ἰνδιάνοι).

Οἱ πρῶτοι ζοῦν πρωτόγονη ζωὴ στὶς πολικῆς περιοχῆς. Τρῶνε ὦμὰ ψάρια καὶ ντύνονται δέρματα ἀπὸ τὶς ἀρκοῦδες ποὺ σκοτώνουν. Τὸ μόνο ζῶο σὺντροφὸς τοὺς εἶναι ὁ σκύλος.

Οἱ Ἐρυθρόδερμοι ζοῦν ὡς γεωργοὶ καὶ κυνηγοὶ ἀγρίων βουβαλῶν στὸ ἐσωτερικόν.

Οἱ περισσότεροὶ ὅμως κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων, ποὺ τοὺς τράβηξε ὁ πλοῦτος τῆς μεγάλης αὐτῆς χώρας.

Στὴ Β. Ἀμερικὴ πλεονάζουν οἱ ἀγγλικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλοῦν τὴν Ἀγγλικὴ γλῶσσα. Στὴν Κεντρικὴ καὶ Νότιο οἱ κάτοικοι εἶναι κυρίως Ἰσπανικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλοῦν Ἰσπανικά.

Ὑπάρχουν τέλος καὶ μερικὰ ἑκατομμύρια Μαύρων (Νέγρων). Εἶναι ἀπόγονοι τῶν Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ ἔφερναν ἐδῶ σκλάβους γιὰ νὰ ἐργάζωνται στὰ κτήματα τῶν Εὐρωπαίων ἀποίκων.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι, ποὺ ἐγίνε ἐδῶ καὶ 100 χρόνια, ζοῦν σάν τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους κατοίκους.

Στὴν Ἀμερικὴ ζοῦν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι μετανάσται καὶ λίγοι Ἀσιᾶτες (Κινέζοι - Ἰάπωνες). Ἀλλὰ στὴν Ἀμερικὴ ζοῦν καὶ πλέον ἀπὸ 500.000 Ἑλληνες.

Ἡ θ. σκεία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ Χριστιανικὴ, ἐκτὸς τῶν Ἐσκιμῶων καὶ Ἐρυθροδέρμων ποὺ εἶναι εἰδωλολάτραι.

Ἡ Ἀμερικὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἐξῆς κράτη :

Α'. Βόρειος.

1. Καναδᾶ.
2. Ἡνωμένες Πολιτεῖες.
3. Μεξικόν.

Β'. Κεντρικὴ.

1. Γουατεμάλα.
2. Σαλβαντόρ.

3. Νικαράγουα.
4. Όνδούρα.
5. Κόστα Ρίκα.
6. Παναμαῖ.
7. Κούβα.

Γ'. Νότιος.

1. Βενεζουέλα.
2. Κολομβία.
3. Ίσημερινό.
4. Βραζιλία.
5. Ούρουγουάη.
6. Βολιβία.
7. Παραγουάη.
8. Άργεντινή.
9. Περού.
10. Χιλή.

Τ' άλλα μικρά τμήματα και νησιά είναι Εύρωπαϊκές αποικίες.

Α'. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. ΚΑΝΑΔΑΣ

Ή χώρα που βρίσκεται μεταξύ των ωκεανών Ειρηνικού, Βορείου Παγωμένου, Άτλαντικού και των Ήνωμένων Πολιτειών της Άμερικης λέγεται Καναδάς.

Έχει έκτασι 8ση σχεδόν και ή Εύρώπη.

Στά Βόρεια του Καναδά υπάρχουν πολλά νησιά. Τό μεγαλύτερο είναι του **Μπάφιν**.

Ή θάλασσα σχηματίζει ένα μεγάλο κόλπο, του **Χάντσον** (Ουδ-σων). Ή ανατολική του χερσονήσου λέγεται **Λαμπραντόρ**. Πλησίον βρίσκεται τό νησί **Νέα Γῆ** (Νιού Φάουλαντ). Άξιόλογο νησί του Καναδά πρὸς τόν Ειρηνικό είναι τό **Βανκούβερ**.

Τά ὄρη του Καναδά βρίσκονται στη δυτική περιοχή και είναι τμήμα των Βραχωδών ὄρέων. Όλο τό άλλο ἔδαφος είναι μάλλον πεδινό, ἔκτος της χερσονήσου Λαμπραντόρ, που έχει χαμηλά βουνά.

Οί μεγαλύτεροι ποταμοί είναι ὁ **Μακένζης** και ὁ **Νέλσων** που

χύνονται πρὸς Β. καὶ ὁ "Ἅγιος Λαυρέντιος (Σαιντ Λῶρενς) ποῦ χύ-
νεται στὸν Ἀτλαντικὸ (εἰκ. 60).

Λίμνες ἔχει ὁ Καναδᾶς πολλές. Πιὸ μεγάλες εἶναι τῶν "Ἀρ-
κτων, τῶν Δούλων, ἢ Βίνι-
πεγκ. Στὸν Καναδᾶ ἐπίσης ἀ-
νήκουν κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ οἱ
λίμνες "Ἄνω, Γιούρων, "Ἡση
καὶ Ὀντάριο.

Εἰκ. 60. Ψάρεμα σὲ ποτάμι τοῦ Καναδᾶ.

Ὁ Καναδᾶς βρίσκεται στὴ
βόρειο εὐκρατο ζώνη, ἀλλὰ τὸ
ἄνω τμήμα του στὴ βόρειο
κατεψυγμένη. Ἐν τούτοις μόνο
οἱ νότιες περιοχὲς τοῦ Καναδᾶ
καὶ μάλιστα οἱ παραλιακὲς ἔ-
χουν κλίμα εὐκρατο. Οἱ ἄλλες
ἔχουν ἠπειρωτικὸ καὶ πρὸς Β.
πολικό.

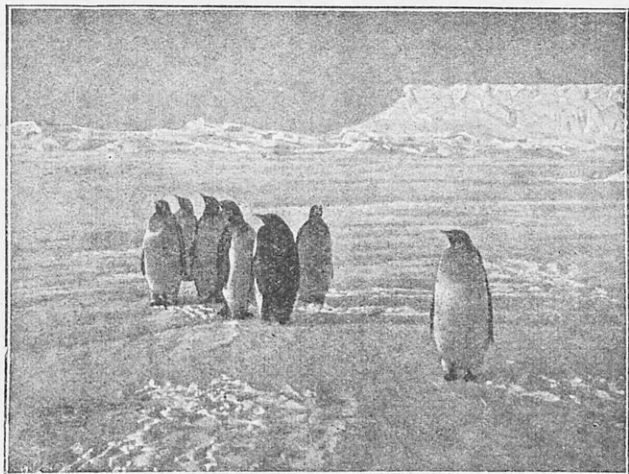
"Ἐτσι ἡ βόρειος περιοχὴ
εἶναι παγωμένη ἔρημος (τουν-
δρα). Ἐδῶ τὸν περισσότερο
χρόνο ἢ θάλασσα, οἱ ποταμοί,
οἱ λίμνες, τὸ ἔδαφος, ὅλα εἶναι
παγωμένα. Συχνὲς εἶναι ἀκόμη
καὶ τὸ καλοκαίρι οἱ χιονοθύελ-
λες (εἰκ. 61).

Οἱ μόνοι κάτοικοι ἐδῶ εἶ-
ναι οἱ Ἐσκιμῶι. Ζοῦν σὲ ὑ-
πόγειες θολωτὲς καλύβες καὶ
κυνηγοῦν φῶκες, ἀγρίους τα-
ράνδους, λευκὲς ἀρκουδὲς καὶ
ψαρεύουν. Τίς τροφὲς τους τίς
τρῶνε ὤμες.

"Ὅσο προχωροῦμε νοτιώτε-
ρα, τόσο ἀνεβαίνει ἡ θερμο-
κρασία. Τὸ ἔδαφος τώρα σκεπάζουν
ἀπέραντα δάση. Σ' αὐτὰ ζοῦν
ἰθαγενεῖς Ἰνδιάνοι (Ἐρυθρόδερμοι),
μὲ κόκκινο δέρμα καὶ κατά-
μαυρα μαλλιά. Κάνουν καλύβες
σάν πυραμίδες καὶ τίς σκεπάζουν
μὲ δέρματα ἀγρίων ζῶων, ποῦ
κυνηγοῦν. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ζῶα
αὐτὰ ἔχουν ὠραῖα δέρματα
γιὰ γουναρικά καὶ καπέλλα.
Τέτοια εἶναι ἡ ἱκτίς, ἡ ἔνυδρις,
ἡ ἔρμινα, ὁ κάστωρ.

Ἐκ τῶν δάσων αὐτῶν ἐξάγεται ἄφθονη ξυλεία. Οἱ ὑλοτόμοι κόβουν τὰ δέντρα καὶ τοὺς κορμούς τοὺς ἀναλαμβάνουν νὰ μεταφέρουν στὰ ἐργοστάσια καὶ στὰ παράλια τὰ πολλὰ ποτάμια.

Ἐκ τῆς εἰδικῆς ξυλείας βγαίνει καὶ τὸ χαρτί.
Στὸ νότιο τμήμα καὶ στὰ ΝΑ. ὑπάρχουν ἀπέραντες πεδιάδες

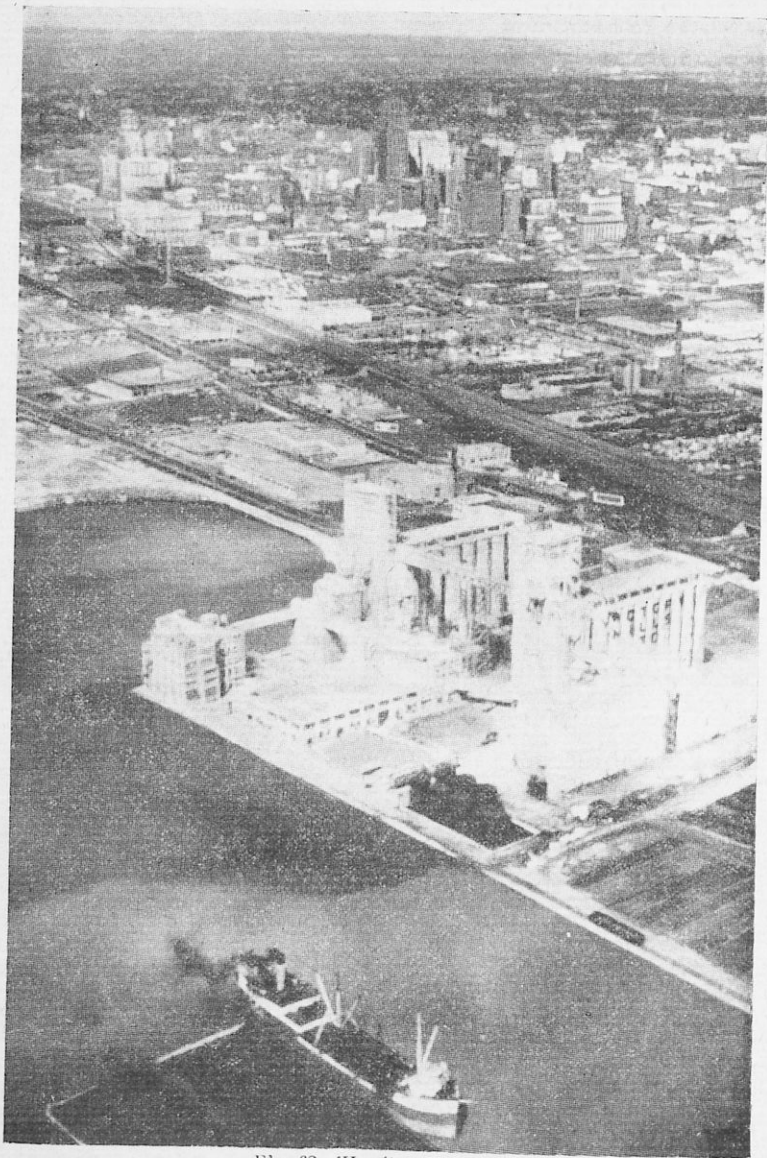
Εἰκ. 61. Πιγκουῖνοι σὲ πολικὴ περιοχὴ.

εὐφορώτατες. Ἐδῶ εὐδοκίμοῦν τὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἰδίως τὰ σιτηρά. Τὸ καλύτερο σιτάρι γίνεται στὴν ἐπαρχία Μανιτόμπα. Δίκαια λένε τὸν Καναδᾶ χώρα τοῦ σίτου.

Ἐν τῶν ἀπέραντα λιβάδια ζοῦν καὶ πολλὰ κοπάδια πρόβατα, βόδια καὶ ἄλογα. Ἐπιπλέον ὑπάρχουν καὶ πλούσια κτηνοτροφικὰ προϊόντα : κρέας, μαλλιά, δέρματα, τυριά, βούτυρο.

Στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Νέας Γῆς συναντῶνται δύο ἀντίθετα θαλάσσια ρεύματα, τὸ θερμὸ τοῦ Κόλπου καὶ τὸ ψυχρὸ τῆς Γροιλανδίας. Τὴν ἄνοιξη, πολλὰ παγόβουνα φέρνει ὡς ἐδῶ τὸ ψυχρὸ ρεῦμα.

Τὰ ἀβαθῆ μέρη τῆς θαλασσινῆς αὐτῆς περιοχῆς γεμίζουν κυριολεκτικὰ τὸ καλοκαίρι ἀπὸ ψάρια : βακαλάους, σολωμούς, ρέγγες, ἄστακούς. Πολλὲς χιλιάδες ψαράδων τότε τρέχουν ἐδῶ. Καὶ τὸ ψάρεμα εἶναι πάντα πλουσιώτατο.

Είκ. 62. Ή πόλις Τορόντο.

Ἄλλὰ καὶ ὀρυκτὸ πλοῦτο ἔχει ὁ Καναδᾶς : γαιάνθρακες, χρυσὸ (στὰ Βραχώδη) καὶ νικέλιο.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Καναδᾶ εἶναι περίπου 11 ἑκατομμύρια. Ἀπ' αὐτοὺς 5 ἑκατομμύρια εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς (στὸ κεντρικὸ καὶ δυτικὸ τμήμα), 3 ἑκατομμύρια γαλλικῆς (στὸ ἀνατολικὸ τμήμα) καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ὑπάρχουν μεταξύ αὐτῶν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες.

Ἐπίσημη γλῶσσα στὸν Καναδᾶ εἶναι ἡ Ἀγγλική. Μιλοῦν ὅμως καὶ τῇ Γαλλικῇ σὲ πολλὰ μέρη. Καὶ τοῦτο γιατί πρῶτοι ἄποικοι ἦρθαν ἐδῶ οἱ Γάλλοι (1534 μ.Χ.). Ἀπὸ αὐτοὺς πῆραν τὸν Καναδᾶ οἱ Ἄγγλοι (1763 μ.Χ.). Ἐδῶ καὶ ἑκατὸ σχεδὸν χρόνια ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος. Ἀποτελεῖ ὅμως μέλος τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας.

Οἱ περισσότεραι κάτοικοι στὸν Καναδᾶ ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία καὶ στὴν κτηνοτροφία. Πολλοὶ ὅμως ἐργάζονται στὰ δάση, πολλοὶ εἶναι ἀλιεῖς, πολλοὶ ἔμποροι. Πολλοὶ πάλι ἐργάζονται σὲ διάφορα ἐργοστάσια.

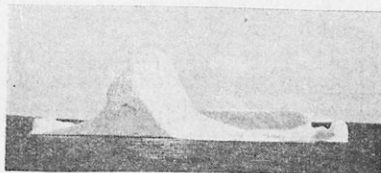
Ἡ συγκοινωνία στὰ νότια μέρη τοῦ Καναδᾶ γίνεται μὲ τραίνα (Ὑπερκαναδικὸς σιδηρόδρομος), μὲ αὐτοκίνητα, μὲ πλοῖα. Στὰ βόρεια μέρη εἶναι δύσκολη καὶ γίνεται μὲ ἔλκηθρα.

Πρωτεύουσα τοῦ Καναδᾶ εἶναι ἡ **Ὀττάβα**. Ἄλλες πόλεις εἶναι : ἡ **Κεμπέκ**, ἔμπορικὸ λιμάνι στὸν κόλπο Ἀγίου Λαυρεντίου, ἡ **Μοντρεάλ**, ἡ **Χάλιφαξ**, ἡ **Τορόντο**, στὴ λίμνη Ὀντάριο, ἡ **Βίνιπεγκ** καὶ ἡ **Βανκούβερ**, λιμάνι στὸν Εἰρηνικόν.

2. ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ

Εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τοῦ κόσμου, 16 φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Βρίσκεται στὰ ΒΑ. τοῦ Καναδᾶ, ἀλλὰ ἀνήκει στὴ Δανία.

Ἄν καὶ τ' ὄνομά της σημαίνει «Πράσινη χώρα», πάντοτε σκεπάζεται μὲ πάγους καὶ ἔχει κλίμα πολικόν. Ἐδῶ σχηματίζονται πολλὰ παγωμένα ποτάμια (παγετώνες), πού κυλοῦν ἀργὰ πρὸς τὰ παράλια. Ἐκεῖ, στὸ νερὸ τῆς θαλάσσης, ξεκόβουν μεγάλοι ὄγκοι (παγόβουνα). Τὸ ψυχρὸ θαλασσινὸ ρεῦμα τοὺς ὀδηγεῖ πρὸς τὰ νότια καὶ εἶναι κίνδυνος γιὰ τὰ πλοῖα.

Εἰκ. 63. Παγόβουνο στὴ Γροιλανδία.

Στὰ νότια παράλια τῆς Γροιλανδίας ζοῦν 15.000 περίπου Ἑσκι-

μῶι καὶ λίγοι Εὐρωπαῖοι. Ἀσχολοῦνται στὸ ψάρεμα καὶ στὸ κυνήγι ταρανδῶν, φώκης, φαλαίνης, λευκῶν ἄρκτων.

Στὴ Γροιλανδία ὑπάρχουν δύο κυρίως ἐποχές : μιὰ μεγάλη καλοκαιρινὴ ἡμέρα, ποῦ ὁ ἥλιος δὲ βασιλεύει σχεδὸν 4 μῆνες, καὶ μιὰ χειμωνιάτικη νύχτα ἴσης διαρκείας. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἐποχῶν ὑπάρχει περίοδος ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, ὅπως στὰ μέρη μας.

3. ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ (Η.Π.Α.)

α) Φυσικὴ - οἰκονομικὴ ἐξέταση.

Πρὸς νότον τοῦ Καναδᾶ βρίσκονται οἱ Ἐνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι μεγάλες (μαζὶ μὲ τὴ χερσόνησο Ἀλάσκα) ὅσο καὶ αὐτός. Εἶναι τὸ σπουδαιότερο καὶ πλουσιώτερο κράτος τῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς σχηματίζει τὸν μεγάλον κόλπον τοῦ Μεξικοῦ καὶ δεξιὰ βλέπομε τὴ χερσόνησο Φλώριδα. Στὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τῆς Καλλιφορνίας.

Τὸ ἔδαφος στὰ δυτικὰ εἶναι ὄρεινόν, μὲ ψηλότερα τὰ ὄρη Βραχῶδη, Καταρρακτώδη καὶ Σιέρρα Νεβάδα.

Στὰ Βραχῶδη μερικὰ ὄροπέδια μὲ πλούσιες φυσικὲς ὁμορφίες τὰ λένε «Πάρκα». Περιφημότερον εἶναι τὸ Ἐθνικὸ Πάρκον «Γέλοστόουν». Ἐδῶ ὑπάρχουν πολλὲς θερμὲς πηγὲς καὶ θαυμαστοὶ θερμοπίδακες (Γκέϋζερ). Τὸ νερὸ κοχλαστὸ πηδᾷ σὲ ὕψος 30 - 50 μέτρων. Τὸ Γέλοστόουν εἶναι «ἡ χώρα τῶν θαυμάτων».

Ἡ Σιέρρα Νεβάδα παρουσιάζει ἀγρία μεγαλοπρέπεια. Σ' αὐτὴν βρίσκεται ἡ κοιλὰς Γιοσέμιτε. Εἶναι ὀνομαστὴ γιὰ τὰ γιγάντια δέντρα τῆς. Φτάνουν μερικὰ σὲ ὕψος 120 μέτρων καὶ ὑπολογίζονται ἡλικίας 4.000 ἐτῶν.

Ἐπίσης ἐδῶ ὑπάρχουν πολλοὶ καταρράκτες. Ἐνας πέφτει ἀπὸ ὕψος 870 μέτρων.

Τὸ ἔδαφος τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν εἶναι ὄροπέδιο καὶ ἐκτεταμένον πεδιάδες. Μόνον στὰ ἀνατολικά ὑπάρχει ἡ χαμηλὴ ὄροσειρὰ τῶν Ἀππαλαχίων ἢ Ἀλλεγκανίων, σκεπασμένη μὲ πυκνὰ δάση.

Στὰ δυτικὰ παράλια χύνονται οἱ ποταμοὶ Κολομβίας καὶ Κολοράντο.

Ὁ ποταμὸς Ρίο Γκράντε χωρίζει τὴ χώρα ἀπὸ τὸ Μεξικὸ καὶ χύνεται στὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ.

Ὁ μεγαλύτερος ὁμοῦ ποταμὸς τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ κόσμου εἶναι ὁ Μισισσιπῆς.

Οί μεγαλύτεροι παραπόταμοί του είναι ο Μισούρης, ο 'Αρκάν-
σας, ο 'Οχάϊο, ο 'Ερυθρός.

'Ο Μισσιπιής με τούς παραποτάμους του και τίς λίμνες αποτε-
λεῖ πυκνὸ δίκτυο συγκοινωνίας με πλοῖα.

Στ' ἀνατολικά παράλια μικρότεροι ποταμοί χύνονται οἱ: Ποτο-
μάκ, Χάντσον (Οὐδσων) καὶ 'Ανατολικὸς ("Ηστ - Ριβερ).

Εἰκ. 64. Φύτεμα ρυζιοῦ.

Οἱ ποταμοί τῆς χώρας αὐτῆς δὲν εἶναι μόνον μέσον συγκοινω-
νίας. Ποτίζουν πλούσια καὶ τίς ἀπέραντες πεδιάδες.

Τὸ κλίμα τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν εἶναι διαφορετικὸ κατὰ τό-
πους. 'Η νότιος παραλιακὴ περιοχὴ καὶ ἡ Φλόριδα ἔχουν κλίμα τρο-
πικὸ καὶ τ' ἄλλα παράλια εὐκρατο. Τὸ ἐσωτερικὸ δμως ἔχει κλίμα
ἡπειρωτικὸ καὶ σὲ μερικὰ μέρη ἐρήμου.

Τὰ προϊόντα εἶναι πλουσιώτατα καὶ ποικίλα. 'Η χώρα παράγει:
1) Γεωργικά: ἀραβόσιτο, σῖτο, βαμβάκι (Ν. 'Ορλεάνη), ζαχαροκάλαμο,

ρύζι (Καρολίνα), καπνό (Βιρτζίνια), όπωρικά (Καλλιφόρνια) (εικ. 64). 2. Κτηνοτροφικά : κρέατα, δέρματα, μαλλιά, τυριά, βούτυρο. 3) Δασικά : ξυλεία, χαρτί. 4) Όρυκτά : πετρέλαια (Καλλιφόρνια), χρυσό (Σιέρρα Νεβάδα), ψευδάργυρο, σίδηρο, γαιάνθρακες (Πίτσμπουργκ). Στά πετρέλαια, στο σίδηρο και στους γαιάνθρακες έρχεται πρώτη στην παραγωγή τοϋ κόσμου.

β) Πολιτική εξέταση.

Οί κάτοικοι τών Ένωμένων Πολιτειών είναι κυρίως άγγλικής καταγωγής και όμιλοϋν την Άγγλική γλώσσα.

Και ήταν άγγλική άποικία μέχρι τó 1782, πού έπανεστάτησε κι έγινε ανεξάρτητο κράτος. Έθνικός ήρωας γι' αυτό είναι ó Γεώργιος Ούάσιγκτων.

Σήμερα όμως στις Ένωμένες Πολιτείες υπάρχουν άνθρωποι από όλα τά μέρη τοϋ κόσμου. Υπάρχουν περίπου 12 εκατομμύρια Μαϋροι, άπόγονοι δούλων από την Άφρική, 300 χιλιάδες Ιθαγενείς Ινδιάνοι (Έρυθρόδερμοι) και 300 χιλιάδες Άσιατες. Όλοι οί άλλοι κάτοικοι είναι Εϋρωπαϊκής καταγωγής.

Στις Ένωμένες Πολιτείες ζοϋν σήμερα και πλέον από 500 χιλιάδες Έλληνες. Είναι ευκατάστατοι και έχουν δικές τους κοινότητες, έκκλησίες, σχολεία (εικ. 65).

Άποτελοϋν ζωτικό στοιχείο της χώρας και πολύ τοϋς αγαποϋν οί Άμερικανοί. Μά δεν είναι μόνο καλοί πολίτες της δευτέρας πατριδας τους. Είναι και καλοί Έλληνες. Ποτέ τους δεν ξεχνοϋν τόν τόπο πού γεννήθηκαν. Ένισχύοϋν με κάθε τρόπο τοϋς έδω συγγενείς και φίλους τους. Άλλά και πολλά κοινωφελή έργα χρηματοδότησαν. Πολλές πόλεις και χωριά δείχνουν με καμάρι τέτοια έργα τών Άμερικανών τέκνων τους, όπως σχολεία, έκκλησίες, γέφυρες, δρόμους, ύδραγωγεία, νοσοκομεία κλπ.

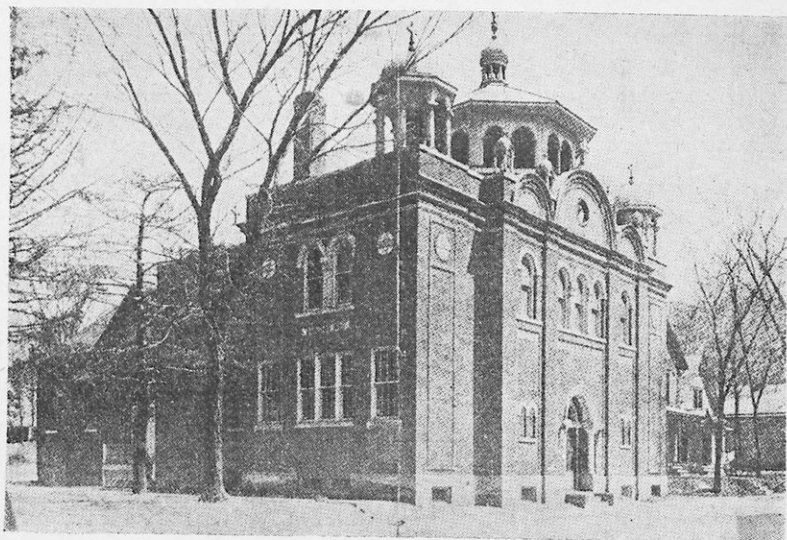
Και τó μόνο όνειρο τών εκεί Έλλήνων είναι νά ξαναγυρίσουν, νά ζήσουν και νά πεθάνουν στα άγια χώματα της Ιδιαίτερας πατριδας τους. Δεν υπάρχει δέ μέρος στην Ελλάδα, πού νά μñ έχη στείλει κάποιον άνθρωπο στην Άμερική. Γι' αυτό κι έμεις οί Έλληνες πολύ αγαποϋμε τή μεγάλη και φίλη αυτή χώρα, πού τή λέμε απλά Άμερική.

Έπίσημη θρησκεία στις Ένωμένες Πολιτείες δεν υπάρχει. Καθένας είναι έλεύθερος νά πιστεύη και νά λατρεύη όποια θρησκεία έχει.

Οι κάτοικοι ασχολοῦνται στὴ γεωργία, στὴν κτηνοτροφία, στὸ ἐμπόριο, στὴ βιομηχανία.

Ἐπειδὴ ἡ χώρα ἔχει ἀφθονες πρῶτες ὕλες, δηλ. κάρβουνο, σίδηρο, πετρέλαιο καὶ πολλές ὑδατοπτώσεις (λευκὸς ἄνθραξ), ἔχει πάρα πολλὰ ἐργοστάσια.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι πυκνή, ὅσο σὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Τραῖνα, ἀναρίθμητα αὐτοκίνητα, πλοῖα, τρέχουν σὲ κάθε

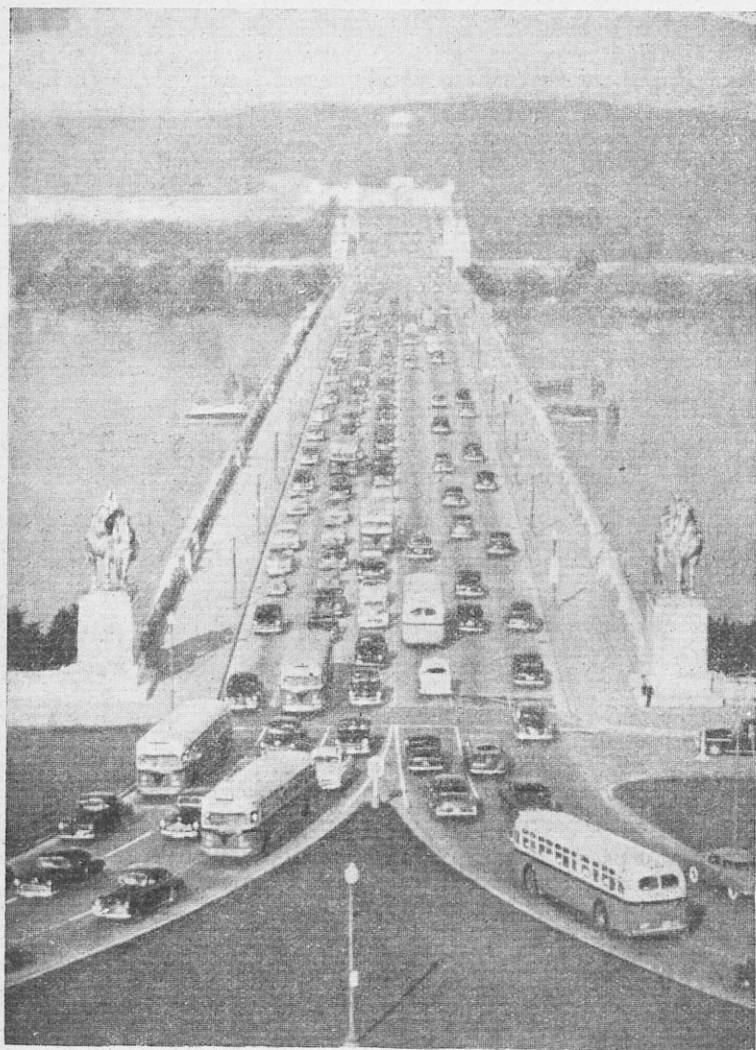

Εἰκ. 65. Ἑλληνικὴ ἐκκλησία στὴν Ἀμερικὴ (Ἰλλινόις).

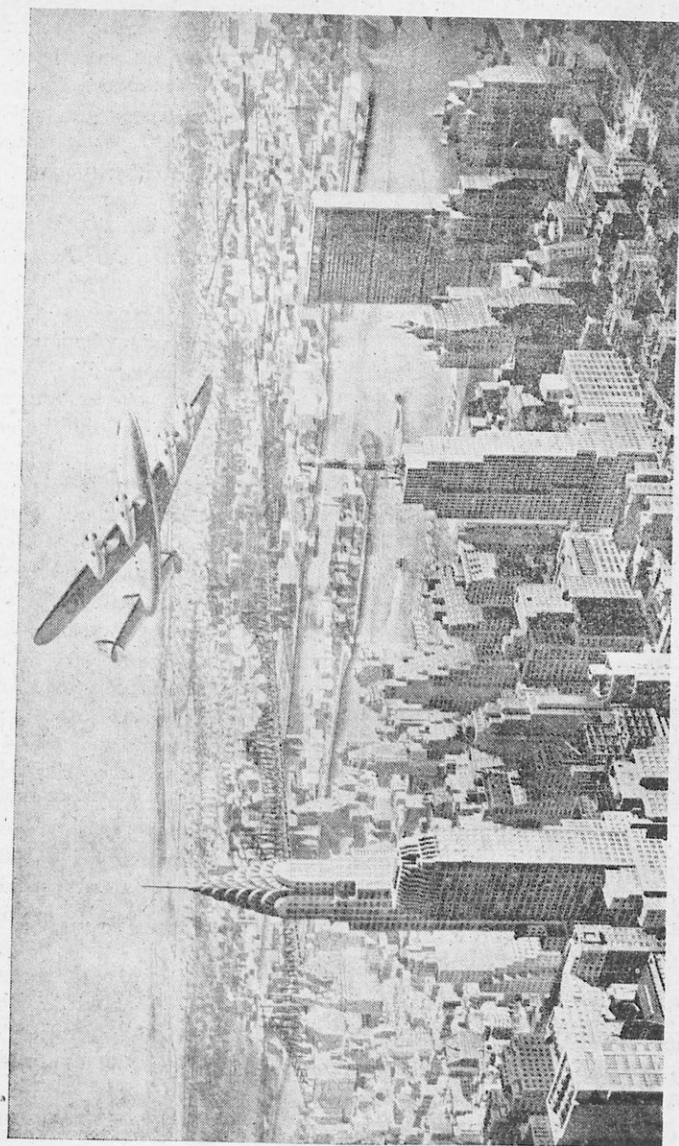
διεύθυνσι καὶ μεταφέρουν ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες. Καὶ πυκνὸ δίκτυο ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν ὑπάρχει (εἰκ. 66).

Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ 48 Πολιτεῖες (κράτη). Γι' αὐτὸ στὴν ἀμερικανικὴ σημαία θὰ ἴδῃτε 48 ἄστρα. Μερικὲς Πολιτεῖες εἶναι πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὅλες ὁμως ἀποτελοῦν ἓνα κράτος, τὴν Ὁμόσπονδη Δημοκρατία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, μὲ πρωτεύουσα τὴν ὠραιότερα πόλι **Οὐάσιγκτων**. Ἐδῶ μένει ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας (στὸν Λευκὸ Οἶκο) καὶ ἡ Βουλὴ μὲ τὴ Γερουσία (στὸ Καπιτώλιο).

Ἡ μεγαλύτερα ὁμως πόλις τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου,

Εικ. 66. Γέφυρα στον Ποτομάχ.

Εικ. 67. Η Νέα Υόρκη με τους ουρανοξύστες από αεροπλάνου.

είναι η Νέα Υόρκη. Είναι το μεγαλύτερο εμπορικό λιμάνι, με 10 εκατομμύρια σχεδόν κατοίκους. Είναι χτισμένη στις έκβολές των ποταμών Ανατολικού και Χάντσον. Και θαυμάζει κανείς σ' αυτή τα μεγαλοπρεπή και πολυώροφα κτίρια (ούρανοξύστες). Το μεγαλύτερο έχει περίπου 400 μέτρα ύψος και 120 πατώματα. Κάθε ούρανοξύστης είναι μια ολόκληρη πόλις (εικ. 67).

Εικ. 68. Το άγαλμα της Ήλευθερίας.

Από τη Νέα Υόρκη ξεκινούν πληθθος σιδηροδρομικών γραμμών για το έσωτερικό και τα δυτικά παράλια του Ειρηνικού.

Επειδή μέσα στην πόλι είναι πυκνή ή συγκοινωνία, υπάρχουν πληθος γέφυρες, υπόγειοι σήραγγες και έναέριοι σιδηρόδρομοι.

Μπροστά στο λιμάνι βρίσκεται σε νησάκι το πελώριο άγαλμα της Ήλευθερίας. Είναι δώρο της Γαλλίας και με ισχυρό ήλεκτρικό προβολέα φωτίζει την είσοδο του λιμανιού (εικ. 68).

Άλλες μεγάλες πόλεις είναι η Βοστώνη, Φιλαδέλφεια, Βαλτιμόρη (στά παράλια του Ατλαντικού), ή Νέα Όρλεάνη, λιμάνι εξαγωγής βάμβακος, ο Άγιος Φραγκίσκος και Λος Άντζελες (στά παράλια του Ειρηνικού).

Κοντά στην τελευταία βρίσκεται το Χόλλυγουντ, που έχει

πλήθος εργαστήρια (στούντιο) κινηματογραφικών ταινιών (φίλμ). Μεγάλες πόλεις του έσωτερικού είναι : 1) Το **Σικάγο**, ή βασίλισσα των λιμνών. Έχει τα μεγαλύτερα σφαγεία του κόσμου και είναι κέντρο έμπορίου σίτου και ξυλείας. 2) Το **Νητηρόϊτ**. 3) Το **Πίτσμπουργκ**, ή βασίλισσα του σιδήρου. Έχει πλήθος εργοστασίων. 4) Ο **Άγιος Λουδοβίκος** (Σαιν Λουί).

Στις Ήνωμένες Πολιτείες ανήκει και η χερσόνησος **Άλάσκα**. Βρίσκεται στο ΒΔ. άκρο της Ήμερικής και κατοικείται από Έσκιμώους και όλιγους λευκούς. Έχει πλούσια όρυκτά προϊόντα : χρυσό, άσήμι, γαιάνθρακες, χαλκό και δασικά : ξυλεία. Ακόμη έχει και άλιευτικά, κυρίως σολωμούς.

Όλοι οί κάτοικοι της Άλάσκας μόλις φθάνουν τις 60.000. Ο πληθυσμός όμως των Ήνωμένων Πολιτειών είναι περίπου 150 εκατομμύρια κατοίκων.

4. ΜΕΞΙΚΟ

Το Μεξικό είναι 15 φορές μεγαλύτερο σ' έκταση από την Ελλάδα. Βρίσκεται στα νότια των Ήνωμένων Πολιτειών και είναι, ώς επί το πλείστον, ένα μεγάλο όροπέδιο. Ύψηλότερα βουνά είναι η **Σιέρρα Μάντρε** και το ένεργό ήφαίστειο **Ποποκατεπέτλ** (βουνό που καπνίζει).

Αν και ανήκει στην Τροπική ζώνη, έχει κυρίως εύκρατο κλίμα. Μόνο τα παράλια έχουν τροπικό. Στο έσωτερικό όροπέδιο πέφτουν λίγες βροχές. Έτσι έδω δέν υπάρχουν δάση. Μόνο μερικά φυτά με σαρκώδη κορμό και φύλλα (κάκτος).

Το έδαφος όμως αυτό είναι κατάλληλο για λιβάδια. Και πολλά κοπάδια ζούν εκεί.

Σε μερικά πάλι μέρη, που ποτίζονται, καλλιεργούνται δημητριακά. Στα παράλια που έχουν θερμό κλίμα υπάρχουν τροπικά δάση. Και καλλιεργούν έδω ξαχαροκάλαμο, βαμβάκι, καπνό, κακάο. Το κλίμα όμως είναι άνθυγιεινό (είκ. 69).

Ο κυριώτερος πλοΐτος του Μεξικού είναι το άσήμι. Βγάζει το περισσότερο στον κόσμο. Γι' αυτό το Μεξικό το λένε «χώρα του άργουρου». Επίσης παράγει πολύ πετρέλαιο.

Στο Μεξικό κατοικούσαν πολλοί και πολιτισμένοι άνθρωποι, όταν οί Εύρωπαίοι ανέκάλυψαν την Ήμερική (Άζτέκοι). Οί Ίσπανοί κατακτηται του Μεξικού άνεμίχθησαν με τους Ιθαγενείς. Έτσι σήμερα οί κάτοικοι είναι Ίνδιάνοι, μιγάδες και όλιγοι λευκοί (Ίσπανοί) (είκ. 70).

Είχ. 69. Καρποί κακάου.

Ἡ χώρα ἦταν ἰσπανικὴ ἀποικία. Τὸ 1823 ἐπανεστάτησε κι ἔγινε κράτος ἀνεξάρτητο. Εἶναι δημοκρατία καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 28 Πολιτεῖες (κράτη).

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Μεξικοῦ εἶναι περίπου 20 ἑκατομμύρια. Ὅλοι μιλοῦν Ἰσπανικὰ καὶ εἶναι Χριστιανοὶ (καθολικοί).

Εἰκ. 70. Κορίτσια μιγάδων.

Πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ πόλις **Μεξικό**. Βρίσκεται ψηλά σὲ ἐξαιρετικὴ τοποθεσία, μὲ γύρω λίμνες καὶ χιονοσκέπαστα βουνὰ καὶ ἠφαιστεια.

Ἀξιόλογα λιμάνια τοῦ Μεξικοῦ εἶναι οἱ πόλεις: **Βέρα - Κρούζ**, **Ταμπίκο**, πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ, καὶ **Ἀκαπούλκο**, πρὸς τὸν Εἰρηγικὸ.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιοί είναι οι σπουδαιότεροι ποταμοί της Β. 'Αμερικής ;
2. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες λίμνες ;
3. Ποιά είναι τα κυριώτερα προϊόντα του Καναδά ;
4. Τι θαυμάζετε πιο πολύ στις 'Ηνωμένες Πολιτείες της 'Αμερικής ;
5. Ποιά ζώα της 'Αμερικής δεν υπάρχουν άλλοι ;
6. Ποιός είναι ο άρκετος πλούτος των 'Ηνωμένων Πολιτειών ;
7. Τι ξέρετε για τους κατοίκους του Μεξικού ;
8. Ποιά είναι τα σπουδαιότερα προϊόντα του Μεξικού ;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Κάμετε στο τετράδιό σας τη Βόρειο 'Αμερική. Χωρίσετε τα κράτη και τοποθετήστε τις πρωτεύουσες.
2. Κάμετε δυο φορές μεγαλύτερο το χάρτη των 'Ηνωμένων Πολιτειών του βιβλίου σας. Γράψετε τα όρη, τους ποταμούς, τις λίμνες και τις μεγαλύτερες πόλεις.
3. Κάμετε σε χαρτόνι γεωφυσικό χάρτη της Β. 'Αμερικής. Χρωματίστε τον.
4. Κάμετε με πλαστιλίνη ή πηλό σε κόντρα πλακέ (ψιλό σανίδι) τη Β. 'Αμερική.

Γ'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώστε :

1. «Χώρα του σίτου» είναι — — .
2. «Βασίλισσα του σιδήρου» λέγεται — — .
3. Το Μεξικό λέγεται «χώρα του — — .
4. Μισοιπής σημαίνει — — — .
5. — — σημαίνει «πράσινη χώρα».

Διαγράψτε ό,τι δεν είναι σωστό :

1. Τα όρη Κορδελλιέρες βρίσκονται στη (Βόρειο - Νότιο) 'Αμερική.
2. 'Ο μεγαλύτερος ποταμός του κόσμου σε νερά είναι (ο Μισοιπής - ο 'Αμαζόνιος).
3. Το περισσότερο πετρέλαιο βγαίνει (στο Μεξικό - στην Καλιφόρνια).
4. Το καλύτερο σιτάρι βγαίνει (στο Μεξικό - στη Μανιτόμπα).
5. 'Η 'Αλάσκα ανήκει (στις 'Ηνωμ. Πολιτείες - στον Καναδά - στη Δανία).

Β'. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

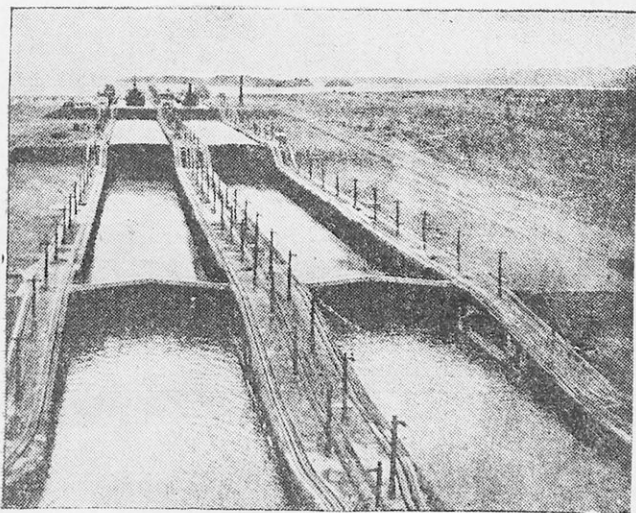
Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ κράτη **Γουεταμάλα, Σαλβαντόρ, Νικαράγουα, Ὀνδούρα, Κόστα Ρίκα, Παναμᾶ** καὶ ἀπὸ τὰ νησιά τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἀντίλλες ἢ Δυτικὲς Ἰνδίες.

1. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὸ ἔδαφος εἶναι ἠφαιστειογενές καὶ γι' αὐτὸ πολὺ εὐφορο. Τὸ κλίμα στὰ χαμηλὰ μέρη καὶ τὰ παράλια εἶναι θερμὸ, ὕγρὸ καὶ πολὺ ἀνθυγιεινόν.

Σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι : καφές, ζαχαροκάλαμο, κακάο, μπανάνες, ἀραβόσιτος, καουτσούκ, πολύτιμη ξυλεία.

Οἱ κάτοικοι εἶναι περίπου ἕξ ἑκατομμύρια μιγάδες καὶ Ἰνδιάνοι.

Εἰκ. 71. Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ.

Κυριώτερες πόλεις εἶναι : **Γουεταμάλα, Σάν Σαλβαντόρ, Σάν Χοσέ, Παναμᾶς.**

Στὸν Παναμᾶ ὑπάρχει τὸ νεώτερο θαῦμα, ἡ διώρυξ, μήκους 80 περίπου χιλιομέτρων. Ἔτσι τὰ πλοῖα δὲν εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ κά-

μουν τὸ γῦρο τῆς Ν. Ἀμερικῆς γιὰ νὰ πᾶνε ἀπὸ τὸν ἕνα ὠκεανὸ στὸν ἄλλο (εἰκ. 71).

2. ΝΗΣΙΑ ΑΝΤΙΛΛΕΣ

Εἶναι πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ νησιά πρὸς Α. τοῦ Μεξικανικοῦ Κόλπου. Ξεχωρίζουν σὲ Μεγάλες καὶ Μικρὲς Ἀντίλλες. Τὰ πιὸ ἀξιόλογα ἀπὸ τὰ νησιά αὐτὰ εἶναι: 1) ἡ **Κούβα** (τὸ μαργαριτάρι τῶν Ἀντιλλῶν). Εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία, μεγάλη ὅσο ἡ Ἑλλάδα. Εἶναι πολὺ εὐφορη. Παράγει πολὺ ζαχαροκάλαμο (ζάχαρι) καὶ ἐκλεκτὸ καπνὸ (ποῦρα Ἀβάνας), βαμβάκι, καφέ, πολύτιμη ξυλεῖα.

Τὴν Κούβα ἀνεκάλυψε ὁ Κολόμβος. Καὶ στὴν πρωτεύουσά της Ἀβάνα εἶναι ἐνταφιασμένο τὸ λείψανό του.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κούβας εἶναι Μαῦροι, μιγάδες καὶ λευκοὶ, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν Ἀντιλλῶν.

2) Ἡ Ἀϊτή, 3) ἡ Ζαμαΐκα, 4) τὸ Πόρτο-Ρίκο κλπ.

Γ'. ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ

Βρίσκεται πρὸς βορρᾶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ ἔχει ἕκτασι ὅση καὶ ἡ Αἴγυπτος. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι μόλις 4 ἑκατομμύρια κάτοικοι. Βενεζουέλα σημαίνει «Μικρὴ Βενετία». Ἡ χώρα ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ἀπέραντες πεδιάδες χωρὶς δέντρα (λιάνος).

Παράγει κακάο, καφέ, ζαχαροκάλαμο, πετρέλαιο καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Καρακάς**. Ἄλλη πόλι εἶναι ἡ **Μαρακάϊμπο**. Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἰνδιάνοι, μιγάδες καὶ Ἴσπανοί.

2. ΚΟΛΟΜΒΙΑ

Εἶναι λίγο μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ Βενεζουέλα καὶ βρίσκεται στὰ νοτιοδυτικὰ της.

Ἔχει πολλὰ δάση καὶ ἀρκετὲς πεδιάδες.

Παράγει σιτηρὰ, καπνὸ, καφέ, ζαχαροκάλαμο καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἐπίσης ἔχει μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ πλατίνης.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Μπογκότα**.

Οἱ κάτοικοι εἶναι ὅπως καὶ τῆς Βενεζουέλας.

3. ΓΟΥΪΑΝΑ

Είναι άποικία τής Γαλλίας, τής 'Αγγλίας και τής 'Ολλανδίας. Τό μεγαλύτερο μέρος τό κατέχει ή 'Αγγλία και τό λιγώτερο ή Γαλλία.

"Εχει πολλά δάση και σαβάνες. Τό κλίμα έδω είναι άνθυγιινό.

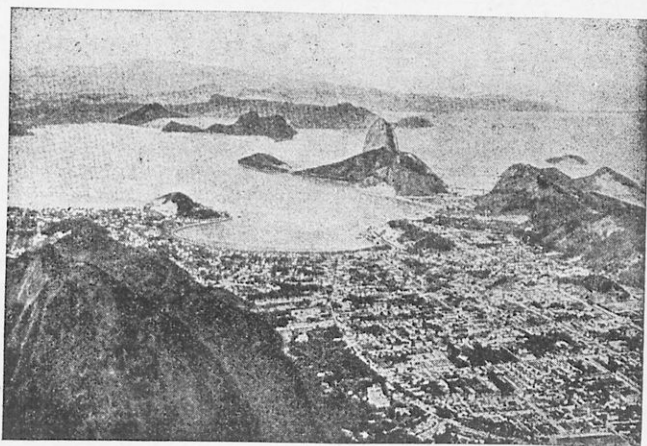
Παράγει σιτηρά, καφέ, κακάο, ζαχαροκάλαμο, χρυσό, καουτσούκ.

Οί κάτοικοι είναι περίπου 600.000 Μαύροι, μιγάδες και λίγοι λευκοί.

Οί σπουδαιότερες πόλεις είναι ή **Τζωρτζτάουν**, ή **Παραμαρίμπο** και ή **Καγιάν**.

4. ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Είναι τό μεγαλύτερο κράτος τής Ν. 'Αμερικής. "Εχει έκτασι όση περίπου και οί 'Ηνωμένες Πολιτείες τής Βορείου, χωρίς τήν 'Αλάσκα.

Εικ. 72. Ρίο 'Ιανέιρο.

Τό βόρειο τμήμα της είναι πεδινό και τό διαρρέει ό ποταμός 'Αμαζόνιος με τούς άπειροπληθείς παραποτάμους του. Οί μεγαλύτεροι είναι ό **Ρίο Νέγκρο** και ό **Μαντέϊρα**.

Τό κλίμα στην πεδιάδα του 'Αμαζονίου είναι τροπικό με πολλές βροχές και πολύ άνθυγιινό. "Υπάρχουν έδω άπέραντα τροπικά δάση (σέλβας), άδιαπέραστα και άνεξερεύνητα άκόμη.

Πρός τά ΝΑ. τής Βραζιλίας τό έδαφος είναι όροπέδιο (Μάτο

Γκρόσο) με μερικά ψηλά βουνά. 'Απ' αυτά πηγάζει ο ποταμός **Σάν Φραντζίσκο**.

Στά παράλια ή βλάστησι είναι πλούσια με τροπικές καλλιέργειες. Στο έσωτερικό όμως του όροπεδίου οί βροχές είναι λίγες. 'Απέραντες σαβάνες υπάρχουν εκεί (λιάνος), κατάλληλες για κτηνοτροφία.

'Η Βραζιλία παράγει πλούσια προϊόντα. Το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο είναι ο φημισμένος **καφές** Βραζιλίας. Παράγει όμως και καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, καπνό, κτηνοτροφικά. "Έχει τέλος και μεταλλεία χρυσοῦ, άδαμάντων και μαγγανίου.

Οί κάτοικοι είναι περίπου 50 εκατομμύρια. Οί περισσότεροι είναι Εύρωπαίοι άποικοι και κυρίως Πορτογάλοι. 'Υπάρχουν όμως πολλοί Μαύροι, μιγάδες και 'Ινδιάνοι ('Ερυθρόδερμοι). 'Επίσημη γλώσσα είναι ή Πορτογαλική.

'Η Βραζιλία είναι έλευθερη δημοκρατία και άποτελείται από 20 Πολιτείες.

Πρωτεύουσα του κράτους είναι ή πόλις **Ρίο 'Ιανέιρο** (Τζανέιρο), με ώραιότατο φυσικό λιμάνι και πλήθος φυσικές όμορφίες. Είναι το σπουδαιότερο και έμπορικότερο λιμάνι της Ν. 'Αμερικής (εικ. 72).

"Άλλες πόλεις είναι ή **Περναμπουόκο**, ή **Σάντος**, ή **Σάν Πάολο**. Στη Βραζιλία έχουν μεταναστεύσει και ζοῦν άρκετοί "Έλληνες.

5. ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ

Τριπλασία σε έκταση από την 'Ελλάδα και με ένα εκατομμύριο κατοίκους, βρίσκεται στα ΝΔ. της Βραζιλίας. "Έχει πρωτεύουσα την πόλι **'Ασουνθιόν** (Κοίμησις της Θεοτόκου).

'Η Παραγουάη έχει άνεπτυγμένη κτηνοτροφία και έξάγει δέρματα.

6. ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ

Είναι λίγο μεγαλύτερη από την 'Ελλάδα, με 2,5 εκατομμύρια κατοίκους. Βρίσκεται στο νότιο άκρο της Βραζιλίας.

Παράγει δημητριακά. 'Αλλά κυρίως έχει καλή κτηνοτροφία βοδιών και προβάτων.

Οί κάτοικοι είναι πορτογαλικής και ισπανικής καταγωγής. 'Υπάρχουν όμως και πολλοί 'Ιταλοί άποικοι.

Πρωτεύουσα είναι ή **Μοντεβίδεο**, έμπορικό λιμάνι στις έκβολές του ποταμοῦ **Ρίο ντε λά Πλάτα**.

7. ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Είναι τὸ δεύτερο μεγάλο καὶ ἀξιόλογο κράτος τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Εἶναι σχεδὸν 20 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μὲ πληθυσμὸ γύρω στὰ 15 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Τὸ ἔδαφός της εἶναι ἀπέραντες πεδιάδες (πάμπας) καὶ πρὸς Ν. ἔρημικὲς στέππες (Παταγωνία). Μόνο πρὸς Δ. χωρίζεται ἀπὸ τὴ Χιλὴ μὲ τὴς Κορδελλιέρες τῶν Ἄνδεων, μὲ ψηλότερη κορφή τὴν Ἄκονκάγουα (7.000 μ.).

Εἶναι λοιπὸν χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ καὶ πλουσιωτάτη. Ποτίζεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ Παράνα.

Παράγει πολὺ σιτάρι, ἀραβόσιτο, βαμβάκι καὶ μαλλιὰ, δέρματα, κρέατα (κονσέρβες καὶ κατεψυγμένα), τυριά, βούτυρα.

Οἱ κάτοικοι εἶναι ἰσπανικῆς καταγωγῆς. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μιγάδες (Γκάουτσος), λίγοι Ἰνδιάνοι (Ἐρυθρόδερμοι) καὶ ἀρκετοὶ Εὐρωπαῖοι μετανάσται. Ἐπίσημη γλῶσσα εἶναι ἡ Ἰσπανικὴ.

Ἡ Ἀργεντινὴ εἶναι ἐλεύθερη δημοκρατία, μὲ πρωτεύουσα τὴν ὄραιοτάτη πόλι καὶ σπουδαῖο ἐμπορικὸ λιμάνι Μπουένος Ἀἴρες (καλοὶ ἄνεμοι), στὶς ἐκβολὲς τοῦ ποταμοῦ Ρίο ντὲ λὰ Πλάτα. Εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι ἡ Λὰ Πλάτα καὶ ἡ Ροζάριο.

Ἡ νότιος περιοχὴ τῆς Ἀργεντινῆς λέγεται Παταγωνία. Εἶναι ἀχανεῖς καὶ ἔρημες πεδιάδες, ἄδεντρες, ἄγονες καὶ ἀνεμόδαρτες. Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι ψυχρὸ καὶ δριμύ. Τὸ καλοκαίρι πάλι κάνει πολλὴ ζέστη.

Σπάνιο ζῶο τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ λάμα ἢ γκουανάκο, χρήσιμο γιὰ τὸ κρέας καὶ τὸ δέρμα του. Ἐδῶ ἐπίσης ζῆ ὁ πούμα (ἀμερικανικὸς λέων) καὶ τὸ σαρκοφάγο πουλί κόνδωρ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Παταγωνίας εἶναι ἄγριοι Ἰνδιάνοι, πολὺ ψηλοὶ, πού ζοῦν ἀπὸ τὸ κунήγι.

Στὸ νότιο ἄκρο βρίσκεται τὸ νησί Γῆ τοῦ Πυρὸς μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Μαγγελάνου.

8. ΧΙΛΗ

Εἶναι ἡ δυτικὴ παραλιακὴ χώρα μετὰ τὴς Κορδελλιέρες τῶν Ἄνδεων. Εἶναι στενὴ σὲ πλάτος καὶ πολὺ μεγάλη σὲ μῆκος (5 καὶ πλέον φορές τὸ μῆκος τῆς Ἑλλάδος).

Ἐχει ἕκτασι ὄση καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία, μὲ πληθυσμὸ περίπου 5 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Τὸ κεντρικὸ τμήμα τῆς εἶναι πλούσιο σὲ καλλιέργειες καὶ τὸ βόρειο σὲ μεταλλεῖα χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ νίτρου (λίπασμα).

Εἶναι τὸ τρίτο σπουδαῖο κράτος τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Σαντιάγο**. Ἄλλη πόλις εἶναι ἡ **Βαλπαράιζο**.

Οἱ κάτοικοι εἶναι κυρίως ἰσπανικῆς καταγωγῆς.

9. ΒΟΛΙΒΙΑ

Εἶναι ἐλεύθερο κράτος στὸ κέντρο τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Εἶναι μεγάλο ὅσο καὶ ἡ Ἀβησσυνία, μὲ 3 ἑκατομμύρια περίπου κατοίκους.

Ἐδῶ ψηλὰ στὶς Ἄνδεις βρίσκεται ἡ λίμνη **Τιτικάνα**.

Κύριο προϊόν τῆς χώρας εἶναι τὸ ἀσήμι.

Πρωτεύουσα ἔχει τὴν **Λαπάζ**.

10. ΠΕΡΟΥ

Βρίσκεται πρὸς Β. τῆς Χιλῆς καὶ στὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

Εἶναι μεγάλο ὅσο περίπου καὶ ἡ Βολιβία, μὲ 8 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Παράγει καουτσούκ, ἐκλεκτὴ ξυλεία, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ νίτρο (γκουανό).

Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἰνδιάνοι, μιγάδες καὶ Ἴσπανοί. Κάποτε ἐδῶ εἶχαν ἀξιόλογο πολιτισμὸ (οἱ Ἰνκας).

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ **Λίμα**, ἐμπορικὴ πόλις.

11. ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ

Πρὸς Ν. τῆς Κολομβίας βρίσκεται ἡ Δημοκρατία τοῦ Ἰσημερινοῦ, μὲ 3 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Εἶναι τρεῖς φορές ὅμως μεγαλύτερη ἀπ' τὴν πατρίδα μας.

Ἐχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλυκὸ κλίμα καὶ φυσικὲς καλλονές.

Παράγει καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, κακάο, ἀραβόσιτο, χρυσὸ καὶ πετρέλαιο.

Οἱ κάτοικοι εἶναι ἰσπανικῆς καταγωγῆς καὶ Ἰνδιάνοι.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλις **Κουΐτο**, σὲ θαυμασιὰ κοιλάδα τῶν Ἄνδεων. Ἐδῶ πλησίον ὑψώνεται μεγαλόπρεπα ἡ κορυφὴ **Χιμποράζο** καὶ τὸ ἐνεργὸ καὶ χιονισμένο ἠφαίστειο **Κοτοπάξι**.

Α'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῦ βγαίνει ὁ περισσότερος καφές ;
2. Ποιοὶ οἱ σπουδαιότεροι παραπόταμοὶ τοῦ Ἄμαζονίου ;
3. Ποιὰ τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Ἀργεντινῆς ;
4. Τί ξέρετε γιὰ τὴν Παταγωνία ;
5. Ποιὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο κράτος τῆς Ν. Ἀμερικῆς ;
6. Ποιὰ εἶναι ἡ ὑψηλότερα κορυφή τῶν Ἄνδεων ;
7. Ποιὸς ἀρχαῖος λαὸς τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀνέπτυξε πολιτισμὸ ;

Β'. ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Σχεδιάσετε στὸ τετράδιο πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς.
2. Κάμετε ἀνάγλυφο χάρτη αὐτῆς.
3. Κάμετε παραγωγικὸ χάρτη τῆς Βραζιλίας.
4. Διαβάσετε κεφάλαια σχετικὰ μὲ τὴ Βραζιλία, τὴν Ἀργεντινὴ καὶ τὴ Χιλὴ στὸ βιβλίο τοῦ Δ. Δημητράκου «Ὁ Κόσμος».
5. Παρακολουθήτε τὰ «Γεωγραφικὰ ἀναγνώσματα» Ντούζου - Παπανδρέου. Θὰ πλουτίζετε τὶς γνώσεις σας μ' εὐχάριστο τρόπο.

Γ'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώσετε :

1. Βενεζουέλα σημαίνει «μικρὴ — ».
2. «Μαργαριτάρι τῶν Ἀντιλλῶν» λέγεται ἡ — .
3. Οἱ πεδιάδες τῆς Ἀργεντινῆς λέγονται — .
4. Πρωτεύουσα τῆς Χιλῆς εἶναι ἡ — .

Διαγράψετε ὅ,τι δὲν ταιριάζει :

1. Πρωτεύουσα τῆς Κολομβίας εἶναι ἡ (Κουίτο - Μπογκότα).
2. Τὰ τροπικὰ δάση τοῦ Ἄμαζονίου λέγονται (σέλβας - λιάνος).
3. Τὸ Κοτοπάξι εἶναι (ἠφαίστειο - κράτος).
4. Ὁ ἀμερικανικὸς λέων λέγεται (γιαγκουαρ - πούμα).
5. Ἡ πόλις Πραιτώρια βρίσκεται στὴν (Ἀσία - Ἀφρικὴ - Αὐστραλία - Ἀμερικὴ).
6. Ὁ ποταμὸς Μώρραιη βρίσκεται στὴν (Ἀσία - Ἀφρικὴ - Αὐστραλία - Ἀμερικὴ).
7. Τὸ νησί Κεϋλάνη ἀνήκει στὴν (Ἀσία - Ἀφρικὴ - Αὐστραλία - Ἀμερικὴ).
8. Ἡ λίμνη Ὀντάριο βρίσκεται στὴν (Ἀσία - Ἀφρικὴ - Αὐστραλία - Ἀμερικὴ).

ΠΙΝΑΞ Α΄.
ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Αύξων αριθμός	Κράτος ή χώρα	Έκταση σε χιλιάδες τετρ. χιλιόμετρα	Πληθυσμός σε εκατομμύρια κατοίκων	Κυριότερες πόλεις με κατοίκους σε χιλιάδες
Α΄. Βορείου				
1.	Καναδάς	10,000	11	Πρωτ. Όττάβα (150) Μοντρέαλ (1.000) Τορόντο (800)
2.	Γροιλανδία	2,000	0,015	—
2.	Ήνωμ. Πολιτείες (με Άλάσκα)	9,500	150	» Ούάσιγκτων (500) Νέα Υόρκη (12.000) Σικάγο (4.000) Φιλαδέλφεια (2.000)
4.	Μεξικό	1,800	20	» Μεξικό (1.000)
Β΄. Κεντρικής				
1.	Κεντρ. Ήπειρωτική Άμερική	550	6,5	» Γουατεμάλα (150) Σάν Σαλβαντόρ (100) Άβάνα (600)
2.	Άντίλλες νήσοι	200	12	
Γ΄. Νοτίου				
1.	Βενεζουέλα	1,000	4	» Καρακάς (150)
2.	Κολομβία	1,000	8,5	» Μπογκότα (250)
3.	Γουϊάνα	440	0,6	» Τζωρτζτάουν (70)
4.	Βραζιλία	8,500	50	» Ρίο Ιανέιρο (1.500)
5.	Παραγουάη	460	1	» Άσουνθιόν (150)
6.	Ούρουγουάη	200	2,5	» Μοντεβιδεο (500)
7.	Άργεντική	2,800	15	» Μπουένος Άϊρες (2,5)
8.	Χιλή	750	5	» Σαντιάγο (700)
9.	Βολιβία	1,200	3	» Λαπάζ (200)
10.	Περου	1,200	8	» Λίμα (300)
11.	Ίσημερινός	400	3	» Κουΐτο (150)

ΠΙΝΑΞ Β'.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

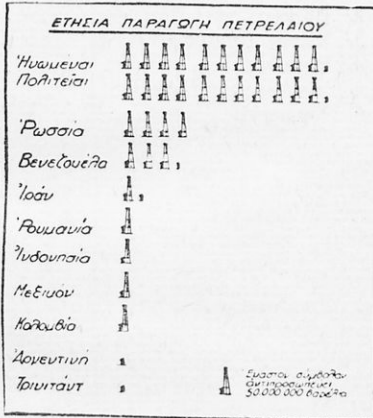
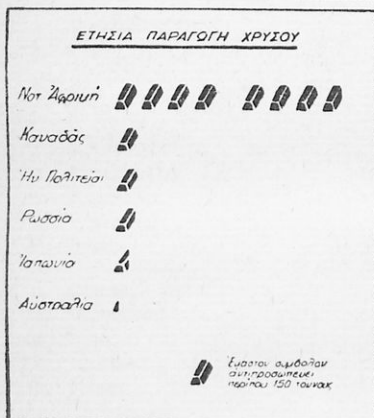
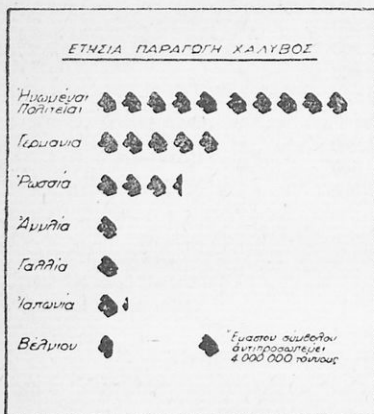
1. Μισισσιπής	μήκος	7.000	χιλιόμετρα
2. Μακένζις	»	4.500	»
3. "Άγιος Λαυρέντιος	»	3.500	»
4. Γιούκων	»	3.000	»
5. Ρίο Γκράντε	»	2.900	»
6. *Αμαζόνιος	»	5.600	»
7. Ρίο ντέ λά Πλάτα	»	3.900	»
8. Σάν Φραντζίσκο	»	2.900	»
9. Όρενόκος	»	2.400	»

ΠΙΝΑΞ Γ'.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΟΡΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

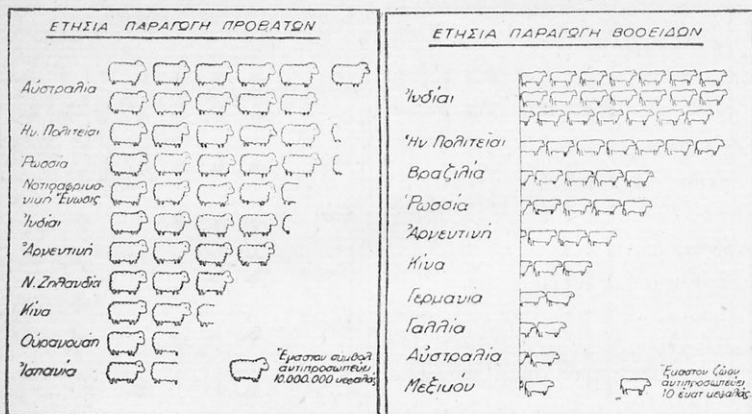
1. Μάκ Κίνλεϋ (Άλάσκα)	ύψος	6.240	μέτρα
2. Ποποκατεπέτλ (Μεξικό)	»	5.500	»
3. Σιέρρα Νεβάδα (Η.Π.Α.)	»	4.400	»
4. Βραχώδη	»	4.400	»
5. Άκονκάγουα ("Άνδεις)	»	7.010	»
6. Χιμποράζο	»	6.300	»

ΠΙΝΑΞ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
Είσαγωγή	3
ΜΕΡΟΣ Α'	5 - 31
1. Στοιχεῖα Μαθηματικῆς Γεωγραφίας	5
α) Γενική ἐπισκόπησις τῆς γῆς	5
β) Ὅριζων	7
γ) Κύκλοι τῆς γῆς. 1. Ἰσημερινός - Παράλληλοι	8
2. Μεσημβρινός	10
δ) Γεωγραφικὸν πλάτος	12
ε) Γεωγραφικὸν μῆκος	12
στ) Ζῶναι τῆς γῆς	13
ζ) Χαρτογράφησις	15
Ἐρωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ἀσκήσεις	17
2. Στοιχεῖα Φυσικῆς Γεωγραφίας	18
α) Ξηρά	18
β) Θάλασσα	21
γ) Ἀτμόσφαιρα	24
δ) Ὑγρασία	28
ε) Κλίμα	29
3. Στοιχεῖα Ἀνθρωπογεωγραφίας	31
Ἐρωτήσεις - ἀσκήσεις	31
ΜΕΡΟΣ Β'. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ	32 - 153
1. Ἀσία	33
Γενική ἐξέτασι. α) Φυσικῆ - Οἰκονομικῆ	33
β) Πολιτικῆ	36

	Σελίς
Α'. Δυτική 'Ασία	37
1. Μικρά 'Ασία (Τουρκία)	38
1α. Κύπρος	40
2. Συρία	40
3. Παλαιστίνη	41
4. Μεσοποταμία ('Ιράκ)	43
5. 'Αραβία	43
6. Περσία	46
7. 'Αφγανιστάν	46
8. 'Υπερκαννασία	48
'Ερωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ασκήσεις	48
Β'. Νότιος 'Ασία	50
1. 'Ινδίες	50
2. 'Ινδοκίνα	57
3. 'Ινδονησία	60
'Ερωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ασκήσεις	62
Γ'. Κεντρική 'Ανατολική 'Ασία	62
1. Κίνα	62
2. Κινεζικά έδάφη	66
3. 'Ιαπωνία	67
Δ'. Βόρειος 'Ασία	69
1. Σιβηρία	69
2. 'Υπερκασπία	70
'Ερωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ασκήσεις	71
Πίναξ κρατών, ποταμών και δρέων 'Ασίας	73
2. 'Αφρική	75
Γενική εξέταση: α) Φυσική - Οικονομική	76
β) Πολιτική	79
Α'. Βόρειος 'Αφρική	81
1. Αίγυπτος	81
2. Λιβύη	88
3. Βόρειος Γαλλική 'Αφρική (Τυνησία - 'Αλγερία - Μαρόκο)	89
4. Σαχάρα	91

	<i>Σελίς</i>
Β'. Δυτική και Κεντρική 'Αφρική	92
1. Σουδάν	92
2. Λιβερία	94
3. Γαλλική 'Ισημερινή 'Αφρική (Καμερόν)	94
4. Κογκό	95
5. 'Αγκόλα	96
'Ερωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ασκήσεις	96
Γ'. Νότιος 'Αφρική	97
1. Νοτιοαφρικανική 'Ενωσις	97
2. Μοζαμβίκη	100
Δ'. 'Ανατολική 'Αφρική	100
1. 'Αγγλική 'Αφρική (Περιοχή Λιμνῶν)	100
2. 'Αβησσυνία	102
3. 'Ερυθραία	103
4. Σομαλία	103
Ε'. Νῆσοι 'Αφρικής	103
Α'. 'Ατλαντικοῦ 'Ωκεανοῦ	103
Β'. 'Ινδικοῦ 'Ωκεανοῦ	104
'Ερωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ασκήσεις	104
Πίναξ χωρῶν, ὄρεων καὶ ποταμῶν 'Αφρικής	106
3. Αὐστραλία - 'Ωκεανία	107
1. Αὐστραλία	107
Γενικὴ ἐξέτασι : α) Φυσικὴ - Οἰκονομικὴ	107
β) Πολιτικὴ	111
2. Μελανησία	112
3. Μικρονησία	113
4. Πολυνησία	113
'Ερωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ασκήσεις	114
Πίναξ χωρῶν, ποταμῶν, ὄρεων Αὐστραλίας	115
4. 'Αμερική	116
Γενικὴ ἐξέτασι : α) Φυσικὴ - Οἰκονομικὴ	116
β) Πολιτικὴ	124

	Σελίς
Α'. Βόρειος Ἀμερικὴ	127
1. Καναδάς	127
2. Γροιλανδία	131
3. Ἑνωμένες Πολιτεῖες Ἀμερικῆς (Η.Π.Α.)	132
α) Φυσικὴ - οἰκονομικὴ ἐξέτασι	132
β) Πολιτικὴ	134
4. Μεξικὸ	139
Ἐρωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ἀσκήσεις	142
Β'. Κεντρικὴ Ἀμερικὴ	143
1. Κεντρικὴ Ἠπειρωτικὴ Ἀμερικὴ	143
2. Νησιὰ Ἀντίλλες	144
Γ'. Νότιος Ἀμερικὴ	144
1. Βενεζουέλα	144
2. Κολομβία	144
3. Γουιάνα	145
4. Βραζιλία	145
5. Παραγουάη	146
6. Οὐρουγουάη	146
7. Ἀργεντινὴ	147
8. Χιλὴ	147
9. Βολιβία	148
10. Περου	148
11. Ἰσημερινὸς	148
Ἐρωτήσεις - σχεδιαγράμματα - ἀσκήσεις	149
Πίναξ χωρῶν, ποταμῶν, ὁρέων Ἀμερικῆς	150
Πίναξ δρυκτῶν προϊόντων	152
Πίναξ γεωργικῶν προϊόντων	153
Πίναξ κτηνοτροφικῶν προϊόντων	154

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Δ/ΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 80318

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 - 7 - 1955

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ κ. κ.
Δ. ΝΤΟΥΖΟΝ - Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Ὁδὸς Δεληλάμπρου 38
ΒΥΡΩΝΑ

ΑΘΗΝΑΙ

Ἀνακινουῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 71658/24-6-55 πράξεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κ.Γ.Δ.Σ.Ε. ἐνεκρίθη διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐνάργεως τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους 1955/56 τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὸν διενεργηθέντα σχετικὸν διαγωνισμὸν βιβλίον σας ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας διὰ τὴν Ε' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου.

Ἐπιπροσέχοντες ὅθεν, ὅπως προβῆτε εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τούτου ἀφοῦ συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν Κανονισμὸν Ἐκδόσεως Βοηθητικῶν Βιβλίων.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντῆς

Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

0020560479

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

